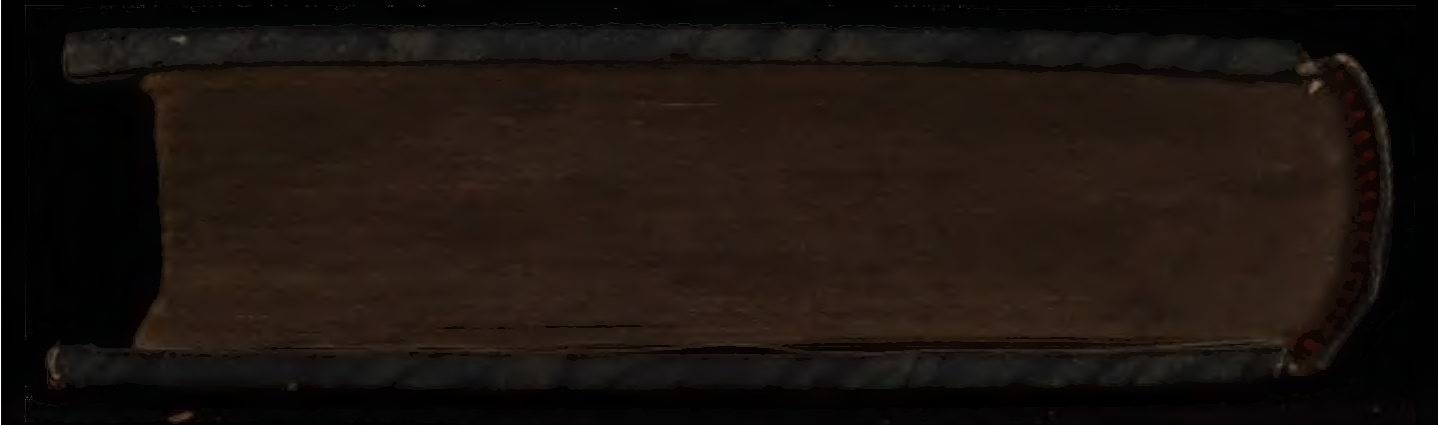

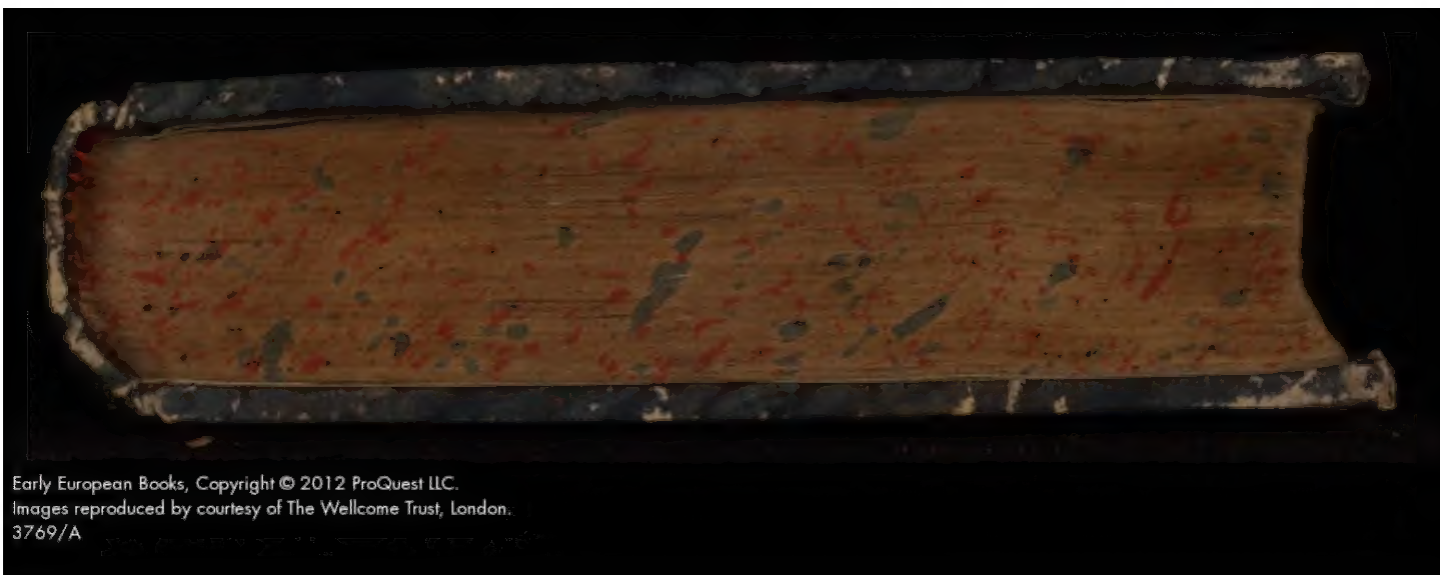

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3769/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3769/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.

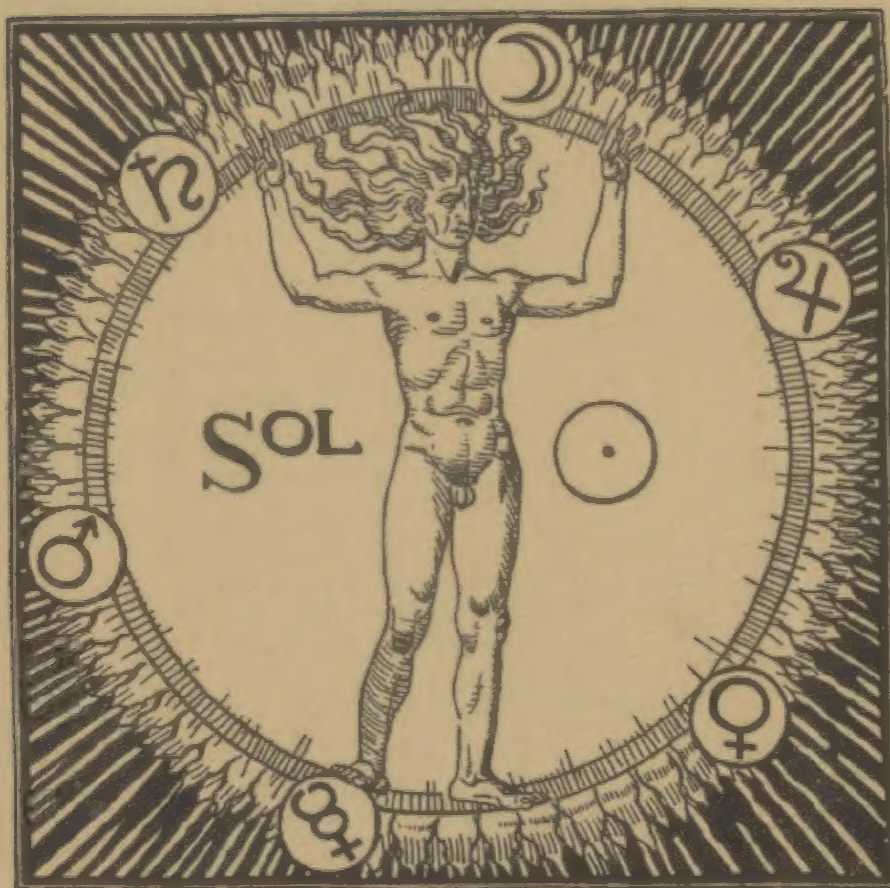
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.

3769/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
3769/A

3769/ A/1
K L. Lix 16/2

EX LIBRIS
Dr. ERNST DARMSTAEDTER

70090^B
TRACTATVS
DVO PHYSICI;

P R I O R

DE IMPOSTORIA VVL-
NERVM PER VNGVENTVM
armarium sanatione Paracelsicis
vsitata commenda-
taque.

P O S T E R I O R

DE CRVENTATIONE CA-
DAVERVM IN LVSTA CAEDE
factorum praesente, qui occidisse
creditur.

A V T O R E,

A N D R E A L I B A V I O H A-
lensi Sax. Med. Poe. & Physico
Rottenburgotuberano.

*HIS ACCESSIT EPISTOLA DE
examine Panaceae Amuualdinae, quo apertissi-
ma luci prostituitur, & quisque indicare possit
qua arte haec Amuualdus sit & sus.*

Cum gratia & priuilegio Caes. Maiest. special.
ad decennium.

FRANCOFVRTI,
Excudebat Ioannes Saur, impen-
sis Petri Kopffij.

M. D. XQIIII

NOBILITATIS
SPLENDORE,
ET GRAVITATIS,
DIGNITATISQUE AMPLI-
tudine præstantibus Viris, & D. D. Con-
sulibus & senatoribus liberæ & imperialis
ciuitatis Norinbergæ, &c. D D. suis
debitæ obseruantię officio
honorandis:

ANDREAS LIBAVIVS
M. D. P. ET PHYSICVS ROTEN-
burgotuberanus salutem.

PRÆCLARAM admodū,
& humanæ in hac cōuer-
satione mundana saluti
apprime necessariam na-
uant operam illi, qui, quibuscunque
possunt viribus, tum in aliis studio-
rum generibus prauitatum obsistunt
turbis, tum in vera medicina asseren-

A a da de-

4 E P I S T O L A

da delirorum ingeniorum rimantur,
 extirpantque funditus inepta & ve-
 sana paradoxa. Fundamentum enim
 societatis humanæ, & vinculum est
 τὸ ἀπὸ τῶν ἀλλήλων. Hoc collabi disrum-
 pique necesse est peruersitatum præ-
 uisus valentibus. Eo vero eueniente,
 quid ad cauendam cōfusione[m] rui-
 namque satis solidum munitumque
 esse potest? Vigilantes vos & animo-
 sos, Viri nobiles, graues & consulti.
 in illo ipso stabiliendæ veritatis offi-
 cio esse, laudatissime cōstituta Resp[ectu]
 testatur vestra. Vt enim nihil de aliis
 dicam, quantos arietes opposuisti
 falsæ scienciæ Paracelsicis? Quanta
 cum diligentia in amplificanda or-
 nandaque veteri veraque medicinā
 elaboratis? Vigetia Republ. vestræ
 eius professio. Eadem veræ linæque
 Chymicæ accessione ampliatā glo-
 riam suam adhuc defendit, falsā Pa-
 racellicorum *ἡγεμονία* exulare iussit.
 Collegium medicorum solertissimorum
 peritissimorumque, eo colligatis
 vinculo, ea munuistis autoritate
 legi

DEDICATORIA. 5

legibusque firmastis, ut haud facile
queat ullis corruptelis labefieri. Lau-
datissimo illo solertiae vestrae exem-
plo aliis Rebus publicis ansam similis
curae praebuitis. Medicos synceros
ad amandum vos, magnique aesti-
mandum inuitastis. Vestri instituti
non me postremum profiteor admi-
ratorem, quod ne verbis saltem de-
pradicem, sed & alio firmem argu-
mento; offero vobis hanc ingenij
mei, quanquam tenuem admodum
opellam, continentem tractatus po-
tissimum duos, partim Paracelsico-
rum prauae oppositas phantasiae, par-
tim iucunditate quaestionum oble-
ctatione rerum abstrusarum studio-
sis parientes. Adiunxi illis Ainvval-
dinæ Panaceæ examen accuratum,
ut appareat quo artificio autor eius
in vicinia multorum animos detinu-
erit. Fauete conatibus veritatis de-
fendendæ explicandæque, & quod
offerō non tam dignitate rei aestima-
te, quam laudum vestrarum quibus
impulsus ad vos veni, præstantia.

A 3 Quan-

6 EPIST. DEDIC.

Quantum anniti studio industriaque
potero, tantum in memoriam lauda-
tissimi vestri de medicina tuenda in-
stituti conuertere sedulo conabor.
Valete. Data Rotenburgi ad
Tubarim, prid. cal. Iunij,
anno 1594.

TRA

TRACTATVS
PRIMVS;

DE HOPLOCHRISMATE
IMPOSTORIO
PARACELSISTARVM,

Non ita pridem

IENAE THVRING.

PVBlice ad dis-

ceptandum propositus.

Præfide

ANDREA LIBAVIO D.

Iam autem

Additis scholis illustratus.

A 4 THE

THEMATA

Περὶ ὀπλιαλείας.

1. VANQVAM ad medicos
potius, quam physicos
spectare ὀπλιαλείας expli-
catio videtur;

2. Nos tamen in ea quæ-
sitionem hanc: vtrum natura telotantum
curato sanetur valius necne; Physicam
esse censemus.

3. De actu enim quodam mobilis na-
turalis quæritur:

4. Quem contemplari physici est.

5. Eius enim subiectum est natura.

6. Quam motus statulq; principium
per se, & internum definiunt.

7. Adeo vt negato motu, negetur na-
tura.

8. Facit pro nobis etiam autoritas
philosophi:

9. Quæ in re tali valere merito debet.

10. Medici autem non hoc proprium
est.

11. Vt pote cuius actio tota ministerio
naturæ est dedita.

12. Composita ad auxiliandum ei, seu
in edendam afferendum.

13. Quod efficit diæta, pharmacis, chi-
rurgia.

14. Ad

14. Ad hunc finem, vt sanitatem præsentem conferuet, collapsam restituat opera sua.

15. Nobis non *πράξις*, sed *ἡ ἐπισήμη* est proposita.

16. Nec is si medica, quibusdam vocibus physicis vsus differit, medicum non agit.

17. Nec nos, si terminis vtimur aliquibus & vocabulis medicis a physica discedimus.

18. Non enim vocabula discrimen artium constituunt.

19. Sed ratio cuiusque, & finis proprius (quanquam rigor legis *καὶ αὐτὸ* id requirebat quoque.)

20. Putamus autem nobis concessum esse, vti medicorum terminis aliquibus.

21. Nam eam artem physicæ cognatam scimus.

22. Nec in re vulgo ita appellata, de alio nomine laborandum.

23. Nec medicorum Coryphæus Galenus aliter sentit.

24. Sic ergo incipiamus. Naturale est, id esse sanabile, quod ad sanitatem moueri aptum est.

25. E contrario igitur tunc, cum mouetur, progreditur.

26. Sed moueri a se non potest.

A 5

27. Is

27. Ab aliquo ergo actu mouebitur.
28. Is aut internus est, aut externus.
29. Internum in sanabili naturam vocamus.
30. Externus, artis nomine designatur.
31. Huius minister & gubernator artifex est.
32. Non enim ars, cum immobile sit principium, absque eo agit.
33. Sed nec medicus actionem ultimo perficit.
34. Formam enim in mobili ad repatiendum non habet.
35. Vtitur ergo adminiculo artis, seu instrumento.
36. Est autem aliud id, quod sanatur, aliud quo sanat.
37. Quemadmodum & aliud patiens, aliud agens instrumentale.
38. Si instrumentum ultimum, proxime tangit passum.
39. Id cum sit medicamentum immediate applicandum passo, in *ὀπλίστρια* mirum est, a ratione hac discedi.
40. Non enim vulnerata pars, sed telum quo vulnus est factum, medicamento particulari tangitur, attamen sanatur vulnus.
41. Quod quidam volunt fieri vi magica, quidam naturali.

42. Quan-

42. Quanquam non ignoremus magica a suis authoribus non opponi naturalibus, sed potius supponi.

43. At nos cum vulgo magian superstitionem intelligimus, quæ vi, consilioque dæmoniaco perficitur, non naturæ nutu, quamvis hinc prætextus quærat.

44. Vtra vero causa sit, dignum quæsitum existimauimus.

45. Si telum est sanando vulneri: hanc vim habet aut a se, aut aliunde accipit.

46. A se agit aut quatenus telum: aut quatenus quid adiunctæ affectionis habet.

47. Telum, ut telum, rationem instrumentalem in vulnerando, quo soluitur continuitas, non excedit.

48. Atqui sic lædit potius diuellendo, quam sanat vniendo.

49. Sanaret etiam quoduis vulnus, etiam si eius causa non fuisset.

50. Et cum in lædendo eius ratio fuisset, necesse foret, ut ea immutata per se esset ad salutem inferendam.

51. Et haberet eandem vim, etsi non adhiberetur ei medicina.

52. Deberet etiam tangere vulneratam partem.

53. In adiunctis affectionibus numeramus relationem singularem, qua huius vulneris debet esse telum.

54. Mo-

54. Modum etiam, quo nocuit, & quæ alia accedunt.

55. Sed in istis aliquid ad sanandum efficaciam ponere, per se quoduis cuius attribuentis est, & signis relationibusque peculiarem actionem assignantis.

56. Quanquā magicus quispiam in his quandam preparationem ad dispositionem, & cognitionem naturalem ponat fortasse, sed frustra.

57. Necesse enim esset, ut *κατὰ πάντας καὶ κατ' αὐτὸ* idem semper *καὶ δὲ* consequeretur.

58. Nec quæ adiumenta petuntur a cœli influxu eos iuvant:

59. Cum motus percutientis plerunque sit temerarius, & inordinatus.

60. Requiritur etiam, telum esse alicuius materie, formam habere aptam, manifestis occultisve temperamenti virtutibus præditum esse.

61. Sed istos medicos horum nihil respicere ostendit medicatio.

62. Quæcunque enim materia sit, lignea, lapidea, ferrea: quæcunque forma acuta, obtusa, angulosa, rotunda: quæcunque qualitas manifesta, frigus, calor: quæcunque etiam temperies, nihil obstat illis ad procurandum effectum.

63. Nec deesset nobis ratio, qua ostendere-

deremus, nihil ita prodesse telum, nisi in
re manifestan non habendum putaremus.

64. Accidit & hoc telo, vt obligetur, ab
aere remoueatur, a rubigine prohibea-
tur, infigatur vnguento, adipi, terræ, pa-
ni. &c.

65. Horum nihil per se sanat vulnus.

66. Nam non telum tantum, sed & a-
lia, quæ tenuis ita accederent, eandem vim
obtinerent. Hæc de iis, quæ in telo pos-
sint considerari.

67. Si vis aliunde est, ea aut a medici-
na erit, aut per medicinam. Nisi hæc fru-
stra adhibetur.

68. Si a medicina: temeraria est cura
teli, cum deberet potius vulnus curare,
idque longe rectius.

69. Quod si eo modo temperatur me-
dicina, quæ alias parti laboranti non com-
mode poterat accommodari: dico pri-
mum nulla necessitate cogi medicum ita
agere cum præparationes sint plures.

70. Postea nego posse ita sanari mor-
bum naturaliter, etiam si teli materia vim
a medicamento accipiat: vt infra demon-
strabimus.

71. Si per medicinam: splendida qui-
dem vtuntur ratione, at fallaci, de co-
gnatione facta per constellationes certas,
& amicitia inferiorum cum superioribus.

72. Sed

72. Sed proditur statim somnium tum
medicinæ varietate, tum neglectione si-
derum vulgari.

73. Et quod non sufficiat directionem
habere ad telum, sed ad materiam eius, &
ad vulneratum corpus.

74. In his autem nullus consensus est,
pro maxima varietate, qua vtuntur.

75. Vis quoq; sanatoria in certo sub-
iecto tam exacte ex superis deriuari nō po-
test, nisi cum vniuersali deducatur.

76. Hanc autem telum medicatū neu-
tquam mouet.

77. Non enim quoduis cuius sed de-
terminato est amicum.

78. Quin nec si adeps humanus habeat-
ur: (nam hoc vtuntur quidam licet alij ex
craneo quid sumant, alij aliud) idem ad
omnis indiuidui vulnera sananda faciet.

79. Sicut enim in alijs, ita & inter ho-
mines *δυσπάρκεια* & impotentia reperiu-
tur plures.

80. Et interdum ex morbido cadauere,
interdum ex sano sumitur pinguedo.

81. Frustra etiā hoc prætenditur, quod
in telo aliquid læsæ partis hæreat, quo me-
diante fiat directio ad singulare.

82. Non enim necesse esset in telo fieri
sanationem.

83. Cū in quouis alio subiecto, in quod
vel

vel sanguis, vel spiritus, vel aliud quid ex
vulnere decidisset, fieri posset.

84. Sed ad talia sequi effectum nolunt.
Et si sequeretur, iam caderet *ὀπλιστρία*.

85. Postea si maioris quanti, per se ma-
ior est virtus.

86. Plus autem semper alio, quā ad te-
lum peruenit:

87. Necesse esset, ut directio fieret ad
id, quod effluxit potius, quam ad id, quod
telo adhæret.

88. Cum etiam potentioris motus sit
fortior:

89. Vulnus potius moueretur ad cor-
ruptionē, & putredinē, quam ad sanitatē.

90. Nam quod in terrā, vel alio deflu-
xit, id perit. (lat esse.

91. Quod perit non sanescit, sed ces-

92. Pars vero vulnerata integrari seu v-
niri desiderat.

93. Quo nō peruenit si corrupta fuerit.

94. Verum enim vero ista directio ad
cognatum per medicinam & telum vim a-
liquam sanatricem externam dirigit.

95. Ea esset vel ex mentibus Deo aut
dæmoniis: aut ex naturalibus motu, influ-
xuque cœli, & elementis vocatis.

96. Omnia vel appetitu suo ad medici-
nam affluerent, vel attractione magica.

97. Diuinam vim & dæmoniacam pro-
prio

prio motu ad medicatum telum, quam ad corpus sanabile adesse potius, nullam habet rationem.

98. Aut enim communis, & omnibus creatis collata esset, aut in certam quandam rem peculiariter immissa.

99. Illa ageret in sanabile potius, quam in medicinam propter dispositionem maiorem.

100. Hæc hoc in loco sanatiua esset.

101. At extra sanabile non inuenietur, cum non simpliciter sanatiua, sed talis partis foret.

102. Nec temeritas Deo est ascribenda, quasi fortuito vagaretur.

103. Quin si a Deo aut dæmonio est, non naturaliter aget medicina.

104. Extrinseca enim forent principia rei naturali simpliciter.

105. Cœli inflatus, vt & elementaris naturaliter hæret in affini.

106. Telum autem nihil aut parum habet affine cum cœlo, & animali.

107. Affinitas enim deberet in ratione sanatiua ab vno ad alterum transferenda consistere.

108. Et potior est cognatio caloris animalis cum cœlesti.

109. Quod autem cognatius, id ducitur magis.

110. Alia

110. Alia ratio superest nulla, ne quidem ex probabili solam natura.

111. Cœli enim motus, & influentia sine electione omnia subiecta attingit.

112. Quod si talem medicatum præ animalis læta parte, vim accipit, illud simile esset, hæc dissimilis, quod nos negamus rationem aliquam habere.

113. Vtterius cœli vis nō influit nisi aere mediante.

114. Aer omnibus planetis subiectus ab omnibus præparationem, seu dispositionem ad vim accipiat, necesse est.

115. Et idem 20. poribus quoque familiarissimus est.

116. Quamuis ergo medicinæ aliqua sit ad sidera applicatio: potior tamen est ea, quæ in aere est proclivitas.

117. Quod potius est, id melius est.

118. Melius natura appetit, omisso peiore, si fieri potest.

119. Non ergo foret naturalis transitus virtutis in falsam istam medicinam potius quam in aerem.

120. Attractio magica sit vel medicamenti virtute, vel eius qui operatur, nempe artificis.

121. Medicamenti vim nullam aliā possunt afferre magi, quam magneticam, quæ familiare allicit, de quo ante.

B

122. Ar-

122. Artifex ipse præter medicinam vti-
tur rerum characteribus.

123. Siue cogitatis, siue pronunciatis
aut fictis: quales sunt imagines phantasti-
cæ, verba, statua, signa.

124. In quibus ex falso fundamento fa-
lsa colligit.

125. Vanum enim est, quod dicit verba
ita se habere ad verba, ut res ad rem, & ver-
ba ita cum rebus conuenire, ut moto vo-
cabulo statim res moueatur ipsa: & vehe-
mentem mentis notionem formare natu-
ram spirituum, ut foras progressi attrahant
simile tanquam per catenam, idque quo
vult artifex, dirigant.

126. Ratio non longe petenda est, cum
propria leuitate omnia cadant.

127. Et opponimus experientiam, quæ
effectum non consequi, nisi casu aliquan-
do, ostendit.

128. Et cum Melancholici habeant ma-
xime ficos spiritus, & attentissimos, in ho-
rum potestate essent omnia.

129. Deus quoque alligatus secundis
causis foret.

130. Quod dicere impium pronunciant
Theologi.

131. Sed & ratio non consentit.

132. Attractio enim aut essentiam Dei
(& dæmonum) mouet, aut virtutem.

133. Si

133. Si illam: erit aliqua essentia cognata Deo, qua attrahatur.

134. Deus quoq; habebit aliquid simile in sua essentia essentia trahenti.

135. Non ergo vsque quaque simplex est Deus.

136. Atqui etiam vis afferretur Dei essentia.

137. Vtrunq; absurdum impiumq; est.

138. Si virtus attrahitur, aut sola aut cū subiecto ducetur.

139. Quod attrahitur absens est.

140. Vtrum igitur sit, absens erit Deus.

141. Absurdum autem, Deum non omni præsentem statuere.

142. De dæmoniis finitis, nulla ratio est, cur distet loco virtus a subiecto.

143. Attrahi vero naturaliter nullus dæmon potest a virtute inferiore.

144. Voluntarie e consensu eius si adducitur, exceditur ratio naturæ.

145. Sed adducatur vis sola; ergo aut per alterationem aut deriuationem.

146. Fieri nequit per alterationem.

147. Virtus enim rei incorporeæ sine suo subiecto non transit in rem corpoream; eiusque fit qualitas.

148. Foret etiam eadem separabilis & inseparabilis a corpore.

149. Si per deriuationem: vis dæmonia-

B a c a c x

ca ex corpore in corpus extendetur, aut si tota transferatur suum subiectum deseret: quod absurdum est.

150. Quo enim pacto fiat, ne fingi quidem potest.

151. Magica attractio fit non sine corpore:

152. Si vis dæmoniaca separabilis est, nō attrahetur.

153. Si inseparabilis, a suo subiecto quod est incorporeum, non deducetur.

154. Insuper vim attractam, oportet ne elementarem quidem esse.

155. Non enim omnia curantur ita vulnera, sed levissima quæque.

156. Ex leui autem per se effectu, indicatur imbecillis causa.

157. Nec mentes, quæ sunt actionis liberæ, ita attrahuntur naturaliter.

158. Nulla etiam ratio est, cur homo non similiter, aut potius attraheret hominem nullo alio medio.

159. Et si simili attrahantur, fugabuntur dissimili.

160. Nulla ergo cura succedet.

161. Non enim momento peragitur, sed spacio aliquo.

162. At sæpe accidit, ut ante peractam curam, non tantum elementaria dissimilia interveniant: sed & passionēs cœlestes
aduer-

aduersentur, quarum consensus tamen erat ad magicam attractionem necessarius.

163. Quin & sapissime fit, ut sit cœli constitutio, infensa rei læsæ, tunc cum legitur, daretque interdum diutius.

164. Amica enim non sinit lædi, secundum magos istos.

165. Tam fortem autē esse adipem, vel unguentum præparatum, ut omnem Dei, Dæmonis, cœli, & elementorū aduersam vim auertat, fieri nullo modo potest.

166. Aut ergo non inchoabitur, aut interruptur cura.

167. Impium est magicā attractionē interpretari ad similitudinem actionis, & præsentiae diuinæ in Ecclesia.

167. Dissimilitudo enim maxima est.

168. Hanc namque promisit, illam reiecit.

169. Hanc sponte præstat amore hominum, non medicinarum: illam prohibuit.

170. Pulchre quoque ex magorum fundamentis contrarium consequens est.

171. Si enim repellitur vis diuina per id quod auersatur:

172. Et Deus odit magiam.

173. Nullis viribus eius potest adduci, ut ad effectum agendo per se consentiat.

174. Omnino si tam potēs est attractio, ut vim idoneam a cœlo perducere ad te-

B 3 lum

lum possit, hoc ipso naturam non sequitur attractor.

175. Dum non ad partem mobilem, sed alio & per longa intervalla adducit virtutem.

176. Et principium ex mente non ex natura sumit.

177. Respuit natura id quod abundat.

178. Et quod artificio fit, non potest esse causa per se naturalium.

179. Si etiam vnicum est medicamentum, cui vis infunditur: contrariorum erit capax simul, aut contrariis constellationibus, imo omnibus factum.

180. Dicitur enim omnes iunare, siue consentientia habeant sidera, siue dissentientia: siue subiectum sit hoc vel illo modo dispositum.

181. Fieri non potest, ut talis medicina, ex vilo elementari, vlla preparatione fiat.

182. Virtus sanandi aut non egreditur teli subiectum, aut inde egressa ad partem vulneratam propagatur.

183. Si non egreditur, & nihilominus sequitur effectus actione istius virtutis, aut magicum incantamentum fieri dicimus, aut subesse ex accidente causam.

184. Passio enim ibi typi refertur ad antitypum effectiue prorsus innaturaliter.

185. Cum discontinui affectio neutiquam perti-

pertineat ad disiunctum etiam summe simile.

186. Sed est talis, quali vtuntur magi dæmoniacy.

187. Illata non vi similitudinis, sed dæmonis alicuius, occulto modo sanationem perficientis.

188. Ex accidente sanaret modo, dum id quod alioquin sanationem & interni agentis motum prohiberet, remoueret.

189. Videtur enim ex putrefactione sanguinis in telo posse halitus expirare, qui ob Sympathian petens partem vulneratam, noxam illi inferret.

190. Videtur & calor præter naturalis in telo ex putredine accensus pertingere posse ad locum affectum, & ibidem Phlegmonem parere.

191. Quin & procreare hæmorrhagiam aut alium humorum affluxum, quibus impediretur naturalis sanatio.

192. Habet & phantasia ægri aliquid causæ, tum ad attrahendum dirigendumq; ad partem læsam spiritum istum, tum ad mouendum humorem, & principium sanatiuum in corpore existens.

193. Omnia videntur prohiberi obligatione tali, & correctione spirituum per medicamentum.

194. Sed ista quanquam splendida sunt,

B 4 teme-

temeraria tamen sunt;

195. Si enim nihil ex telo ad partem affectam peruenit, & metus & labor temerarius est,

196. Quod nihil possit peruenire, ostendent tum ex rationes, quas paulo infra recensebimus, tum hæc, quod sæpe nihil in telo sanguinis sit, sæpe is abstergatur,

197. Postea quod lōge vis maior ad pueredinem debet esse in eo sanguine, qui in vestimenta, terram aliaque defluxit, quæ viciniora quoque loco affecto sunt quam telum.

198. Quod autem dicunt male curato telo, noxam sentiri in vulnere: vnde necesse sit eorum argumentum verum esse:

199. Dicimus nec semper hoc fieri, nec si sit, naturale quid esse, sed dæmoniacum, aut fortuitum.

200. Imo non semper exploratum est, quomodo se habeat telum ad vulnus.

201. Curator enim longo interuallo scire nequit, vtrum respondeat curæ effectus nec ne: & an dispositum maneat sanabile.

202. Qui vero illum effectum dæmoniacum esse negant, illos simplicitate seduci assumamus, aut pertinacia laborare,

203. Nihil enim obstat, quin ad suum finem obtinendū etiā inscios fallat dæmō.

204. Non

- 204 Non dubitamus plurimum in patientis phantasia momenti esse.
- 205 Sequitur enim spirituum motum humor.
- 206 Sed id totum infringit, quod etiam inscij & parum fidentes ita curentur.
207. Et bestia, quæ, vt dici solet, actu reflexo carent.
208. Non autem sine ratiocinatione est ista imaginatio,
209. Si ha morrhagian ex accidente prohiberet, euerteretur sententia eorum, qui id per se efficere sentiunt.
210. Hæc quoque si est, vis coarctandi vasa, aut retrahendi vel inspissandi sanguinem ad vulnus perueniet, quod fieri non posse docebimus.
211. Si enim peruenit aut mediate, aut immediate peruenit.
212. Non mediate.
213. Non enim tangit, quod remotum est, primum.
214. Debent autem immediata tangere extremis simul,
215. Si mediate, extra naturam quidem per dzmona fieri possit.
216. Naturaliter non nisi per corpus transportari potest,
217. Cum enim corpus sanctur; a corpore tangi id necesse est.
- B 5 218. Nec

28. Nec virtus illa sanatiua a corpore est separabilis.

29. Tota enim eius actio est corporea.

220. Corpus id medium aut idem est perpetuo aut varium.

221. Virtus quoque illi iungitur, aut interuentu alterius cuiusdam qualitatis expressis, secundis, tertiis, (vt vocant.) aut simpliciter interueniente nulla.

222. Et si interuenit quædam, ea aut vna semper erit, aut mutata.

223. Et hoc corpus vnum, aut cœleste id erit, aut elementare.

224. Non cœleste.

225. Hoc. n. elementaribus, in quib. locatum est agens, & patiens, non miscetur.

226. Oportebat autem id in loco eorū esse, & tangere vtrunque continuo.

227. Ex elementaribus præter aerem nullum esse potest illud.

228. Hic enim solus communis agenti patientique esse poterat.

229. Sed neque hic solus & vnicus vim sinceram defert.

230. Prohibetur enim tam a teli, quod obligatū includ. ē, quā a vulneris accessu.

231. Accedit, quod in tanto intervallo non halitu tantum miscetur.

232. Sed & pluuiis, & motu in diuersas regiones procul a patiente abducitur.

233. Nisi

23. Nisi ut lumen velis vim istam communicari toti, quod impossibile est.
24. Nam vis eius in termino esset omni.
25. Quævis vulnera in quouis sanaret.
26. Siue telo moto, siue corpore vulnerato, siue solido interueniente, accederet, recederetque,
27. Non penetraret ad intima: & quæ plura consequuntur.
28. Si plura corpora intercedunt, aut eadem vis omnia immutat, aut alterum vim accipit sine sui mutatione, ab altero.
29. Vtrouis modo fieri nō potest, quin varietur ipsa.
30. Sequetur enim conditionem subiecti, sic, ut calor in diuersis diuersus est.
31. Et cum omnia a similitudine pendeant & proportionem magnetica, non recipietur a quouis, sicut nec magnetis vis quoduis mouet.
32. Omnia autem eandem dispositionem habere impossibile est.
33. Forma enim, & temperamentum & alia, in quibus est dispositio, non sunt eiusmodi.
34. Quin nec aer ubiuis locorū similiter se habet, tū a subiectis locis mutatus, tū ab omnib. generis constellationib. & vētis.
35. Nec valet ratio, quæ vult agentem virtutem quodq; corpus sibi præparare,
36. Non

246. Non enim omne corpus obsequitur.

247. Nec tantillę molis, & simplicis vis, potest esse tam valens & varia.

248. Sydera vltra subiecti naturalem dispositionem naturaliter non agunt: minus multo vis teli.

249. Mutari etiam naturas plurium necesse foret,

250. Quod si demus a telo medicato vim pertinere posse ad partem sauciam: at nō semper eodem modo dispositum corpus patiens reperiet, nec vni certe parti tantum se applicabit.

251. Neque enim calum, quod pluribus non vni influit, neq; imaginatio, quę sæpe non adest, neque sympathia, quę millies intercipitur, ad determinatam in toto particulam eam ducet.

252. Vnde si plura sint in corpore vulnera pluribus telis facta, licet vnum tantum curetur, tamen vis naturalis in corpore sibi simili citra electionem in omnia vulnera ageret, atque ita ἐπιμαλεία ex parte caderet.

253. Spacium quoq; interueniens, motus, & tempus, & locus non admittunt istam deductionem, sanationemque.

254. Nihil enim vltra determinatum agit spacium.

255. Et

55. Et rei finitæ virtus finita pro cuius-
ue modo.

56. Samunt autem isti quodvis spa-
cium neglectis reliquis, sine quibus tamen
fieri effectus non posset.

57. Tametsi quidam diætam addant,
quam tamen, ipsi non patiens, observant:
in ridiculo consilio.

58. De interuentu aliarum qualitatum
que cœlestium, siue elementarium dici-
mus, non posse eas dissimiles maxime sine
longa actione immutationeque similes e-
vadere.

59. Quod si non factum fuerit, in in-
utposito recipietur violenter, quod na-
uræ aduersatur, & magico instituto.

60. Neque tamen sine qualitatis præ-
existentibus rei subiectæ fit alteratio.

61. Quia in vehiculo requiritur, vt sit
aptum ad vehendum. De quo paulisper
adhuc contemplabimur.

62. Aut simpliciter mediij rationem
habet id quod interiicitur inter medicinā
& locum affectum, aut vehiculum est.

63. Si mediij: fieri non potest quin aut
receptio in hoc primū fiat, aut aliud cor-
pus per huius vacuos poros transcat vsque
ad affectam partem.

64. Si enim cedit loco, iam non est me-
dium.

265 Illud

265. Illud esse non posse partim ante ostensum est, partim ostendetur statim.

266. Hoc partim recte dicimus ab Aristotele contra Empedoclem, Democritum Leucippum, &c. explosum esse.

267. Partim redire ad rationem vehiculi, quæ esse nequit.

268. Vehiculi ratio est, ut ipso moto aliquo modo, per aliquid ad aliquod ab aliquo, res vecta moueatur similiter.

269. Non autem est rei vectæ proprium subiectum, sed aliunde ascitum.

270. Antequam ergo susci-peret rem, rationem istam non habuit.

271. Sed sua natura ferebatur, ut aptum erat, non ad partem affectam, sed κατὰ τὴν φύσιν.

272. Præter naturam itaque & vi dirigetur alio.

273. Vim, si extrinsecum naturale quid infert, iterum quæstio de impellente naturali erit usque in infinitum.

274. Siquid extra naturam, fortuita aliqua causa aut consilio agens erit.

275. At hic cadit intentum medici per naturam curare volentis.

276. Ibi deficit ratio, quomodo fortuito motu ad certam semper peruenire possit partem.

277. Mouet ergo ipsa vis quæ mouetur vehiculo.

278. Si

278. Si vis mouet vehiculum, id in sua potestate totum habebit.

279. Hoc naturaliter fieri non potest, nisi aut forma sit eius, aut totum ita immutauerit, vt possit ad nutum eius omnino obsequi.

280. At cum non fieri possit, vt semper fuerit tale, sicut diximus, ex non tali euasit tale. (mutantis.

281. Facta est mutatio per actionem in-

282. Quod immutat δεχτικόν est.

283. Elementare est ipsum, si immutat elementare.

284. Vltimum enim mouens ὁμογενές.

285. Est & passibile vicissim.

286. ὅλως γὰρ τὸ κινῆν ἔξω ἵδ' πρώτης ἀντικινεῖται. καὶ τὸ ποιῆν πάσχει ὑπὸ τῷ πάσχοντι.

287. Quod si vicissim vis illa ex celo dimanans passa est, immutata sane est, nec amplius vel omnino vel tam sanatiua.

288. Cum etiam coelestis dicebatur esse, facta elementaris, formam suam amisit.

289. Differunt enim coeleste & elementare formis.

290. Erat autem eius forma haec, vt esset talis vulneris in tali subiecto sanatiua.

291. Ex sanatiua ergo vi facta est non sanatiua.

292. Nam ex contrario in contrarium est mutatio.

293 Si

293. Si non est sanatiua, temeraria est
tota actio per telum.

294. Nam non sanatiuum non potest
sanare, qui finis erat actionis.

295. Sed negabitur fortassis, formam e-
ius in sanatio constituisse, quia actione pri-
mum ex non tali factum sit tale:

296. Dicimus dissimile fuisse attractum.

297. Quo eue titur tota maiorum na-
tura abeuntium schola.

298. Etenim in imaginationem operan-
tis sequitur vis celestis, ob similitudinem:
contraria vulnerat partiali non potuit.

299. Quod si dissimilis primum fuit illa
virtus, necesse est ut vel in proprio vel
alieno subiecto evaserit similis.

300. At in neutro potuit.

301. Cœleste enim subiectum non de-
ducitur: in alieno, eo usque manere appet-
itus naturalis non sinit.

302. Immutantur etiam contrario eius-
dem materię.

303. Tale autem in operantis artificis
potestate nunquam est.

304. Quin si elementari & cœlesti op-
positis, nunquam alterum in alterius na-
turam transit.

305. Non poterit pervenire cœleste us-
que ad artificem.

306. Sed & si concesserimus artificem
potuisse

potuisse denuo informare virtutem cœ-
lestem, tamen illa forma in vehiculo amit-
tetur vt diximus.

307. Patuit ergo nullam rationem na-
turalem in tota ὀπλῖα^{εία} esse, siue virtutis
ad medicatum telum attractionē spectes,
siue translationem ad partem affectam.

308. Si nihilominus naturalis est sana-
tio, & non demoniaca, ea non procedet
ab externo agente, sed eo quod parti est
internum, seu natura subiecti sanandi.

309. Cui astipulatur cum ratione expe-
rientia.

310. Nam sanatiuum principiū in mo-
bili ad sanationem est & vt Hipp. loquitur
φύσις ἐν ἑαυτῇ τῶν νόσων.

311. Deprehenditur etiam sola vulnera
simplicia sæpe persanare sine adminiculo
externo.

312. Composita, principali quidem, at
non citra opem medici curat.

313. ὀπλῖα^{εῖ} composita vulnera, nisi
leuia sint, & quæ paulo sunt grauiora sim-
plicia, curare sua operatione non pos-
sunt.

314. Sæpe decipitur vulgus, quod ablu-
tionem vulneris simplicis, obligationem
per lintea, stuppam, & alia in nullo medi-
cinæ loco ponit: cum debita vulneris ob-
ligatio, prohibitio, accessus aeris alieni,
C & phleg-

& phlegmones hemorrhagiæque auersio,
plurimum habeant momenti.

315. Cum igitur etiam absque telis deli-
butis possit sanari vulnus simplex: im-
postoria tota erit ἐπιμασεία & vel magica, vel
ludicra: quod demonstrare volumus.

BREVIS COM- MENTATIO IN POSI-

tiones de vnguento ar-
mario.

VM IENÆ essemus cupidi
discendi, & varia naturæ ar-
gumenta tractandi, quæ seu
fortuna seu animus, vel pro
arcanis habita, vel non sa-
tis cognita esserebat, incidimus aliquan-
do in quaestionem hanc, quam ipsum no-
men ἐπιμασεία vel ἐπιμασεία. Perstrin-
git. Voluit enim ex nobis scire vir quidam
clarissimus, celebritateque nominis ob
multa sui ornamenta passim notissimus,
quid causæ in natura habeat actio illa mi-
rabilis, qua etiam absentis vulneri medi-
cina fiat, non applicato remedio ipsi vul-
neri, sed armis, quibus est inflictum, aut
saltem ligne oramento, vel panno, & cui
instil-

G. M. Th.

distillata foret sanguis, ex vulnere gutta,
 lque per spaciū indefinitum, liqui-
 em vnum, duo, plura miliaria abiens, ita
 sanitati restituatur:

Putabat autem ipse nullam nec impo-
 turam, nec magicum incantamentum in *Pro hopliar-*
 e esse: sed meram naturam, cuius vis oc- *titat.*
 culta etiam inditans porrigeretur, recta-
 que ad vulnus, vt familiare sibi, seu rape-
 retur seu tenderet. Addebat argumenta
 superstitioni aduersa, quod ab illis vsur-
 parctur in Suecia frequentissime ista cu-
 ra, qui religiosissimi & re & fama essent;
 nō vsuri ista, si quid alienum a pietate con-
 tineret. Deinde quod nulla nec verbo
 nec facto impingeret in *op. de deo & iur.* respon-
 sorum diuinorū, quod aliquando solenne
 est magicis carminibus. Insuper quod na-
 turę quēdā subesse videatur consensus vul-
 nerati & vulnerantis, vtpote hoc tincto
 vel sanguine vulneris, vel halitu, vnde
 postea conuertātur mutuo, similiterq; ab
 unguento afficiantur. Respondimus tunc *Quid senti-*
 nos quidē ex tempore: Vulnus ipsum qui- *entia de vu-*
 dem naturaliter curari, ceremonias verō *lione animi*
 istas vel magicas esse, vel impostorias, vel *ritu.*
 ad speciem confictas, ad animandum
 vulneratum, & ipsi quadam fiducia con-
 ciliata, dirigendum per imaginationē, vi-
 res naturaliter ad ipsum locū affectū, vt eo

C 2 plenius

plenius sanetur: Insuper etiam curas & alias perturbationes obstantes sanationi auertendas. Hæ enim quantum ob sint medicationi perfectæ & artificiosæ, notum nimis est.

*Magia non
attendentis,
aut prætex-
tum qua-
rentis.*

Magia non excusatur sanctimonia vtē-
tis. Quotus enim quisque est, qui non pa-
tiatur, sibi imponi seu ab aliis insciis, &
non intelligentibus vim, seu a consciis
prætextum quendam & speciem religio-
nis præ se ferentibus? Et inscius aliquis
magicas sortes, ferre potest. Et consue-
uit diabolus intelligentibus veras causas
variis modis ad superstitionem confir-
mandam illudere, quod nimis manife-
stum & vñtatum fuit in papatu, pontifici-
bus ipsis, sanctissimis sc. patribus, imo qui
credebantur ipsa sanctitas, multa talia tra-
ctantibus, rosasq; aquas lustrales, reliqui-
as, & similia stultorum illectamenta ven-

Grimorium.

dentibus: quin & Grimorium suum & alia
diabolorum inuenta, cultaq; valde sancte
celebrantibus. Noui homines, qui iura-
mento asserere ausint, appensum Abraca-
tabra febrim citra superstitionem curare,
propterea quod ipsi obseruantissimi alias
sint diuinorum mandatorum. Et qua fide
Paracelsus fuisse traditur a suis? At is eius-
modi schedulas quasdam mirifice com-
mendat, sicut & electrum & misturam me-

*Abracata-
bra contra
febres.*

*Paracelsi
πρεία πτα
& caracte-
res.*

tallo-

illorum certa constellatione composita,
 et inscriptam characteribus. Idem *Marsilius*
 Marsilius Ficinus, & plurimi Pontificij *Ficinus a-*
 Albertus, Thomas, & alij statuerunt, qui *muleta qua-*
 ne se alienissimos a vanitate sunt arbi- *dum proba-*
 rati. Adde non excusandum a magia nec *uit.*
 um esse, qui, sicut Astrologi putant stel-
 las quasdam certas in fluxu suo voluntates *Quidam pr-*
 humanas per se gubernare, & in certas res *tantus inux-*
 dirigere singulariter, ita credit naturalē qui- *etionis effe-*
 lem esse sanationem, at quæ perficiatur vi *etum sequi.*
 stius inunctionis telorum. Falsum enim
 lum statuit, a vero aberrat, & vim illi tri-
 buit, in quo nulla est; magos ita inscius
 mitatus. Nihil illos iuuant Christi mira-
 cula, lacus Bethesda, herba illa miraculo-
 sa, ex statua Christi sanantis *αἰμορροῦσαν*
 enata, & alia, ut cuius est manifestum.
 Non iuuantur stellarum viribus, quæ *Quidā stel-*
 communiter a vasto influunt, adeptæ ef- *larum more*
 ficaciam in quæuis disposita. Talis vis *effluxus fie-*
 in nulla armaturæ vñctione est. Nec *retradunt.*
 proficiunt somnio virtutis magneticæ, *De vñma-*
 quæ magna ex parte est anchora stulti- *gneticæ*
 tiæ Paracelsicæ, & omnis cuiusmodi vani-
 tatis. Reliqua quæ adducuntur exem-
 pla, similis sunt fecis, & nihil nisi prin-
 cipium petunt. Paræus recitat, quos- *Paræus*
 dam prætereundere quandam hæreditariam
 ecuram luxatorum, fractorumque ossium

*Reges Gal-
liae & An-
glie.*

*Pyrrhi digi-
tus.*

*Luxatorum
cura per Ser-
bā.*

Indae.

*Magus in-
menta cu-
rans.*

*Cura Vulne-
rum per car-
minā.*

*Incantamen-
tis curantes.*

ad exemplum regum Galliae & Anglie, qui
contactu strumas discutere dicuntur, et-
iam si nō sint, nec nati, nec educati in illis
regionibus, modo reges sint: quod officiū
seu vocabulum conterre vim istam oportet,
alioquin communem reliquis Anglis &
Gallis futurā. Aut ad pyrrhi digitū te bri-
sagā, vel pollicem dextri pedis eiusdē lie-
nolos sanantē, incorbustilē, magicis for-
te incantamenti ita apparatus. Alios idem
autoꝝ refert, luxata & fracta restituere cō-
ceptorum quorūdam verborum obmur-
muratione, modo habeant nomen & Zo-
nain a groti, quę cura quadrat ad nostrā, &
illius ludæi, cuius mentionem facit Bello-
mus: aut eius magi, qui iumenta sortibus
suis infecta, & lala pelis inde accersitis re-
stituebat sanitati. Alios ponit potu lapidis
curantes fractiones qui ceteris probabilis
medentur. Nam & nostris vtitur est sa-
buloto lapide quodā potu vulnera, fractu-
ras, & alios morbos sanare: Idq; annotavit
etiam Thom. Erastus ad Gesnerum de si-
bulo isto. Quarto loco hopliatri numerā-
tur. Quinto recitat alios policitos omniū
vulnerum curā mediante carmine, & lina-
mētis siccis, aut oleo, aquave madidis. Sex-
ti prorsus ad incantamenta prolabuntur,
magi, arioli, augures, incātatores, venefici,
fascinatores, exorcistæ, præstigiatores, &
aliis

aliis tam bellis nominibus nobilitati. Fortassis annumerari his possent veteres, qui multos morbos cytharę cantu dicuntur curasse, nisi constaret sinceritas facti. Cum anno a nato Christo 1588. Ienam venissemus, diuertissemusq; ad Georgiũ Metzerum amicum nostrũ, scholę trivialis Cor-rectorem, accepimus dolorem lateris, quo affligebatur filia, a Paracelsico studioso curari tentatum herba quadam cocta (ni fallimur hydropipere, aut persicaria) applicata lateri. & deinde ad putrescendum defossa: quasi futurum foret, vt corrupta per putredinem illa, simul periturus esset morbus. Idem probabiliter incredulę puellę voluit persuadere id fieri familiaritate quadam & affluxu virtutis. Sed an putruerit herba ignoramus, id scimus, dolorem ipsum non fuisse ablatum. Confecta fortassis hæc sunt, ad imitationem istius capri emissarij in Levitico, quem onus peccatis populi & Zazeli consecratum in deserta emittebat sacerdos ab eo tempore nusquã inuentum. Sic enim alij eiusmodi res vel defodiunt, vel in fluuios proiciunt, vt vna defluat malum. Et quis nescit de mortualia illa puerorum & anicularum sacra, quibus confectum hominis simulachrum anni adhibitis carminibus iniciunt expulsi ita mortem, quorũ origo ex su-

Cura per citharę cantu.

Historia curati per herbam applicatam, moxq; defossam.

Capri emissarius Zazeli consecratum in deserta.

Mortis ridicula depunctiones.

C 4 persti-

*Alia histo-
ria de persi-
saria.*

perstitioso papatu est? Cum disputatio-
nem habuissimus, plebeius quidam, qui
literulas agnouerat, & Paracellsum per so-
mniū viderat, nobis tale quid obiciebat,
firmaturus scil. factum: persicariā, inquit,
per aquā fluuialem duco, inde vulnere ap-
pono, & remotam putrefacio, sicque pari-
cuentu curo vulnera. Recte quidē inquā
ego, tu superstitione delusus, illudis aliis:

Hypericum.

At vim inde nullā comprobas. Alij eo-
dem modo paratū hypericum, defossū
esse & putrefactū ad catarrhos, & alia com-
mendant: sed omnes pari errore. Ioannes

*Ioannes Pi-
storius Nid-
danus.*

Pistorius Niddanus magno studio inep-
tias istas, seu imposturam, seu superstitionem
vocare mauelis, expico & cabalistic
defendere annititur. Quatuor facit partes
medicinæ, dietam, pharmacian, chirurgiam,
& *papam* hanc, quam sanationem per
verba vocat. Reprehendit primū veteres,
quo leuoluere causas non valentes super-
stitioni ascripserint assensum. Vexat post-
ea Platonicos, quod a vero & synceritate
philosophica exulent. Irridet Aponi fidu-
ciam, quasi nō verborum, sed fidei in me-
dicum ista sit efficacia: vocat ista crassam
dissertionē. Nō parceret hic Christo fidei
tantillæ vel montiū transpositionē ascri-
bēti, quasi vel Christus vel Aponus imagi-
nationi nudē tantā vim assignarēt, quo pa-
a

*Quatuor
medicina
partes.*

*Pistorius
carpit vete-
res.*

*Aduersus
Platonicos.
De fidei vi.*

Ro Paracelsus. Iamblichū reiicit, qui ver-
bis putauerit notationē ignotam a diis in-
scriptā fuisse, quanquam hunc errorem
dicit a vero non longe remotum. Marsili-
um simili notat macula, qui verbis rerum
vim ascripfit, bellissimo magorum præte-
ctu. Alcinoum & Psellum damnat, ar-
bitratos Dæmonum auxilio nos id conse-
qui, quod verbis tacite significamus. Alios
taxat, qui opinati sint, eius, qui perorat,
animā eleuari & imperare materiæ mun-
danæ (nempe vt lapides per aerem aduo-
lent, ad ædificandas Thebas, quod Am-
phionia ascribitur.) Alios impugnat sen-
tientes verba magica illigari certis influ-
entiis, vnde opus sequatur virtute cœle-
stium corporum. His omnibus reiectis
suam opinionem pro veritate opponit, &
scalam Iacobi, quam etiam Cornelius
Gemma in cosmocritice obtrudit, pro
fundamento assumit, quatuor in ea gra-
dus in vasto illo cœli & terræ interuallo,
instituens, nempe naturā, horizontē tem-
pōris, horizontē æternitatis tēporalis, ho-
rizontē mundi super supremi, quibus ine-
ptiis etiā in sua monade hieroglyphica uti-
tur, Iohannes Dee, in scripto in diagrāma-
te. Horizonte æternitatis, & tēporis, quan-
quam sensu naturali. Scalam porro finire
Pistorius inquit in Ensoph. a quo vsque ad

Iamblichus.

*Alcinous &
Psellus.
De eleuata
anima oran-
tis.*

*De Verbis
magicis illi-
gatis influ-
entibus.*

*Scala Caba-
listica.
Quatuor
gradus sca-
lae Iacobicae.*

42 DE VNGVENTO

Enfoph.
Quinque
gentia intel-
liguntur.
Præter vo-
cum.
Semita ma-
iorum.

Donatus
p. 1.

De herba-
rum vi p.
37.
Etiam men-
daces
patrones ha-
bent.

hominem sint 50 intelligentiarum portæ,
per quas vis admirabilis in voces dimanet
radiusque singularis diuinæ omnipoten-
tiæ, & virtus *αὐτῆς* in eos ab angelis ad-
ministris deducta, quæ omnia (valde *φρῶ-*
ταῖς) nemo intelligit, nisi qui 33 semi-
tas a maioribus traditas animo accurate
comprehenderit, aut in cabala sit versa-
tus. Sic sentit de Pici denario formali
(quem tamen alij ad mysterium *ἡγοῦνται*
ἡγοῦνται accommodant) numerique pri-
mitiphæici natura, vnde 50 portæ inno-
tescant, & lubilæus & millesima genera-
tio, & regnum omnium seculorum. Hæc
Pistorius. Quemadmodum autem ille
de verbis garrit, ita alij de herbis. Nam
secundum illud: in verbis herbis & lapi-
dibus magna est virtus. Et sicut monet
psalmus, serpens metuens incantatoris
verba, obstruit aures suas, ne ea perci-
piat, noxia sibi futura. Nullam autem
puto maiorem veritatis crucem, quam
quod quivis melancholicus, pro vero
somnia, id verum etiam statui, & as-
sensores reperire, citra rationem, &
sensum. Quæ enim ratio nisi phan-
tasia peruenta, cabalisticaque creduli-
tas, & superstitio istum Nidanum ita
credere coegit? Quis sensus compulit?
Non immerito tum hos, tum magneti-

COS.

eos illos vanitati asseripfit Cornelius A- *Agrippa*

grippa, omnis magia barathrum, & cum Nerone vt in initio asseritor, ita postea damnator. Sed antyciras isti nauigent.

Eodem fere tempore aduersus ista deliria publice responsum in Academia Iulia est, concinnatis thesibus, contra Bodini quædam Paradoxa, quibus annectitur confutatio Paracelsicæ hopliatriæ

thesi 61. & seq. 62. in quo scripto etiam *Disputatio*

agitur de sanatione pyrrhi, regumque *Martini*
Angliæ & Galliæ, de cura verborum & aliis, autore Martino Biermanno, quem *Biermanni*
aduersus hoplochresima.

spes est luculentum de istis tractatum instituturum. Nos copias nostras, si a reliquis negotiis vacabit, cum eo libenter coniungemus, & istud superstitionum pelagus sit non exhaurire poterimus languidum tamen & enerue reddemus, apud non plane deliros; quorum si qui sunt, illos ridebimus potius, quam rationibus expugnabimus. Quam vetustum sit illud paradoxum, nobis nec constat, nec curare operæ præcium est.

Illud certum est, quod Paracelsus il- *Paracelsian*

lustrator eius, amplificatorque extite- *propagator*

rit, a quo postea transcripsit Baptista *hoplochresima.*

Porta, & vanitate vere magica & superstitiosa suum de naturali magia commentarium reddidit suspectum. Is libro 8. cap. 12.

Ynguen-

44 DE VNGVENTO

*De scriptis
hominibus
et alii
et alii.*

vnguentum armarium, seu ὀπλοχρῆσμα ita describit, & ad autorem Paracellum refert quid Maximiliano cæsari tradiderit, & comprobarit.

Si allatum fuerit ferrum, inquit, quod fauciat, aut lignum eiusdem sanguine madefactum, sanabitur ager, etiam si longe aberit. Cape vinctæ concretæ in caluaria aeri derelicta (mumiam vocant petitam præsertim ex capite strangulati.) vncias duas, adipis humani duas; mumia, sanguinis humani semiunciam; olei lini, Terebintinæ, boli armeni vnciam: omnia simul in mortario terantur, in vrna oblōga, & angusta seruentur. Immerge ferrum in vnguentum, & ita relinque. Ager mane sua ipsius vrina eluat vulnus, nulloque addito deligetur: & sine dolore aliquo sanabitur. Hæc ex Paracello: quæ valde occulta noluit mihi cōmunicare quondam amicus quidā meus, quasi præciosum delirium in suo sinu fouens. Vulgus cultrum quo vulnus est factum, in panis micam, in terram, in lardum, vel aliud pingue immergit, & persuasum habet, modo non exponatur aeri, sine suppuratione, & dolore curatum iri vulnus. Ab alio quodam amico nostro talē accepimus descriptionem. R. adipem porci castrati, quem vocant verrem, & veterem vrsi adipem (nam

*Vulgi opera
110.*

*Aliud hōplo
chrīma.*

quo p

quo vetustior, hoc melior) liquecant super prunis, funde in aquam frigidam, & ale ad fundum delapso, adeps innabit, quem collige. Accipe postea sextarium umbricorum, terræ: pone eos in olla, addita arena vel musco, ut repurgentur. Exime, & in alia olla pura colloca: operculum insterne, & agita bene: immitte in clibanum; vel ita præcisis extremis, exprime phlegma, exicca eos, ut ante: Exemplo pane vel clibano vermes impone, cauens ne exurantur. Tostos tere: pulueris horum cape, quantum medio oui putamine continetur, adde sandali bene olentis tenuissimum pollinem; cum semuncia hæmatitæ lapidis puluerari; drachmisque duabus cranei humani, quod tamen si haberi nequit, non multum refert. Omnia bene cum adipe commisce: & vnguentum confectum est, seponendum seruandumque vase mundo. Hoc curare poteris vulnera, per aliquot miliaria absentis, & inscij eius rei, te non accedente ad eum, modo habeas telum, quo est vulneratus, aut si id adipisci nequis, aliud per vulnus duc, & loco veri teli id inunge. (alij cruentum petunt.) Modus vsurpandi talis est allato te-

Præsagium
de euentu
cura.

lo, si scire cupis vtrum euasurus mortem sit saucius, an non, cape sandalum, & hæmatiten bene puluerata. Telum incalescat pruna

46 DE V. N. T. V. E. N. T. O

*Cognoscere
agrori obedi-
entiam.*

pruna leni, vt possis in eo ferre manum:
Impone puluerem istum. Et si obserues
exundantes sanguinis guttulas, macu-
las, seu rorem, morietur; si non, viuet.
Attende etiam, vt quam primum sistatur
hæmorrhagia; quo citius, hoc melius. Si
cupis scire vtrū ex præscripto edat, bibatq;
agrotus an nō, observa eundē rorem san-
guineum, qui apparens arguit eum aber-
rantem; non apparens, bene se gerentem.
Memineris obligare tela. Quod si non ap-
paret quam alte infixa sint, tota in vnge.
Sin apparet; non inungas, præter partem,
quæ in vulnere fuit. Si destitueris vero te-
lo, aliud cape, & per vulnus transige, vnge,
que latere vtroq;. Repone id loco mundo,
vt sit tutum a puluere. Esto etiam locus ca-
lidus. Locus saucius non est nexibus filorū
conducendus, sed sinendus, vt semper pus
extergeatur, vulnusq; obligetur linteolo.
Quod si ipse nequis, alius faciat quicumq;.
Si saucius te acciderit, aut telum allatum
sit, vel id oblinendū, te cum foemina con-
gresso, abstine eo die a telo: si non enor-
miter est latus: poteris ungere. Cito sana-
turus vulnus, sape illine. Si non opus est
festinatione, omittere dies quosdā potes,
ne singulis litu utaris; imo satis est, si senis
diebus bis id fiat. Non reddas telum, ante
perfecte sanatū. Fit sanatio sine omni do-

lore 88

ore & tumore, melius chirurgis. Si velis
excitare dolorē, telum aeri vel frigori ex-
pone; si iterum sedare reduc ad calidum,
sed ne nimis sit calidum, quod dolorem
iamnumque daret. Si equus gompho in *Equule scela*
pede pertusus est, similiter age: aut si quis *no sinatio.*
picula infixit, meli⁹ erit, si adhuc calēte te-
lo potiaris. Adhuc amici nostri descriptio.

Eandē vulgavit typis medicus Arnsta- *Vittichius*
tensis *Vittichius*, ne quid occasionū de- *hoplochrysi*
irandi decisset. Variat a prædicta paucis. *ma tanquā*
Pro musco addēdo lumbricis, habet simū, *serum vul-*
fortassis teutonū lingue errore, quo facile *gavit Repe-*
noß pro mus / & cōtra legi potest sandali *ruit &*
& hamatitæ accipit ana semunciā. Musci *VVe chrus*
seu vīnæ de cranco humano, quātitatem *in secretis.*

avellanæ, cum prior habeat didrachmum.
Putat autē etiam ipse parum referre, siue
addatur, siue omittatur. In sanguine sistē-
do adiicit cōmodissime id fieri eodem vn-
guento; quod nostri amici admonitio non
habet. Iubet etiam attēdere cāsim an pun-
ctum factum sit vulnus. In punctura iubet
in ungere telum a cuspide versus capulū.
In celsura, ab acie, versus tergum. Hæc non
observare iubet prior. Mēdacio etiā supe- *Vittichius*
rat. Nā expresse mentionē facit interualli *plur men-*
10 aut 12 milliariū, cum prior robore suf- *datum.*
fusus incerto spacio latere malit. Nec pu-
tat referre siue mas sit, siue fœmina,
siue

48 DE VNGVENTO

siue equus. Nam etiam huius gomphum, a quo est latus, ita in vnguendum censet. Longius etiam intervallum dierum ponit, nempe tertio, quarto, quinto, sexto die posse semel illini, aut etiam semel toto curæ tempore. Valde certum esse id sanandi genus ait: *Es senger gewis*. Ultimo monet, si os fractum sit, ut addatur aliquid de Symphyto maiore. Hæc commenta nos accepimus, quæ repetimus, non ut alios doceamus simili dementia delirare, sed ut absterreamus, proposita absurditate disciplinæ. Si enim non es plane stupidus, & absque iudicio ita ut sola credulitate necesse sit te omnia comprobare, quæso examina compositiones vnguenti, modum etiam utendi, & confer ista cum effectis, contemplatus, sic ne necessitas affectionis inter talem causam, & talem effectum, & quo pacto: deprehendes mirificorum absurdorum chaos. In cōpositione Teophrasti ad vulnera commendatur mumia, vñea vranet, bolus, therebinthina. Adeps humanus lenit, ut & ol. lini. Terebinthina glutinat, exterget, & putredines arceat: Bolus exiccat, ut & vñea. Mumia creditur valere aduersus putredines, si illa Aegyptiaca intelligit misto asphalto, myrrha, aloë & aliis. Sanguis humanus quorsum? Hunc venenatum fieri tradunt corruptione

*Vitichera
ram confir-
mat.*

*Cur repeta-
tur cura.*

Examen.

*Collatio vñ-
guentorum &
discrepanti-
um examen.*

orruptione; Et chirurgi experiuntur eum *Sanguis huius*
 beſſe vulneri, tantum ab eſt vt proſit: Sed *manus ſine*
 li confirmant ſanguinis conuenientiam *ratione aut*
 um corpore ſuo. Aiunt enim experientia *ditas.*
 ompertum eſſe ſpiritum deſtillatum ex *Contraho*
 ino & ſanguine nullis, incenſum, non *placitum*
 biſſitere ardere donec viuat homo cuius
 ait ſanguis, extingui vero cum morte e-
 us. Deſcribitur etiam a Paracelſo reme-
 lium cōtra podagram in quo ſanguis hu-
 nanus eſt ter deſtillatus; ſanctus a patiente
 ta vt neſciat cui uſui ſi ſaturus. Sed impu-
 lentuſſimorum mendaciorum integram
 ſic eſſe ſubulam nemo eſt quin videat.
 Deinde ſi omnia iſta ſint vulneraria, aut o-
 vulneri applicata ipta iunabunt, non autē
 emota? De eſſentia rerum multa narrant
 Paracelſici. At hæ applicata ſanabili, auxi-
 iantur. Sed & hæc conſidera. Aiunt in- *Deum*
 ercedere vim magneticam inter vnguen- *guentis*
 um; telum vinctum, & vulnus: Procul
 ſubio eius fundamentum eſt eraſcon con-
 ſpiratio, & in multis vane uſurpata ſimili-
 tudo ſubſtantię. Nam hac ratione ſan-
 guinem vulneris, aut ſpiritum; aut hu-
 morem accipiunt, ſi deſit telum ipſam, vt
 iat directio virtutis vnguentarię. Sed *Admiris*
 attende. Quę ab aliorum hominum ca- *natura*
 laueribus ſumuntur, ingredientia compo- *illorum*
 ſitionē, ſine omni hæſitatione, agentia na-
 D turant;

turam, & vim obtinent. Nam vi vnguenti
 fit sanatio. Iam ergo patitur illud cruoris
 momentum; Si hoc transibit in naturam a-
 gentis: Et quia illa quoq; affinitatem cum
 suo cadauere, a quo sumpta sunt, habent,
 tota directio aut debilitabitur, aut alio a-
 uocabitur. Deinde mumia, vsnea, & similia
 aut quia hominis fuerunt, agenti, aut quia
 vim generalē ad omnium animalū vulne-
 ra habēt. Si illud; magnū committitur ab-
 surdū cum iam corrupta fiet, & rationem
 totam hominis amiserint, cum cadauere
 potius, quam cum homine consentientia
 Apparet autem hoc inde (ne dicas manere
 singularem rationem ad hominem) quod
 ex cadauere hominis non homines gignā-
 tur, sed bestię. Perdita ergo ratione huma-
 na, perit proportio ad hominem? Et deter-
 minatū tantū in genere tunc hāret. Si hoc,
 iam perit directio altera vice. Non enim
 potius hunc hominem, quam illum, aut
 hominem, quam equum sanabit. Sic de
 sanguine. Sed & cur, cum in aliis compo-
 sitionibus emittuntur nihilominus sequi-
 tur effectus? Cur censent parum referre
 siue habeatur vsnea cranij, siue non? Et qui
 fit, vt defixo celtro, in solum lardum effe-
 ctus sit praesto? Quam vero ridicula est illa
 exploratio victuri, & non victuri? Cale-
 fit telum, inspergit r puluis ruber: hic si
 humi,

*Ridiculum
 victuri iudi-
 cium.*

umidior telo est, reddit spiritum humi-
um extractum calore teli. Alluvio quæ-
am in eo, maxime si leue est, nascitur: pul-
is adhæret facile; Inde macula est: velut
illa, quæ a menstrua puro speculo impri-
nitur. Iam ergo non est victurus? Pueri &
qui ab horû condicione nō absunt procul,
nocte n. tuitatis Christi ita in sole vitas,
nortesque eius anni explorant: Ridiculo
nodo, at interdum vero euentu: siue quia
forte ita coniectum fuit, morituro illo et a
ine illis inoptis, sicut, qui inter multa fal-
sa, interdum etiam verum attingunt; siue
quia is timore sibi accersuit causam mor-
tis, quo pectus nouius euenisse aliquibus
in alia causa. Accedamus istis etiā nostros
Hopliatos, pariterq; rideamus. Monent
sanguinem cum primis sistendum esse. At
hoc initium curæ; quod sæpe solum suf-
ficat, ad integram sanitatem, ut appa-
ret in arteriotomiis & venis incisis. Er-
bestiarum mutuis lacerationibus. Iubent
expurgare vulnusa pure; & eluere vrina;
At hoc curæ totum est, maxime in vul-
neribus simplicibus. Quorsum ergo illa
delicia teli obligati? Bestiæ solo linctu
sua vlcera, fracturas & alia per sanant. I ho-
mo vtitur in id etiam sputo. Multa sua spō-
te, seu naturæ suæ motu conualescunt. Quid
opus est telo obligato? Recitauit nobis

*Anilis super
strio vine ex
plora de per
salem vi-
gilia natu-
tatis Christi.*

*Aletri co-
chebicornis
et fixa plani
tasia sepe
morbis mor-
temque se-
citant.
In lacerant
sistat in vi-
tali
caput
vulnere
remota
pars.*

*Georg. My-
lius.*

*Historia di-
gni prae-
cipue
curae
veter.*

Reuerendus & clarissimus D D. Mylius, historiam cuiusdā pueri, qui patre scriniano alibi occupato ad opus accessit volens nescio quid peracuto cultro leuigare; Sed declinans ille a materia, minimū digitum traiecit transuersam, atq; ita magnā partē abscidit penitus. Ille exterritus animo ita sanguinē cohibuit, donec abscissam partē correptā subito apponeret mutilatę & circū circa glutine (cuius lebes paulo ante a patre usurpatus, adhuc calens cū materia astabat) oblineret, obligaretque. Factum ita est, vt partes diuulsę spacio 21 dierum compingerentur, cuius vestigium postea per omnem vitam mansit, nempe circulus totum digitum ambiens. Hic nulla telic b, ligatione est vltus. Nobis hoc accidit. Incideramus aliquando in pernam suillā apud amicum quendā. Hinc diuulsi non contemnendo vulnere consecimus pollicem finitrem manus carmen; cum cute, & vasis ab oste separauimus, vsq; ad articulū, secuta est magna hemorrhagia, vtpote secta vena. Nos aspersio Zaccharo vulnus obliguimus citra ferri in vnctionem, atq; ita vna perpetua ligatura integritati restitui-
mus. Hęc exempla mirabiliora sunt hopli-
atorum commentis. Nam vnica contenti
ligatura, nulla vsū fuimus, expurgatione,
aut lotionē. Hollerius recitat quendā easu

Alia hist.

ita s

afflictum, ut toto corpore confractus
 confususq; esset. I hunc sanauit natura opera
 musci flauiatilis. Age iam, Hopliatre, quid
 hoc censes in vnguendum? Quid in fra-
 cturis internis, & contusionibus, vbi telū
 nullū est præsto, nec vllus sanguis? An mo-
 risti Iudæi facies, qui corticem iuglan-
 tis spleni applicatū fumo macerabat, atq;
 pollicebatur curam morbi? Nisi stupidi
 essent huius artis assertores, deprehende-
 rent nullū vulnus compositum, & graue
 posse ab illis curari, sed omnia debere esse,
 vel simplicia, vel non multū ab illis distan-
 tia. Et si grauiora quoq; ista administratio-
 ne sanel. ūt, sit hoc in corporibus bene ha-
 bitis, nō cacochymicis, non morbidis. Si
 tendines, & ligamenta fuerint sub poplite
 lacerata, incilaq; cū neruis, spectabitur ho-
 pliatri artificiū si sanauerit morbū, nulla
 præterea adhibita cura. Pro bent condē ar-
 tem in vulneribus cerebri, qualia Schen-
 kius ex diuersis annotauit sane cuiusuis est
 id quod natura curat pro se, vel leui opera
 uis commentis & gesticationibus ascri-
 bere, atq; ita per imposturam emungere
 homines argento, in quod scelus vel pu-
 blice erat animaduertendum, sicut & chi-
 rurgi coercendi, qui ut multum lucren-
 tur, operose curant, sæpeq; peruertunt, id
 quod natura facile & paucis horis sanasset.

*Iudæus sple-
 nis spleni
 neris cum ch-
 rat.*

Schenckius.

*Chirurgorū
 prauitas.*

D 3 Sunt

*Historia ex
Parao simi-
lis Hopliato-
rum iusto*

Sunt in eorum numero barbitonforū plu-
rimi, qui nullū vulnus, nisi suppuret, ad sa-
nitatē reducere possint. Ostendit Parcus
memorabili principis cuiuscā Selopi glan-
de traicēri historia simili, neq; magos pos-
se curare omnia vulnera nec cū stultos Ho-
pliatros. Principē illum lethaliter decum-
bentē, ex conspersio ferreamento nō potuit
iudicare Hopliatus, curaturus cū sebucu-
la, & verbis obmurmuratis, id q̄ egit, do-
nec animam emitteret princeps. Omnino
verū est iudiciū Parci, quod his verbis pro-
tulit. Non est magi, ū inquit, non miracu-
losum hoc remediū, vt pleriq; putant, si d
plane naturale a natura, vel acū & fractu-
ratū medicatricis, fontibus profectum si
empyrici carptolino luto, vel aqua pura
tincto vulnera simpliciter sanant. Natura e-
nim chirurgus opitulatur, eo modo impe-
dimentatolicos dolores dico, fluxionem,
inflammationē, abcessum, & gangrēnā. Ad-
dimus si nō naturalis est cura, magicā esse,
fierie, per sortēs, & vim diabolicam, exce-
ptis his, quæ miraculose diuina virtute o-
m̄ per Prophetas, sacerdotes, Christum,
Apostolos, aliosq; sanctos sunt curata. De-
inde addimus & hoc, vbi non sunt ista im-
pedimenta, aut pauca, eaq; leuia, ibi nō re-
quiri opē medici aut quemuis sibi posse ef-
ficere medicum vt bestia solent. Sic digitorum

*Aut natura
lucilla cu
aut non
tunc vel
magica vel
diuina.*

lace-

acerationes, & incisiones sæpe obligatio
 iuda curat, vt & arteriarum, venarumque
 vulnera, & scarificata: & sæpe tantum com-
 pressimus vulnuscule, & suo succo con-
 glutinatum ad sanitatem, citra dolorē, ca-
 lorem, tumorē, suppurationem, & alia per-
 duximus. Et sic verum est, quod tam con-
 scij quam inscij ineptiarum istarum sane-
 scant. Quam autē vanum etiā hoc est, quod
 corrumpi diatam volunt, si maculæ in te-
 lo obligato appareant? Quam friuolū citi-
 us curari vulnus, si sapius vngatur telum;
 curari vero nihilominus cū vnica tantum
 vice illinatur? Imo inquam si omnino non
 inungatur, nihilominus sequetur sanatio,
 si sanguis non fluat, vulnus obligetur, ex-
 purgetur, lauetur. Magnum nimis postu-
 latum est, impudensque mendacium do-
 lorem excitari, si telum aeri expositum
 sit; nullum esse, si calido loco extra pul-
 uerem sit collocatum. Si virtus debet per-
 uenire ad vulnus, non est ratio, cur non
 aeri expositum telum cum vnguento fa-
 cilius & melius sanet. Nam in libero aere
 melius posset proferri ad patiētem; quam
 in loco concluso. Sane non intelligimus,
 quo pacto pestis fomes potuerit in fora-
 mine conclusus retineri per multos annos
 si a telo recondito & obligato exit virtus.
 Nos in nostro vulnere dolorem sentie-

*De iudicio
 diata.*

*Commenta
 Hopliastro-
 rum inania*

De dolore.

D 4 bamus

bamus, utpote loco nernoso, & in extre-
 mitate suo frigoris, cuius erat culter, in aere,
 siue aqua, siue igne, siue calido, siue frigido
 loco eum poneret. Cum iam sanescere &
 glutinari inciperet, dolor cessabat. Aliis in
 partibus vulnerati, dolorem non sentie-
 bamus, si clausum erat vulnus, & diuersæ
 partes rite coniunctæ nullo interveniente
 nec affluente. Quod siaperiretur, aut afflu-
 xus esset, aut collectio cuiusdam se inter
 labra insinuantis, dolor aderat. Mirum au-
 tem cur non semper doleat vulneratus lo-
 cus etiam post sanationem; si inde necesse
 est affici partem, quia telum est in aere. Vi-
 uere eam & sentire necesse est. Id quod ca-
 ratione, qua vnita est, non qua diuisa o-
 venit. Itaq; si semper vnita est, semper do-
 lebit telo disposito. Quid uicam de telo pe-
 rati vulneribus, quoniam plantis sæpe aquæ
 immerguntur, sæpe in aere manent inni-
 tētes terre summe? Quid de faucibus militi-
 bus? Vnde aut tamen est aliquē a vulnere
 alicuius componere gladiū suum, aut ha-
 lla in corpore paratus est trictis armis in acie.
 Semperne ergo dolebit alter faucibus; si
 halia semper sit in aere libero? Iubent in-
 terdam telo non praesente mittere cruen-
 tum lignum, vel aliud: Et tunc telū ipsum,
 a quo affectum erat vulnus, non potest
 tam accurate seruari. Cur potius ad li-
 gnum,

Alia absur-

gnum, quam ad telum procedit sanatio? Cur non potius dolet pars telo non recō-
to? Cur multo sanguine temere effuso,
inque in aere detento, non ad hunc po-
tius dolet, aut non dolet? Sed cessandum
est, cum fere stultum sit aduersus stultos
tantum verborum facere. Et nos nil præ-
erisum ad lemnium hoc attulissemus,
nisi sciremus magnos viros, Theologos,
Medicos, Doctores, magistrosq; in Aca-
demiis promotos tam stultam alere opi-
nionem, & mordicus defendere. Ad the-
ses nostras pauca quædam addemus, cum
nobis otium non sit prolixum instituire
in re manifesta commentarium.

*Stulta hopli-
atria etiam
illustres vi-
ros decipit.*

Theses primas viginti tres extorsit no-
bis indignatio quædam, ob importunita-
tem quorundam, vt videri volebant, ami-
corum nostrorum. Controuersia erat li-
beretne physico de remediorum faculta-
tibus contemplari. Distulimus eam in
hanc præsentem disputationem, qua de
cura nobis erat agendum, vtrum physica
ea sit, an non: quanquam non tam in spe-
cie de hac, quam de aliis omnibus quæsi-
uimus, liceretne physico de remediis dis-
serere, qua vi effectum præstarent. Quo
cuius, consequens erat, eum de morbis,
qui naturam infestant, longe iustius con-
siderare. Nam agentia patientibus oportet

*Declaratiu-
cula thesi-
um.*

*An sit physi-
ci contempla-
ri de reme-
diis seu ma-
teriarum, qua
ad medendū
adhibentur,
effectum in
corpore mor-
bido.*

D 5 tet

*1 de anima,
lex 3.*

tet conferre, & vtraque æquesceire, cōtra-
riis sub eandem disciplinam cadentibus:
quod ipsum etiam Philosopho placuit,
qui physicæ considerationi subiicit, sub-
stantiæ contemplationem cum accidenti-
bus tum propriis, tum communibus, &
peculiare tractatum instituit de sanitate
& morbo, in cuius vestibulo, inquit, non
solum medici esse de sanitate & morbo
disputare, sed & naturalis seu physici, quod
etiam ante monuerat in initio libri de
sensu & sensibili, quod physici & sit de sa-
nitate, & morbo prima cognoscere prin-
cipia, adeo vt medicis solis vix relictæ sint
διατητικὴ, διαφραδικὴ καὶ ὑπερβητικὴ, quas par-
tes *Θεοφράστους*, statuit proprias medici,
siquidem ministerio eius officium descri-
bitur. De vocabulis litigare nolumus.
Appellet medicus remedium, quod phy-
sicus rhabarbarum: Appellet ille mor-
bum, quod hic partis intemperiem. Re
eadem existente, quorsum voces eos tur-
bent. Sanabile designat materiam cum
potentia ad actum, qui est sanatio & sani-
tas. Ergo cum sanatio sit actus imperfe-
ctus, vt pote in motu cuius finis & perfe-
ctio est sanitas, necesse est, vt sit mobile ad
sanitatem, seu ita per naturam suam dis-
positum, vt interius habeat principium
vnde moueri sic, & noualiter sit natum.

*Thema 24.
sanabile.*

Si sal

Si sanatio actus sanabilis est, & motus, omnis autem est ex contrario ut a non hoc ad hoc, quorum alteri alterum est oppositum; sane sanabile iam non erit sanabile. Nam ad hoc tendit: contrarium ergo actu habet. Nam ex nihilo per naturam non est motus: sed ex aliquo alio præexistente actu.

Nihil quod impotentia est, mouet seipsum. Nam motus est actus mobilis quidem, & patientis, sed & motui & agentis, diuerso tamen modo. Per se enim actus activorum sunt in patientibus. Et cum nihil idem, quatenus idem, sit actus simul & potentia: seipsum mouere non potest.

Quicquid mouetur, aut naturaliter mouetur aut violente. Naturale mouens ergo aliquid est, & aliquid violentum, quæ tamen quomodo sub eodẽ comuni genere comprehendantur notum est. Ita habet & mobile. Naturale est interius ei, quod mouetur. Itaq; si hoc non ante mouebatur, illud motuum erat potentia. Violentum est externum. Quanquã enim necesse est, ut, si physicum est, in aliquo per se sit & internum: huic tamen est externum, ei; præbet motus initium, ita ut ipsum deinde pergat usque ad finem eo modo quo est aptum. Non discedimus a sanabili & sanatio. Itaq; externum mouens hic vocamus

artem:

Th. 26.

28.

Mouens naturale & violentum.

Physici hac acute solent disputare, & ex mobilis ratione colligere, quod natura materiae potior sit quidem

60 DE VNGVENTO

*huius est mo-
tus proprie.
Nihil com-
parate de
natura ad
artem loqui-
mur.*

*Quaedam si-
ne medico
curantur-
sunt.*

*Materia: po-
tentia dicitur
se.*

Th 33.

artem: internum, naturam. Artis guber-
nator est artifex. Nam cum ea sit princi-
pium mouens immobile, quod intus in
mente conclusum, sine instrumento cor-
poreo non exiit: eget administro, qui
ad præscriptum eius operatur. Non autē
semper in sanatione opus est artifice. Nam
quædam sponte sua sanescunt, in quibus
nempe natura interna non quiescit, quæ
subaliter non quidem ad artem redigi-
mus, ad interni & externi differentias, ta-
men reducimus. Nam & in eadem vulne-
rata particula consideranda est potentia
vniendi, & id quod actu iam existens, vni-
tionem promouit. Si insita est parti: hoc
forinsecus quasi a communi natura acce-
dit, puta a corde & eius vim sustinentibus
aliis. Itaque nihil sanescit, corde vel hu-
ius vicario absente, aut inter mortuo. Est
enim sublatus actus communis. Interim
potentia materia multæ ab alio actu pos-
sunt promoueri, vt putrescit caro, vermes
gignit, &c. alieno nempe, ab integritate
prima, singularique modo. Perit enim
potentia illa, destructo subiecto, & inha-
bili reddito, licet adhuc reliqua integra
vivant. Ita ex corruptis vlcerum partibus
animalia enascuntur. Ex sanis natura in-
stauracionem molitur, nisi impediatur.

Medicus, vel omnino artifex ad præ-
scriptum

riptum artis operatur: Itaq; ars est prin-
cipium, & causa operationis eius. Medicus
icissim non repatitur a sanabili. Nam nō
xistit in communi materia, cum eius ra-
tio sit separabile quoddam principium,
a vt etiam absente medico & quiescente,
ars medica procurata proficiat ad sanita-
tem. Vltimo autem quod tangit, debet
mouere simul & moueri, seu in communi
esse subiecto. Itaq; medicus quasi media-
tor artis medicæ, & instrumentorum ad
artis finem necessariorum vitur medica-
mentis seu remediis. Hæc etsi interdum
in eodem concurrant: tamen differunt
ratione. Accidit enim vt medicus seipsum
muret, & eadem actione simul operetur, &
remedium præstet. Vt cum calculum vel
obstruens aliud eximit, aut reponit luxa-
tum. Differentia tamen est, qua agit me-
dicus, & qua actio simul est remedium.
Omniño formæ differunt, qua est medi-
cus, & qua est remedium. Illa causa prima
est, cuius ratio pendet ab arte singulari,
quæ est medicina, hæc est instrumentaria.
Nam per remedium contingit medela &
sanitas. Et aliud est forma, aliud formæ a-
ctio, vel actionis instrumentum.

*Medicus &
medicina, e
dematur ad
idem agens
seu mens
immobile re
flectu sana-
bilis.
Remedia.*

Remedium vocamus id, quod affertur
ad sanandum, seu aptum est ad finem ta-
men instrumentaliter producendum. Nec
est

32. Thema.

62 DE VNGVENTO

Remedium. est materia, sed auxilium vt confecimus
 alia disputatione. Ferimus auxilium af-
Aliud son flicto, vel aliquid præter naturam patien-
dua, seu ia ti: non autem ei, quod integrum est &
pa aliud perfectum. Sanabili ergo accommodan-
in. rōv son dum remedium sanatiuum. Diximus id
in. rōv. esse externum: cumque sit vltimo tan-
 gens, debere esse in subiecto eodem quod
 linatur. Et de vtroque verum hoc est, si-
Sanans na- ne intelligas naturam communem in eo-
tura. Et pe dem viuentē, siue adiuuans naturam ali-
mans reme- unde ad ipsam patientem partem accesi-
dium ubi- tum. Vnde sique enim vis debet in materiā
ctum sanabi- sanabile esse. Exurgit inde admiratio, quæ
letargit. itaque, quomodo vrguentum sanet, sa-
Hoplochi- nabili non apphestū? Dicunt Hoplochi-
storum com- ste quod sufficiat vim eius ad sanabile per-
mentum. uenire: et si substantia non imponatur: Et
 vt sentiunt Paracelsici, exuta crassīs parti-
 bus essentie sunt efficaciores. Alij dicunt
 retineri ita id, quod aliquando erat noci-
 tarum vulnere. Trivola & vana *χρησιμότης*.
Aperient id theses sequentes.

Thema 42. Non damnamus disciplinam naturalem,
 mirabilium operum inuētricem: nec po-
 tentiam diuinam Dei, angelorumq; si, vt
 iustum est agnoscat. Scimus etiam dia-
 bolorum magnam vim esse. Itaq; si Deus
 Solem & Lunam sistit: verbo vel nutu cu-
 rat morbos lethales, & mortuos excitat,
 magi

magicum id non est. Nec si quis Theolo-
 gus diuino munere efficax est, & potēs scri-
 pturæ interpres, dicimus, vt ille plebeius
 diabolū in eius capite latitare, eiq; omnia
 suggerere. Agnoscimus diuinā gratiam &
 celebramus. Si quis Physicus miracula per
 naturā præstat, non est diabolicus. Memo-
 ratur quidā mediante sulphure, quo obli-
 tus erat paries, candela extincta lumē re-
 uocasse & ille puer Rapha per fatus calore
 balnei subito fligrabat. Et Baptista Porta
 docet, quo pacto sulphureo fumo repletū
 conclauē quis subito possit, illara candela
 imprudenter accendere. Gesnerus osten-
 dit radicem quandam, qua comesta, aut in
 potu data, conuiua nihil attingat ciborū.
 Mirificas illusiones ope magnetis exhi-
 bent; Et similia omnia nō sunt diabolica:
 quo pacto & ea, quæ celeritate quadam &
 robore incredibili peraguntur, quorum
 causas ignorans vulgus, putat diabolum
 esse ministrum eorum, pessimo instituto
 citius ad hunc, quam ad Deum etiam effe-
 cta laudabilia, & insigniter bona refe-
 rend. Philosophum non ita sentire oportet.
 Sed causas ex effectis indagare mo-
 do solerte. Et si non potest ad singula-
 ria peruenire, satis est, si sciat iuxta natu-
 ræ consuetum perpetuumque motum,
 ita fieri posse. Vicissim, mutare baculos
 in fer-

*Quæ Deo de-
 bentur, non
 ascribenda
 cæcæ dæmo-
 ni.*

*Historia cæ-
 delarum si-
 ne ignis accē-
 sarum, Aug.*

*Radix absti-
 nens conui-
 uas a cibo.*

*Vulgare est
 mirabilia
 effecta dia-
 bolo peritus
 quam Deo
 assignare.*

*Magica ef-
fecta.*

*Paracelsus
ope electri
spiritus ad
colloquium
evocat.*

*Pulveres &
sortes f. a-
rum.*

*Defossima
gemma sa-
garum per
se inusiles.*

45. The.

in serpentes: Et, quod refert Mirsilius
more magorum Persiæ ex salvia sub fine
putrefacta, sole & luna, secundam leonis
faciem occupantibus, generare avem me-
rula similem, serpentina cauda, & ea pul-
uerata, infusaque lampadi efficere, ut tota
domus plena serpentum appareat. Item
quod comprobatur Theophrastus, electrū
concinnare, quod eliciat spiritus ad collo-
quium: Sepulchris exire defunctos ob-
inmurmuratis verbis: morbos curare & in-
fligere per homunciones, verba, & chara-
cteres, & quæ alia aduersus auctoritatem
committuntur diuinam, & ab illa depen-
dentem naturam, inter quæ est etiam illa
cura magica iumentorum per pilos & si-
milis; Si hæc accensemur in pollutioni im-
pia, vitæque: non peccamus. Scimus e-
nim nec pulveris veneticorum esse vim per
spatia occidendi, nec verborum, chara-
cterum, & imaginum, sanandi: sed istis
diabolice malicie potentiæque quæritar
prætextus & in consortium vocantur dia-
boli ministri. Intellexit hoc ille vir pius,
præsidio verbi & potentiæ diuinæ, precib.
supplicibus impetratæ, diabolum expel-
lens, non attendendo ea, quæ defossa sub
limine dicebantur, & sine quibus nega-
bant exire posse spiritus.

Telum hic considerandum est, qua-
tale.

ale. Nam materiā negligunt Hoplochri-
ta, non curantes, siæ metallica sit, siue la-
idea, siue lignea, aut alterius generis.

Telum.

Potest continuitas solui, etiam citra te-
um, vt vi caloris prob. Etantis humidum,
et torrefacientis Interdum saltem ex con-
usione est labefactio. In qua tamen ali-
quid solutionis occultæ esse potest perin-
de vt in attritis. Solent in talibus etiam
curæ victionum suscipi, quanquam in
non enormibus non requirantur. Nos
veluti exempli gratia euidentem diuisio-
nem assumpsimus.

47
Solutio. om.
11111.

Cum ratio teli generalis sit, si aliquid
effectus præstat, is quoq; erit communis.
At illi non considerant istam vim gene-
ralem, nec rationem teli. Etenim telo
absente cõtenti sunt quouis subiecto per
vulnus ducto, modo possit obligari. Itaq;
hic facile liberamur.

48 *Thema.*

Telum singulariter vt est huius vulne-
ris, magica superstitio obsecrat. At non
ita stricte, vt non liceat pro telo accipere
aliud quid. Itaque dicere istius ast. no-
res possunt, esse quidem vim quandā co-
gnationis in hoc telo quod huius vulne-
ris est causa: at efficaciorẽ sanguine,
si quidem hic etiam telo virtutem com-
municat. Sed, vt dicemus infra, hoc signi-
tum tollitur alterius vi maiore. Quis enim

50. *Thema.*
Thema.
Thema.
Thema.
Thema.
Thema.
Thema.
Thema.
Thema.
Thema.

E deficiit

66 DE VNGVENTO

*festus est & u-
leatior. Ra-
tione ergo
sanguinis cu-
ra non debe-
bat procede-
re.*

*65. Thema
Obligatio-
nis vis.*

nescit copiosioris sanguinis esse virtutem maiorem? At quantum exiluxit temere & putredine fuit obsumtum? Quantum torrefactum in linteis est? Quantum elutum? Quantum una cum sordib. extersum? Quantum spirituum exhaustum? Hæc omnia an nullas obtinent vires? an nihil cognati habent cum vulnere, ut ita eadem passio ad vulnus perueniat. Obligatio si habet aliquem vim, non in telo eam habet sed in vulnere, quod iudem vincitur. In eo enim cohibet hæmorrhagiam, caloré & spiritus coercescit, aerem corruptiuum prohibet, & alias iniurias obstitentes vnitio- ni auerit. Hæc autem præstat non quæ obligatio est, sed quæ consequuntur istam & comitantur dicta, seu quæ interuentu ob- stanti, materiæ arceatur noxium, & naturæ vis vnitur, calore seruato alioquin suffice- ret vel si simpliciter ligare, aut quauis ma- teria. Idem autem requiruntur idoneæ fasciæ, certus & q. l. modus. Reliqua manifestæ sunt abusus datus. Rubigo teli potius cura- uit vel virtutis Telephæi, quæ exacerbauit.

*67. Thema.
An quæ jin-
gula no pro-
sunt conun-
da valeant.*

Supra vim bipartiti sumus in eam, quæ telo inesset, & eam, quæ aliunde, ut a medi- camento, accederet. Hic succurrit nobis obiectio quæ s. Poterit enim Hoplochri- sta dicere, si q. l. quidem nullam esse efficaciam, at coniuictorū. Sic meminimus

Scotum

*Argutia R.
Martini
Scoti.*

Scotum quēdam aduersus philosophum
arguentē: Grauitas corporū, nec a mate-
ria est, nec a forma ex placitis Aristoteleis,
iquidem materia est expers omniū, & nō
sensu sed cogitatione comprehensibilis. Er-
go iuxta Aristotē corpora naturalia nul-
lam habent grauitatem, vt nec leuitatem.
Responsum ei est esse elenchum diuisorū.
s potest nobis etiā hic obijci. Verum ipsi
am excluderunt partem vnā, nempe si
celum verum haberi non possit, & quā vim
esse in alio per vulnus ducto. Sanguis etiā
eisdem subtrahitur, opposito eo, qui te-
nere perit. Nam si vis quādam in hoc es-
set, totum haberi oporteret, aliquando si
plus periret, quā sanaretur damnum, vel ex
toto, vel dimidio, aut certa quadam parte
foret vulnere. Nemo autem vnquam no-
bis persuadebit, si quis vulneratus sit in si-
nistro pede, rectius obligari calceum cru-
entum, quā vulnus, & fieri citius sanatio-
nem, meliusque si quis per 12. miliaria di-
tans obligandum spiculum mittat, quā si
vulnus ipsum tractetur. Credidit autē hoc
& publice testatus est ille bonus Vvittichi-
us, cui Deus saniolem largiatur mentē o-
portet, si sapere credendus est. Omnino
aut necessaria est copulatio efficientiū, aut
non. Et aut omnium, aut aliquorum. Ne-
cessesse autem est ex hypothesi copulari

E 2 plura

plura. In copulæ ratione non est vis, sed in his quæ copulantur. At datur cura aliquibus additis, interdum subtraëtis. Ergo nō est necesse omnia adesse, sed & effectus sequitur, si tantum abluatur, obligeturq; vulnus agro victu bono vrente, & non cacochymo. Nulla ergo est necessitas teli obligadi, quod nos contendimus, nō negantes sanationem esse opus pluriū, sed esse taliū, quib. vtuntur Hopliatri, plane insipientes. Non immerito dictū est Itulorum plurimū esse in mundo. Itaq; inuenti sunt Calendographi, Astrologi, qui asserunt influxiones superiorum exacte dirigere ad singularia, etiamsi puncti instar obtineant. Quod vnum ex maxime mirabilibus & audacibus, imo impudentissimis mēdaciis est. Credidit vetustas, & nostri Astronomi demonstrant, totam terram cum mari ad cœli complexum instar puncti obtinere. Et exemplissimo influunt virtutes in angustissimum istud punctum, cuius quota portio est hic vel ille homo? Qui sit ergo vt sydera promittant mihi soli hoc infortunium, & non potius toti illi puncto? An in me solum sæuiunt? An cum in horoscopo sit Saturnus, & parte orientis, me potius, quam Indos respicit? Soli nō sufficit hæmisphærium obuersum illustrare: Vtcrius vsque

*Thef. 75.
De influxu
astrorū cer-
torum singu-
laria*

ue ad sydera oppositæ cæli partis contē-
 lit, & his etiam lumen suppeditat. Me-
 niferum, quod a Saturno potius. quam
 oue respicior, nec Solis beneficio com-
 muni fruor, qui tamen omnibus stellis est
 valentior, & hominem cum homine ge-
 nerare dicitur non tantum, sed & conser-
 uare. Aut me petunt stellæ, qua homo
 sum, aut qua Philosophus, tutor, rex, do-
 minus, seruus, aut qua nudus, aut qua ve-
 stitus: aut qua sic temperatus, aut hac vel
 illa hora natus. Omnia sunt vana. Nihil
 ergo quia sic dispositus sum, ad impres-
 sionem syderalem suscipiendam, nec pro-
 fligandam, in me exerceant vim suam, vt
 in alia omnia, temeraria tota est Astrolo-
 gorum obseruatio. Atque ita ne in te-
 lo quidam hoc vnquam aliquid mōmen-
 ti habebit. Quid enim disponat telum,
 vt a variis astris eadem vi instruatur?
 Sed & hinc vanitas illa manifesta est,
 quod in bello vel centum corpora diuer-
 simode constituta, vno & eodem saucien-
 tur telo. Idque diuersis horoscopis, &
 contrariis syderibus. Quæ hic sanationis
 ratio? Sed plane stultescunt rationem
 quærentes, vbi nulla est, quasi a quouis
 quoduis fiat, patiaturque.

*Quomodo
 astra singu-
 lariter in-
 fluant scra-
 rione dispo-
 sitionis sin-
 gularis in
 patiente, nō
 directione
 agentis in
 rem hanc,
 illam.*

*Bella argu-
 unt directio-
 nes astrales
 vanitatis.*

Exemplum sumimus ex hostili sangui-
 ne, quem volunt indicare suum homicidā

Thema 78.

E 3 posse:

posse : aut ab illo patre, qui abhorrebat
 filium ita, vt ne odorem quidem ferre ci-
 tra syncopen posset. Esto ergo adeps, vel
 vlnca, vel sanguis, vel ceranium, vel om-
 nia ex tali al'quo sumpta, an non redar-
 guetur τὸ κατὰ φύσιν nugitorum istorum?
 Sed & ad inimentorum vulnera vsurpa-
 tur idem vnguentum. Quæ cognatio
 homini cum bestia? Vbi ratio qua ho-
 mo, vel humanum respicitur? Cadere
 somnium istud satis ante diximus. Nam
 longe maior quantitas temere effunditur,
 abicitur, putrescit, quam in celo est. Eū
 comburitur lignum, in quod sanguinis a-
 liquid decedit, aut si in aquam inficitur,
 cur non similiter vrereui volans, aut fri-
 geret, aut vtrunque pateretur, si vtrunq;
 accideret in diuersis interis? Quid si canes
 lamberent sanguinem, eumque conco-
 querent, aut etiam partem vulneratani
 essent voraturi & concocturi?

¶ 7. Thema. Non ita temerarium creatorem, & na-
Non abusu turam putamus, vt quod rectius, melius,
onus interdū & compendiosius fieri poterat, per dispē-
diabolo pro- dia & maleficia agant. Itaq; hic nec Deus,
curatore Ho- nec natura locum habent. Diaboli est de-
plachristus ceptio & illusio. Si hic quid curat in ho-
Et si seu scien- plochrismate, non erramus, vt qui id vel
tes seu rati- impostoriū esse, vel magicum concludi-
os modo a se mus, siquidem quod per se sanescit, alteri
ritate ad so-
mnia super-

acce-

acceptum fertur, quæ res impostura est, *stitiosa ab-*
 aut quod diabolus administret, sortu tri- *ducantur,*
 buit, coniuncta impostura cum impie- *quod diabo-*
 tate. Deus ita curasse nusquam legitur, ne- *li intendit.*
 que illa ratio est, quæ victioni illi talem
 vim inesse persuadere, aut saltem proba-
 biliter fidem facere possit.

Mirum est cur non illa affinitas repe- *Thema 106.*
 tatur altius, cum tamen Paracelsici mor- *An eadem*
 bos etiam metallis, plantisque assignent *ratio in ar-*
 & bestis. An & arboris vulnus ita cura- *borib. Vale-*
 ri possit, si quis tentaret? Imo inquam *at.*
 possit. Nam quæ impostura in homine
 valet, cur non etiam in arbore? Et harum
 vulnera naturæ nutu sanescunt.

Supra diximus de Niddani ex Pico ve- *Thema 121.*
 sania, quæ eadem est cum Agrippæ ma-
 gia, & Theophrasti, Cornelij Geminae,
 aliorumque cabala, ex Platoniorum fig-
 mētis orta. Inde est huius loci declaratio.
 Attractio Dei & dæmonum fit potius vitæ
 quadam ratione. Deus pietate delectatur. *Th. 132. §*
 Itaque si sincere colitur, ut ipse iussit, si ado- *143*
 ratur, si alia ipsi placētia fiunt, & desit nobis: *Quomodo*
 non quidē quia ista a nobis fiunt, sed quia *Locus attra-*
 is delectatur nostra pietate, & pron. itit *hatus, nem-*
 præsentiam & auxilium. Ex consequente *pe vitæ san-*
 adfunt nobis angeli boni: nepe Deo man- *ctimonia ex*
 dante, præterquā quod & ipsi hi congruis *prescripto*
eius.

E 4 actio-

actionibus gaudeat: vereq; etiam hic elu-
cescat illud Iulianū nihil esse copulati-
us virtute & in eum similitudine. Diaboli
improbi sibi bus delectantur. Itaq; spon-
te hic adsunt: Et quia intenti sunt in ho-
minum p[er]niciem, nec time reuoluunt instar leo-
nis regionis, eue rentes, quem deuorent.
Interdū, vt sibi ministros suos arctius de-
vinciant coactionem simulant. Itaq; ille
infelix homo parat at diabolū a se in
speculum vel chry stallū per vim intrudi
posse, in quo incarceratus cogeretur re-
spondere de euentibus variis. Sed sentit
eundem, quem hospitem inuitasset. Cum
aliquando percontaretur de aliquare, &
genius, neque tunc, neque alias certū ex-
posuisset: In ignem coniecit annulū cum
Diabolo, vtrumq; exstiteres. Sed ille libe-
ratus carcere in suū mancipiū inuola-
uit. Longe ergo alia causa est euocatorum
geniorum, quam per murmura, caracte-
res. Illius, & alia ridicula.

Hinc patet, quæ Prophetæ, Apostoli,
& alij Sancti perpetrarunt miracula, ea
a Deo esse profecta, his tanquam or-
ganis operationum constitutis. Sic quæ
magæ & vendici putantur peregrisse, dia-
bolus ipse patrat, vt satis ostendit Bodi-
nus. Verū autem nostrum axioma esse
etiam natū constat, siquidem nulla qua-
litas

tas de subiecto in subiectum transit. In
elementaribus quidem alteratione quali-
tates propagantur: at id in diuinis incor-
poreis locum non habet. Itaque nulla est
in Deo qualitas, quæ non sit essentia
iusdem, adeo vt etiam non sit, qua-
tas proprie dicenda. Nec angeli ex se pos-
sunt aliquid immittere in materiam. Ita
actio sit naturalis. Non enim sunt passi-
biles a se mutuo naturæ, corpus materia-
um & mens nuda. Omnino corporeum
ab incorporeo per se pati limites physicæ
excedit. Itaq; quomodo angeli interficiant
exercitus sanctorum, physicus ignorat, nec
putat fieri posse ex principiis artis suæ. Itaq;
& si intelligentiæ vertunt sphaeras mundi,
quod explicari ex physica non potest, nisi eius
principia extendantur. Et ita intelligi debet
physicus, cum negat possibile esse fieri,
quod tamen factum est, foeminam parere
sine viro.

*Angelorum
actiones.*

*Physici ne-
que contra-
dictionem red-
dere de acti-
onibus
mentium.*

Eo vesaniæ processit Paracelsus, vt ima-
ginando ad se allicere, & auertere a se in
homuncionem astralem, quæ velit confi-
sus sit. Homo quo pacto attrahat homi-
nem, notum est. Primum id ratio socie-
tatis efficit, cum natura propter commu-
ne auxilium homo sit animal congregabi-
le. Idque Deum ita in naturam insensisse,
testatur illud Genesios. Non est bonum

*158. Thema
Homo homi-
nem attra-
hit.*

E 5 &c. Po-

Reg. 18. Deuteron: 18 vbi dicitur: Om-
 ia hæc abominatur Dominus, ariolos,
 omnium obseruatores, augures, male-
 cos, incantatores (quales Aegyptios &
 Chaldaeos fuisse satis apertum est) pytho-
 es, diuinos, seu magos. Daniel. Arioli,
 magi, malefici coniunguntur. Actor. 8. Si-
 mon dicitur *μαγείων* & reducere Samarita-
 nos. Sic de Elyma mago. Act. 13. Quãquam
 patronus sagarum VV. Verus negotiis
 teras agere de sagis, que sunt magæ Quod
 i quis velit negare, nostros attractores
 magos non contineri sub dictis; is nouerit
 andem esse disciplinam Marthi j, Agrippæ
 & aliorum cum Persicis magis & Chaldaeis
 & Aegyptiacis. Agrippa inter magos nu-
 merat Zamolxin, Zoroastrum, Albanum
 Hyperboreum, Charmondam, Damige-
 ntem, Eudoxum, Hermyppeum, Mercuri-
 um, Trismegistum, Porphyrium, Iambli-
 chum, Proculum, Germanababylonium, A-
 pollonium Thyanæum, Osthaneum, De-
 mocritum, Pythagoram, Empedoclem,
 Platorem. In lib. de vanitate scientiarum
 Proculo, & Syncio, Iamblichusq; asseri-
 bit, quod censuerint ex magorum sen-
 tentia desuper suscipi posse per grada-
 riam rerum & concatenatam sibi seri-
 em non solum naturalia, & cœlestia
 dona, sed & intellectualia & diuina.

*phantasiam
 aduocant, sed
 a se rogant.*

*VVieri sub-
 terfugium.*

Magi,

*Eadem An-
 cenna & Pa-
 racelsus mens-
 sunt.*

Procu-

76 DE VNGVENTO

Proculum etiam ait lib. de sacrificio & magia fateri, per huiusmodi rerum consensum magos numina quoque solitos euocare. Pistorius Iamblichum a vero non multum aberrare tradit, dum verbis tribuit notationem a Diis inscriptam, qua perpetrent miracula. Idem Pistorius comprobat cabalam, quæ ex verbis elicit virtutes quibus in nos agant, vide quæ scripta Bodinus lib. 2. dæmonum 1. Et quæ Peucerus cum aliis de diuinatione.

Thema 175.
hæc in illa
spia ar. ana
magorum i-
guorant. Et
etiam, minus
perfectum
habent se sa-
nare.
Si defendendus foret magus, ad subiectum patiens ipse stans facilius deuocaret virtutem. Sed bene se habent, quod paucissimi inter Hæplochristas sint, qui istas ineptias sciunt, aut intelligunt. Et nihilominus sine discrimine vident. Testabatur hoc mihi vir quidam sic dignus, quod sine illis superstitiosis magno in vñu esset illa inuentione. Et nostra deputatio non potissimum aduersus magos est, quos damnat non hæc saltem artis pars, sed tota simplicioribus inservimus, qui putant naturali quadam communione effectum sequi. Magi typum rerum excogitant, vt statum aliquam, vel torrem, vel pomum, vel aliud, in hoc cruciando occupantur, persuasum habentes eadem passione affligant typum. Id testantur historiæ euenisse. Sic enim tollus est rex Scotia; sic punctum laterum

The. 184.
Magorum
typi in qui-
bis cruciat
hos, qui an-
tipum su-
stinent.

aterum afficiebant mulierem, cuius effi-
tes sepositam utroque latere habebat a-
uleos infixos. Sic Althea mater Melea-
rum filium occidit combusto fatali stipi-
e. Sic illa peruvina puella pomo tosto
contabuit. Sed id typi vis non agit verum
liabolus. Atque ita hæc ratio superstitio-
nis magicæ autores damnaret.

Hoc unum argumentis Hoplochrasta-
um est nampe esse aliquam vnguenti isti-
is in telo ad vulnus efficaciam, siquidem
dolor creetur senciis, si telum acri expo-
natur; remoueat, si reponatur loco ca-
ido. Nos de hoc supra diximus. Sed & hoc
attende, quod vis huius argumenti non
ad vnguentum tendat, sed ad teli colla-
tionem. Nam inunctum iam acri expo-
nitur, inunctum etiam reportatur. Siqui-
dem si vel semel fuerit illitum sufficit. In-
le consequens est, ratione doloris non re-
quiri vnctionem, sed repositionem. At
quis non ridebit, si dicas dolorem in vul-
nere creari, & pelli teli prolatione, & con-
ditura? Si quis cultro vulnerat digitum le-
uiter, at non sine dolore: adductis labris
vulneris, & compactis, cessat dolor si di-
ducas, redintegratur, nulla habita ratione
cultri. An vero ille vulneratus in abdomi-
ne non erat risurus, gladio ad aerem pro-
lato? Vulgus quouis modo condito telo
putat

The. 128.

*Vnctio nihil
facit ad dolo-
rem, sed re-
positio, con-
fectio Ho-
plochrasta-
tis.*

*Gladiator
ex vulnere
ridens.*

putat non suppurare & dolere vulnus;
quanquam in plurimis non respondit e-
uentus. Sed ut hoc absurdum est ita & illud
nisi maioris dementiæ sit insimulandum.

*Vulgi per
suasio condi-
dito celo, non
suppurat.*

Nam si accidit hoc, aut forte fortuna
non accidit, aut magus est inductor. Nulla
enim est connexio teli aeri expositi, &
vulneris absentis per 10. aut 12. miliaria.
Que enim nature virtus momento per tan-
tum spacium feratur, citra alterationem?

*Collatio cum
illustratis.*

Cœlestibus id propter reuolutionē con-
cellam est, at nec telo, nec vnguento,
nec ulli rei elementari, nisi igni, cuius
splendora speculis marinis etiam apparet
longius: quod ad apparentiam colorum
sufficiat illuminatum esse obiectum, et-
iam si medium lumine caret. Vnde nec
lumen per vniuersum ad videndum tran-
sire necesse est ne dum obscurorum telo-
rum, aut vnguenti virtutem. Et mirabile
est si non dissipatur ventis, & alteratur
tam vasto aere humido, calido, frigido,
& innumeris per partes differentiis dis-
creto præsertim cum fieri necesse sit al-
terationem qualitatibus non migranti-
bus de subiecto in subiectum. Scimus o-
dores & sonos a ventis rapi, cur non ista
vis vnguenti? Iam si absurdum istud est
commentum in terra, a qua vniuersa ab-
horret an non, si effectus est, post talem
teli

li dispositionem, aut fortuitus est, &
um nihil certi habet argumentum; nec
emper aut plerunque id eueniet: aut di-
inus, aut diabolicus? Diuinus a Deo ef-
et, quem scimus non hanc, sed alias in na-
ura uias ad sanandos morbos proposuisse
eque istum leuiter naturam repente im-
mutat; Angeli autem non ludant in rebus,
iquidem ex Dei praecepto agunt, & men-
e. Quid restat praeter diabolum? Licebat
ie Paracello & Cabalisticis confugere ad
diunctos gentes, varios spiritus, Salma-
ros, Sarcinos Scatolos, & nescio qua por-
enta, quae si praua sunt omnia diabolo-
um class. continentur; si bona, angelo-
um. Horizontes vero cabalæ mera sunt
igmenta superstitionum ingeniorum;
iquidem nemo vnquã hominum in cœlo
uit, & utrum ita esset indicauit, adeo ut
le astronomorum circulis, domibus cœ-
is & aliis, magna sit quæstio, utrum sint,
n non. Christus vero & Prophetæ nihil
nquam de ineptiis istis protulere. Quid
rgo reportabunt ad fidem faciendam suo
gumento?

*Spiritus Pa-
racelli.*

Thema 204.

Hoc etiam Aponus credidit & nos ex-
erimur fere quotidie. Nam in quo me-
lico aut medicamēto confidit egrotus, ab
o sanatur facilius adeo ut etiã optimũ ab
lieno datũ in peius proficiat: cōtra pessũ-
mum

*Niddanus
repudiatus si
ductam ea
carere in
sua magia
nequit.*

Fides.

*Phantasia
aliquid mo-
menti habet
in sanando.*

mum multum profit, aut parum noceat.
Sed quid affectus & imaginationes vale-
ant, notum nimis est. Et quid malicia, sa-
tis comprobatum. Niddanus dicit Apo-
num nimis crasse differere, cum fidei esse.
Eta quædam asseribit; Quasi vero subtilia
mendacia crasse veritati sint anteponenda
sed quid tum iste, tum Paracellus, Agrip-
pa & alij aliud afferunt præter fidem illam
cum de vi imaginationis attractricis, & re-
pulsivæ multa fabulantur? Fidem no-
stri Philosophi a scientia & intellectu se-
iungunt. Itaque nullam faciet demonstra-
tionem, eritque nihil præter opinionem
firmam, quæ sibi persuadet veritatē igno-
torum, nempe aut fuisse ea, quæ credi-
vera, aut fore: quæ si eveniunt, iam sciri
nec amplius credit. Itaque etiam magis as-
sertio de futuris est, iam ergo adeo firmum
conceptum de re futura obtinere, ut hic
motus mentis exuperet omnes reliquos.
An non necesse est, spiritus & calorem, quæ
sunt prima animæ instrumenta, commo-
veri, aut inclinare eodem? Spiritibus con-
iuncti sunt humores, & corpus solidum.
Quam ergo difficilis res est, aliquem ima-
ginatione sua posse sibi adsonationem ali-
quid adjuvanti afferre? Ad externa, quam-
vis vim habeat eadem affectio, neque nos
neque ulli cabalistarum intelligant. Theolo-
gica

Theolog fides.

iacia fides alia res est, quæ miracula per-
 etrat aliena virtute in quam defixa est,
 non quod eam attrahat, aut repellat per-
 e; sed quod ita agnosci Deus vult, atque
 ita adesse, sistantur firmiter cum ille
 solam salutis nostræ anchoram: quo fa-
 cto, ex promisso & liberali sua voluntate
 nobis succurrit. Quod si non ita affecti
 erga Deum fuerimus, excipitur is obli-
 gatione, nec adest. In aliis siue credamus,
 siue non, Deus bonus est, & omnibus sua
 bona communicat, nec promissionem
 tollit conservandi mundi usque ad præde-
 tinatum finem, etiam si multi negent pro-
 videntiam, nec credant Dei id esse opus.

*Magi postu-
lant in se cre-
di.*

sed de his Theologi aptius. Bodinus ali-
 ubi commemorat historiam magi cura-
 uri morbum quendam hac conditione,
 si ægrotus crederet, se id posse: nimirum
 in diabolicis etiam fidei locus est, siue ge-
 nius ille malus æmulatus est Christum;
 siue intellexit potissimam curæ partem
 esse directionem istam, & motionem æ-
 groti. Alioquin ipse ne tantillum quidem
 morbum curare potest, nisi naturæ ope,
 ut quem ipse per sortes magicas procu-
 ravit. Multos autem Deo permittente ob-
 peccata nostra infligit. Nec immerito sa-
 nare non potest. Quomodo enim, qui ma-
 lus est, & malorum effectuum causa, ali-

F quid

*Diabolus nō
curat mor-
bos, nisi ani-
mo vulnera-
to.*

*Fidei mira
ejecta.*

Omina.

quid boni per se produceret? Si quem cu-
rat ad confirmandam de se opinionem, id
profecto longe peius est. Sublato enim
corporis vulnere, animæ inuritur mor-
bus grauissimus, & plerunque vltimum
interitum afferens. Morbum autem leuē
grauiore inducto curare, bonum esse ne-
quit, cum in ratione finis sit rō ēū. Sed de
fidei effectis valde proferuntur mira extra
illam Theologicam virtutem. Nos ratio-
nem inuenimus, de his quæ in ipso corpo-
re eueniunt. De externis inuenimus nul-
lam. Nisi enim mentis intimus ad De-
um, aut diabolum motus est, quo velut
præcatione accersuntur isti effectores: Sed
tantum mentis ad res quasdam directio
ea, vt certo putetur euenturum quid,
sic instituta cogitatione, si voto respon-
det euentus, præter fortunam nihil re-
perimus, nisi quæ tacita sit geniorum
consensio, & operatio, ita vt nostras
phantasiæ ascribamus, quod seu alio
consilio, seu ad superstitionem retinen-
dam molitus est genius. Interdum intel-
ligimus causas quasdam, & ambigue &
hæsitanter. Hinc nascuntur quædam
mentis præagia, & omina: vt si quis
probabilem causam habens, cur accedere
cras debeat frater, animo sumiter con-
cipiat eum venturum, idque euenit. Sine
fidei

fides eum non attraxit. Sed & contra
 euenit. Putamus enim non raro, sæpe
 etiam vitam nostram astringimus, hoc il-
 ludue euenturum, at euentus fallaciam
 detegit. Forte non mirum est, si ali-
 quando cum aliis causis, quarum vis pro-
 pe ad finem peruenit, incidit citra vl-
 lam connexionem fides: sine qua nihilo-
 minus erat res futura: vt cum de partui
 vicina certo sibi habet persuasum ali-
 quis eam cras parituram, cum alioquin
 futurum foret hoc etiam sine illa per-
 suasione. Sed sæpe falli non tantum a-
 lios, sed & ipsas prægnantes, in quibus
 erat ratio maior euentus, experimentis
 comprobatum est. Non absurdæ sunt
 cogitationes, de fortuito euentu, de
 Deo & spiritibus, seu puris seu impuris,
 a quibus & omnia excitantur, & euen-
 tus gubernatur. Velut si Iesus leua-
 turus afflictum, omen obicit boni e-
 uentus: aut si Diabolus ad firmandam
 vel procurandam superstitionem, idem
 molitur. Interdum tamen ipsi ominato-
 res pro omine arripiunt, id quod sua na-
 tura omen non est. Hoc de fide.

Bestias etiam curari ab Hoplochristis *Thema 207.*
 docet VVittichius, qui gomphum equi,
 a quo est læsus, inungit ad prohibendam
 F 2 clau-

84 DE VNGVENTO

claudicationem. Mirum autem est, si in equo etiam fides est, aut illa phantasia directio ad futurum.

Tb. 229.

De aere ipsi Ioplochriste dicunt, quod in eo locatum telum noceat vulneri. Itaque propria assertione seipsum euertunt.

Tb. 233.

Lumen.

Lumen opaci obiectione non propagatur. Neque enim se insinuat per obliqua, cum recta tendat. Et probabilius foret aeri vim communicatam proferri: siquidem aer etiam per obliquos meatus traicitur, Et sonos, per solida proferre potest. Sed ut lumen obuclatum non peruenit: ita nec vis vnguenti: Et ut soni odoresque cum aere rapiuntur, nec nisi immensa vi per longinquum producantur: ita nec vis teli. Et mirabilis res videtur inde consequi. Si enim veluti odores per vastum spacium ad vulturum nares creduntur peruenire, ita etiam vnguenti vis peruenit, cum plurimæ res intra istud spacium sint, quæ vim eius habent, & simili sunt natura, cur non citra vnguenti quoduis vulnus curatur? Nam si per tantum spacium agit vnguentum, & tangit vulnus, tangeret etiam telum. Et sic non referet, vtrum quis invngat arma, an non.

*Si a cadaue-
ribus & sic co-
municatur*

Nam sponte vel omnium medicinarum virtus ad ista per aerem accedet.

Theo-

Theophrastus auxilium petit a cadaueri-
bus. Res ridicula. Quot putrescunt in
cœmiteriis, in patibulis, rotis & aliis: cur
hæc nullam vim habent ad sanationem;
illa saltem particula tam efficace, quæ in-
de est decerpta? Atque ridiculum est eo-
rum commentum, qui de suspensi ca-
thena cum patibulo auellunt, credunt-
que magnum quid præstare. Cum vel to-
tum patibulum ne tantillum quidem
possit iuuare, nisi ad finem vitæ laqueo
querendum. An ergo manus compo-
nentis, vel ratio componendi, aut ma-
ginatio, aut quid nam artificis tantum
obtinet?

*aeri cur non
hac ad sub-
nus perue-
nit? Imo cur
non aque ve-
nena ac au-
xilia.
Cathena su-
spensorum.*

Omnia subterfugia Hoplochristis a-
dimenda sunt, ut suam stultitiam intelli-
gere discant. Volunt vim medicatam,
cum per aerem fertur, & alia corpora,
tam fortem esse, ut immorigeram mate-
riam dispositam reddat, ad obsequendum.
Idem dicunt, quod astrologi his si ob-
iicias cœlorum vires agere pro ingenio-
rum diuersa dispositione ratione humo-
rum, & corporis, cui imprimunt vires
mediantibus elementis; Contra vero
indisposita nequiquam posse mutare;
inquiunt illi, cœli tantam vim esse, ut
quantamvis materiam sibi morigeram
F 3 reddat

*Thema 245.
De efficacia
dissonantis,
sibi subiecti
patiens solis
vel cœli.*

85 DE VNGVENTO.

reddat præparatione quadam Hos dici-
mus manifeste delirare. Naturalis enim
agentis finis est, similitudo passi. At
per tot millia annorum sol vel sub tro-
pico cancri, & aquatore iacentes terras
nunquam sibi similes potuit reddere; &
ne in toto quidem cælo vllum solem
procreare. Quem vero etiam vnquam
silicem ita præparauit, vt a radiis eius
conflagaret? Dicunt a sole procurari
aurum. At ô infœlices Arabiæ Petreæ
& Mauritanix incolæ, quibus lapides,
& pulueres auro longe sunt cumulatio-
res etiam sole perpetuo vsque ad ex-
ccerationem eius ibi vrente. Nec intem-
peratis operatur aurum idem.

Thema 150.

*An ad ceriũ
locum vul-
neris ferri
vix possit.*

Si concesserimus vim ab obligato te-
lo peruenire vsque ad hominem per æ-
stus, per frigora, humiditates, siccita-
tes, sylvas campos, maria, flumina, mu-
ros, ædes, conchonia, vestes, & reliqua,
cum idem homo sanguinem & spiritus
non vna in parte habeat, & sæpe in fa-
cie extantem, sæpe etiam ex hæmorrhagia
narium aliquid profuderit, quod vel in
pannis, vel humo adhuc hæret; vulnus
autem sit in foemore, & vlcus in bra-
chio cruentans; quomodo ad tam cer-
tam locum feretur? Quod si plura illa,
sanguis

sint vulnera, vnum autem tantum curretur ita, an ad omnia virtus comparata erit? Si dicas, rationem, qua sanguis ex hoc, & non alio loco effluxit, tantum valere, mirabile sophisma generis. Quomodo enim tam cito fuerit alteratus? Et quomodo tam cito exuerit vim aliarum partium, quarum nutrimentum est, quasque potestate complectitur? An vero totum hominem inuadit, & quod sanabile est sanat; sicut solis calor liquabile colliquat, etsi pariter communicatur multis? At quorsum opus erit, ex hac potius, quam ex alia parte accipere sanguinem? cur per vulnus est exigendum instrumentum, deficiente vero telo?

Fatemur quidem est quædam medicamenta, quæ virtutem suam per totum quidem corpus exigunt, at in læsa parte deprehenduntur potius. Illa enim affecta est debilisque ad resistendum. Sic qui comedunt olera, carnem suillam, & similia in vlceribus, aliisque lasis membris noxam percipiunt tantum. Quibus vulneraria portio porrigitur, eius succus, odor & sapor in vulnere statim animaduertuntur. Ita de quibusdam venenis scribunt, quod non nisi in noxia corpori

*Debilis pars
sentit vim
medicina
magis.*

F 4 nostro,

88 DE VNGVENTO

nostro, in quo existunt, agant. Sed esto: vis vincti teli exerat se in parte tantum vulnerata tanquam debili: Si eidem homini sit aliud vulnus grauius, vnde subiectum erit debilius: hic ne æque aut etiam magis futura sit potens? Confugiant ad Geometras, dicantque sic factum, descriptum & cogitatum vulnus peti, non autem aliud. Ergone vis sanatrix notitia prædita erit electiua? Ratio cognationis arte euerla est, per alterationes mille.

257. The.

Hoc ex hispani magi cura, quam supra citauimus expertam in principe quodam patet. Is enim magus Diatam pro ægroto obseruauit, vt refert Paræus.

258. The.

Qualitas
qualitatem
non inducit
in subiectum,
sed educit
ex potentia
materia, con-
trario est-
do.

Thema 260

1. De oris

lex 23.

1. de oris lex

50.

Qualitates ipsæ non in se transcurrent mutuo, sed subiectum penes eas alteratur. Itaq; quæ dicuntur hoc themate de qualitatum mutatione, vt ex acta inconueniente, inducatur dispositio congrua subiecto ipso sustinente mutationem accipiuntur. Cum alteratio sit qualitatum seu passionum in eodem subiecto manente mutatio: eaque fiat ab agente contrario: contrarium vero genere sit idem & subiecto: sane necesse est, vt alteretur aliquid, illud quale quoddam esse, idq; determinatum alioquin non patitur; siquidem corpus

a cor.

a corpore, qualitas a qualitate pati nata est. Non ergo ἀπορίῃ ponendū subiectum alterabile. At in tali agentium qualitatū cum patientibus constitutione pugnam esse nemo non videt. Momento in tam vasto corpore per tot solida obiecta, quomodo id fieri possit, rationabile non est.

Nihil celerius immutat subiectū diaphanum lumine. At quanta sit discrepantia luminis & virtutis in hoplochromate, ante ostensum est. Nec talis est operatio, qualis rationis, aut virtutū animæ a communi principio influxus: neque etiam per continuorum successuam impulsione vis ista peruenit, in quo ipso etiam celeritas magna est. Sed frustra fatigamur in re manifeste absurda.

Medium τοῦ μεταξὺ a Philosopho definitur, quod sit id, in quod prius aptum natura est peruenire id, quod mutatur, quā in quod vltimum mutatur. Cum ergo inter telum & vulnus intercedant multa, per quæ communicatur mutatio sanabili rei, aerem necesse est, sicut & reliqua, prius ex qualitate non sanatiua in sanatiuā mutari. Alioquin non sanabitur subiectum vulneris. Ponitur enim vis per medium deferri. Id cum qualitate non trans-eant de subiecto in subiectum, necesse est fieri per similis productionem inhabili.

Thema. 263

Medium

5. phys. test.

22.

F 5 Erit

Erit ergo mutandus aer. Terminus mutationis est fieri sanatiuum. Hoc sine expugnatis aliis obstantibus huic fieri nequit. Idem dicetur de aliis. Et sic porro vltique ad vltimum terminum sanandi vulneris.

*The. 286.
Immobile
primum.*

Principium hoc πρὸς ἀντικίνησιν extat apud phil. in 3. phys. tex. 8. & 1. de ortu tex. 51. Item in 4. de gen. an. 3. vnde petita est thesis nostra. Rudiores de primo immobili audiētes, non ad omniū primum semper reuocare cogitationes debent. Sed ad id, q̄ in hoc motu, de quo sermo est, primū est, veluti in sanatione principium immobile est ars sanatiua seu medicina: mouens mobile est remedium. Sic in gubernatiua & aliis. Anima mouetur intellectu in homine, intellectu aphantasmate, hoc a sensibili per instrumenta: vltimū hoc immobile est mouens. Color enim, seu sonus, seu quoduis aliud hoc ratione, qua fit sensus, immobile quoddā est, at quod mouet sensum per medium. Omnino in vltimo est status. Non enim est aliud motiuum sensibilis, qua tale. Porro de actione & reactione; tubiles sunt controuersie inter Peripareticos. Quidam reactionem negari posse dicunt, quibusdam argumentis moti, q̄ nempe equalium nulla sit actio, & passio mutua. Inequalium vero cum sit re-

passio

*De reactio-
ne.*

passio vincentis non est. Præualeat enim agens. Deinde qui fieri possit, ut contrariis motib. vnū idemq; simul moueretur? reliqua v. de apud Zabarellam. Alj vana cō-
 mēta ad saluandā Aristotelicam auctori-
 tatem, inuenerunt, quæ itidem tum Pom-
 ponatius, tum Zabarella referunt. Nos de
 ista re prolixè agere nō attinet. Non enim
 huius fori est Bene Zabarella reactionem
 ponit, & ad saluanda argumēta distinguit
 inter actionem completam ab initio vsq;
 ad finem mutationis totius: & inter actio-
 nes singulares, seu particulares, quæ inter
 agens & patiens, dum ad finem tenditur,
 mutuo eueniunt. Nec dubium est quin
 friuolum sit illud, æqualia a se non pati,
 nec in se agere, si accipiatur de particula-
 ribus, seu domesticis commotionibus. Ve-
 rum autem est, si victoriam spectes. Sed a
 Zabarella petantur reliqua.

*Æqualia
 agunt pati-
 unturque
 mutuo.*

Cœleste & elementare esse, a loco sub-
 iecto videtur duci. Sed hoc ipsum discre-
 pātes formas inducit, adeo ut quod cœle-
 ste est, neutiquā possit esse elementare, &
 vicissim quæ vtrunq; est tale. Id etiam aliis
 adiunctis ostenditur. Illud enim incor-
 ruptibile & impossibile: hoc corruptibile
 & passium. Interim tamen quodāmodo
 vtrunque in vno est. Nam calor anima-
 lium & plantarū ortu potest dici cœlestis,
 ut &

*Thema 288.
 Cœleste, ele-
 mentare.*

vt & calor aeris sub tropico. Ille ergo in elementaria demissus, vel in his productus, vi agentium cœlestium corruptibilis est, at non qua a cœlo productus est, nec qua similis in cœlo est calor, sed qua in clemēto ex potentia eius euocatus. Et si ergo vi aliorum per affinitatem cum telo obligato sit producta in aere sanatiua huius vulneris qualitas, eaque non generalis, sed specifica ad hoc: tamen si id absurdum sit, tamen non eximitur passionibus, & elementari ratione.

The, 296.

Dissimile attractum erit, quia volebat ille Haplochrista sanatiuam vim ad hoc vulnere cœlo adducere. Quod si non sit sanatiua, non respondebit imaginationi, atque ita non fiet attractio.

Th. 301.

Nisi velis cœlum terræ misceri secundum substantias, idque non ratione primordius, sed momentanea deflexione, non potest constare deductio Lunæ in regionem clementarem, & reliquorum. De luminis natura, si corpus id est, dicimus itidem in aere id simile esse cœlestium propriæ substantiæ, ita vt quidam eius sit factas, seu producta in aere natura: non autem per influxum propriæ substantiæ demissa. Chymici quintas naturas educunt ex rebus, & cœlestes eas vocant, sed isti suum cœlum philosophicum habent, sua

Natura luminis.

Quinta ess.

etiam

tiam elementa. Interim etiam purissimæ eorum essentia ex elementarib. sumpta, non sunt absque elementis. In prima separatione cœlestium ab elementaribus, volunt aliquid cognatę substantię remanisse in inferiore mundo: quod prodatur calore, lumine, & vi vegetali. Sed illud nos cognatum esse admittimus, idem esse non admittimus. Est enim totus Sol sursum, neque quicquam de eius substantia deorsum. Et quomodo vim admitteret natura perpetua? Quomodo Solis substantia misceretur incorruptibili elementari, ipsa incorruptibilis horum respectu? Est autem principiū istius opinionis fragile. Nam Platoni & Poetis ista sententia congrua existimatur, at non sacris literis. Non ex chao separationem factam volūt Theologi quidam, sed statim sua forma deorsum exornatum cœlum & terram constitutam. Textus Biblicus optime dirimit item. Primi diei opus diuiditur in creationes cœli, terrę, & lucis, qua creata simul facta diuisio a tenebris est, quę in umbabant profundo in aere: Hoc est ut nos sentimus: Primo die Deus creauit aquas (quas per cœlum accipimus) & terram vacuum plantis, animalibusque, mineris. Terrę incubuit aer (ita accipimus spiritum.) Aer subiectum est tenebrarum & lumi-

*An aliquid
cœlestis na-
tura restite-
ret in inferio-
ribus.*

*Ordo rerum
creatarum.*

& luminis maxime, cum natura aetherea: Huic condite cesserunt tenebrae. Itaque elementa quatuor primo die sunt condita, lux, (quæ est cæli materia, causa ignis, & fons luminis, vereque quarta natura) aer, aqua, terra, luceque orta iacta sunt fundamenta dierum & noctium, quarum causa propinqua Sol, quarto demum die creatus est. Secundo die cælum seu firmamentum exitit ex materia lucis (opinamur) ex qua postea quarto die coacta in certa corpora, factæ sunt stellæ. Philo. in libro sapientiæ Platoniceum chaos amplectitur, & ex huius mente dicitur ante sex dies, seu in principio sex dierum (nam nondum inuectus erat dies: Itaque dicitur in principio) condita esse illa moles elementorum.

Lxx.

Primo autem die saltem lux, quæ simul a tenebris segregata est. Alij ab utraque sententia secedunt. Videant autem illi, qui per cælum (I Hassam maym) primi diei accipiunt istam naturam, quam nos cælum vocamus elaboratam & perfectam, ne his cælum factum fateri cogantur, aut in alios labyrinthos se intrudent. De luce consentaneum est, eam primo die dispersam fuisse, & inualisse locum tenebrarum. Secundo die reuocatas ad summum, simul cælum constitu-

Lxx.

isse.

te, & discreuisse inter aquas duplices,
 quarum alteras nulla vnquam philoso-
 phia profana sciuit: Quarto die demum
 coactam in globos stellarum; Et sic solui *Cur prima*
 quæstio potest, cur primo die dicatur fa- *die factus*
 cta dies & nox ex matutino & vespertino, *dies & nox,*
 dum tamen nondum Sol esset, causa pro- *nondum exi-*
 pinqua diei. Nam lux illa sparsa itidem *stente causa*
 motus suos obtinuit, lataque circulo est, *facta.*
 sicut die quarto eodem motu etiam Sol
 incelsit, & temporum discrimina exacti-
 us & perfectius constituit. Inde refuta- *Intelligentia.*
 tur somnium de intelligentis sphaera-
 rum motibus. Natura fertur ita lux, *Lux nata*
 & Sol, fons lucis primæ, aut potius *fuit.*
 illa ipsa informata. Si quis etiam per
 Ruah accipit Spiritum sanctum: is qui-
 dem pie sentit, at defectus Scripturam ar-
 guit, ut quæ omiserit conditionem aeris,
 cum reliquorum elementorum nullum
 omissum sit, (ignis enim lucis est *ἀπὸ φωτός*)
 Et Spiritus sanctus non aquarum tantum,
 sed totius mundi creator est, fouetque o-
 mnia: Psal. 33. Sed hæc probabiliter. Ex
 lucis cum inferioribus prima mora, sumi
 potest firmamentum opinionis in thema-
 tis expositione indicata.

Vim autem deductam a cælo in vnguē-
 tum esse, commetician est. Nam cæli vi-

*Cælestia
quomodo in
elementari-
bus fiant.* res cæleste subiectum non exeunt. Quod
si in elementaribus tale quid producitur,
id non infertur ex peregrino, sed in eo ex
naturæ potentia progignitur, remoto vi
agentis contrario: vt calor æstiuus in aere
huius est, non Solis, nisi ortus ratione, aut
nisi radiosum lumen substantiale quid est.

*Th. 308.
Sanatum
principium.* Diximus sæpe sanatum principium
esse in subiecto ipso sanabili, quodque sa-
nitas non inducatur ab externo agente,
sed in ipso educatur: quia erat in poten-
tia eius, & proclinitate naturali: Educa-
tur autem a mouente externo ad id com-
parato. Si ergo sanatur vulnus naturali-
ter, vis tota est subiecti eius, vnionem sui
requerentis, & motu ad hoc, quod sibi na-
turale est, tendentis. Extrinsecum quod
est, illud tantum motus causam præbet
primam, si habile ad hoc est. Telum ob-
ligatum & distans, omnino est indisposi-
tum. Itaque tantum impostorum est ad
pecuniam aucupandam illusio: nisi ma-
gicum sit instrumentum, in quo diabo-
lus non vulnera sanat, sed suos satellites
confirmat, alios autem ad suum famuli-
cium allicit. Nam ipse aliis modis curat
saucium, si potest. Huc pertinet senten-
tia Paræi ex lib. 22. de monstris cap. 17.
Non est miraculosum, inquit, remedium
hoc, vt plerique putant, quæ verba supra
cita-

AND. LIBAV. EXERCIT. 97

citauimus. Cur ergo Theophrastus præ-
cipit vulneris obligationem & elutionem
cum vrina. Item hæmorrhagiæ ablatio-
nem, diætā bonam, & alia: his vulnus
sanescit administris, non vnguento
illito telis absentibus. Sed
hæc hæctenus.

FINIS HOPLIATRIAE.

DEO GLORIA.

G

TRACTATUS
SECUNDVS,
DE INDICIO
CAD AVERIS
CRVENTO, QVO CRE-
ditur signari percussor verus
si astat præsens,

*THEMATVM FORMA
primum conscriptus, & in Academia
Ienensi ad disceptandum propositus.
Nunc illustratus scholis
ipsius auctoris,*

ANDREÆ LIBAVII M. D. P. C.
Physici Rotenburger tuberani.

3. DE

DE INDICIO,
HOMICIDÆ EX
SANGVINE INIVSTE
ab eo interemti.

POSITIONES.

1. MNE iudicium ex præcognitis est, certumq; certis.
2. De ignotis enim nullū de incertis incertum faciū iudicium.
3. Cumque in quibusdam ad necessarium possit perueniri, in quibusdam vi ad probabile.
4. In hac præsentē materia, præter probabile pollicemur nihil.
5. Causa est, quod illud ipsum de quo differemus nondū sat exacte sit exploratum.
6. Multi enim dubitant, an vnquam iniuste interfecti sanguis percussorem verum signarit.
7. Quia exempla rara sunt, nec nisi paucis signatura est deprehensa, si vniūzūm spectes.
8. Quidam si cruentatio facta est fidei ei haberi posse negant.
9. Nam signum si sit, cuius tamen signum sit, scire non posse autumant.
10. Quædam enim cadauera quoumotu cruentat.

II. l.

3. Et obseruatū est falso signatū esse.
4. Quanquam cum effectum sit, sem-
eralicuius causæ esse necesse sit.
5. At eiusdem effectus plures possunt
esse causæ.
6. Vtut ergo gruentet præsentē per-
ussore cadauer, valde dubium est, quæ-
dam motus causa sit.
7. Nec illi qui spectatum admissi sunt,
ut diligenter videtur omnes circumstan-
tias diiudicasse.
8. Atqui ne dicere quidem possumus
indicatum esse interfectorem, nisi huius
cum illo sit connexio ea, vt aliqua motus
causa perhiberi possit.
9. Sed remoto dubio de effecto, po-
nimus præsentē occisore iniusto & crude-
li, cruentasse quædam cadauera.
10. Ponimus etiam quod cruentatio-
ne hac indicatus sit percussor.
11. Mouent nos testimonia non Phi-
losophorum tantum qui effectum agno-
scentes causam quæsiuerunt: sed & iure-
consultorum & Magistratum.
12. Hi enim, tametsi non omnia for-
assis adiuncta exactissime attenderunt,
obseruare tamen potuerunt, inducto per-
ussore vero, tempore legitimo signum
factum esse: id quod confessione caëtoris
postea est confirmatum.

G 3 21. Nec

21. Nec parum impellimur ad credendum hoc ipsa naturæ potentia.

22. Non enim impossibile est in natura tale quid accidere.

23. Causa vero αἰμαλὸς δέξας huius quænam sit, a diuersis diuersimode iudicatum inuenimus.

24. Qui Lucretium sequuntur, eam sanguini naturam tribuunt, ut qua per affectum vocatur, sequatur, perinde ut in amore amatum bonum appetit.

25. Atque id explicarunt quidam per συμπαθῆαν, quidam per ἀντιπαθῆαν vel δυσπαθῆαν: seu concordiam discordiam.

26. Apud Bodinum recitatur sententia quorundam, qui putarunt animas defunctorum aliquantisper vel in corporibus subsistere, vel circa cadauera vagari, atque ita indicare interfectorem.

27. Sunt qui ad genium cuiusvis referunt causam.

28. Sunt qui ad occultam Dei, eamque specialem actionem.

29. Nonnullis accedere Diaboli ludibrium, ut in falsis indicationibus, videtur: alij aliud prætendunt.

30. Nos quantum de qualibet assumamus aut discedamus, aperient sequentia.

31. Dicimus sicut in aliis effectis, ita & in hoc causas inspicendas esse, tum eas
quæ

quæ per se efficiunt, tum quæ ex accidente.

32. Ex per se causis (ignoscant Logici hæc perspicuitatis gratia repetentibus) tum mentem, quæ aliis artis nomine, licet angustius, solet comprehendi, tum naturam a seiscimus.

33. Mentis duplex ratio est: dum aut absolute sine omni materia agit, aut cum materia, sicut proprie dicta ars solet, quæ materiam a natura accipit.

34. Illa extra naturam sensibilem est, hæc ad eam reducitur.

35. Prior mentis ratio, in præsentia effectui locum habet nullum.

36. Nam indicatio mediante materia sensibili perficitur.

37. Posterior locum habet: eandem ob causam. (duplex.

38. Sed & huius operantis ratio est

39. Nam aut remotis obstaculis potentiam materie in actum proclivem provocat: aut citra naturalem materiam *stru-*
mur, qua sua sponte moveri poterat, tantum vi eam impellit. *Exemplis: Exempli gratia: Qui*
vi moratur in summo lapidis, deinto retinaculo
sponte decedit: Qui in imo natura sua loco est, vi
sursum impellitur.

40. Et sic quasdam mentes, quæ occulte utroque modo linguam movere possint, minime dubitandum est.

G. 4 41 Pra-

41. Praesertim de Deo, quin si desit potentia, ingenerare materiam aliquam valeat vel momento, hæsitare nefas est.

42. Sicut eodem nolente & actu prohibente signum non fit.

43. Sed cum omnia possit Deus etiam sine natura perficere,

44. Patet tamen ipsum eidem institutum a se cursum libere permittere, ut dici possit, quædam per se naturæ opera esse quanquam uniuerſi gubernatio sit soli Dei.

45. Et sic nos velint accipere illi, qui alioquin nos irrident, cum quædam effecta naturæ ascribimus, quasi naturam dicentes, autorem naturæ negaremus, id quod & nos improbamus.

46. Ex Dei ergo parte asserimus nihil impedire quo minus *aiua* & *ſeu* naturæ ascribamus, etsi in quibusdam miraculosa appareat diuina actio.

47. Nam scimus neque Deum huic alligatum esse, sed si velit, posse plurib. aliis modis crimen manifestare, idq; sæpe cum maiore miraculo.

48. De angelorum ministerio constat, quod a diuina voluntate non discedat.

49. Neq; necesse est ut credamus ipsos in natura id exequi, quod alioquin sponte naturæ futurum erat.

50. Nec ratio est, si hæ causæ semper
affiat,

ffint, cur non semper indicium fiat, nisi
voluntas.

1. Nec ipsi ideo abstinere signatura
unt putandi, quia alium punitum, alium
non velint.
2. Multo minus quod innocentem
ndicent.
3. Non ergo probabile est, angelicū
llud esse opus.
4. Ope malorum geniorum eadem
perpetrari, Theologicum est axioma.
5. At eos per sanguinem indicare reū,
vt iusticiā satisfiat rationem nullā habet.
6. Abhorret enim hoc a natura eorum.
7. Nec necesse est, vt Deus eos ad in-
dicium cogat.
8. Hoc consentaneum est, quod si
tueret, species iustitiæ hæc illis foret ad
fraudes & iniurias prætextus.
9. Tametsi aliis modis pluribus, idque
longe melius poterant hoc consequi, non
ignorantes tale indicium apud non teme-
rarios iudices non sufficere ad pœnam ca-
pitalem.
60. Sed de his cum demonstrationes
certas non habeamus, aliquid probabili-
ter potius dicendum fuit, quam tacen-
dum.
61. Et nos ideo disputamus, vt si quid
veriest, cognoscamus.

G 5 62. Ex

62. Ex mentibus (nisi præter Deum, Angelos, Diabulosq; quæ aliæ supersunt) manes defunctorum restant.

63. Hi enim hæmatodixi possent esse aut eorum ipsorum qui forent interemti, aut quorundam amicorum.

64. Et utrique siue damnati siue beati.

65. Sed ut particularia omittamus, vniuersim dicimus, nullos posse esse.

66. Aut enim simpliciter executores Iustitiæ forent, aut odio percussoris, amore vero & commiseratione percussi ad iudicium faciendum mouerentur, ni quid frustra agunt.

67. Sed nullum ex ipsis sine notitia tum cædis factæ, tum personarum & aliarum circumstantiarum, ex quibus ius & iniuria patefcunt, accidet,

68. Manes autem defunctorum extra mundanam hanc conuersationem esse, dubium non est.

69. Cur enim in sacris diceretur Abrahamus ignorare Ecclesiam.

70. Animæ beatorum ἀωαὶν dicuntur esse in felici statu, qui sine loco felicitatis non est: contra ergo & damnatorum in damnato.

71. Conuersatio mundana nec beatorum est nec damnatorum. (huc.

72. Nam mandant ad iudiciū agunt ad-

73. Quan-

73. Quanquam aliter de inchoato
perfecto, manifestato, & non mani-
festo statuimus.

74. Quam coniecturam ex leuius
sumunt ea fallacissima est.

75. Et potius probant eos esse ex gene-
re malorum geniorum, quam animarum
humanarum.

76. Nec proficiunt exemplo Samuelis.

77. Hunc enim vere mortuum scriptu-
ra affirmat.

78. Est autem mors solutio animæ a
corpore, seu excessus.

79. Sed hæc Theologis permittimus, &
ex physicis dicimus, quod id non admit-
tat natura.

80. Externorum enim nihil nouit, nec
patitur anima sine interueniente corpore,
cuius commercio sensibilibus iungitur.

81. Nam sensus sunt internuncij rerum
externarum.

82. Atqui eorum omnis vis in instru-
mento valet corporeo.

83. Anima interemti soluta a corpo-
re, per corpus cognoscere nihil potest.

84. Nec si inesset adhuc (quod quidam
volunt) cognoscere posset.

85. Instrumenta. n. non vsurpare depre-
henditur, sed pro mortuo tractatur, is qui
caesus est. *Quod autem in quibusdam, qui pro*
mort-

mortuis habentur, adhuc sit anima, ostendunt
tum pestilentes, quorum aliqui post exportatio-
nem reuixerunt: tum Ecstatici: tum suffocati, ex
quibus dicitur adhuc in viuis esse vnus, qui aliquo
tempore tanquam suffocatus, ex vndusq, extractus,
pro mortuo habitus est, sed concalescens reuixit.
Et ex recentioribus Illyricus idem testatur in 3. de
vita & morte cap. 19. Nec incredibilis est historia
de iussensis per horam quibusdam, quod hi reuiuif-
cere possint, soluto nodo, modo tractentur rite: Si-
cut & de illis qui sumis apparent suffocati tempore
incendiorum: Et nos exemplum scimus eius qui
delapsus curra, sublatus pro defuncto est, at recte
tractatus rediit & adhuc viuit. (Langius de quo-
dam adolescente e superno loco lapso.)

86. Nec postliminio est regressa.

87. Coacta enim & per vim excessit,

88. Quævis cadaueri nisi adimatur &
diuina virtute forma reducatur, non po-
terit regredi.

89. Et si hoc quoq; fieret, reuiuifceret
interemtus, quod nos non obseruauimus.

90. Insuper non indicaret cadauer, sed
homo,

91. Et periret finis indicij: ergo & ea
quæ finis gratia.

92. Et potius exploratio facienda esset
adhuc aliqua vitæ indicia habente cæso:
quod intermissum, argumentum foret
temeritatis.

93. Fiat

93. Fiat indicium per hominem: ergo per instrumenta hominis propria: nec per sanguinem.

94. Quem humanum & animatum instrumentum esse vere negamus.

95. Obseruamus etiam eos quorū cerebrum fortiter est læsum, etiam si uiuant, & oculos apertos habeant, tamen nec amicos, nec inimicos agnoscere: imo nec esculenta a non esculentis posse discernere: multo minus anima in iis qui pro omnino mortuis habentur, & in quibus nullum instrumentum suum habet officium.

96. Nec qui dormit id fecit.

97. Nam ligatis sensibus, indicium per sensus est interclusum. Minus ergo semianimis aut omnino mortuus.

Hæc de prima per se causa.

98. De naturali causa dicturi, experimur conditionem nostram valde iniquam.

99. Sunt enim qui obstrepunt vehementer, negantes, aliquam esse posse.

100. Quos iudicij imbecillitate, & imperitia laborare partim, partim superstiosos esse dicimus.

101. Non enim si ipsi nullam agnoscunt, nulla est.

102. Nec statim ad superstitosam fidem cofugiendum & ad opinionem de Dæmoniis,

moniiis, si nos propriae & singulares latēt.
*Ut cum ignoramus, quavi Zucharum prohibeat
 congelare butyrum dum conficitur: Item quo pa-
 cto cuprum comectum in ferrariam fornacem, non
 sinat ferrum liquefcere.*

103. Alij nos accusant temeritatis, fatē-
 turque esse quidem naturalem causam,
 at quæ sciri non possit omnino.

104. Veluti prætextus erat magi cuius-
 dam, qui curabat iumenta ægrotantia ab-
 sens, tantum pilis inde acceptis, volebat-
 que hoc credi naturale sine ratione.

105. Aut veluti in hopliatria quam si ne-
 ges naturali connexionē teli obligati &
 vulneris effectum præstare, nisi forte ex
 persuasione excitata imaginatione pati-
 entis, dici potest, eius naturalem causam
 esse et si lateat cum multa effecta naturalia
 sint, quæ a nobis talia non possint agnosci.

106. Sed nos ita parum naturaliter sen-
 tiri dicimus:

107. Et si enim formas cuiusque & cra-
 ses proprias introspicere & iudicare phy-
 sicus in singularibus nequit:

108. Quid tamen naturale sit & non, ex
 vniuersali scientia iudicat & pronunciat.

109. Mirum autem si quid naturale est,
 & sub nullo genere naturali comprehen-
 ditur; Mirum etiam vnde iudicentur talia
 esse naturalia, si nihil naturæ in illis potest
 depre-

prehendi, nisi quid natura sit, nondum
 efficiat mundus.

10. Quod si sub genere aliquo est, ne-
 cesse est, ut tum ex speciebus aliis iudicari
 possit, tum ex generi competentibus ad-
 iunctis, tum ut formæ materiæq; vel per se
 vel coniunctim consideratarum, & cia-
 eos inde dependentis viribus æstimetur.

11. Quod ad nullum horum reduci po-
 test, id naturale non dicimus.

12. Inspicimus deinde etiam volunta-
 rie agentia, eaq; pro cuiusvis conditione.

13. Quod si effectum cum his consen-
 tit, ab illis dissentit, quis scius nos repre-
 hendere velit, si iudicauerimus, naturali vi
 non effici, sed alia, quam, generalius lo-
 quentes, Dæmoniacam vocauimus?

14. A diuina voluntate sincere intelle-
 sta nunquam discedendum putamus.

15. At ubi illa vel non obstat, vel con-
 trarium potius sentire videtur, supersti-
 tiosis somniis assentiri non possumus.

16. Aliorum autoritates ad veritatem
 æstimamus.

17. Qui fasciatus amore alicuius ho-
 minis nihil potest verum putare, nisi cum
 præconceptis verbis & opinione consen-
 tiat, cum iudicamus commiseratione di-
 gnum esse.

18. Sed rem aggressi dicimus natura in
 esse

esse cadaueri vim quandam, seu potentiam, qua valeat præsente seu amico seu inimico circa spiritus & sanguinem moueri, tunc potissimum cum antecessit in homine viuo motus talis actu, nisi impediatur.

119. Totus enim homo ita a natura conformatus est, vt cum potentiam ad aliquem effectum accepit, si ea prouocata in actum crebro fuit exulta, postea sponte sua ita moueatur ad causam laceffentem.

120. Δύναμις ad sentiendum & cognoscendas artes habet homo, quæ exulta ipsum artificem facit, adeo vt dies noctesque ad idem feratur studium.

121. Et indicant ipsæ quoque cogitationes, quod quem motum validum acceperunt spiritus, eum non facile dimittant, vt inde sæpe vel inuitus cogaris de aliqua cātilena vel simili cogitare obiecto.

122. Ita videmus, quod, in quem locum & quo motu humores semel atque iterum sunt ducti, eum postea etiam per puncta & articulos temporum certissimos, ni impediantur, obseruent.

123. Tales sunt motus sanguinis ad vterum, hæmorrhoides, nares, loca cucurbitularum, &c. Item motus feri ad locum in quem est deriuatum: superfluitatū corporis ad locū expulsionis in quibusdam statibus dieb' certo obseruatis: Talis erat bilis quæ consue-

consueto tempore ad locum vomitus so-
lebat redire in quodam.

24. Huc pertinent etiam certa lege re-
currentes tum animi, tum corporis affe-
ctiones, nulla alia causa efficiente, præter
naturam istorum, quæ prius *δυνάμει* inexistens aliquando in actum fuit producta, & de-
inceps ita moueri solita, si obstacula abfu-
erunt, & solitum principium motus affuerit.

25. In affectibus videmus, quod com-
mouetur animus solito modo, si semel
vehementer est incitatus.

26. Hinc inimicus inimico mouetur,
amato amans.

27. Quanquam in hominibus variatio
maior est, quia superior domina, quæ est
Ratio, sæpe aliter disponit affectus.

28. Nec tam facile concitati humores
& spiritus sedantur, quin etiam post re-
conciliationem, commouentur similiter.

29. In bestiis apparet hoc purius: dum a
quo infestius agitatus est canis, eius vel
odore percepto, pristina rabie efferues-
cit.

30. Sed ut ad cadauer interempti re-
deamus quo pateat naturaliter moueri
sanguinem debere & posse, dicimus: qui
motus ante mortem vehementissimo in
affectu fuit in corpore, eius vim & poten-
tiam tam cito extinctam non esse, sed adhuc

H in actum

in actum procliuem, data occasione, moueri similiter.

131. Alteratum enim sequitur naturam alterantis.

132. Et causa vehemens, vehementes habet impressiones: idq; q̃ imbecillis vix diu produceret, illa cito potest producere.

133. Sunt autem in caduere, præsertim recente, residui spiritus, calor, humores, membra solida.

134. Solida indicium facere nequeunt.

135. Grandis enim vis ad eorum motum requiritur, eaque, vt ad principia nervorum & musculorum intus promere motum possit.

136. Atqui talis in defuncto non est.

137. Quod ergo aptissimum ad motum est, id, si sufficit, potius mouebitur, principio mouente dato.

138. Vnde dicimus, spiritus, humores, caloremque in his moueri.

139. Spirituum motus, nisi ex accidente, sensibus vix apparet.

140. Subtilissimi enim cum sint, facile sensus effugiant.

141. Nec si apparerent tam euident facerent indicium.

142. Mouentur ergo vna cū sanguine.

143. Non cum bile per se, nec cum pituita, Melancholia, sero aut aliis humoribus

bus qui insunt.

144. In sanguine enim primum videtur naturæ aliquis characterismus diuinitus positus.

145. Hic est spirituum materia & vehiculum.

146. Ergo ratione tum cognationis tum subiecti mouentur simul.

147. Ille ipse instar totius est.

148. Omnium enim membrorum potentias obtinet, cum omnia nutriat: & huius gratia solus per totum corpus fundatur, quod præterea nulli est concessum humori.

149. Maximam analogiam cum vitæ causa obtinet.

150. Eo enim informato in corde, calor & spiritus vitalis per totum disseminatur.

151. Inde is solus pulsu vndique mouetur.

152. In affectibus animi motum sequitur, ad fugam & persecutionem paratus.

153. Adeo ut sæpe cogitata animi prodat.

154. Non tantum vi pulsifica, vnde tacti amores cogniti: sed & a centro & ad circumferentiam locali motu.

155. Nec aliud quid videtur moueri in locali casu, præter sanguinem.

156. Poterant quidem & sudores promptere, incalente adhuc cadauere: poterant spiritus salire in arteriis & partibus subcutaneis.

H 2 157. Nec

157. Nec absurdum hoc futurum erat:
*(Nam & tela quidam, licet falso, putant sudare
 in hopliatriacum de morte vulnerati iudicium fa-
 cere volunt.*

158. At non necessarium est ut fiat:

159. Sudor enim indispositus est ad ta-
 lem effectum motumque per se præstan-
 dum & patiendum ab agente percussoris,
 cum vitæ principium nō attingat, nec cœ-
 tera obtineat, quæ sanguis.

160. Sed ad causam: Prima ea est quā di-
 ximus, nempe potētia in ipso subiecto se-
 cunda, quæ est potētia passiva seu mobilis

161. Altera potentia quæ efficiendi est,
 extra sanguinem est.

162. Nam ipse seipsum non mouet.

163. Esset enim actus & forma: quod
 tamen Critias sensit, cum sanguinem vo-
 cavit animam.

164. Quod mouet aut intra cadauer est
 aut extra.

165. Si intra: erit id quod notitiam ha-
 bet & imaginationem.

166. Hoc videtur statuere Lemnius &
 Langius: quorum ille ait: Tanta enim est
 actam valida latentis naturæ vis atq; ima-
 ginatio modo aliquid vitæ superfit, &c
 Hic videtur velle, quod aliquæ sensibi-
 lis animæ vires, cupiditatis videlicet &
 vindictæ in nondum putrescente cadaue
 re sub

animæ subsistant.

67. Videntur & his astipulari qui sanguinem dicunt animatum esse ex Scaliero ratione instrumenti & vulgi iudicio, cum emissum sanguinem tremere ob viam inexistentem putant.

68. Iuuari poterant ratione plausibili, nempe quod quidem per externa sensuum organa non cognosceret suum hostem præsentem adesse illa vis: sed similiter, ac illi qui etiam non visarum scilicet verberantur radiis, atque inde λειποδύμῳ commoventur: aut ut ille, cui, si malum prope nares admotum fuisset, statim copiosus sanguis profluebat.

69. Verum neque Lemnij neque Langij sententia videtur velle, vi imaginantis, hoc est, sentientis & ratiocinantis animæ, quæ cognoscat adesse suum hostem aut amicum, indicium illud fieri.

70. Ratio enim hæc primum in vere defunctis non valeret.

71. Postea ne quidem si adesset anima in corpore indeprehensibiliter, ut supra diximus, imaginatio illa procederet.

72. Nam & imaginandi instrumentum sæpe corruptum est: & in Epilepticiis, Apoplecticis, & alijs nihil tale deprehenditur, quod tamen magis debebat.

73. Sanguinem autem animatum esse
H 3 per se

per se, nemo haftenus comprobauit: Nam si ideo dicendus sit animatus, quia instrumentum: omnes qualitates prima, item serum esset animatū.

174. Nec si in corpore viuēte talis esset, in defuncto animam retineret.

175. Langium intelligo de simili motu, cum dicat vires aliquas sentientis, non ipsam sentientem animam, cum, vt diximus, alteratio in sanguine facta sit ea per vindictæ cupiditatē, vt postea sua sponte sanguis ita moueatur, si prouocata fuerit.

176. Lemnius disiunctiua vtitur, duplicem causam complectente:

177. Nam in quibusdam vitæ aliquid superesse consentaneū est, vt supra diximus. In quibus autem tale quid non est, in illis causam ait esse calorem, quo incitatus & ebulliens sanguis, efferuescensq; bilis commoueatur, quod nos exponentes dicimus accidere per similitudinē eius motus, qui erat in sanguine commotati, cū adhuc viueret.

178. Quod ad potentiam efficientem externā, seu quæ est extra cadauer attinet, ea dupliciter exponi potest. (Phyficorū.

179. Primo Magice secūdo vsitato more

180. Magica vis inanis tota esse, alibi demonstratur. (Puto autem eam, qua volunt, quod verbis conceptis, signis, atque etiam ipso homicida moueantur continue subcælestia vsque ad cælum & astra, vnde cogatur intelligentia & ge-

nus

ius descendere, & motum efficere in postrato:
 quod aliqui nescio cui spiritui, sed temeraria per-
 uasione, ascribunt: Quanquam aliqui mutius id
 e astrorum viribus interpretentur, quasi ex ipsa
 atione & homicidij momento virusq, astrum sit
 se mutuo alienatum, vt ita appropinquante eo
 qui habet influxum inimicum ad alterum, ex con-
 entione virium influxus diuersi, oriatur motus
 sanguinis, præsertim cum sanguis ab homicida sit
 effusus, quam Magicam vanitatem etiam in ho-
 liatria pretendere non dubitarunt.

181. Oportet hic ex vniuersali scientia
 prænotare, si non est motus sanguinis for-
 tuitus: potest autē talis esse ob cæcas cau-
 sas varias: atqui nihil signat certi:

182. Tunc nō quoduis posse sanguinem
 cōmouere, sed id quod determinatum est.

183. Adhibent autem in exploratione
 tum testes, tum ipsum qui putatur homi-
 cidæ, tum ceremonias quasdam solennes,
 vt adiurationē, impositionem digitorū in
 vulnus, qua sepe vi prolicitur sanguis & alia.

184. Ex quibus plurima sunt tantum
 inania spectacula, quæ nihil ad rem faci-
 unt, nisi eo adhibeantur, vt non tam san-
 guinis interfecto, quam commotio animi
 in ipso percussore exploretur.

185. Solent enim eiusmodi obiecta ani-
 mos cōscios cōmouere fortiter, & si nō in
 vultu, attamē in pulsu afferre mutationē.

H 4

186. Sed

186. Sed scopus principalis est experiri an præsens homicida per sanguinis ex vulnere vel naribus &c. effluxum indicetur: creditumque est id fieri in multis.

187. Est ergo aliquid in percussore, quod motuum & prouocatum sit sanguinis.

188. Illud est aut ratio qua est præsens: aut qua est percussor: aut qua magica commotione excitatur sanguis: aut qua Spiritus quosdam, tum ex perspirabili corpore more solito emittit, tum qua animus conscius agitatus longe vberiore vi halitus ad corpus notum, expellit.

189. Ratio qua præsens est, aut qua est percussor per se nihil habet virium, sed tantum ex accidente.

190. Nam ita signarentur omnes, etiam qui lege interemerint; & siue homo siue aliud animal esset interemtum.

191. Magiam, ut ante in genere ita hic in specie tenemus. Esi enim diabolus possit procurare effluxum, in gratiam magorum; vniuus tamen est prætexus, de quo ante:

192. Accipimus ergo rationem, quæ ex spiritibus seu halitibus intercepti petitur, eamque dicimus esse causam motu sanguinis in percusso, nisi quid impediat.

193. Procedunt autem isti promptius in aere libero, puro, calido, non alterato aromati.

matibus aut aliis graueolentibus: & si accesserit fortis animi motus, & imaginatio percussoris.

194. Nam certa fere constat experientia, posse aliquātulum dirigi expirationes per fortem imaginationem & aspectum eius a quo expirant, sicut in fascino & contagiosis morbis.

195. Nec fieri potest si verus percussor adest, qui scit se vere interfecisse (nam in multitudine fortassis aliquis se interfecisse ignorat quanquam gladio sit usus) quin conscientia commota humores, spiritus & calorem suscitet.

196. Nec dubitandum est vim eiusmodi halituum vel totum conclaue posse peruadere, vt in his cernimus qui felium odorem sentiunt, item in canibus, qui ea odorant quæ reliquos omnes latent. *Arist. in 1. de animatex. 14. Aliquando a paruis & debilibus exacerbamur passionibus: Et alibi in problematis: Principium etsi paruum sit tamen potentiam mouendi obtinet validam.*

197. Sic Magnetem mouet virtus ferri etiam per solidum lignum, vitrum, æs & alia, vt in compastis cernimus.

198. Quando ergo contactus fit halituum percussoris & spiritus qui in sanguine percussi residuus est, nisi obstat vis maior, ebullit, efferuescitque sanguis, & ex

H 5 vulne-

vulnere egressus prodit percussorem.

199. Sed & prodit dilectissimo præsente, in quo paulo ante mortem renouatus affectus est.

200. Vnde videre est, quod etiā submerforum cadauera per nares stillent cruorē.

201. Simuliter ac in viuis is solitus est moueri.

202. Argumento quod cuidam assidentiamicæ suæ sanguis ex vena prorupit, & magnitudinem affectus prodidit: Quodque apud Philosophum est de Ardeolarū genere Pello, qui coiturus sanguinem ex oculis mittit.

203. Astipulatur etiam ratio inflammādi amoris per aspectum in oculos amicæ dispositæ fixum.

204. Dum enim in tenerrima & manifesta oculorū parte excepti radij facillimè ingrediuntur, facillimè obsequentissimos primū spiritus, postea sanguinē commutant, præsertim in his quibus est tener fluidusq; vnde cōsequi videmus tot mutationes colorū in vultu animantium. *Bap. Porta lib. 2. mag. nat. cap. 28. Langius lib. 2. epist. 36.*

205. In hostibus exempla commoti sanguinis cum spiritibus sunt promptissima: vt eorum quibus ex labiis & aliis partib. prorupit humor iste.

206. In reliquis iratis flammei oculi, halitus

litus ignei, qui etiam in leonibus & draconibus obseruantur, & concitatissimi motus idem testantur.

207. Sed hic occurri potest variis argumentis, ex quibus primum est: absurdum videri cōtrarios affectus amorem scilicet & inimicitia, neq; hāc omnē, sed eius tantum qui interfecisse creditur, indicari eodem sanguinis a cētro ad superficiē motu.

208. Dicimus effecti euidentiam omnem absurditatem diluere. Certum enim id experientia est.

209. Si de causa quæritur inuenimus, quosdam in amicis sympathian, in inimicis antipathian afferre.

210. Sed neq; hoc videtur sufficere, cum hoc ipsum contrarios potius indicet motus fugam scilicet in antipathia, persecutionem in sympathia, perinde vt in metu opposito fortitudini cernimus, hic quidē foras, ibi intro se recipiente sanguine.

211. Dicimus hanc esse naturam sanguinis, vt in omni affectu commoueatur.

212. Sunt enim affectus nec corporis tantum nec animæ, sed vtriusque.

213. Cum anima vtatur sanguine pro vehiculo & materia spirituum, quæ quo magis sincera est, hoc puriores gignit ipsos, quo pacto Philosophus voluit vim sentiendi & intelligendi in sanguine esse.

214. Euc-

214. Euenit vt quod profequitur animus, id etiam profequatur sanguis.

215. Est autem tunc finis bonum aliquod & iucundum quod apprehendere fatagit, siue apparens sit, siue verum.

216. Atque tam in amore quam ira aliquod petitur.

217. Euenit igitur vt ratione generalis finis eodem modo in aduersis animi affectibus moueatur sanguis.

218. Quanquam ratione huius finis consentanei potius affectus sunt amor & ira, quam dissentanei: Sicut & ratione causæ efficientis propinquæ.

219. Ratione autem propriarum formarum disparati, quam contrarij.

220. Metus enim non amor aduersatur iræ: cum cupiditas seu amor boni, licet diuersi, in utroque spectetur: Alij iram etiam affectum compositum, ex dolore, & cupiditate vocant: At nos non perturbationem totam, quæ accidit hoste presente, sed speciem & formam quæ est affectus talis consideramus, Nec dum exploratum est an in sanguine illo interfecti primum fuga sit, postea eruptio: nec hoc necesse est. Nam violentior motus in eruptione potest maiorem impressionem & diuturniorem facere, ita vt ille oblitteretur.

221. Alterum argumentum, quod obiici potest est: quod non sit consequens, si ista in viuis sint, etiam in defunctis esse, cum

cum absq; imaginatione & agnitione hostis fieri talis persecutio vix posse videatur.

222. Dicimus, quod in agentibus cum *αὐτοαίρεσι* id quidē fieri in eiusmodi actionibus necesse sit, at non in natura materiata, prout a Physicis Peripateticis accipitur.

223. Quarum actionum principium est rationalis anima, cæ sine anima non fiunt nec sine electione.

224. Quarum principium est natura, aut etiam sensualis anima tantum: in his *αὐτοαίρεσι*, ob finem cogitatum, accedere necesse non est.

225. In defunctis non quidem dicimus eandem rationem motus esse, quæ in vivis est: sed similem.

226. Sanguis enim naturali instinctu, si incorruptus est, aut non valde alteratus, movetur, principio hoc accepto ex violenta mutatione in viuo.

227. Idq; non alio nisi recens vehementer desiderato, ita vt impressa sit illi vis quædam *καὶ κενὸς ἐπὶ κίνησι* ad hunc, & non alium moveri.

228. Quod sine agnitione fit, tantum effluxu aliquo, cuius vis antea viuum attigerat per intuitum aut etiam congressum.

229. Perinde vt Magnes qui ligulæ compasti incumbit, adhibito ferro commo-
uetur,

uetur, perinde vt mouetur ferrum, etiam si vix virtualis contactus, ceu fit per solida, accedat.

230. Nec vis illa in vlla alia re est quā in temperamento substantiæ, ad cuius imitationem alteratus est sanguis in percussio.

231. Nec dicendum est, q̄ eiusmodi sanguinis motus in viuo omnino non sit.

232. Nam etiam sine imaginatione & noticia hostis vel amici commouetur similiter, & pro consuetudo, vt supra diximus: & huius aliqua declaratio est in illis qui citra hostem pulsu cytharæ hostiliter commouentur, quod de Alexandro & alius scriptū legimus. Sic qui iucundam vel aliam cantilenam audiuerunt fixius, illis vel inuitis hac recurrit: Tale quid fit in somniis de diurnis gestis.

233. Atqui si in viuo mouebatur citra vim imaginationis, eo quod semel cōferatim, vel sæpe debiliter factum est, cum tamen affectus sit restinctus: ex natura tali pronunciamus, q̄ eandem potentiā multo magis post mortem retineat, vbi recens motus alio motu non potuit aboleri.

234. Non enim cessat esse sanguis statim a morte.

235. Ergo nec natura eius cessat.

236. Rationem quidem amisit, qua dicebat hominis per se sanguis & animalis: (iam, n. non amplius hominis, nisi homonymos

nymos est) at rationem naturæ suæ nondū perdidit, cessauitq; ita agere vt ratio animalis & hominis requisivit, sed vt natura sua vt dictum est, non cessauit esse.

237. Proinde quod propriæ vires, quæ membris affuerunt aut rebus in vita, post eam non statim intereant, patet ex multis.

238. Primum quidem exempla de sanguine in promptu sunt: Qui sanguis in menstruata nocuit, is separatus ab eadem pariter nocet.

239. Hircinus sanguis, quam vim in ipso hirco acquisiuit & obtinuit, eandem hirco occiso retinet quod apparet in frangendis calculis.

240. De amore certum est, quod quem viuum Imperatoris cuiusdam vxor vehementer desiderauerat, eius occisi sanguine potu affectus fuerit restinctus, vt pote veluti totius viribus exaturatus. *Iulius Capitolinus in vita Antonini. Langius lib. 1. Epist. 24.*

241. Sanguis viperinus venenatus esse traditur, (*Plin. li. 11. cap. 53.*) vt & sanguis leprosum in viuis: sumatur a morte cū integer adhuc est, eedē vires deprehēdentur.

242. Odio naturali dissentiant in vita Egithus & Florus, Aristotele, Plinio & Plutarcho testibus: at horum sanguines a morte misceri non possunt.

243. In quo exemplo etiā motus similitudo exprimitur.

244. For-

244. Fortassis, si periculum fieret, interemti & veri percussoris sanguines similiter non miscerentur, sed confusi separarentur.

245. Fascinati sanguis etiam post obitum est pestifer, nempe veneno per fascinum in eo genito, ipsoque corrupto, ut sit quasi peste infectus: *Quo pacto & reliquæ carniū a lupo voratarum cornici traduntur mortifera ab Aeliano.*

246. Si vere scripsit is qui Thalmud Iudæorum confecit, nihil habetur manifestius. Etenim dicitur Zachariæ in templo occisi sanguis, etiam postquam in lapidis duriciē concreuerat, Tyto Hierosolymam capiente, ebullisse feruore quodam concepto, atque ita prodidisse sceleratos homicidas.

247. Addita est huius feruoris declaratio similis, qualem etiam Deus de sanguine Abelis edidit: Sanguis fratris tui clamat ad me de terra. Nam dicitur vox audita, quæ iussit milites, litarent sanguine isti sanguine sacerdotum, atque ita compesceret ebullitionem, quæ non prius cessauit quam interemtis omnibus. Plura possent afferri de sanguine, si liberet.

248. De aliis obruimur copia. Notissimum est ouium & luporum dissidium in viuis: at de horum pellibus ex Oppiani
lib

lib. 3. & Boethio refert Langius lib. 2. Epi.
med. 55. quod tympana ex illis confecta &
pulsæ cōcordent nunquam, sed dissipetur
alterum. Quod ipsum de fidibus quoque
memoratur. *Vide quæ de lupi stercore & cauda
in præsepibus occultata, Mizaldus Cent. 8. hist. 4.
retulit. De Concordia fidium cythara & testudi-
nis Mizaldus Cent. 5. hist. 17. Vide & Cardanum
lib. 18. subtil. Et Fracastorium lib. de symp. Sca-
lig. & alios.*

249. Vitæ brassica non desit dissentire
post arefactionem: & cinis vitæ can-
tharidum æque mouet & exulcerat vesi-
cam, ac non vitæ, ne igne quidem
eam vim delente. Nutriunt Gallinas vipe-
ræ carnibus, carnes Gallinæ rursus datæ ac-
cipitri, veneno concepto, illi plumas dei-
ciunt, ne coctione quidem mutata illa vi:
Sic veneno nutrita puella tātum vim eius
retinuit, ut intuitu esset instar catoblepæ
aut Basilisci. *Io. Bap. Por. in mag. nat. ca. 28. li. 2.*

250. Nolumus pro certo affirmare: as-
serunt tamen aliqui, quod duorum hostiū
sepulchris contiguæ impositæ rosæ, post-
quam adoleuerāt, licet studiosissime con-
nexæ fuissent, tamen non potuerint vna
manere. Contra de duorum amatorum
eadem sepulchris impositis rosis refertur,
quod diuelli non potuerint.

251. Nec proficit qui obiicere velit, ista
aut

aut dubia esse, aut ab ortu crasi propria dis-
sensisse: Hostes vero duos vel momenta-
neo affectu discordes factos, unde actio in
habitum transire facile non potuerit.

252. Prime supra responsum est: vehē-
mentem causam elicere id paruo tem-
pore, quod non vehemens in magno ut
Philosophus de animalibus & aliis in acre
genitis testatur.

253. Postea experimenta mundi euerte-
re, & nihil pro vero habere, nisi experiaris
ipse graue est. Fiat autem periculum in in-
terentis fulmine & de morsis a cane rabi-
do, & aliis quibus manet quidem a morte
vis veneni & deleteria, at ab ortu eam non
habuerunt. *Mizaldus cent. 1. hist. 69. & 5. hist.*
38. & 62. & cent. 7. hist. 99. Plin. lib. 11. cent. 53.

254. Testatur & hoc experientia, quod
longe euaciora sint quadam a morte
qui manent ortem, potissimum, si prius
stimulata fuerint animalia, sicut in venci-
no & o. p. p. aspidum, bubonum, canum
rabidorum, &c. videre licet.

255. Sed his non contenti quidam requi-
rent effectum idem in aliquo simili natu-
rali: videntur enim dicta suas vires quas-
dam alias a motu humorum obtinere.

256. Illis uti facere quidem debebat dis-
cordia sanguinis Fioni & Agichi. Verum
satisfacit etiam argumentum a pari aut mi-
nore

nore. Cum enim vires post mortem durare animaduertamus in multis: de sanguine similiter statuendum esse effectum dato, probabile est. Ne quid dicamus de gemmarum quarundam sudoribus Busonii scilicet presente veneno, &c. item de aliis, que traduntur certo dissilire, eo qui gestat in se viuentem, & Topasio sanguinem sistente & lasside.

257. Inuenias alios qui opponant cæsum canem, qui similiter deberet cruentare, in quo nos dissimilitudinem generis ob stare dicimus, & indispotionem sanguinis canini ad alterationem accipiendam.

258. Si canis canem violente interemit, an tum quoque cruentatio accidat, nondum est exploratum. Verisimile tamē est non fore: quia in cane tam firma impressio esse vix possit: & providentia videtur sanguini humano indita esse facultas ista, utpote quem effudisse refert, ibi non refert magnopere.

259. Sanguinem autem humanum habere peculiare quid etiam Plinius indicat, cum dicit, quod in quibusdam confossis non profluat. Scilicet antequam a corde ruocetur: Nam intra primum ad cor rapitur, postea inde redit, id quod indicat color pallidus, & tremor primus in commouendis tra, unde et dicitur a pallide totus ille motus compositus vocatur. Sicut in multis quoque multi concurrunt.

I 2

260. Ter-

260. Tertium quod opponi poterat, est raritas ipsius effectus. Nam si sanguinis est hæc vis naturalis, ut possit moueri, eo motu quo consuevit anima præsentem: in cadaveribus autem plerisque est integer & incorruptus: qui accidit, ut non omnia cadavera signent?

261. Causam huius aliquam recitat Boddinus, nempe quod putauerit quidam id ideo fieri, quia quidam vindictam retinuerint usque ad mortem, quidam abiecerint cupiditatem eius.

262. Nec improbabilis hæc est. Nam noua alteratione interdum tollitur vetus, præsertim si fuit non ex prima crasi, sed ἐξ ἐπιχρήτου.

263. Sed non sufficit hæc ratio in omnibus.

264. Nam quidam etiam statim mortui non signant, quidam etiam postquam aliquandiu vixerint, & sanguine procul dubio ex vi morbi sint alterati, tamen signant.

265. Dicimus igitur alia quoque impedimenta esse inspicienda, siue ea in corporibus, siue extra sint.

266. Requiritur enim ut sanguis sit fluxilis, qualis est maxime arterialis.

267. Crassus igitur & concretus non profluet.

268. Requiritur & calor, cum frigus con-

consistere faciat & inspisset humores, atq;
ita prohibeat motum.

269. Itaque aut dum calet adhuc cada-
uer inducatur reus, aut ambiente vapore
calido tepesciat.

270. Insuper viæ non obstructæ, maxi-
me in alto.

271. Nam ubi via non est, ibi retinetur
motus idque in alto melius: si quidem ob-
ligata alioquin vulnera solent cruentare,
tantum prætereunte, nec tangente cædis
autore.

272. Oportet etiam ut vulnus sit fa-
ctum, idque in parte sanguinea.

273. Quanquam enim per nares quoq;
cruentare, vel aures vel alias partes soleant
quædam: tamen id difficilius fieri potest
in illis in quib. nihil fractum aut ruptum
est, veluti in suffocatis, aut illis in quibus
neruus cõpunctus conuulsionem lethale
attulit, aut qui veneno sunt sublati, de qui-
bus aliqui aiunt, quod etiam cruentent:
quod tamen certi nihil indicat.

274. Etiam non effluxisse ante omnis
sanguis debet, aut tanta copia ut vix ali-
quid insit.

275. Altitudinem enim vulneris non as-
sequitur, nisi legitima sit copia, aut si con-
clusus in loco remotiore.

276. Erat tamen utile tum in his tum in

I 3 inte-

integris aut obstructis, diligenter contemplari loca extantium arteriarum, ut circa tempora, flexas cubitorum, &c. item præcordia; similiter extremitates manuum & pedum.

277. Nam in his, si aliquis motus intus fit, facile sentitur.

278. In quibus sanguis corruptus est, aut fortiter alteratur in his aut nullam aut obsecuram signationem fieri necesse est.

279. Itaque si arefacta manus cruentat, aut aridus sanguis in veste abscissa, illud si factum est, diuinum potius est quam naturale.

280. Quanquam indicatione tunc sum tam esse ex mutatione percussoris, verisimilius est.

281. Cuius gratia debebat fixis oculis intueri cadauer aut aliud quid, cum frequente appellatione interfecti, & criminis exprobratione, tactu quoque arteriarum.

282. Si non recte sita sunt cadauera, hoc quoque aliquid impedimenti afferet, fluxu libero impedito, unde initio statim æqualiter locari interemtus debet, videndumque ne in vulnus cadat.

283. In externis est vestitus rei, qui sæpe eo est odore, ut tum homines tum bestie ex eo agnoscant personam: consentane

est aliquid spirituum inde quoque ad vulnus penetrare posse. Vnde videtur esse consequens, vt eodem vestitu, sed non alterato odoribus fortibus, accedat reus.

284. Circumstantes etiam vaporibus aut odoramentis validis careant.

285. Nam quanta vis sit in odoribus ad mouendum sanguinem, apparet in plurimis, præsertim in eo quem malorum odor cruentantem faciebat.

286. Insuper idioor *Idioor* quanquam rarissimæ sunt: tamen euenire possunt (Percerus de incantatione) vt alter ad alterum vim quandam habeat, qua ipsius motus torpidos faciat, sicut torpedo. Memoratur similis quædam historia de duob. contubernalibus, quorū alteri cum Medicus dedisset pharmacū, non hic sed alter sensit effectum donec separarentur.

287. Conspicuum id est in quibusdam, qui præsentem certam personam omnem agilitatem amittunt, cū ea absente sat sint mobiles. Et ita explicant quidā historiam Marj Minturnis capti, cum ad eum ingressus percussor nō posset perficere quod cogitabat: Et de Iulio Pflug, inimicoq. eius audiui narrationem similem, &c. Quidam hoc referunt ad genios vtrorumq. dissentientes.

288. Idq; obseruandum, tum in reo, tum in astantibus ne quis intersit quem valde reueritus sit interfectus cum in viuis esset.

289. Animi enim motum sequuntur

I 4 humo-

humores, & vt dictum est, aliquid peculiare inde trahunt.

290. Impedit contactū nimia distantia.

291. Cum enim finitæ rei vires in infinitum non producantur.

292. Necessè est vt patiens sit intra terminum agentis.

293. Si magiæ suspectus est reus, vel eius amici, ne ligatus sanguis hæreat timendum est.

294. Itaque ne temere fiat periculum, exploretur conditio vitæ eius, cognati, socij & studia eorum, & supellex vestesque eius excutiantur: cadaver esto nudum, & sine pharmaco aut vnguento.

295. Verilimile est si serio cum eo colloquaris & alio auertas a præsentè scopo, irritum fore effectum magicarum sortiū quas intendere poterat.

296. Impedietur enim attentio seu directio magica in recitatore, nisi ante recitauerit sortes, quod tamen antevertetur si de improviso inductus fuerit.

297. Succurrit etiam hoc, quod videantur crebro inducendi esse tales, qui valde sunt suspecti.

298. Nam experientia testata est, non potuisse verum percussorem diu aspicere interfecti cadaver, sed vehementer fuisse commotum. *Huc pertinet historia Bodini de rege*

rege quodam, qui in sacris magicis iubens puero caput abscindere, eius intuitu in rabiem est affectus, semper obuersante ipsi imagine capitis. Vide & quae sequuntur, lib. 2 cap. 2. Demonomania. Inspice & historiam Theodoricus regis Gothorum.

299. Obiicitur autem etiam hoc inter alia, quod saepe se fellerit iudicium, quodque non verus sed alius quispiam sit signatus.

300. Hoc dicimus accidere posse, si inimicus interfecti amicus, quem paulo ante mortem conspexerit commiserantem, una fuit ingressus. Remoueantur ergo tales.

301. Quod si verus percussor quoque una affuerit, at citra suspicionem coedis, iudicium ab hoc deuoluitur ad alterum qui in suspicionem est.

302. Interdum accidit ut in feruore contentionum cum alio egerit, sit autem clam interfectus ab alio: tunc fieri potest, ut verus percussor non signetur. Patebit hoc diligenti inuestigatione.

303. Plures percussores signari solent aequaliter, etiam tunc cum aliquis per alterum peregit eadem, conscio tamen eius rei interfecto. Cuius accepimus duplicem historiam a Magnifico viro Domino Iohanne Stromero, I. V. D. & ordinario in nostra Academia.

I 5

304. Su-

304. Suspecta etiam hic debet esse *Magia*, qua potest in alterum transmitti signum.

305. Videndum etiam ne proprietate quadam aliquis sit, ad quem omnia cadavera talia sanguinem stillent.

306. Et inuestigandum num quod acre medicamentum ante mortem sumserit fauciatus.

307. Aut num aliqua externa vi totum corpus sit commotum: seu qualitas ambientis, quæ potest immitti vna cum ingressu, referet incatus, & sanguinem subtiliatum prouocet: aut aliquid calidius incubuerit vulneri &c. cum talibus facile sanguis irritari possit, & falsum iudicare.

308. De dispositione humorum in interfecto etiã quari posset, num hæc quoque aliquid conferret.

309. Videas enim alios sanguineos, alios Melancholicos, phlegmaticos, biliosos: maciatos, succulentos: & quæ præterea in assidue iudicij certitudine considerari debent.

310. In sexus respectu, mulier mulieri congruit magis: vir viro: at ratione generis, quia homo vterque signum naturaliter & per se non debebat omitti, licet aliter in alio.

311. Non

311. Non enim hic res variatur, sed rei aliquod adiunctum.

312. Quod si ista vel singula, vel potissima animaduersa fuerint, debebat certissimo indicio constare reus, sicut ex lumine colligimus Solis præsentiam.

313. Effectus enim suam causam infalibiliter notat, idque aut semper aut plerunque & sæpius nisi dicta impedimenta assint.

314. Quod si scrupulus in aliquo sit, in pluribus certitudo, violenta coniectura capi bene potest, de qua sentiunt Iure-consulti, quod sufficienter accepta, efficax sit ad exprimendam per tormenta veritatem, Sed hæc ipso
rum committimus
industriæ.

ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΙ-

ΜΑΤΟΔΕΙΞΕΩΣ ΘΕΜΑ-

των ἐξηγήσεις.

SOLENT homines non stulti, eorum, quæ ipsis rara miraque occurrunt, quorumque perspicere causas nequeunt cōsiderationem, explicationemque commendare illis, qui in rerum arcanarum cognitione non nihil profecisse creduntur, quique præ cæteris in hoc incumbentes, studium id, quasi suum fecerunt. Itaque si quid Theologici est, ab huius studij professoribus expectant declarationem; Si quid in natura euenit, a scientia naturali deditis: Et omnino quoduis a suæ artis magistro. Neque hoc immerito. Quæadmodum enim nemo est, quin de lacera veste resarcienda, aut noua concinnanda, non fabros ferrarios, sed sartores in consilium adhibeat, ita æquum est in aliarum rerum difficilium inuestigatione fieri, vt artificum iudicia, peritorumque censuræ potius, quam aliorum requirantur pronuncietque Theologus de Theologicis, Iureconsultus respondeat de iure, Physicus disserat de naturalium miraculis. Vtinam istud inter nostros nostri

nostri seculi homines, non dicam perpetuo, sed vt plurimum, nec a vulgo, sed illustrioribus obseruari contingeret, & non pœniteret me physicum, si iure id mihi assumo, in quo discendo ætatem fere contriui, de physicis, & interrogatum respondere, & sponte mea nō differere tantum sed & per literas ea posteris tradere, vt quod nostro æuo cognitum esset, veterum exemplo, illis commissum, de perpetuo naturæ cursu, & veluti æternitate causarum, effectuumque vniuersalium; miræ etiam variatione singularium, testimonium perhiberet. Sed mire peruersi sunt hominū mores, & iudicia; De arcanis nature interrogantur respondentq; quilibet. Et præsertim illi in admiratione sunt, qui tñs in Theologiaz. Supercilio de quouis iudicare non verentur. Recte illi quidē effecta omnia bona ascribunt Deo fonti omnis boni, mala vero ipsius aduersario & hosti. At sæpe turpiter errant irridendo physicum de causis propinquis differentem, quibus mediantibus Deus in natura operatur; cum tamen nemo eorū adeo vefanus sit, quin de panis pisti causa propinqua pistore respondeat; qui operetur interuentu ignis lignorum & aliorum instrumentorum. Quidam delirant adhuc magis. Plane enim peruerso iudicio, quod Deo erat as-

*Præsumptuum studi-
um vulgi,
interrogan-
tes in Theolo-
gis de physi-
cis, Sicut de
sanationi-
bus medico-
rum anicu-
lus.*

*Theologi de
naturalibus
non recte in-
discantes.*

*Quidam ef-
fecta præcla-*

scriben.

*in Dialolo
potius quā
Deo assen-
bunt.*

scribendum, referunt ad ipsius hostem:
Nam contingit miracula rerum perpe-
trari per debitam caularum naturalium
agentium cum dispositis patientibus ap-
plicationem, adeo occultæ, ut videatur
ab ipsorum oculis remotissima causa:
non latentem naturæ vim, quæ diui-
num diuinæ potentiae instrumentum vo-
cari merito potest; non ipsā diuinam vir-
tutem id operari aiunt, sed plane Dia-
boli machinamentum esse blasphemant:
Horum hominum tam in sacræ medi-
cinæ effectis, quam in naturæ miraculis
ita pronunciantes multos est inuenire:
Et ne res exemplo careat; in hac ipsa ma-
teria, quam tractandam suscepimus, plu-
rimi (nam de peritis recteque discer-
nentibus inter scientias, nec de eo, quod
nunquam cognouerunt, temere gar-
rientibus sermo non est) Diabolo as-
scripserunt, qui in natura ita a Deo
instituta fundamentum habet. In *ge-
nera* similiter iudicant plurimi. Cum e-
nim audiunt, imo & vident artifices eam
medicinam ex metallicis producere, quæ
adhibita industrie miraculi instar sana-
re possit, & a vitis expurgare non hu-
mana tantum corpora; sed & postquam
adducta ad vim summam est, metallica
statim proferunt, Diaboli id effectum
esse.

esse. Quis autem quæso est, qui tale quid non optimum esse in tali natura pronunciet, nempe recte valere ad exequenda munia DEO & proximo debita? Item adminiculis huius vitæ ita instructum esse, vt & ipse mediocriter viuas, & reliquis inservias; agnoscas etiam mirabilem Dei, quam creaturis tribuit, virtutem? At si hæc effecta bona etiam malæ causæ quomodo erant? In sacris literis valetudinem commodam a Deo solo dari exemplum testantur. In illis ipsis, vna cum experientia cognoscimus hostem Dei non nisi sceleritates, morbos, crucisque homini parare; Et si parum perleuat morbos, grauiore tamen malo plerumque affligit, nisi permillum illi quid diuinitus est ad finem bonum. Sed cur quæso Diabolus possit homini hanc vim concedere, vt tam efficacem medicinam præparet DEVS autem non possit? Quot autem sunt numero, quos Diabolus aut sanauit aut ditauit? Sed de hac peruersitate plura dicturi sumus, cum ad metallica nos conferemus. Alios inuenias superstitionibus adeo deditos, vt etiam ea, quæ fere manibus palpare possint, & oculis videre, præ ignorantia aut dubitatione stolidam, asserant ex occultis nescio quibus causis prodire. Itaque in omnibus

*Omne bonum
prodevenit a
Deo.*

*Quidam etiam
manifeste
stare vident
ad occultas
causas.*

fere

*Vm Magne-
tica.*

fore agnoscunt nescio quas occultas proprietas, & virtutes magneticas, quasi naturali quadam conspiratione celestium cum elementaribus, & rerum cognatione inter se fieri possit, ut per aliquot millia stadiorum unicum verbum, aut herbulam quædam, quæ tamen nisi naribus admota, vix odore se prodat, immensas possit exorere vires, atq; adeo a cælo deuocare Iunam. Simplex ista & stolidæ credulitatis proculdubio ex magorum diabolicorum exorta est superstitione; qui vires eas verbis tribuerunt, & ceremoniis vocatis, quas inesse & incredibile est, & nulla experientia citra magica incantamenta comprobavit. Plurima etiam ex impietate monastica, quæ persuadere pietatis cuiusdam prætextu & lucri studio omnia hominibus tentavit, aut etiam imposturis nebularum, sunt exorta. In ista autem si diligentius inquiras, inuenias aut effectum vana nullaque, aut causas alias veluti in Hopliatria ostendimus. Quocunque autem modo quis de nostro instituto iudicare velit, & effectum seu Deo seu genio alicui, aut nescio cui occultæ causæ ascribere, a nobis alienum esse non putamus, investigare num quæ causa naturalis latum effectum cruentationis in cadavere per vim iniustam a latrone, vel alio h. ste nocen-

*Scopus tri-
statis hu-
manæ.*

termina-

ter interfecti ad præsentiam sui percussoris procreet. Nam & muneris nostri studique id est, & sæpe ad hoc & similia inuestiganda a plurimis prouocati sumus. Nec refert si Theologus quis contendat iudicio quodam diuino indicationem facinorosi ad poenam fieri modo nobis ex natura loquentibus de eodem effecto aliquid relinquat loci. Nec tam temerarij sumus, vt tanquam demonstratum asseramus in omni singulari facto, non aliam præterquam quæ nobis videtur esse, causam. Quis enim neget diuinitus, aut virtute genij alicuius aut etiã causis accidentariis, & fortuitis posse produci effectum similem naturali? Aquæ in decline labentisope, vtuntur aduersandas molas: at idem etiam seu ventorum impulsu, seu animalium tractu fieri potest, ne de occultoribus virtutibus dicam. Satis est physico ostendisse effectum talem esse causarum naturalium, aut semper aut plærunque. Et si non semper respondet euentus: non ideo naturæ motus negandus est, siquidem ad vnum sæpe effectum raro omnes causæ concurrunt; quod licet ex illis æstimare, quæ pro miraculis & portentis habentur, ob varietatem, cum causas in natura habeant: at raro ad effectum talem dispositas, aut om-

*Theologum
interrogat-
us reuere-
spondet Tho-
logicus: phy-
sicis ita vt al-
ter alterum
non eueriat:
Vnus effe-
ctus varia
causa.*

*Cur non semper
perposita
causa vnus
effectus se-
quatur.*

K nes

*Declaratio
thematicum.*

nespiratas. Sed ad ipsa themata. In horum vestibulo statim inonemus, nos probabiliter de re velle differere, ut quis credere possit, sit ille effectus, talē naturālē causam esse, nec semper recurrendū esse ad nescio quæ occulta. Deducimus autem rem ita, ut his positis, illud sit vel possit esse idque vniuersali contemplatione nihil curantes, si quod singularē factum non respondeat, Sic enim omnes phisici consueverunt; veluti si quis disputando cōsiceret, naturæ modo mundam non potuisse oriri: interim nihil curans an alio quodam veluti artificiali, aut diuino ante inuentam naturam sit confectus.

*Thema. 4.
Homines ex
præcognitis.*

Deducimus thema 4. ex diuisione quadam generaliter cognitorum. Quæcunque humanus intellectus cognoscit, eorum scientiam sibi acquirit ex præcognitis primis. Non enim absolute est res ipsa ita ut omnia, sicut Deus, sibi habeat exposita secundum quod sunt, essentiis singulorum in hoc vno conuenientibus, & ab eodem dependentibus veluti puncto, quod complexum sit omnium essendi rationes. Ex quo fundamento intelligitur quodammodo illud: In Deo viuimus, mouemur, & sumus. Et quod dici solet: Deus est solam, simplexque ens, nec primū nec secundū.

*Omnium
τὸ εἶναι
αὐτοῦ.*

secundum; sed ens simpliciter; siquidem
 quod sunt reliqua, id Dei τὸ εἶναι referunt
 acceptum; qui si non esset, nec alia essent.
 Hoc autem dicimus περὶ τὸ εἶναι simpliciter,
 non quali esse: quanquam etiam bene esse
 sit ab eo ipso. Hominis talis conditio non
 est. Siue enim ante ingressum in corpus
 platonicas migrationes confecerit anima,
 ut postea nō discat sed visa ante & cognita
 recordetur: siue ante corpus non fuerit,
 necesse est ut cognitionem sibi acquirat
 forinsecus ex præsupposito seu præcogni-
 to aliquo. Hoc vero quali sit atēdendum
 est. Themai. ex i. anal. post. i. transcri-
 ptum est: vbi ita inquit philosophus. πᾶ-
 σα διδασκαλία. καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ
 ἐκ προῦπαρχέσης γίνεται γνώσεως. Vbi inter-
 pres Themistius & Philoponus τὸ διανοη-
 τικὸν apponunt τῷ αἰσθητικῷ: Ramus vere τῷ
 νοητικῷ: quasi iudicium αὐτόπικον sit νοητικόν:
 id vero quod de dubiis per syllogismum
 patet, διανοητικόν: ut ita alterum alteri sit
 oppositū? Sed nos etiā περὶ νοητικῷ pronū-
 ciamus, quod nulli sit cōnatū nisi secundū
 δύναμιν. Nam omne ex sensibus habetur
 per inductionem a singularibus colle-
 ctū. Singularia autē nobis sunt sensibilia, nō
 logica: ut ostendimus in disputatione ad-
 uersus Zabarellā. Ita ergo applicamus ad
 hæc nostra istud ἀξιωμα: quod necesse sit iu-
 diciū m

*Locus philo-
 sophi de præ-
 cognoscen-
 dis.*

*Homini in-
 nata notitia
 intellectus
 multa.*

*Intelligibi-
lis ortus per
naturam ex
sensu est in
his qua sen-
tiunt.*

dicium omne sumi ex aliquo præcognito;
siue id sit sentile, siue intelligibile. Nam
a sensibus accipiuntur phantasmata, quæ
sunt obiecta mentis; ex quibus confide-
ratis & intellectis oritur iudicium veri
falsiue. Et vtriusque seu necessarij seu
probabilis: vnde postea nos deducimus,
cum verum velimus assequi neque ta-
men necessarium possimus obtinere pro-
babile nobis relictum esse. Duplica-
tur autem Thema 1. vt & argumentum
quod est in 2. Nam præcognoscimus aut
certo, necessarioque, veluti cum oculis
niuem hanc albam cerno: seu cum men-
te reconditum habeo scioque omne a-
nimal esse sensitium: aut præcognosci-
mus incerto & dubio modo illthinc ex-
urgit iudicium certum; hinc fallibile; pro
vt veritas & opinio, necessitas, & proba-
bilitas inter se habent. Similiter aut præ-
cognosco, aut non: ex illo iudicium a-
liquod est ex hoc nullum. Quid enim
iudicem, cum nihil, de quo iudicandum
sit, extet? Quid intelligat mens deficien-
te phantasmate, aut intelligibili? Sed cur
in hac materia iudicium sit probabile,
causa redditur, quia præcognitum sit du-
bium. Causam iudicaturis, effectum ne-
cesse est notum esse. Nam effectus ar-
guit causam. Iam autem effectus non sat ex-
plo-

moratus est; Non quidem simpliciter:
 Nam hoc videtur, oculis notatum: Sed
 cum exactis circumstantiis, quæ nos de-
 ducere ad cognitionem causæ vnius &
 & perpetuæ possunt. Nam euenit non ra-
 ro, vt idem effectum a pluribus causis pro- *Idem effe-*
 deat; veluti calorem excitat & motus, & *ctus pluriū*
 flamma, & antiperistasis. Ignem perimit *causarum.*
 extinctio ab aqua, vel suffocatio, vel mar-
 cor deficiente nutrimento. Itaque vt vt
 constat factum quid esse, si tamen igno-
 retur quomodo, dicimus nondum sat co-
 gnitum esse effectum ad causæ propriæ in-
 uestigationem. Id nolebat Aristoteles
 cum scientiæ quatuor quæstiones præmit-
 teret *ἂν ἔσῃ, ἢ ὅτι, ὅτι ὅτι, καὶ διότι*. Sed sequen-
 tes propositiones satis iudicant præcogniti
 incertitudinem Nos ipsi ex multis iudici- *Cur iudiciū*
 bus & aliis qui adhiberi ad talē cognitionē *defacto hoc*
 solent, quæsiuimus num vnquā tale quid *probabile.*
 euenisset in cadauere per vim latronum
 vita exuto. Negarunt. Rursus autem et-
 iam quosdam fide dignos & scribentes,
 & verbis coram affirmantes factum, co-
 gnouimus. Stillasse sanguinem cadauera
 multi meminerunt, nec id ignotum est
 vespillonibus. Et euenire solet oppressis
 ruina, vulneratis, plethoricis, quos apo-
 plexia sanguinea interimit; aut peste sub-
 latis. Sed ibi nemo signa quærit, nisi vul-

*Violenta
sanguinis
promotio.*

S. M. Th.

Proposio.

garia, ruptam scilicet venam esse; sanguinem commotum ex vulnere prorumpere. Itaque non immerito dubitatur de signatura interfecti. Et quid mirum, si vulneratus cruentatus? Adde quod cogant quidam præfecti, cum qui reus esse creditur, digitos in vulnus intertere, & conceptis verbis iurare; quo facto ita sæpe laceratur vulnus, ut si vel gutta sanguinis insit, eam exire sit necesse. Quæ ergo fides rei? Insuper non pauci falso signatam deprehenderunt. Et recitata sunt nobis exempla: ita ut quidam primarius Theologus, amicus summus noster sæpe mihi dixerit, se fere adduci eiusmodi exemplis, ut credat Diabolum illudere iudicibus, & hoc operam dare, ut innocentes obiciant supplicio, quod eo facilius obtinere possit, si efficiat ut semel atque iterum vera sit signatura, quam postea in plurimis fallat. Sed siue sit hoc, siue non: ad præsens non curamus. Proponimus effectum nempe cruentationem huc unum siue aliquot ad præsentiam interfectoris cadavera. Et eam cruentationem fuisse signum hostis & ex consequente iniuriæ ab hoc illatæ. Idque duplici argumento; ex quibus primum est testimonium probatorum hominum alterum *divinus* naturalis; quam physici est ostendere in subiecto esse: *et si*

et si non in omni singulari ad effectum
perueniat, aut non in omni sit. Nam causæ
sunt, ut sit; Sunt etiam ut non sit sicut te-
stabuntur sequentia. Ad factum conte-
standum faciunt illi, qui ipsi interfue-
runt, aut ex fide dignis acceptum in mo-
numenta sua retulerunt. Inter iurecon-
sultos commemorantur D. Paris de pu-
teo. Hyppolytus in consiliis, Angelus de
homicidio. Neuissanus; Boethius, & alij
tum veteres tum recentes, qui etiam iuris
solennem questionem de hoc ipso solent
instituire, & ex facto coniecturam aliquam
violentiæ capere. Meminit eiusdem etiam
Bodinus in *Damonomania*. Sunt qui Pla-
tonem testem ex dialogo *Phædone*, ascit-
cant; ubi dicit quod animæ defunctorum cir-
ca terram errent unde eueniant spectra licet
idē in fine eius velit, homicidarum animas
in tartarum demergi, unde nunquam e-
mergant, moratas autem ibi annum per
cocytum & pyriphlegethontem emitti
ad Acherusiam ubi depræcentur culpam
ab interemptis. Levinus Lemnius in 2. de
occult. nat. mir. cap. 7. idem factum re-
cipit, & pro stupendo agnoscit: ubi di-
cit inter præcipua, quæ nobis stuporem
inferunt, illud est, quod sanguis ex vulne-
re interempti profluat præsentem illo qui id
influxit, cuiusque facinoris est conscius. Id

Testes facti.

Bodinus lib.

2. Damonomania cap.

3. Plato.

Levinus.

K 4

obser-

*Langius.
Corn. Gem-
ma.*

obseruatum est a Magistratu & præfecto totius Belgici. Agnoscit idem & Langius 1. lib. Epist. 40. Et Cornelius Gemma lib. 1. Cosmocriticæ cap. 5. Philippus etiam Melanthon in 1. Phys. argumento tertio de prouidentia; ubi dicit: Admiranda signa corporibus addita sunt, quæ monstrant autores cædis. Nam corpora mortua stillant cruorem, cum ad ea accedit autor cædis. Ex Lucretio recitantur versus,

Lucretius.

*Namque homines plerunque cadunt in vul-
nus, & illam,*

*Imicat in partem sanguis, vnde icimur ictu.
Et si comminus est, hostem rubor occupat
humor.*

Virgilius.

Ad hoc etiam Vergilij versus in 4. Aeneid: referuntur,

*Sequar atris ignibus absens,
Et cum frigida mors animam seduxerit artus.
Omnibus umbra locis adero.*

*Joan. Stro-
mer. Iurif-
con.*

Hos autores etiam adduxit Mizaldus cent. 1. memorab. 4. Sed quid opus est omnium, qui huius rei meminerunt, & pro certo affirmarunt, adducere testimonia? Viuit adhuc Ienæ magnificus & reuerenda canicie, doctrinaq; & experientia præclarus vir D. Iohannes Stromerus Iurisconsultus Synedrij Iuridici ordinarius
Consil,

Consil. Principum Saxonix, & professor
 Academia, qui Lipsiæ idem vidisse se no-
 bis commemoravit, & ex aliis fide dignis
 cognouisse. Statuamus itaque effectum
 hunc esse certum, non quia ipsi dixerint,
 sed quia viderint, & factum confessione
 noxiorum confirmarint, quod postea nō
 impossibile esse docet nature potentia. Ad *Causa inue-*
 causæ investigationem tranſimus Thema- *ſtigatio.*
 te 23. Variant hic, vt in re dubia autores.
 Quanquam enim effectum esse sciant, ta-
 men causa adeo abstrusa est, vt adhuc sub
 iudice lis sit, cum multi eam dicere cona-
 ti sint, & allegare diuersam, quis veram at-
 tigerit. Non autem de efficiente tantum *Finalis cau-*
 dubitatur, sed & de finali, si opus natura- *sa.*
 le est, alicuius gratia erit. Hoc enim est
 in ratione naturæ. Sin fortuitus impetus,
 frustra de fine sumus solliciti. Talia enim
 temere eueniunt. Sin diuinum quid, ne- *Efficiens.*
 que sic sine fine erit, de quo ipso videbi-
 mus postea. De efficiente dubia sunt, sitne
 causa motus in ipso subiecto, an non: Et
 ita quidem sit, vt *en d'vāueos* ab aliquo a-
 ctu existente prouocetur. Nam hoc in
 talibus fieri oportet, siquidem nihil mo-
 uet seipsum. Illud prouocans, sitne vis
 aliqua naturalis magnetica, seu quæ instar
 magnetis suum familiare alliciat: aut si-
 gnum hostis præsentis, per effugium mo-

re timentium, edat, cumque crumpere
 alibi non possit, per patens vulnus enadat,
 aut non timentis instat, sed vindicantis
 hostem petat: an vero sit mens aliqua assi-
 stens, commouensque sanguinem: veluti
 anima defuncti, vel eius genius, vel diui-
 nus iudex & angelus ad hoc ipsum, gratia
 vindictæ missus: aut etiam genius malus:
 In quo ipso facile potest excusari facti ra-
 ritas, cur scilicet in omnibus non tale si-
 gnum edatur. Nam narratum est nobis:
 quendam a cæde recēte inductum, confes-
 sumque se autorem, nullo fuisse indicatū
 cruore. Ratio autē huius peti potest a diui-
 na consuetudine. Deus. n. rara edit exēpla
 pœnarum tam manifesta; Et cum multi
 sint atrociter peccantes, non tamē omnes
 igne cœlesti absumuntur, nec omnes ab vr-
 sis deuorantur, non omnes periuros tangit
 apoplexia. Et sic in aliis. Idem autē imita-
 ri poterat etiā malus genius. Itaq; hic splē-
 dida quædam ratio est. at occulta & dubia.
 Nam quid dicemus de non recte signatis?
 Ad quam causam confugiemus, diaboli ne
 malignitatem, an fortunam, an naturam,
 an aliud quid? Sed & a natura petita causa
 non faciliores habet varietatis sue excusa-
 tiones. Libet autem audire doctorem de
 hac sententias. Plato quid statuat dixi-
 mus: Consentit ei Virgilius: & Bodinus,
 qui

*et forte nō
 signat.*

*Causa diui-
 na.*

*De his qui
 animas non
 dicere possunt.*

qui vult animas seu spiritus defunctorum
persequi hostes suos, recitatque exempla
Pausaniæ, & regis cuiusdam. Et ad ean-
dem sententiam Samuelis historiam ac-
commodat, cuius vera anima apparuerit
Sauli. Levinus inquit: Fieri potest, ut
sanguis qui in venis delituit, agitato, mo-
toque corpore erumpat. Magis vero con-
sentaneum videtur amicis aut interfecto-
ri id accidisse debere ob animalium agita-
tum. Quod si quis statuat propinquos, &
sanguine iunctos sympathia quadam, seu
mutuo naturæ consensu elicere: facino-
rosorum antipathia, & dissensione tacita,
non futurus sum contentiosus. Hoc ta-
men minus grauate sum admitturus, san-
guinem ex plaga exprimi, tametsi obli-
gata obductaque sit ac fasciis deuincta,
si ille qui admisit facinus ex aduerso con-
stituatur. Tanta est enim ac tam vali-
da latentis naturæ vis atq; imaginatio mo-
do aliquid vitæ supersit, aut corpus mor-
tuum incalescat, ut sanguis ebullire, ac-
censaq; bile efferuescere incipiat. Adhuc
Levinus, qui causam in natura querit sub-
iectorum inter se affectuū sympathia vel
antipathia. Illa in amicis, hæc in inimicis,
nisi ex aliquo motu violento seu agitatio-
ne locali corpus cruentur. Videtur autem
a natura sincera discedere, dum de imagi-

*Item Theo-
dori Imper-
atoris et cu-
iusdā qui v-
xorem occi-
derat, et Plu-
tarchi histo-
riam de Da-
mone. Et C.
Caligula ex
Suetonio.*

*Imaginatio
astantis reu-
citur.*

natione

*Paracelsi
commentū.*

*Vanitati-
maginatio-
nis Paracel-
sica.*

*Tormenti
scilicet sine pul-
ueris & glo-
bo.*

*Alij hic ali-
ud fingunt.*

natione loquitur. Nam in quib. inanimis antipathia est, virium occultarum, ad quas motas mouetur subiectum mobile, in illis nulla requiritur imaginatio, vt in vitæ e-brassica: in animalibus vero viuis potius ipsum quod imaginat, corpore afficitur, quam alterum de quo est imago. Non enim veram putamus Paracelsicam sententiam, qua magorum patrociniū videtur suscipere, de vi imaginantis adeo forti, vt quis alteri suas cogitationes imprimere imaginando possit, eumque commouere: item nos cœlestiū virtutes per phantasia in nos prolicere si sint fœlices, declinare a nobis si infœlices, quod ipsum etiam de magicis incantamentis a se in homunculū quendam auertendis nugatur. Quod si verum esset, beati forent melancholici, nemoque non posset sibi diuitias, regna, & alia multa imaginando acquirere. Et quis nostrum viueret, si imaginatio hostium tantopere in nos valeret? quid opus esset tormentis ad bellum sese instruere? vilius conducerentur Paracelsici melancholici, qui phantasia sua bellum gererent, conficerentque. Fortassis ex horum is numero fuit, qui voluit conficere tormentū, quod sine puluere, & glandibus explosum tam valide percuteret, quā instructa istis. Iupiter id fulminator potest, ego humuncio

cio nō possum. Quemadmodū Bap. Porta aſſert, in eo baculus loco globi eſt. Sed ſi ludenda potius fatua opinio eſt, quā argumētis inceſſenda, illi præſidiū quoddā nobis videntur reliquiſſe, quod tam facilis ſit remedio locus per eandem imaginationē. Quid ſi vero ego inſcius ab alio præuenirer, atque ita occurrere imaginando nequirem? Quam vellent ægroti a ſe auertere morbos iſto modo. Teſtatur autem experientia multos ita contrahi, depelli paucos, quemadmodum narratur hiſtoria de quodam melancholico medicina *Melancho-* ſtudioſo, qui quoties de feбри hydrope, vel *licus morbos* alio effectu ſpeculatus fuerat, ſtatim ſibi *ſibi ſomni-* ipſi morbum affinxit, nec poſuit perſuaſionem, niſi accepto pharmaco. Sed de his nimis multa. *ans.*

Langius dubitat, an aliquas ſenſilis animæ, cupiditatis ſcil. & vindictæ, vires etiam poſt mortem adhuc in ſanguine dum putreſcit, ſubſiſtere cum philoſophis affirmandum ſit. Quæ ſententia commodè poteſt exponi, vt infra audiemus. *Langius.*

Cornelius Gemma inquit: videmus *Corn. Gem-* extincto cadaucre, vſque ad tertium diem *ma.* interfeſtoris imaginem velut in conereto ſanguine latuiſſe, cum eodem ſemel præſente reſiduus ille ſpiritus propter ideas inhærentes in percufforem obuium concitetur:

*Gemma ex-
vor.*

citetur: nec prius profluuium sanguinis
e vulnere supprimatur, quam qui occide-
rit, longius a funere sit semotus: quod
studiose semper ad probandum facinus a
prætoribus obseruatur. Hæc Gemma.
Sed exorbitata veritate longius. Primum
quo pacto Idea in sanguine latitet, cum
ipse nunquam senserit, aut cognoue-
rit Ideam? Aut ipse sanguis percipit na-
turali facultate obiectū: aut vi impressum
ab externa causa suscepit. Neutrum esse
potest. Et si latitat, quo pacto citra sen-
sorium externum viuum cognoscer præ-
sentem? Nam necesse est interiorem
ideam conferri cum exteriori sensili. At
hoc a nullo ne dormiente quidem, nedum
mortuo fieri potest. Remanere quædam
imagines in censoriis vult Philosophus.
Vnde nocturno tempore obuerterentur nobis
dici getta; At clausis oculis, & iam de mor-
tuis amissa forma & facultate sua, quis cō-
iiciet præsentem illam rem, a qua ante
sensibilem speciem conceperat? Mirabile
etiam est, cur id ponat in quouis sanguine,
eum non nisi circa cerebrum sanguis pu-
tetur ad sentiendum aptus. In spiritibus
tam fugacibus, quomodo erant idea resi-
dua? Nullos apoplecticorum, aut dor-
mientium hostem suum astentem perci-
pit, quomodo mortuus? Cur etiam in
concreto

concreto sanguine restet? aut quomodo
hic postea fiet ita aqueus, vt profluat? Sed
de talibus insequentibus plura. Philippus
Melanchthon non scrutatur causam an- *Melanchth.*
xie. Coniicit eam in diuinam providen-
tiam, que nammodū in plurib. inexplica-
bilibus solet fieri. Apud Arist. in 3. de part. *Arist.*
an. 10. extat historia de Carib. qui putave-
rint caput abscissum loquendo prodere
suum interfectorem posse. Et id credidisse
etiam aliquos alios, qui Homerum testem
allegarint. Sed nostri homines eo demē. iē
non peruenerunt. Qui gubernari omnia
ab aliis suis statuunt, signum quoddā
possent afferre de lite aliorum virorum. *Astrologicū
commentū.*
que occisi & occisoris, adeo vt commo-
tio in sanguine interemti notaretur, quod
fieri nō possit tā aperte in occisore. Com-
minisci etiam liceret nescio quas vindictas
& alia. Sed missis istis vanis, ad causę natu-
ralis inueltigationem accingimur. The- *Actio men-
tium.*
mate 33. dum dicitur aliquam mentem ab-
solute sine materia agere, quo pacto intel-
lectus immateriatus seu inorganicus, &
mentes seu formę purę solent: nemo nos
accuset non obseruatę physice loquendi
consuetudinis. Scimus q̃ Philosophus τὸ
πᾶσι, καὶ τὸ πᾶσι γενεῇ seu materia ponat *lex. 50.*
eadē, specie, differentia, & cōtraria quoq;
agens repatiatur agendo, & alterum alte-
rum

rum tangat : vnde necesse sit vtrumque
 esse materiatum. Et quæ aliæ conditiones
 illis afferuntur. Scimus autem etiā hoc,
 quod intellectui operationem inorgani-
 cam tribuat, quodque agens duplex con-
 stituat, sicut & τὸ κινῆν, nempe primum &
 vltimum, ex quibus primum sit mouens
 immobile ipsum, quo pacto etiam moue-
 re primum motorem asserit, qui tamen sit
 indiuisibilis, & citra omnem magnitudi-
 nem, quale sit tum in vniuerso mundo
 principium diuinum, tum in animalibus
 ipsa anima, quæ imaginatione, intellectu-
 ne moueat corpus. Sed de naturali mo-
 tu, qui est subiecti materiati mobilis ex
 potentia in actum, nos non loquimur.
 Neque enim talis passiva potentia cadit in
 formas puras. Effectiua cadit, quæ virtu-
 te perficitur citra motū localem, aut mu-
 tationem physicam. Neque enim ut agat
 Deus, de loco in locum conferre se debet:
 nisi hoc de ipso per accidens dicatur. Sic
 neque angeli existimandi sunt quicquam a
 materia pati, quanquam finiti sint spiri-
 tus, & dicantur de loco in locum mitti, aut
 moueri, quod ipsum etiam in Scriptura de
 Spiritu sancto enunciatur. Ista itaque mo-
 tus vocabula modificata sunt, & translata,
 a rebus materiatis ad immateriatas: quo
 pacto etiam dicimus Deum audire, vide-
 re,

*Mentes cū
 ageremoue-
 ri que dicun-
 tur, meta-
 phorice di-
 cuntur. Vo-*

re, loqui, ire & alia. Hanc ipsam quæstio-
nem disputat quidam contra Bodinum,
qui videtur diabolo in magis transferen-
dis talem loci mutationem ascribere. Re-
spondetur ipsam non esse in loco, neque
ideo fieri posse motu locali. Non autem
est in loco, quia incorporeus quanquā ex-
tra locum physicum dicatur suo modo in
loco esse: Et logici omni enti locum assi-
gnant. Quod autem trāsferri cernitur ali-
quis correptus, & a terra in aerem euchi:
de isto quidem translato verum est, quod
moueatur mutato loco: at non de vecto-
re, vel translatore, nisi suo modo, quem
physicum non esse cōstat, perinde vt Ari-
stoteles τὴν φύσιν accipit, non vt Ramei.
Scimus enim etiam diabolo suam natu-
ram esse. (large accepto vocabulo) Ideo
iuxta eam, conformiter sibi dicitur agere
pati, quæ passio ei decernitur iudicio di-
uino: at non humano more. Sed de his sa-
tis. Nam excedunt captum nostrum. Ari-
stoteles dum admittit animam mouere
electione, & intellectuione, hanc ipsam af-
similat quieti, & statui cuidam potius,
quam motui.

Negamus mentis eam operationem,
qua in se quasi agitata reflectitur, vt cum
intelligendo occupatur, locum habere in
præsente effecto. Nam hic est sanguis cō-

L motus,

*ces enim ista
primo sunt
rerum phy-
sicarum.*

*Actiones i-
gentium, &
passiones nō
sunt in agē-
ti, sed patie-
te. Arist. 2.
de anima,
lex 139.*

*1. de anima
lex. 44. lex.
48.*

*Contra Pa-
raclsum.*

motus, quem si mens mouet, sane foras
progredditur, nec in se ipsa manet. Ex quo
loco etiam argumentum est contra ante
commemoratam Paracelsicam imaginan-
di vim. Nam ut ut hæc intenditur, per se
foras non exit, sed veluti quiescens in se
manet. Vnde nihil illi est efficaciz, qua-
tenus imaginatur. Esse autem præterea
illi cōiunctam vim motiuam, quæ corpo-
rea est, cuius ope animal prosequitur, &
fugit obiecta, notum est. Itaque ipsa non
mouetur quidem, est tamen motus prin-
cipium, at immobile, velut in delibera-
tionibus finis. Mentem autem interuen-
tiæ materiæ mouentem, seu principij cor-
pori adiumento, quo utitur tanquam in-
strumento, asserimus, in hac considera-
tione assumendam esse: non autem ita ut sta-
tuatur esse certa causa: sed ut ponatur, do-
nec inuestigauerimus siue an non. Per-
inde ac si dixerimus dilemmate quodā: si
mens est causa cōmotionis istius, aut erit
per se, ut ipsa sine materia mouetur abso-
lute, qui tamen motus potius quies philo-
sopho est, ut sit cum intelligit, aut erit cum
materia cuius interuentu operetur. Illud
non esse manifestum est: videndum itaq;
an hoc sit. Prasupponitur autem materiā
coniunctam ab ipsa moueri. Hoc necesse
est fieri, vel præter vel secundum natura n

mate-

*Mens mo-
uens mat-
riam.*

materiæ. Præter eius naturam fit, cum impellitur vi, vt exemplum lapidis declarat, qui ex imo sursum obtruditur: Secundum naturam; cum actus eius e potentia educendus est, adhibito eo, quod id facere aptum est, vt cum magnetis vis admoto ferro in conspectum actu prodit, aut cum grani vis prolifica calore idoneo prouocatur; Eadem fere ratio est manentis per vim in alio loco; vnde vim inferente sublato, prompte redit ad propriam constitutionem, vt exemplum de lapide, qui retinetur in summo suspensus testatur.

Non negamus simpliciter a mente aliqua ita moueri posse sanguinem, vt prouat idq; etiam fieri tum cum præsens est percussor. Quis enim de potentia diuina dubitet? Quis de angelis, aut malis genijs? Si abripere corpora in sublime possunt, cur non mouere sanguinem? Siue id fiat per vim extrinsecam, siue remoto obstaculo, siue etiam addito aliquo mobili, cuius ipse sequatur motum, quæ ratio ad vim pertinet, siue vi diuina (nam hoc solius Dei est) noua virtute in sanguinem demissa. Sed quodnam ex his sit, iudicare vix possumus. Si aliquid roboris est in sequentibus, omnia quidem effecta prouidentie diuinæ ascribenda sunt, quid enim non prouidentie, & aut operante, aut permittente Deo fit?

Diuina operationes.

L 2 atex

at ex quibus quædam fiunt aliarum viciorum causarum interuentu quædam ab ipso immediate. Videmur autem non absurde statuere, illa fieri mediante natura, quæ facile ad eam reuocari, explicarique possunt: ita vt si physica ratio sit reddenda, ea a physico petatur recte e natura: non autem a Deo: tametsi hic est auctor naturæ. Nam ista relictæ est Theologo. Et sicut physicus non succedet Theologo ex suis fundamentis, suique scientiæ exponenti causam: ita vicissim non debet Theologus reprehendere physicum, si ex sua arte explicationem tradit, nec debet, vt plærunque sit, dici: Hoc Deus efficit, ergo non natura: cum hæ causæ possint esse continuæ, & subordinatæ, vt loquuntur: sic Deus geminabat Iosue pugnanti diem, at non sine Sole, cum potuisset etiam absque hoc idem proficere: In momento sternere hostes vniuersos citra minutum laborem valuisset. Sed cum de potentia Dei non debitemus, aliquid tamen causæ est, vt hæsitemus num ipso volente, iubente, aut approbante fiat cruentatio. Sapissime enim non fit, vt scimus, cum tamen Deo sinem vindictæ semper spectante, semper videatur fieri debere: quanquam sunt consilia Dei inscrutabilia: sæpe fallit: quorum neutrum (arbitra-

Quidam Theologi iniqui ceteros naturalium, quasi quod Deus fieri curauit non simul potuerit per naturam curari.

bitramur) Deo procuranti est ascribendum. In singularibus exemplis aliquibus possit eius voluntas habere locum, at inde perpetuitatem introducere impingeret in piam de Deo sententiam, qui neque inconstans est operibus, neq; approbat falsas innocētium iudicaturas, aut cædes. Idem iudicium est de angelis, qui nihil nisi quod Deo iubenti, consentienti-que, imo mandāti visum est, agunt & exequuntur. Et cur quod naturæ proclivitate fieri potest, ascriberemus remotiori causæ præsertim in physico stadio currentes? Superuacaneū est quærere, si ignis carnes calore suo coquit, quæ nā ex mentibus *Physicus* idem perficiat. In propinquioribus itaque *subsistit in* inuentis subsistendum monent *causis natura.* *Physici:* nec si Solem esse diei autorem constat, ulterius procedendum esse, nisi ad Theologicum principium, id est, extra oleas velis euagari. Et quod ad hunc locum attinet, si paulisper expaciari ad Theologiam velimus non deerunt nostræ sententiæ argumēta. *Dei operantis per naturam & est-* Deus nō statim immediate manifestat *grā.* Angelis mortē. De sanguine eius dicit, quod clamauerit ad eum. Inde sequit̃ ultio, primum in animo occisoris: tandem etiā in corpore. Videtur ergo sanguini quædā vis *Actiones Dei similes huic, sed mediate.* primitus insitā esse, quippe cum & animæ sedes dicatur: id q̃ infra, pluribus sumus

L 3 osten-

ostensuri. Placuit Deo, ut si quis interem-
tus a latronibus inuentus fuisset, is cum pro-
testatione vicinorum locorum, & excusa-
tione cadis sepeliretur, commendata sibi
vindicta. At illi facile fuerat retinere au-
torem cadis, ut retinebat leonem Pro-
pheta illius interfectorem, vel alio modo
manifestare, nimirum motu proprię con-
scientię, quo ita in angustum compellun-
tur quida, ut quo se vertant nesciant, quin
& fere obstupescant, & nec agnoscere qui-
dem possint loca & occasiones euadendi,
cum alioquin illis omnes fores pateant, id
quod Liptæ caenisse aliquādo dicitur; Et
in historia est, imo vulgo notum est, ali-
quos elabi non posse, seu ex illo loco, seu
ex vicinia, etiamsi in libero sint campo
Soli. Hæc manifestiora sunt ad pœnam
rapientis Dei signa: at non sine naturæ
ministerio fiunt. Patet hoc inde, quod
in aliis simili modo afficiamur. Extat hi-
storia de quodam a Turcis capto, at tan-
dem liberato, qui cum in itinere longius
a comitatu remanisset, infortuniū quod-
dam incidit, ut elitellæ mulo, quo uteba-
tur, deciderent, neque ab ipso præ nimio
pondere facile restitui possent: cumque
id aliquoties ei eueniret, adeo ut in maxi-
mo periculo esset, ne denuo caperetur a
Turcis, quibus istud iter tunc ob bellum
Impera-

*Causa cur
quidam in-
terfectores
cauere ne-
queant non
est in calce
scriptis aut
supra modo cada-
uere: sed in
consuetudine
mente pro-
prieque.*

*Melchior
Zacharia.*

Imperatoris erat frequens, non tamen subiit animo, ut relictis clutellis nudo inueheretur mulo. Et quoties nobis in angustis talibus euenit, ut vel apertissima consilia non attendamus? Quippe mens *Sape turbati apertissima consilia non videmus.* interno sollicitata motu, non obseruat occasiones extrinsecas rei gerendæ. Itaque fit ut neq; videamus recte nec audiamus, aut aliud quid sentimus. Motu sedato veluti ex somno instar melancholicorum expergisci videmur. Idem in magnis ad vnam rem attentionibus euenit nobis. Principio enim sensuum occupata magna agitatione, excluduntur imagines, motionesve maiores, nec admittuntur, cum principium vnum, & indiuisibile nō possit plura simul sentire; Sit autem etiam præsens motus tam vehemens, ut alios minores destruat perinde ut Solem intuiti cœcutiunt ad reliquos colores.

In aliis animus est robustior, & non ita *Cur alij hometride non ita afficiantur.* trepidat: quod fit siue naturæ firmitate, seu facinorum consuetudine. Itaque elabi meminerunt. Videmus ergo etiam hæc posse ad naturam reuocari, quam cum instituerit talem Deus, censendum est eius opus esse, qd sit per ipsam: neque est, ut ad immediatum Dei, angelorumue motū in cunctis factis confugiamus. Scimus autē discrimen naturæ or-

L 4 dinatæ

*Natura in-
tegra & de-
pravata.*

*Dans etiam
naturam
us mutantem
concedit, ut
in gignendis
monstris.*

dinata & inordinata seu corrupta obser-
uandum esse. Itaque multa sunt prave, sci-
ente quidem Deo, at cursum inordinatae
quoque naturae permittente, seu ad poenam
nostram, seu exempla vberiora, seu ut spa-
cium recipiendi tribuat reo, seu alium
ad finem. Itaque benefacit per naturam
tam malis, quam bonis.

*In effectum
Varietate
Physicus non
statim de-
ciscere a suis
fundamen-
tis debet.*

*Ingenia de-
pravata,
qua vident
physicos in
difficiliorib.*

Hæc ergo a nobis meditanda fuerant,
& si varietas in effectibus magna est, non
recurrendum statim ad occulta, sed at-
tendendum, quibus auxiliis, quibus con-
currentibus causis, & quomodo se haben-
tibus fiat aut non fiat effectus. Hæc co-
piosis libris persecuti sumus, quia ingenia
multa nobis sunt cognita, quæ ad hanc
ignorantiam suæ anchoram sacram confu-
giunt; Et physicum de causa naturali ac-
curate differentem irridere solent, tantum
sc. ne ipsi putentur aliquid ignorare: cum
pro suo fundamento Theologico debe-
rent ex mirabilibus causis, effectisque
naturalibus mirabilem Dei potentiam a-
gnosceret, eamque prædicare, qui cum
tantas virtutes, tamque mirabiles in natu-
ram manifestam inscuerit, quantus ipse in
suis occultis erit?

*Maligeni
finis malus.*

De malis geniis si quid asserendum est,
sane id est, quod eadem exde velint in-
iuste cumulata, aut apud superstitio-
sam

quidam Scotus aurificam edoctus. Et quomodo ipse oblitus suæ naturæ beneficeret? Mentitur cum regna pollicetur. Aut enim promissa fides non sequitur, aut cum Deus sit verus doni autor, ipse sibi gloriā facti arripit, quo pacto dicitur que idam ad pontificatum euexisse. Etsi enim impius est principatus, tamen quicquid boni in eo sit, non potest esse Diaboli. Et Deum regna mundi gubernare etiam inter incredulos, testatur Daniel. Sed hæc Theologi melius. Cum dicimus eadē ope Diabolorum perpetrari, de iniusta loquimur. Nam per angelos iuste interiit exercitus Sanheribi.

Mentes.

Themate 62. enumeratio mentium est. Sunt enim quædam ab omni materia solutæ; quædam conditæ, ut cum materia sint. Ille sunt bonæ & malæ: Bonarum duplex est classis, Deos angeli; Malarum vnica, ut Diabolus. Ex materiatis est anima humana. Nam huius natura est, ut sit cum materia, quasi medium obtinens inter immateriatam, & materiata. Non autem putamus plures immateriatarum classes esse, quænam iam multi multa videri velint cognuisse de spirituum natura, ordine, conditionibus. Quæ a Platoniciis referuntur de Ideis, seu exemplaribus rerum, & intelligentiis sphaerarum, ea sunt
magica

magica, aut etiam mystica. Itaque aut vana aut allegorica: quanquam plausibili ratione, etiam nostrates philosophi Idearum seorsim existentium somnium defendunt. Dicunt enim omnia singularia esse corruptibilia. Itaque in his non esse perpetuitatis causam. Necessse autem esse, ut species sint perpetuæ; itaque querendum esse aliquid in quo semper existente, singularia mancant. I hinc singunt communes formas. Et licet respondeat aliquis, singularia si quæ mutabilia existunt (Nam immutabilia etiam numero manent) esse perpetua generatione: Nam etsi vnum intereat, redit tamen semper alterum, ita ut in nulla specie possint omnia individua simul interire: Quod autem ad causam perpetuitatis attinet; ea sufficiens est in creatore, qui quo creavit, ipse etiam conservat, cum omnium τὸ εἶναι ipse sit complexus. Sed isti regerunt, causam in generatione esse insufficientem; Nam ita dicendum esse; si interirent simul omnia singularia, quid tunc sit causa specierum conservatarum. Sed sapientulis istis metum eximere poterat perpetuitas singularium per generationem a tot annis mundi: & quod Ideæ istæ in mente absoluta seu increata, sint sempiternæ. Nam quo

Quidam nostri philosophi Idearum seorsim existentium pertrahunt.

quo pacto ante exordium mundi semper in Deo extiterunt, quod etiam Plato vult, ita etiam existent, etsi totus mundus sit in nihilū redactus. Typus quidā in nobis ipsis est. Nam si vel pictum gryphem vidimus, aut etiam hippocentaurum, qui in rerū natura non fuit, eius tamen Ideam conseruamus. Non autem est necesse, vt, aliter exulere species veras naturæ dicamus, nisi in indiuiduis. Itaque si interierint omnia indiuidua, non residua erit species existendo, licet sit, vt mentis obiectum. At ne intereant, sufficiens est in Deo & natura causa. Itaque ridendi potius, quam argumentis refutandi sunt tales philosophatri. Reuera enim ridiculum est omnes homines in aliquo vniuersali homine existere: Et vnum esse multa actu seu vniuersale logicum fieri vniuersale physicum. Ab Ideis peruenimus ad Paracellicum paradoxum de vi imaginandi. Forte enim posset omnes nostras causas euertere atque ita demonstrationem in vētum redigere, si dixerit vi imaginandi produci ex vulnere sanguinem; quasi occisor, dum eadem mente versat proli-
ciat ciuorem. Sed hoc delirium ante attigimus, & multa sunt, quæ id refutant, quæ ne delipere videamur omnem insaniam coercendi studio, omittimus. Simili modo pa-

*Phantasia
Paracelsi.*

do paradoxa tradit idem Paracelsus de Aeradadis, quos vult esse spiritus corporeos in aere degentes, quibus opponantur Anachimi spiritus incorporei. Item de phantasmatibus, quæ vult esse spiritus natos ex imaginatione sylvestres, sæpe loquentes cum hominibus: Et quæ alia mōstra confingit ad morem ethnicorum, qui ex virtutibus rerum singulis procreabant singulos Deos, Deasue. Quanquam de imaginatione, quæ dicitur ipsi esse astrum in homine cœlestē, & supercœlestē corpus, vt exponit Dornæus, refutanda, ideo etiam non sumus solliciti, quod idem autor factum refert ad cabalas seu animas interemtorum, quæ post subitanam mortem super terris vagantur, vsque ad tempus, quo alioquin secundum diuinam prædestinationem a corpore secedere debuissent. Has prodere interfectorem aiunt, vt supra diximus. Apud eundem autorem plures possunt esse eiusdem effecti causæ per spiritus & alia. Sed cum omnia fallacibus fundamentis (quis enim ipsum de tam variis spiritibus, quos profitetur, certum fecit? Quis nisi magus fabulas eas admittit? sunt illa reuera artis Diabolicæ inuenta & prætextus speciosi) innitantur, rectius exploditur, quam argumentis impetitur. Satis firma adhuc iudica-

*Aerada.
Anachms.*

*Paracelsus
ex gestioni-
bus mentis
facit singu-
lares spiri-
tus.*

*Imaginatio
Paracelsi.*

*Cabale,
sunt anima
interemto-
rum &c.*

dicamus ea, quæ in thesibus aduersus sententiam de manibus dicuntur. Quod thesis 63 habet, si manes iudicium faciunt, oportere esse vel eos ipsos, quorum fuerat corpus vel quorundam amicorum; id biparito ideo concludimus, quod rationi consentaneum non sit, inimici manes, aut genium prodere effectû. Nam inimici est delectari malo inimici, & occultare potius, quam indicare factum. De amici manibus posset hoc dici, siquidem indignarentur, tanquam ipsi essent aliquid aduersi passi & ultionem poscerent. At non vere dici, ostendunt sequentia. Succurrit hic nobis aliud monstrum Paracelso dignum, cuius fundamenta leguntur apud Bodinum, & alios, qui asserunt animas hominum in Ecstasi migrare ex corporibus, & alicubi locorum vagantes cognoscere mira; eaque ut gesta sunt alibi, post reditum in corpus recensere. Transire etiam interdum in corpora felium & luporum, & in illis proagere cædes. Posset ergo aliquis asserere, amici absentis, & forte domi ecstatici animam præsentem esse, & non cognosceretantum, sed & vleisci interentorem facta indicatura per sanguinem. Sed cum impossibilis sit separatio citra mortem; fieri etiam non possit, ut anima humana sine oculis videat, & reliqua
externi

*De animis
migranti-
bus ex corpo-
re & in illa
reuerenti-
bus contra
Bodinum.*

*luxuriosa-
tia.*

externa sine sensibus, quorum actio corporea est, cognoscat: totum istud figmentum concidit. Exemplum Pauli & corui, qui rapti miracula enarrant, quæ comperita sunt reuera tunc temporis, & eodem in loco gestæ, nihil iuuare aduerlantes possunt. Nam Paulus ipse ignorat in corporene, an extra corpus fuerit. Et si extra fuisset, dissimilitudo facti facile redargueret opinionem istam. Non enim naturaliter raptus fuit; neque citra miraculum. Quod si animabus hoc accidere posset naturaliter, & consuecte, miraculum iam & diuinum quid non esset amplius. Alia autem, quæ post ecstasin passim annunciarunt, ea ipsa vel similia ab aliis vigilantibus sunt exposita; ut condat de Episcopo quodam qui imperatori inter sacræ cœnæ administrationem exposuit hostis sui mortem. Et in 6. tripartita Iulianus Suba præcognouit Iuliani Apostatæ in Persia mortem, dum oraret: quæ necesse est accidisse non exulante extra corpus anima, sed reuelatione quadam occulta. Nec absurdum est somniantibus aperiri res gestas. Deos ostendit, se locutura tum aliis modis tum per somnium uatibus suis, at non abstracta anima a corpore. Et Arist. argumentum horum sumit seu a sollicitudine de realiqua, quæ

Pauli Ecstasis.

Magi etiam vigilantes extra ecstasin saepe comperiunt alibi fuisse.

Somnia Gerat.

quæ postea ita euenit; seu a fortuito occurſu. Sæpe enim ſomnianti accidit inter multa falſa, etiam aliquid veri occurrere: Reliqua ſupra captum eſſe dicit, utpote: occultioſiorem cauſam agnoſcens, quæ imagines ad phantaſiam offert, non autem e corpore educit animas. Sed de hac re ſæpe peregrinatione animæ contra Boetium (qui tamen phyſicas rationes eludit commento hyperphyſico, vel metaphyſico, ſed eade in *ſumma* probationis reſicitur) dictæ ſunt theſes in Academia Iulia, quarum autor videtur rem aliquando dilucidius tractaturus. Et nos ſi vellemus eam perſequi, plurimis falſitatem opinionis eius poſſemus uſque in crucem agere inter quæ mirabile eſt, ſomnianti animam elabi, & ſuſcitant, imo calorem reſurgentem naturalem cum pulſante virtute, & reminiſcenti, phantaſiasque agenti, quæ cum recitat, inter pauca vera plurima miſcet falſa. Sunt autem iſta omnia præſentis, non abſentis animæ ſigna. Sed hæc hæc tenus.

Meneſtheus 64. diuidit per adiunctum, quod autem damnati ſint aut beati, nondum completa hæc accipiens. Nam poſt iudicium vniuerſale tandem confirmatio ſententiæ inchoatæ erit. Interim damnatos appellamus malos, ſeu male deſinctos, perinde ut Saluator Ioan. 3. de incredulis pronun-

pronunciat, quod iam ſint iudicati. Beatos *Reſpectu*
 vero appellamus, quos tum Iohannes bene *Dei cui o-*
 mortuos ſeu in Chriſtum deſunctos ſœli- *mnia ſunt*
 ces prædicat ἀπ, ὅππ; tum liber ſapientiæ in *præſentia,*
 manu Dei extra tormētum collocat. Nul- *id etiam*
 lum autem eſt medium, quale conſingunt *iam eſt.*
 Pontificij, de quo alij melius:

Theſi 65. & ſequentibus argumenta af- *Manes non*
 feruntur, quibus euincimus manes non *procurare*
 eſſe cauſas eius cruētationis. Forent enim *cruentat*
 adminiſtri iuſtitix, veluti delatores aut *nem.*
 proditores ſiſtentes reum tribunali, vt in-
 dicetur a legitimo magiſtratu, cum ipsis
 pœnas ſumere non liceat. Sed quanta ab-
 ſurdorum plauſtra hinc conſequentur?
 Egreſſæ ex corpore animæ, in corpus de-
 nuò irreperent: cumq; ipsis nulla alia ſan-
 guinis mouendi poteſtas ſit, niſi per ſpiri-
 tum & calorem; hæc instrumenta requi-
 rent. His præſentibus neceſſario reuiuifcet
 deſunctus. Non autem poſſe eas aliter mo-
 uere ſanguinem, in viujs conſtat. Figmen- *Animarum*
 tum eſt ſi quis dicit animas ſeparatas a cor- *natura.*
 pore modo occulto aliquid agere. Eſt e-
 nim ipſarum perfectio, exiſtētia cum cor-
 pore. Et hæc eſt etiam tota earum natura;
 non aliter creata, vltra quam ex ſe nihil
 poſſunt. Imo cū præſentes in corpore ſunt
 animæ, non poſſunt iudicare reum, à quo
 fortè ita percuſſum eſt, læſumq; corpus, vt
 M nullo

nullo sensu possit homo is vti quomodo id poterunt diuisæ? Iudicatio non fit sine iudicandi noticia. Omnis noticia adest animæ per sensus, præsertim rerum exteriorum, sentiet igitur. At sensu destructo, quomodo id fiet? Non per se sentiet. Nam sensus est passio corporea, & communis tam corpori, quam animæ, ita ut vtraque pars simul requiratur. Quod si anima irrepens in corpus sentit, iam homo integer est. Et si fatebitur tunc esse occisum hominem; mentietur. Nulla enim mors est nisi separata anima a corpore. At inquirunt, anima assiltit suo corpori. Inquã vicissim ego, esse id mendacium platonium, & magicum. Anima diuersissima a corpore, citra vinculum, quod vtriusque naturam participet, nec inesse illi, nec assistere potest. Et quomodo assiltet sistendi instrumentis carens. Ineptæ persuasionis ineptus sermo, profectus ex stulta imaginatione, quasi anima velut parvus homo in corpore tanquam vase latitaret. Deinde ut dicimus thesi 68. manes ex emti sunt conuersatione mundana. Totâ autem illa actio inter hominum fit manus. Et quæ causa sit animam sui cadaueris sanguinem mouere, & non potius in canes noxij inuolare? Cur autem quædam adeo deserent suum corpus,

vt ne

*Assistentia
anima.*

ut ne millies quidē occisor verus inductus,
non signetur? Cur post mortē peccare ani-
ma dicatur, quę per mortē a peccandi am-
plius occasione est liberata? Iam autē si fal-
sum iudicabit, an non peccabit? pude-
ret tam multa verba in hac re effundere,
nisi hoc ipsum temerarium iudicium
etiam virorum magnorum fascinasset a-
nimos.

Thesi 72 esse veram agnoscunt Theo- *Iudicium.*
logi. Nam et si quorumvis facinora im-
proba iam sint iudicata, & ad poenas de-
stinata: licet tamen reuerti in hac vita,
in qua nondum consummatum iudici-
um est. Et norunt isti, discrimen iudi-
cij quod habetur thesi 73. de quo super-
sedemus plura addere: ne ὑπερτα ἐσκαμ-
μύνα. Quę de lemuribus afferunt tum
Platonici hosque secuti poetę, tum Para-
celsici & magi quidam, ea superstitiosis
hominibus valde imposuerunt pręsertim
pontificiis, a quibus innumera recitantur
exempla animarum, exequias, lustrales e-
pulas, missas, balnea, & nescio, quę alia post
funus exposcentium. Sed multis vicissim
patet exemplis, impostura diabolica; qua-
lia recitat Bodinus lib 3. Dæmonoma- *Bodini ex-*
nię cap. 6. Idem tamen persequentis ho- *ror.*
stem suum animę causam defendit lib. 2.
cap. 3. & Samuelis veram animam fuisse

M 2 euoca-

*Cum non om-
nes anima
iudicium fa-
ciant falsa
sententia.*

cuocatam a maga Endoris asserit. Sed hæc
tum ante confutata sunt, tū satis aperte in
theatris reiciuntur. Notandum est κενό-
φρων quoddam, quod ex aliorum sentē-
tia recitat Bodinus ad reddendam causam,
cur nō omnes animæ persequantur inter-
fectorem, aut iniurium. Aiunt enim quas-
dam animas vestigiis corporis inhærere,
nempe eas, quæ beluinis cupiditatibus in
corpore fuerint delectatæ; Et eas quæ in-
uitæ de corporibus discesserint. Alias non
inhærere. Verum non diu inhæsisse cor-
pori suo scribitur ille diues lurco, sed sta-
tim deportatus ad inferos seu locum tor-
mentorum. Neq̃ opus est verbis in re,
quæ citra veritatis solidæ fundamenta a-
struitur. Ad lemures quod attinet para-
cellicos, appellant eos, vt solent, noue,
sunt Diabo- spiritus elementiaeris; quos vero veteres
is pigmenta- ita nominabant, eos isti caballos seu caba-
ti. les ex parte: nempe hos qui coacti repen-
tina morte ante prædestinatum tempus
vita corpora excedere, nihilominus super
terrâ errēt. Sed hoc non omnes amplectū-
tur Paracelsici. Saniores enim agnoscunt
mendacium. Ad dictum Syracidæ de Sa-
muele; respondet Lutherus sensum esse
cap. 46. iudaicum, liquidem non Samuel sed spiri-
tus nomine Samuelis vatem egerit: id quod
fatetur etiam R. David Kimhi, Tertullia-
nus,

nus, Augustinus & alij, quos non recte re-
iicit Bodinus Hebræos secutus.

Mortem esse id quod diximus thesi 78. *Mors.*
res ipsa loquitur. Nam generando vniun-
tur corpus & anima, ita ut generatio possit
dici vtriusque vnio: contra interitu seu
morte seiunguntur. Philos. de vita & mor-
te cap. 1. definit *τελευτήν, καὶ φθιραν τὴν*
βίαιον μὲν ὁ θερμοῦ σβέσιν, καὶ μαρανσιν; τὴν δὲ
κατὰ φύσιν τῆς αἰψῆς τέτης μάρανσιν διαχρόνου μὴν
ζυνομένην, καὶ τελειότητα. Quæ ipse definitio-
nem per causam exhibent. Nam hoc fa-
cto sequitur mors. In sectione 14. prob.
9. mortem vocat caloris interioris refri-
gerationem; aut putredinem quandam;
item interitum humoris, calorisque. Sed
oportet attendere, quod in violēta morte
illa *μάρανσις* etiam confertim possit fieri,
spiritu scilicet emisso ex ventriculis cordis
vno impetu cum sanguine. Et si accuratius
de re differendum est, mors interdum et-
iam eueniet spiritibus & calore manenti-
bus aliquandiu, sed tantum alteratis, ita ut
ex vitalibus non vitales sint facti, quod
fieri veneno potest. Adde quod non pa-
teat discrimen mortis & interitus, tam
bene ex Philos. definitione, quam ex ea,
quam posuimus Theologos imitati. Nam
anima non interit: corpus interit & cor-
rumpitur in elementa resolutum, id quod

philosophus videtur designare, cum τελευ-
 τήν καὶ φθοράν coniungit. Est autem ipsius
 φθορὰ ἢ κατὰ φύσιν, ἴσθς εἰς σήψιν, vel vt postea
 dicit, ipsa putredo, quæ opponitur gene-
 rationi generalius scilicet acceptæ. φθορὰ
 etiam fieri tradit ὅταν κρατῇ τῆ ὑείζοντος τὸ
 δειζόμενον διὰ τὸ περιέχον, quæ ipsa nisi de
 misto corpore intelligi non possunt. Ita-
 que cum anima excessit corpore, quan-
 diu hoc integrum est, non dici poterit τε-
 λευτῇ aut φθορᾷ, nisi calorem & spiritum
 mistas corporis facias partes aut aliud σφεδὺν
 φύσιν αὐτῶν adhibeas. Sed hoc tantum at-
 tingimus: Sicut & illud, quod nobis et-
 iam plantæ, si animam habere, & non po-
 tius naturam tantum dicendæ sunt, pos-
 sint mori, cum scilicet separatur anima
 earum vegetabilis a corpore: id quod phi-
 losopho dicitur ἀνασσι. Discrimen tamen
 est, quod in bestiis & plantis vtraq; pars in-
 tercat, in homine tantū altera scilicet cor-
 pus, quanquā nec huius essentia ita perit
 quin sit reuocabilis diuinæ potestati; Ter-
 tio loco considerandam putamus quæstio-
 nem de animæ natura: vtrum sit genera-
 bilis, & ex hoc etiam corruptibilis, seu
 interitui obnoxia, licet non corrumpatur,
 seu intereat diuinitus seruata. Philo-
 sophi quidam generationem materiæ as-
 cribunt. Nam est motus quidam. Mo-
 tus

Plantæ.

*Anima an
 generabilis.
 Nota. De
 ortu eius.*

Generatio.

tus autem est actus mobilis. Anima ergo non generabitur, nisi materiæ respectu cui vnitur, & ἐγγίγνεται, vt loquitur philosophus. Si non generatur; Ergo nec corrumpitur. Et sic nō erit forma informans, sed assistens corpori ad tempus, vt secundum Platonem prior & antiquior corpore.

Hæc philosophemata pluribus scrupulum iniiciunt de animæ ortu & perpetuitate. Consentaneum est ante hunc hominem genitum nihil extitisse de eo, nisi potentia.

Et non corpus eius gigni, sed totum. Accedit quod sæpe ita loquatur philosophorum præstantissimi animam generari. Si hoc est; patitur ergo ea passione, quæ est eius verbi & sic mouetur. Nam putamus rectius dici posse, animam oriri, incipereque esse aliquando non autem motu generationis, qui fit super materia; Sed ortu simpliciter, ita vt cum oritur, sit. Corpus ergo ex potentia materiæ prodit in actum, sitque actu tale, quale generantis erat; anima autem cum sit actus eius, existit, cum primum ex potentia illud emerfit. Generari itaque dicitur materiæ ratione: Et esse in potentia, itidem relate ad materiam. Nam non ipsa generatur, seu mouetur ex informi ad formatum per se, neque corpus per se. Sed anima cum forma sit, existit, neque vllō tēpore est minus forma. Materia

Anima generabitur quomodo.

Anima dicitur generari, quia dicitur corpus generatur una existit.

interim agentis cuiusdam vi ex sua potentia proficit ad actum istum, qui est ipsi cōsentaneus. Et sic incipit anima esse, non continuatione motus ex imperfecto ad perfectū; Sed quia cum non erat, existit aliquando, seu principium suæ existentiae, quæ extra tempus est, & quasi indivisibile punctū in quo incipit simul esse, &c. est, obtinet. Ex hac ratione nō necesse est ad cumulū animarum in exortu mundi conditarum reservatarumque vsque ad tempus generationis corporis cōfugere, neq; etiam ad novā creationem, aut alia figmēta. Vi genitoris, quia ipse talis erat, ratione huius principij, generatur quidē materia; anima autē in ipsa generata existit, talis omnino qualis erat anima parentis. Nec refert etsi dicant quidā fœtū in vtero vivere anima parentis, non sua, quo nihil absurdius enunciari potuit. Neq; etiam refert, etsi proficere ex anima stirpis ad sensilem indeque ad rationalem quidam dicant. Ratione operationum, quarū alia post aliam in suis organis manifestatur, dicunt. Anima etiam seminis; neutiquam ea est quæ postea in corpore generato. Sed illud est huius principij. Itaq; semen ex rudi ad formatum proficiscitur vi sua quam parēs concessit. Et eadē vi, nova adest forma. Absurdū enim est dicere, vim naturalē
seminis

Fœtus in vtero vivens anima matris falsum. De profectu anima.

Anima seminis.

feminis esse numero eandem quæ postea
 est corporis, cum sit eadem specie. Dice-
 re etiam animam præexistentem ipsam si-
 bi officinam fingere: cum, non possit esse *Anima non*
 effectum causa prius, pari laborat morbo. *præexistit*
 Forma formati ratio est, tunc cum id est *fingens sibi*
 absolutum, nec existit ante. Sed hæc ob- *corpus aptu.*
 iter prolixius tunc ac institueramus. Sal-
 tem enim cōtemplationis quoddam ini-
 tium volebamus dare rudioribus. Iudice-
 tur itaque iam quæstio de animæ interitu.
 Negamus eam interire posse tum natura *De interitu*
 sua, tum decreto diuino (loquimur autem *anima an sit*
 de hominis anima) Ratio est, quia non ge- *aliquis.*
 neratur, sed cum oritur, Est; Et si hoc ne-
 cesse est propria eius, vna esse. Statim ita-
 que ac est, simul immortalis est, cum talem
 primo creasset conditor, & postea iussisset
 talem per generationem existere multi-
 plicatam. Non latet, plurimis difficulta-
 tibus laborare hanc quæstionem, & nos
 aliquando eam disputauimus, ita, vt dice-
 remus, eam natura quidem sua interitui
 obnoxiam esse: Nam nihil est conditum, *Alia sentē-*
 quod nō possit a Deo iterum redigi in ni- *ua.*
 hilum: at non interire decreto diuino: ni-
 ducti ad hoc sentiendum natura genera-
 tionis, & ortus. Si enim quid aliquando nō
 fuit, incepit autem esse, illi consequens est
 posse iterum non esse, lege huius naturæ
 M 5 & moto.

& moto. Sed hæc iterum contemplan-
tes, inuenimus hanc animæ naturam esse:
quam ei diuinum decretum tribuit. Ita-
que illud quodammodo corrigimus. Ad-
dimus autem hoc: cum animæ humanæ
esse sit quoddam suum & per se, nihilomi-
nus tamen idem esse etiam quodammodo

*τὸ εἶναι ἀνι-
μα, quod dicitur
modo esse
ἐν σώματι, ὅτι
εἶναι.*

in corpore esse. Vnde non est forma abso-
luta, sed quæ nata sit in corpore existere, &
per illud operari. Hinc dicimus animam
quidem a corruptione corporis supersti-
tem esse: verum nō secundum naturæ suæ
dispositionem plenariam, & integritatem.
Idq; propter vitium quod post conditio-
nem a lapsu accessit. Hinc dicunt Theolo-
gi eam habere dependentiam ad corpus, &
post resurrectionem tunc demum plenif-
sima beatitudine fructur, si bona fuerat.
Quod autem ipsi deest, dum a corpore
abesse cogitur, id supplet diuina maie-
stas conseruans eam, donec corpus resti-
tuatur. Quod si hæc dicenda non sunt:

*Anima assi-
stens.*

certe non apparet ratio, quin ipsa sit assi-
stens tantum forma, ad tempus in corpus
missa, cui tamen necessitate non iunga-
tur. Itaque nec corpus erit altera pars ho-
minis, sed tantum carcer animæ, aut er-
gastulum verum, diuersum nos sentire
cogunt, affectiones communes vtrique,
ut sunt sensus & pathemata: Et quod ni-
hil

nīl sciat ipsa, nisi quod sensibus, & experientis didicit, nisi diuinitus quid illi comunicetur. Sed hæc hæctenus.

Thema 84. arguitur sequente: quasi ita colligeremus:

Nulla instrumentaria cognitio potest
perfici non actu operantibus instru-
mentis;

*Actio instru-
mentaria nō
sine instru-
mento ex hy-
pothesi.*

Cognitio hostis externi est instrumen-
taria:

Non itaque cessantibus instrumentis
potest perfici.

Propositio manifesta est. Nam actio corporea sine corpore nō est; Et, si instrumentaria est, citra organum non fiet, nec actu erit, nisi actu instrumentis principio suo cooperantibus. Assumptio specialior est. Sed & dicere poteramus omnē animæ cognitionē esse talem. Nam definitur actus corporis organici physici potentia viui. Et si sensus nullus sit, nulla potest esse ne vita quidem sentiens, nedum notitia. Necessaria ergo infertur conclusio. Consequens autem est: si interfectus nullum cognitionis instrumentum usurpat, eum non posse cognoscere, seu animā eius nō id posse. Nam principaliter cognitio est animæ. At non usurpare manifestum est. Nam alioquin viueret; quod est, vitales operationes exerceret. Et actu viueret. Quod si
datur

*An omnis
anima actio
sit instrumen-
taria.*

*Vini promor-
tuis habet.*

detur animam inesse, etiamsi non actus secundos exequatur, dicimus, ne sic quidem posse eam certā esse de præsente suo hoste. Nam multi concidunt syncope, in quibus adhuc est anima, at nihil agnouerunt, neque internorum phantasmatum, neque externorum sensilium. De his, qui adhuc animati pro mortuis habiti sunt, extant historiæ plurimæ. Schenckius in lib. de observationibus capitis, recitat historiam Ferrariensis puellæ, quæ Apoplexia collapsa triduum pro mortua habitafuerit: tam diu sunt a matre eius per amante detenta: Sed quæ reuixerit, & post istud tempus bene vixerit: Ibidem recitatur ex Amato Lusitano aliud exemplum cuiusdā ægroti, quem iam feretro impositum monachi ad tumulum adornarant. At medicus eius superueniens ex pulsu cognouit eum viuere, & recreatus tandem diu superfuit. Similis historia narratur Lipsiæ contigisse in tœmina quadam, quam ægrotantem curauerat Simon Simonius tunc ibidem professor. Medico enim foris in curando alio occupato, ipsa pro mortua geritur, & vespilloni committitur. Fere sub horam funeris a reuerso medico detrahitur a sandapila, recreataque, ni fallor, quadriennium superest. De quibusdam pestis sæuitia in lipothymiā præcipita-

capitatis, & vna cum aliis in tumulos congestis, at qui postea reuixerint, & ad suos ex apertis sepulchris (nam sat capaces fiunt fossæ, nec clauduntur statim) redierint, etiam vulgo constat. Lemnius testatur in Belgico id crebro accidisse suffocatione matricis, apoplexia, &c. laborantibus. De suffocato aquis, qui post extractus instar mortui, reuixerit lenæ audiui. Is qui de curru delapsus fere per horam mortuus habitus est, frater Georgius adhuc superstes fuit. Sed talium exemplorum magna suppetit copia. Causa autem solet in syncope, quæ aliquando tam vehemens est, vt cum spiritu etiam intercipiat pulsum, dari, quod vis animæ occupata sit in pugna aduersus morbum: aut etiam ita debilitata, vt nequeat exercere vllam actionem vitalem, donec vel euctus sit hostis & dissipatus profligatusque vel vtrò cesserit ex principio vitæ. Siquidem fieri potest, vt interrumpens malignus vapor principium vitale occupet, & citra eius strangulationē post aliquod spacium spontè per arterias, aut poros exeat, atque ita dissipetur; aut calor obrutus est aliquādo, aut longius a corde auocatus, qui collectus postea expugnat morbi vires. Sed de his alibi melius.

Certum est argumentum, animam semel

*De reditu
anime ad
corpus.*

mel e corpore egressam, non nisi diuina potentia, ad id reuocari, quicquid Bodinus contra astruat. Si naturaliter discedit, quia calor absumtus euanescit, ob huius defectum, regredi nequit. Nec fieri potest, ut vlla humana arte calor natius semel abolitus restituatur. Natura enim cum ipso destructa est. Vbi autem nulla est natura, nulla est medicina: quia hæc naturæ est ministra. Si excessit per vim; Idem est consequens. Nam vna eius calor & spiritus vitalis destructus est. Et vis hic illata, incompensabilis est.

Sanguis.

De sanguine dicimus, quod nutrimentum sit corporis: sed & vehiculum spirituum quorundam, & caloris. At non est instrumentum humanum quia homo est, neque etiam viuit, quod ipsum etiam

*Sanguis non
sentit.*

*3. hist. ani. 19
2. de part.
an. 5.*

Philosophus asserit: Vbi dicit, quod tantum in nullo genere sentiat, sicut & excrementa in alio contenta. Et, Sanguis & sensa caret, & ob eam rem nec adeps, nec sebum sentit. Sunt. n. sanguis concoctus. Quod si totum corpus tale efficiatur, nullum præterea sensum habere poterit. Item vis sentiendi nec vlli exanguis data est parti (scilicet in sanguineis) neque sanguinis propria est, sed cuidam ex his, quæ sanguine proueniunt, delegata est. Quocirca pars nulla exanguis eorum quæ sanguinem habent

bent, sentire potest: nec ipse sanguis sensu præditus est. Quippe qui nulla pars sit animalium. Itaq; quod idem Philolophus dicit in 2. de part. an. 7. ἔστι δὲ ἰσχύου μὲν ποιητικώτερον τὸ παχύτερον, αἰσθητικώτερον δὲ καὶ νοερώτερον τὸ λεπτότερον, καὶ ψυχρότερον. Id ipsum κατὰ π est accipiendum. Nam cum sine sanguine in sanguineis nec sensus fiat nec intellectus: aliquā in ipso causam esse necesse est: nempe eam, qua spiritus ad officia animæ idoneos & calorem vehit, & materiam eorum præbet. Interim autem ipse nec sentit nec intelligit, nec omnino est animatus. Neque etiam spiritus talis est, licet sine eo nulla officia animæ peragantur: vt neque calor. Quod autem dicitur in sanguine anima esse; ideo dicitur quia calorem fouet, qui est proximum animæ instrumentum & vinculum, quo cohæret pars vtraque. Omnino sicut spiritus & caloris, ita & sanguinis est mirabilis natura, de qua plura discrimus in thematibus de humoribus, quæ Deo volente, etiam aliquando edentur.

De dormientibus hoc cōstat, quod, nisi profunde sint soporati, aliquid externorum percipiant, sed tamen confuse, & instar somnij. Nam veluti somnium obrepit imago, neque tamen possunt indicium alteri de præsentia hostis sui facere, nisi forte

*Sanguis non
est pars ani-
malium.*

*Sanguis non
senties sine
tamen ad
sensum.*

*Anima in
sanguine.*

Thef. 26. 27.

*Dormientiā
phantasma
ta.*

forte terror obueniat, aut alia affectio; qua agitetur, aut etiam excitetur. Profunde dormientes, ne maximos quidem clamores percipiunt, sicut nobis constat de ebrio quodā, quem ne Tarantaræ quidem vox in aures inflata potuit commouere: alium ne digitorum quidem perussio vsque ad vesicas. Si iam leuiter dormienti interfectus esset assimilandus, animatus deberet esse, atque ita dispositus, vt facile agnosceret hostē tanquam in somno: perinde vt faces, titillationes, calores & alia deprehendimus suspensi somno. Sed talem constitutionem interemti esse quis dicet?

102. Th.
Hac recitat
Bodin. lib. 2.
Damon,
cap. 1.

Plurima sunt effecta, in quorum causis hæremus. De Zucharo forte aliquis respondet, quod sit tenuium virium, & calidarum. Itaque cogi partes crassas lactis vel separationem fieri non sinet. De cupro respondet, quod instar glutinis ita coarctet ferri partes, vt disfluere non possint: aut ita exiccet. Nam illa fixitas, sicut loqui solent Chymistæ, est a sulphure fixo abundante, seu a nimia siccitate, & argumentum de Zucharo confirmabitur talis effectū. Nam hic quoque prohibet hic deponere calcem. Contra vero si in calefactū lac infundas acetum, coagulat. Acetum enim frigidum est. Et frigiditas causa con-

sa condensationis, sicut calor disgrega-
tionis, præsertim in essentia tenui. Tra-
ditur autem zucharo parem vim obtine-
re mel. Nam & hoc additur lacti, ne in *De Zucharo*
caseum abeat. Sed cur acetum coagula- *prohibente*
tionem præstet; non autem aqua trigi- *lactis concrē*
da? Cur calor zuchari, qui certe medio- *tionem.*
cris est, prohibeat concretionem Buty-
ri; cum lac agitatum tantopere, neces-
se sit magis incalescere sine zucharo;
attamen butyrum reddit? Et buty-
rum liquatum si sit, nullo zucharo potest
prohiberi, quin concreseat. Sane ratio-
ne dulcedinis debebat potius cogere, quã
prohibere coactionem. Nam dulcia ma-
gis cocta sunt, & calore suo moderato co-
ctionem non impediunt; Ne ad sacram
anchoram arcanorum confugiamus, di-
cere possumus varias partes in lacte illo
esse: aqueas scilicet aereas & terreas, li- *Sacharum*
cet hæc sint pauca in cremore. Aqueæ per *prohibet se-*
se non concrescunt nisi intenso frigore *parationem;*
in glaciem vertantur. Aereæ ob pinguedi- *Ergo & con*
nem coniunctam inter se coherere solent. *cretionem se*
Iam autem interuentu zuchari & mistio- *paratorum,*
ne, neque ipsum zucharam alioquin con- *&c. Ita &*
cretile sibi cohæret, nec pinguitudo in- *mel sal cal-*
tersecta halitibus, idq; tunc potissimum, *ditate diss-*
quia zucharam maxime aereis inheret, per *ibili, non si-*
agitationem in spumam viscidam abiens, *nit coagula-*
re cuius talis
modo.

N quæ

*Hæc perfun-
ctorie dispu-
tantur ad
dandum an
samenqui-
rendi.*

quæ non finit subtile spiritus exhalare;
quibus alioquin exhalantibus butyrum
fit. Sal acumine diuidendique virtute
idem præstat in lacte, ne abeat in caseum,
fiatque separatio partium. Quod autem
ubi iam factum est butyrum, & cibariis
cum zucharo adhibitum, post frigidatio-
nem non impediatur congelationem, cau-
sa est, quies, & quia zucharum ab aquea
parte in inferiore loco consistente assu-
mitur. Nam liquefit ab aqua, & dilui-
tur prompte. Spiritus etiam congeniti
ante sunt dissipati. Sed in his non immo-
ramur. Argumentum nostrum ad eos
pertinet, qui cum ignorent causam pro-
babilem (posse enim aliquam a peritis
dari non diffidimus) dictorum effectuum,
non confugiunt statim ad diabolum, cum
tamen id faciant in aliis, quorum simili-
ter causæ sunt naturales, modo eas inve-
stigare non tæderet.

193. The.

*Contra ne-
gantes natu-
rales causas.
Nec est detra-
henda ex a-
ctus scientia,
si ipse impo-
ssibile, aut ne-
scimus.*

Ignavia est turpissimæ fateri esse quid
naturale, quod tamen nec ipse expiscari
velis, nec his probabiliter exponentibus
assentiri. Iniuria etiam est ex tua infantia
metiri alios. Procul dubio enim plura no-
bis intellexerunt sapientissimi illi, Ada-
mus & Salomon. Non detrahendum est
toti generi, si quid in aliquibus individuis
non reperias. Addunt prioribus semper
ali-

aliquid secula posteriora, & quo magis de naturalibus cogites & experimenta conferas, eo magis aperit se natura: quod ego expertus loquor.

Huius magi meminit Bodinus lib. 3. ^{104. The.} cap. 2. De monomania. Addit autem eum ^{Magica ca-} sanasse illos equos, & boues, quibus prius ^{ra.} iniecerat sortem magicam; Unde coniicimus pilis eum ab usum fuisse ad regendum crimen. Dicere hic poterat, vi magnetica institui curationem: atq; ita naturali. Sed ab igne non est liberatus.

Disputauimus de hopliatria ante quaestionem hanc. Cum itaque ibi quidam pertinaciter huic fundamento insisteret, quod naturalis esset aliqua causa, at qua sciri non posset: cum tamen omnes, quae ^{105.} vnquam inueniri poterat, methodo quadam catholica complexi fuisset, repetendum exemplum censuimus, ut ea quae ^{Quidam falsus naturalis causam negauit, eam sciri posse.} stio fieret dilucidior. Sed nihil nobis ulterius fuit obiectum. Bellonius lib. 1. obseruat. cap. 52. recitat exemplum curae non absimilis de Turca quodam. Hic splenis ^{Spleneticus magice currens.} morbum curaturus, chartam arripuit, eamque ad formam splenis accommodauit metiendo super regione eius membri in laborante. Postea accedens ad nouellam iuglandem arborem, ex cortice eius modiculum excidit, ad formam confectae chartae. Inde obmurmura-

N a ratis

*Paracelsi
cura
p. 110.*

ratis pluribus verbis Turcicis, & peractis
ceremoniis; ad ægrotum regressus est, na-
tione Iudæum, & corticem eius aluo im-
posuit. Deinde filo traiectum in camino
suspendit affirmans, malum iri diminu-
tum exiccato eo. Ex Paracelsicis quidam
herbam lysimachiae per vulnus ducunt,
eamque sepeliunt ut putrescat. Alij eo
modo tractant hypericum, aut persica-
riam: de quibus plura in hopliatria dixi-
mus. In omnibus par excusatio est: nem-
pe esse causam naturalem, etsi ignoretur.

*Non omniū
demonstra-
tio.*

*Graculib. 3.
cap. 4.*

Quidam abutuntur dicto Philosophi 4.
metaph. tex. 9. ubi dicit: Impossibile est o-
mnium esse demonstrationem. In infini-
tum namq; progredieretur. Quare nec hoc
modo esset demonstratio. Si autē aliquo-
rum non oportet demonstrationē quære-
re, quod magis principium tale esse iudi-
carent, dicere non haberent (πῶς ἀξιῶσιν εἶ-
ναι μᾶλλον τοιαύτην ἀρχήν, ἢ καὶ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν.)
Est autem etiam demonstrare redarguen-
dū (ἐλεγκτικῶς) quod impossibile sit, mo-
do aliquid dicat, qui dubitat. Quod si ni-
hil dicat: γελοῖον τὸ ζητεῖν λόγον, πρὸς τὸν μηδε-
νός ἐστιν λόγον, ἢ μηδὲνα ἔχει λόγον ὁμοίως γὰρ
εἰς τὸν λόγον, ἢ τοιαύτου. Hactenus Aristo-
tel. Quod si principium ita enunciant
quod non sit investiganda ratio, ibi nul-
lus est locus. Sed quis feret eiusmodi asinos, qu-
ne in

ne intelligunt quidem verba Philosophi?
 Negatis omnium posse esse demonstratio-
 nem. Quid tamen inquam postea? Ne-
 gantidem & Dialectici, apud quos quæ-
 dam sunt *νῦν τὰ*, quæ sunt *ἀξιόματα, αὐτότι-
 σα, ἀναπόδῃκτα*. Quædam *διανοητὰ*, quæ
 per medium seu argumētum prius & cer-
 tius arguuntur, ipsa per se dubia. Itaque si
 quis principiorum demonstrationes ex-
 peteret, an non is insaniret? Ecquam rem
 posset demonstrare dubiis principiis?
 Omnis enim demonstrationis origo est
 principium *αὐτότισιν*. Itaque non om-
 nium est demonstratio. Deinde quod e-
 nunciatur de illo, qui nequeat aliquid di-
 cere, propterea quod rationem non inue-
 niat, cur cōtradicat, atq; ita necessario co-
 gatur quiescere in aliquo principio, ex eo
 concludit non esse inuestigādā rationē,
 ubi nulla est, & detorquetur id ad occulta
 quorum causas nō ita prompte nouimus,
 quasi turpi ignorantia debeat esse præsi-
 dio istud Philosophi dictum. Sed de prin-
 cipiis dictum est, quod cum eorum nulla
 possit alia prior ratio esse, stultū sit & ridi-
 culum, laborem in ea quærenda sumere:
 Deinde etiam de eo, qui vsq; ad principia
 cōpulsus, nihil habet amplius quod dicat.
 Ab hoc, si quis vellet exigere rationem,
 is ridiculus foret. Posse autem aliquem
 N 3 eousq;

*Principia
 seu axioma
 ta in demon-
 strabilia.*

*Explicitio
 in la Phil.*

eousque compelli manifestum est, modo
 respondeat data ratione. Si enim respon-
 det per rationem, potest ulterius redargui
 donec fateatur se victum, cogaturq; sub-
 sistere non inuenta amplius ratione. Si
 vero non respondeat, iam fatetur se ra-
 tionem non amplius nosse. Atq; ita con-
 ficitur triplici argumento, non posse esse
 omnium demonstrationem: primo quidē
 quia principia sunt indemonstrabilia: se-
 cundo quod progrediendū foret in infini-
 tum, ex quo consequens est, tolli omnem
 demonstrationem: tertio quod interro-
 gatus aliquis demum in ultima aliqua ra-
 tione subsistat, nec possit amplius ascen-
 dere. Finge iam aliquem rusticæ igno-
 rantix prætextum quarentem, &, cum
 interrogatus sit, quæ sit causa nivis, seu
 efficiens seu materialis, aut alia, respon-
 dentem nihil aliud præter hoc: Ita est,
 seu ratio & causa nivis est, quia talis est,
 sicut cum quæritur, cur homo generat
 hominem; respondetur, quia ortus talis
 est ex tali: quod idem est, cum quæsit:
 quia homo generat hominem; seu, ut
 alij dicunt, quia ita Deus creavit: an non
 rideretur talis Philosophus? Quid enim
 responsio a dubitato differt? Deus &
 natura temere quid non faciunt. Si ita-
 que prior & propinquior aliqua est cau-
 sa, ea

*Sic omnis
 methodus
 quæ sit &
 definit in de-
 finitione, si
 ab ultimis
 incipias.*

*Hæc rustici-
 tate laborat
 P. Ramus lo-
 gicus qui ne-
 gat posse da-
 re rationem
 propriarum
 affectionū.*

sa, ea sane & inuestiganda est, & dicenda. In principiis tantum sublistendum, veluti si quis per ordinem causarum vsque ad primam peruenerit, in ea acquiescendum est. Aut, si statim ἀμεσον id sit, quod interrogatur. Sunt autem etiam quædam, quæ homini scire negatum est, veluti in diuinis, cum quæritur, quare Deus redemerit genus humanum filio dato, & non potius alio modo restituerit: aut ab initio ita considerit, ne potuerit labi? In quibus nihil præter voluntatem & potentiam Dei est allegare: hoc est, ipsum Deum: quasi dicas, quia voluit, id est, quia talem creauit. Nam velle & facere in Deo sunt re idem. Sed nec in naturalibus cuncta primitus concessa, scit homo quidam, nempe is, qui post lapsum a sua perfectione deficit.

*Hom. inis
impotentia*

*psal. Quæ
cūq; voluit
fecit.*

Habuisse autem primum hominem naturalium perfectā cognitionē, determinatam tamē ambitu scientiæ humanæ cōsentaneum est: & Theologi asserunt. Nam Dominus & princeps animantiū est. Cur autem nō etiam inanimatorum? Itaq; cogimur fateri tenuitatem nostram. At quia fuit in hominis potestate cognitio talis: certe non ociandū est: sed ad eam aspirandū, quantū fieri potest. Hoc feruore multi id consequuntur, vt arcana naturæ agno-

*Aspirandū
est studio ad
hominis pri-
mam notitiā
etsi in hac
vita non as-
sequamur
penitus.*

N 4 scant,

scant, attingantq; Salomonis sapientiam valde prope. Non ergo verbis istis inani- bus erat ignavia multoties patrocinan- dum, sed potius excitanda ingenia ad ala- crem naturæ explorationem; monendum tamen, ne ultra principia cuiuslibet scien- tiæ expatiantur. Nam in his figitur de- monstratio, nec ultra progreditur. Ma- le ergo philosophatur naturaliter is, qui rei physicæ, ut physica, causam quærit ultra physicam, nisi cogatur id facere propter aduersarios, atq; ita non physicū agere, sed veluti Philosophum omnia spe- culantem, id quod in disputationibus no- stris crebro nobis vñ venit De illo autem principio videatur Phil. etiā in 6. metaph. tex. 1. vbi itidem dicit ipsius substantiæ & quid est, non esse rationem, sed vel hypo- thesi, vel sensibus quadam certa & inde- monstrabilia esse. Idem in 7. & aliis locis.

4 metaph.

tex 5.

*De perfecta
definitione
hoc accipe,
&c.*

108.

*Dato natu-
rali in gene-
re aliqua
species dan-
da est.*

Si dederint nobis aduersarij, esse in esse- tis, de quib. iam sermo est, causam natu- ralem: Constat autem quid sit natu- ra. Et quem varie secundum deductio- nem methodi, ab vniuersalibus ad spe- cialia & vltima, eius causæ possint consi- derari: eueniet tandem ut remotis re- mouendis in aliqua acquiescendum sit, siue ea sit necessaria, siue probabilis. Iam dupliciter vsurpatur natura: logice scili-

scilicet & physice. Illo modo omnibus re- *Natura lo-*
 bus est sua natura seu forma & materia: *gica & phy-*
 hoc tantum sensu comprehensibilibus, *sica.*
 & cum materia mobili existentibus. Si
 physice loquuntur (vt ex lypothesi ne-
 cesse est, nam mobilem sensibilemque; con- *Ordo inue-*
 spicimus materiam) patientur deductio- *stigationis*
 nem causarum fieri, tandemque aliquam *causarum*
 ex omnibus asserere cogentur; nisi dato *naturaliu.*
 suo velint aduersari. Effectus itaque præ-
 sente est commotio sanguinis. Eius causa
 aut violenta (nam & hæc naturalis est,
 nempe opposita alteri quæ est in natura
 rei propria, & sicut naturalis est in corpo-
 re naturali; ita etiam contraria. Nam eius-
 dem sunt scientiæ) aut naturalis est. Si fa-
 tentur nullam vim cadaueri accidere: falsi
 iam sunt, *diuapiv* talem esse in ipso mobili
 subiecto; & motum prodire ex ipsa san-
 guinis natura. At hæc per se in actu non
 prodit. Est ergo aliqua causa euocans. Hæc
 non quæuis, sed determinata; ea scilicet
 qua præ sente & tangente virtute, fit effe-
 ctus, absente non fit, decedente cessat.
 Hanc ergo primam motus agnoscamus
 causam. Ecquid iam manifestius? An non
diuapiv seu natura sanguinis existimanda
 est talis esse. Et vim occisoris esse prouo-
 cans primum? Progredere ulterius. Nam
 nondum ad principium seu substantiam

N 5 per-

peruenimus. Inest enim hæc vis sanguini;
 non vt natura eius & ratio essentia. Aliter
 enim definitur sanguis: Sed inest vt ad-
 iunctum. Hoc aut perpetuum est, seu in-
 separabile, quale adiunctum proprium
 est, aut fortuitum, seu vt euidentius, com-
 mune. Illud enim in hoc solo est; hoc in
 pluribus. Et vicillim seu fortuitum, seu ad-
 hærens ex passione aliqua, tanquam muta-
 bile. Sicut albedo lanæ, possumus tamen
 vtrumq; appellare fortuitum, & mutabile.
 Quod propriū est, sequitur rei substantiā,
 & tunc ea non est, nam ab intrinseca causa
 prodit. Quod fortuitum aut *ἐκ τῆς τυχῆς* est,
 variis alterationibus variat, externamque
 persæpe habet causam. Expiscare iam v-
 trū sit in præsentē causa: & inuenies, quod
 illa *δύναμις* neutiquam sequatur naturam
 sanguinis, vt sanguis est; sed habeat cau-
 sam extra suam naturam; ita tamen vt sit
 capax alterationis ab eadē latæ. Sic sanguis
 a calore; spiritu, & principio animalis in
 homine hoc habet vt affectibus obsequa-
 tur, & motibus cordis, seu principij in
 corde obsecundet, vtpote raptus, tractus-
 que a spiritu & calore. Ab his causis ita al-
 terari potest, vt postea veluti ex consue-
 to moueatur. Nam transeunt in habitum
 crebræ passionēs: Et crebritatem vnus,
 potest supplere vna excellens, tantumque
 afficere

afficere simul & semel subiectum passibile, quantum aliarum motiones vix saepius repetitur. His ita deductis, an non probabile est, nos naturalem causam attigisse? Inuenta hac, quid opus est violentam contemplari? Pudeat ergo ignavos istos physicos, qui perfunctorie, & obiter inspectis aliquibus sunt contenti, & inde vel superficiale causam arripiunt, qualemcunque, vel ignorantiae patrocinium quaerunt & subsidium ignaviae, esse scilicet naturalem causam, sed quam scire non liceat. Hanc ingenia merito ignorantiae Deo consecramus.

Si aliquid naturale est, a natura denominationem habens, eius vim assequetur. Natura ipsa est materia & forma, vel seorsim considerata, vel coniunctim sumpta, tanquam substantia & totum. Si ergo naturale; aut secundum materiam, aut formam, aut utrumque competet. Nam si horum aliquid est, iam ipsa erit natura, & non naturale. Quia vero naturae istae sunt causae ex causis autem profluunt effecta; naturalia primum erunt effecta. Deinde tota natura etiam rationem subiecti obtinet a subiecto autem pendet adiunctum: itaque; secundo naturalia dicentur etiam adiuncta. Hae sunt propriae vel communia, seu perpetua vel mutabilia. Causas internas vel externas id est naturales, quae a materia, for-

110. § III.
Natura §
naturale.

*Instructio
ad inuestig.
causarum
naturalium.*

*Ramea logi-
calium.*

*112. & 113.
& Meta-
phys. tex. 2.*

*Ex mathesi
& Theolo-
gia non pe-
tenda huius
facti causa.*

ria, forma, & substantia propria ita dicun-
tur, vel violentas, quæ ab externa substan-
tia vim faciente appellantur, habentia:
Omnia in his sunt comprehensa. Quic-
quid ergo secundum hæc non inest, nec
natura est, nec naturale. In hac ipsa con-
templatione simul rudioribus *prologio*
quandam compendiolum propolumus
quæ facile possint peruenire ad cognitio-
nem naturæ; observato simul hoc, in cu-
mulo variarum causarum id arripiendum
esse, quod proximum est & determina-
tum; seu quod præsentia & absentia sua
variat rem seu effectum rei, siue sit sola causa,
siue coniuncta; quæ omnia valde accurate
& diligenter monstrantur in logica Ra-
mea; cuius qui peritus est, ita ut cognos-
cat ordinem, & necessitatem consequen-
tium & se mutuo potentium, destruenti-
umque, is instructus est ad omnem scien-
tiam facultate amplissima.

Postquam a naturali scientia digressum
est, restant adhuc duæ: (omnino enim
tres sunt teste philosopho, speculatiuæ)
Mathematica scilicet & Theologia. Si pa-
tet, mathematicorum figuras, seu omni-
no quantitates nihil habere virium ad na-
turalem effectum. Nam neque Arithme-
ticus numerus, neque Geometrica ma-
gnitudo ex vulnere sanguinem proliciet:
restabit

restabit Theologia seu philosophia prima
 quæ circa diuina, seu entia vt sunt, occu-
 patur, non vt mouentur. Nam confide-
 ratio metaphysica est circa τὸ ὄν ἢ ὅν Seu
 circa τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀκρίτων. Itaque cum
 philosophus considerat primum moto-
 rem, in physicis hoc facit: modo is verum
 subiectum Theologiæ statuit quod ta-
 men non est a vera Theologia alienum.
 Duplex enim apud nostros est significatio
 Theologiæ vna generalis, quæ res diuinas
 complectitur omnes siue in se considerē-
 tur diuina, vt sunt, siue vt ad hominem &
 alia se habent creata materialia, in qua cō-
 sideratione actiones sunt plurimæ, Deo
 quoque ita se accommodante ad homi-
 nem vt multa, quæ de hoc dicuntur, Deus
 sibi ipsi tribuat, vt ire, loqui, ratiocinari,
 manus, aures, oculos, cor, affectus, habere
 Alia Theologia specialior est, aut potius
 syncerior, quæ exponit essentiam Dei &
 diuinorum, vt sunt. Diuina autem hic ac-
 cipiuntur omnia existentia absque mate-
 ria, vt nudæ formæ, sicut loquuntur phi-
 losophi, Deus, spiritus boni, malī, & ani-
 mæ hominum siue reuera separabiles, siue
 per se separatim cogitatæ. Ad quæ redu-
 cuntur etiam Ideæ, tametsi hæ potius sunt
 considerationis logicæ.) Sed quod ad cru-
 entationem hanc nostram attinet palam
 est,

*Sub meta-
 phys. 5. me-
 taph. 1.*

*Theologia
 signif. 1. de-
 diuina tan-
 tum per se
 2. de diui-
 nis per se, &
 de commer-
 cius cum hu-
 manis.*

Diuina.

est, eam non pertinere ad philosophiam primam, quæ est absoluta Theologia; quia motus est in materia, nec consideratur substantia ut est separata & immobilis. Secundum alterum Theologiæ modum potest considerari. Nam ea attingit naturam, habetque operationes Dei & diuinorum in natura, sed hoc fit ita, ut prima causa reuocetur ad Deum; propinquæ vero, quæ attingunt materiam, in hac ipsa proxime quærentur. Qua ratione iam ante concessimus ad Theologicam causam posse factum accommodari. Sed cum unicuique scientiæ tribuimus quod suum est, & ultimam hanc causam per se consideramus: licet connexa sit cum causa prima: modo tamen contemplandi seponenda est; Atque ita ad naturalem scientiam pertinebit tota causæ propinquæ explicatio. Nemo autem statuit nos tam impios esse, ac fuit Plinius, Galenus, Seneca, & alij Stoicorum officii, qui negarunt Deum quicquam posse, nisi quod naturæ consentaneum sit. Omnia Deo possible cum Theologis fitemur; at cum in hoc effectum natura utitur, quem etiam sine ea poterat præstare, causam non immerito, quatenus a natura sumi potest, inuestigamus. Nam Deus utitur natura non occiosa,

*Gal. ii. de
usu part. 3
lib. de organo
& factus.
Plinius lib.
2. nat. hist.
cap. 7.
Seneca lib.
i. 4. de benef.
cap. 8. licet
sæpe ultra sto
in sapial.*

sa, sed vt instrumento. At organo ne-
cessē est vim inesse, qua fiat id, quod de-
bet. Hanc vim scrutari nobis licet. Ex di-
ctis ergo patet, nos non tantum recte ex
physicis indagare causam effecti, sed & nec
aliter potuisse, aut debuisse.

Non autem theses hæ (a 105 vsque ad
118.) propriæ sunt huius materiæ: Nam
apologiam continet aduersus maliciosas
quorundam interpretationes de hoplia-
tria; in qua diximus effectum, aut na-
turalem esse, aut dæmoniacum; Si natu-
ralis sit, ceremonias adhibitas tantum es-
se meras imposturas; Sin dæmoniacus,
cum neque Deus, neque boni angeli
procurent; (Nam hi ita non medican-
tur, nec vllum, neque in sacris, neque
profanis historiis est exemplum.) Quid
ergo iam erat consequens? nempe cum
nulli genij restarent amplius præter ma-
gorum superstitionum principes, &
mentes humanas: hæ autem ita sanare ne-
queant, factum istud aperte Diaboli esse.
Itaque concludimus, si quæ non sanan-
tur magice ea sanari naturaliter, modo
nempe quem DEVS instituit, & legi-
timum esse voluit. At ad hunc minime
requiruntur ineptiæ illæ, quas adhibent
hopliatri; neque vis ista potest perue-
nire ad patiens membrum. Itaque
tota

*Quidam
theses de ho-
pliatria ma-
gice sunt
interpretati-
onem.*

tota illa superstitio est temeraria. Nec dissentimus, si quis dicat in his, quia vero curandi modo ad istum superstitiosum confugiunt, diabolicam imposturam accedere, ut scilicet in vulnere possit excitari dolor si ferrum aeri exponatur, vel alias male tractetur. Aut enim ille malus genius causas dolorum tunc machinatur aut mentem prelingit ut dolere se credat, qui reuera non dolet. Quid quod impellit patientem ad intemperantiam aliasque actiones prauas, unde mali humores vaporesue concitati ad effectum locum affluunt eumque dilendunt. Sed de his alias. Putabamus aliquem proditurum, resumturumque quaestionem, cuius gratia simul mentionem fecimus alienae materiae.

116. §. 117. Theologi merito pendent a diuina auctoritate. Nam is qui autor, *αὐτόπιστος* est, & rerum omnium essentias & alia intime non tantum cognoscit ut sunt, sed & ut fuerunt & futura sunt. Hominis tanta perfectio non est; Itaque testabitur hic tantum, quantum sensibus obseruauit ipse, & ratione collegit. Sed quia tam sensus, quam ratio possunt falli, quam firma est auctoritas, tam est & demonstratio, seu confirmatio per illam. Hinc euenit, ut veterum autorum scripta legamus quidam, ac multa in eis amplectamur tantum probabiliter.

Nam

Nam cum naturæ res sint perpetuæ: ob-
 seruationes & experientias etiam perpe-
 tuas esse necesse est. Quæ ergo nos obser-
 uamus nostris temporibus aliter ac vete-
 res; ea non immerito istorum fidem in-
 dubium vocant, siue quia alias aliæ causa
 accessorizæ mutarunt effectum, seu quia
 non satis attenderunt, licet idem multi,
 nempe alter alterum secutus, pariterque
 deceptus, dixerint. Accedit quod plæri-
 que non sat dextre iudicauerint. Propter-
 ea quod omnes circumstantias seu non
 obseruarint diligenter, seu non potuerint
 ob raritatem exemplorum;

Itaque non obligamur istorum verbis
 Ad nos plura exempla & inuestigationes
 peruenerunt per plurimum diligentiam:
 Et idem fiet, apud posteros. Itaque
 nobis promptius est iudicium, quam ve-
 teribus. Si sunt res quædam, quæ ob-
 concursum causarum mirabilem, rarum-
 que raro eueniunt, aut quæ semel toto
 mundi tempore seu accidunt, seu possunt
 accidere, in his ætati suæ est assentiendum;
 vt fuisse diluuium vniuersale veterum di-
 ctis credimus; etsi non experti simus nec
 velimus experiri. Discrimen ergo at-
 tendendum est in his, de quibus autori-
 tas est. Et si licet per alios iudicij acu-
 mine valentes, seu per nos non hebetes
 ingenio

*Autorita-
tes.*

VIG. AND. LIBAVII CONTEMP.

*Cur Vete-
rum scripta
legendis.*

*Arrogantes
sibi solos sci-
entiam.*

*Nimis cre-
didi se periti
naces aliena
sententia.*

ingenio periculum facere, & experiri rem
ita pronuntiabimus, ut illa se habet, siue
consentanea veterum placitis dixerimus,
siue non. Attendendum tamen, quod
illorum rationes nos facilius possint ad
veritatis cognitionem ducere. Itaque di-
ligenter sunt cognoscendæ. Et vnus ho-
mo non videt omnia; nec si industrius sis,
semper succurrent, quæ velis, aut qui-
bus opus est: nec pariter semper es affe-
ctus. Itaque auxilio nobis erunt con-
silia, & rationes aliorum. In hoc tamen
duo genera hominum peccant. Qui-
dam enim nihil verum æstimant, nisi
quod ipsis sit visum, et si a reliquorum
censuris nimium quantum distet, & cum
experimentis pugnet. Pronunciant au-
tem statim veluti si palma foret mundus
qua inspecti subito omnia se offerrent.
Hos vocat Philosophus imperitos. Pars
horum tantum rationem sectatur, ne-
glecto sensu: pars sensum tantum, ad
quem applicant, quamvis rationem.
Hi ergo sunt *αὐτοδιδάκτων*, nullius au-
toris testimonium attendentes. Alij adeo
mordicus suorum præceptorum & alio-
rum dictis, etiam falsis, & cum rebus
pugnantibus insistent, ut omnia alia et-
iam evidentissima reiiciant. Et si quæ-
ritur ab ipsis ratio: illud suum *αὐτὸς ἐπα-*
occi-

Occinunt: aut si vtuntur ratione sui au-
toris, etiam si paralogismus sit, tamen
pro necessaria diannova istum obtrudunt.

Tales sunt aliqui Galenici, & peripate-
tici, & alij, quos nos dicimus recte com-
miseratione dignos esse dum imbecillitate
quadam ludicij, nisi ea ignavia est, pro-
stituunt omnem ingenij libertatem, &
in cognoscendis rebus vigilantiam, de-
xteritatemque.

*Servi Galē-
ni & Aristē-
teus.*

Thema hoc est, de quo controuersia
est, quodque probandum suscepimus:
nempe, cum sanguinem qui percussorem
innocentis violentum indicat, vim seu
δύναμιν in seipso habere naturali quadam
passione acceptam, vt commoueatur ad
actum præsentis percussoris, factò vtri-
usque contactu. Non ponimus in quouis
sanguine eam esse nec semper esse. Nam
dispositiones ἐπίτητοι seu habitus ac-
quisiti interdum non diu manent; Et
licet ad eos suscipiendos subiectum sit i-
doneum tamen nisi impressio vel crebro
vel semel violente sit facta, non insunt.
In quo ergo sanguine præcedens alte-
ratio non est facta: in eo non ponimus
vim illam. Similiter potest accedere im-
pedimentum motus. Neque ergo tunc
actum ponimus.

118.

*Unde sim-
ul et emicam
tunc vulne-
re sine vi, si
motus.*

Q 2 Quæ

Quæstionis propositæ argumentum ex adiuncto totius ad partes adhibetur. Notum enim est, quod toti generaliter inest, idem partibus homogeneis inesse debere: Perinde ac si vniuersali argumento *contingit* Scias hominem omnem esse ratione præditum; de singulari logico idem nescire non potes: tametsi singularia sensilia varient circumstantiis. Nam esse potest, qui iam instar bruti se gerat & deliret quique sit in potentia. Sic de risu, & hoc ipso effectū cruentationis. Omnino sensilia singularia sunt mutabilia, quod diximus in lib. de visione aduersus Zabarellam. Poteramus autem etiam generalius assumere argumentum, nempe de omni animali id deprehendi verum, quod postea demonstratur de homine & bestiis, ita vt thema hoc sit principium prosyllogismi ad probationem argumenti assumpti. De bestiis sequetur 129. thema. Sed & ad animata omnino licet transire. Nam & in plantis obseruamus aliquid simile; Et his quæ ab istis post mortem seu interitū sunt sumpta. Nec poteramus res inanimæ (Paracelsici etiam his animam seu vitam tribuunt) omittere, atque ita comprobare totam naturam talem quandam *esse* possidere, vt amicis rebus, aut inimicis com-

moue-

In tota natura affectiones mutua conspiciuntur.

reueantur naturæ singulares. Id quod
 expacianti in rerum experientia, tum
 promptissimum fuerat tum iucundissi-
 mum. De homine & bestiis dicitur in
 thematibus. De plantis constat hortu-
 lanis, quod a brassica vitis in contrariam
 etiam partem deflectat ne eam tangat: Et
 quam mira recitantur in tractatibus sym-
 pathiarum, & dispathiarum?

*Erasmus in
 talibus qua-
 rit eviden-
 tes causas si-
 militer no-
 stro conatur*

De inanimis constat magnetis, Sagdæ,
 Pantarbæ, Suceini, & aliorum vis; argen-
 tum viuum ignem vt hostem fugit, au-
 rum amicissime amplectitur: nec sic alia
 metalla vt aurum. Sed & miscentur hæc
 Nam consensus elementarium cum cœ-
 lestibus est. Putatur etiam dissensus, vt
 manifestant constellationes quædam,
 quarum vi terra mouetur. Quam multa
 eueniunt talia, homini certas res inimicis-
 sime auersanti, adeo vt etiam de vita e-
 ius sit periculum ni remoueantur? Con-
 tra etiam quantum prosequitur & appetit
 alias? Ita in omni alio genere seu vno seu
 pluribus euenit: vt alia disputatione con-
 ficiemus. Sequuntur prosyllogismi, qui-
 bus confirmatur passio humana; tum in
 functionibus mentis, tum corporis, seu
 his quæ menti soli ascribuntur, & his
 quæ soli corpori, & his quæ vtrique sunt

120

communes soli menti ascribitur intellectus agens, tanquam inorganica operatio. Iam norunt seduli in isto opere, non tantum natura se stimulari ad plura semper cognoscenda, intelligendaque, sed de consueto redire impulsione istam ita, ut interdum etiam non aliter possint agere, quam speculari, quæ res tandem melancholicos vocatos, & sapientes gignit. Idem evenit illis qui hanc animæ vim non exercent sedulo. Nam ita aliena est ab illis contemplatio, ut si compellantur, vel in somnum labantur, vel aliter id nequeant præstare. Est & hoc rei huius argumentum, quod quam rem cum maiore cura cogitauimus, ut sit in nouis, valde mirabilibus aut gratis, aut aduersis, eam animo deponere vix possimus, & ut ut alia suscipiuntur, semper tamen auocamur ad motum priorem. Sed in re manifesta frustra fundantur verba. De corpori soli competentibus thema 122. loquitur. Et humorum motum adducit, id quod non medicis tantum est notissimum, sed & aliis, qui tum in aliis, tum in se agitationes statis temporibus percipiunt. Vnde dicunt quidam se gestare suum diarium secum corpori suo inclusum. Declarantur ista themate sequenti, suntque satis manifesta exempla, ut nisi

a vim

*vis si ma-
nim in af-
fessionum perti-
net.*

a vim manifestæ veritati facturo, non possint negari. Neque hæc solum ob- *Etiam inde*
 seruantur in viuis, sed in defunctis qui- *functis hu-*
 busdam, in quibus ad sua consueta loca *morum mo-*
 diuerſi humores solent. Nam quibus- *ius consue-*
 dam suspentis capilli crescant; quibus- *ius aliquan-*
 dam ex oculis guttæ delabuntur, ibique *du manet*
 concreſcere etiam solent. Et quid vul- *præsumre*
 garius est, quam ad vulnus contendere *illate ali-*
 sanguinem, in venæ sectionibus? Ita et- *quo calore.*
 iam in aliis præsertim vbi se enormiter læsum, percipit sauciis, eoque vertit cogitationes. Vis enim imaginationis in hac directione magna est, vt in excretis **quotidie experimur.**

Notus nobis est Theologus quidam *123.*
 primi nominis amicus noster summus, *G. M. Tb,*
 cuius non sine honore mentionem faci-
 mus qui exposuit nobis sepe naturæ quod-
 dam munus sibi aliquando obtigisse, vt
 singulis mensibus certo & infallibili tem-
 pore euacuaretur, ad sua loca sponte col-
 luvie humorum concurrente, & naturam
 leuante. Id postea cognouimus etiam aliis
 vsu venire. Expultricis naturæ vim hanc
 esse dixeris. Credo sane sed neq; alia sine
 natura fiunt. Et oportet principiū aliquod
 motus esse: siue id voces naturam propriā,
 siue ἐκίνητος, quæ interdum etiā est conci-

*Bilis rediens
ad vomitum
confectum.* ratiore natura propria. Quis enim ignorat vim consuetudinis? Sat documenti est in canibus istis, quorum alter ad venatum, alter ad otia erat assuefactus. De bilioso illo meminit Fernelius: nec nostris vinipotoribus res incognita est. Cur autem ad ventriculum potius, quam per naturalem viam ad intestina moueatur humor, non praesente obstructione, possit quidem copia etiam per alias vias exuberans causa esse: Sed quia lurcones tales crebro solent vomere, hunc modum assuefactione postea in naturam acquisitivam transisse consentaneum est. Et notum est medicis, in pluribus per alias vias, quam per intestina aut vesicam exonerari humores: ut illi cui per umbilicum exibat lotium: alteri sterminus per vulnus citra vitae incommodum graue. Aliis sudores sunt consueti; aliis sputa.

*Thes. 124.
Sensus &
affectus.* Actiones corpori & animae communes sunt sensus, affectusque. In his observamus idem. Et non tantum si homines sunt, sed & si bestiae: quanquam, ut habet thesis 127, ratio in hominibus quibusdam magis quibusdam minus obsequitur. Nocturno tempore iratis redeunt divinae pugnae; aut etiam si frequenter alioquin quis solitus est contendere. Et quidam nisi concitentur so-

tur solito modo, vix viuere possunt. Itaq;
morosi & iracundi existentes, a parua sæ-
pe re occasionem tumultuandi sumunt.

Si ad desuetudinem admoneas, negant *Mores in-*
posse. Sicut quidam assuefacti ad furandū, *liti.*

vix abstinent manus. Crebræ sunt ita im-
potentium voces, se nisi vita posita, pone-
re morem suum non posse. At ille non est

nisi ex crebra actione acquisitus habitus
quidam. Inuenias quosdam qui manibus

pedibusque gesticulentur, etiamsi aliud *Gesticula-*
quid agant, cogitentque. Nempe solito *tores.*

motu istæ partes concitantur. Sed hæc o-
mnia domi cuiusque fere nascuntur. In

sensibus deprehenditur idem. Assuetum
vigiliis, & exercitio sensuum, si coegeris

abstinere, actū egeris. Recurrunt somni,
vigiliæque suo tempore. Non autem hæc

naturæ primæ ascribi posse, indicat muta-
tio in aduersum. Sæpe enim somnolenti

sunt alacres, vigilesque assuefactione, &
contra vigiles euadunt somnolenti, Licet

idem dicere de naturali virtute, quæ ad
corporis conseruationem, nutritionemq;

spectat. Noui heluones, qui natura tales *Heluones as-*
non sunt, sed assuefactione. Hos, nisi *suefactione.*

præbeas potum præsertim consuetis tem-
poribus, occidas. Nam & in morbos inci-

dunt, denegato, quod potent. Narratum
est nobis exemplum cuiusdam barbiton-

O 5 sorio

foris Lipsensis, ni fallimur, cui consuetus potus in prandio cœnave erat septem cantuarorum Liptensium. Huic in febrim illapso minuer. medici pocula volebant, & vnciatim insillare sat tenuem cerevisiam.

Sed ille vix detrahi partem tertiam sibi est passus. Viti auditi que sunt nobis ab-

*Athenij
Sunt in te-
nentibus ut
Paracelsus.*

stentij primum, at quibus postea arrisit vinum, ut nullis essent heluonibus inferiores. Idem aliis accidit in potu cere-

*Noctu vigi-
lans.*

uix. Recitatur historia ex Vadiano de quodam ad nocturnas vigilias nato, qui non potuit abstinere ab esu felium, ca-

*Vide pere-
grinatione
Martini a
Baumgar-
ten, de Ae-
gyptus aga-
fonibus.*

numque mortuorum. Sed in hoc poterat etiam alia causa esse: scribunt tamen Tartaros quosdam ex consuetudine delectari eiusmodi cibo: qui si ad humaniorem vocarentur, procul dubio relicturi essent feritatem.

*128. Iracun-
di.*

Experiantur hoc crebro nostri homines. Nam adeo tenaces sunt irarum, ut si desit hostis, quemvis etiam ex amicis provocent, data parva occasione. Et plurimi irreconciliabiles sunt, nec possunt sopire affectus vlla admonitione. Quidam poti in hæc verba erumpunt, necessitate se compelli ad pugnas, nempe consuetudo compesci vix potest. Quidam vel visu anton rixandi accipiunt. Sed hæc vulgaria sunt. Non potest ignotum esse de cani-

*Potiores per-
cussores.*

bus

ous quod dicimus: vt nec illud, quod plarunq; etiam cæsores, carnifices agnoscant, & fugiant, a quibus tamen nihil sunt passi violenti. De quodam cane narratur, quod percussor ē domini sui persecutus sit, eumque latratu & morsu prodiderit. Adeo non suos tantum hostes, sed & dominorū infestant. Deducit autem nos hoc thema a crebris actionib. imprimētib. habitū, ad violentas, quæ potestatem multarum non adeo violentarum obtinēt. Nam vel semel agitato canis infestus redditus, nec etiam absente, & remoto eo, qui agitauit, latratū sistere possunt. Sic nec aliis bestiis agitatū tuto occurre licet sis illis notissimus. Spacium dandum est iræ, donec deferuescat, quod non obseruans ille vrsi curator, ab eo est discerptus.

Quæ hætenus dicta sunt de aliis, ea accommodātur iam ad sanguinem, vt de similibus idem fiat iudicium. Est autē & hic generali axiomate comprehensus. Itaque idem pati poterit. Arguitur autē non ex simili tantum, sed & maiori, quo efficaciores ad hunc alterandum sunt causæ, isque ad patiendum procliuior. Constituimus autem veluti nouum thema subalternum, quod postea peculiariter arguimus. Alterationem seu naturalem seu violentam in contrarium esse, manifestum

129. Canis
pertinacia.

Vide Came-
rarij obser-
uationes.

Ita in mes-
sione aliquan-
do scimus,
quem plac-
tum puta-
bam.

130.

Alteratio-
131.

fectum est. Nam ex albo fit non album,
puta nigrum vel aliud genus colorum.
Nec posset fieri album, nisi alterans, seu
dealbans proximum, esset huius naturæ.

*Finis agen-
tium natu-
raliter.*

Nam agentis naturalis finis est similitudo
passi. In quibusdam potentia vicina inest,
nec in his mutatio ad contrarium requi-
ritur, nisi secundum quid: ut cum raden-
do aliquid dealbatur, cuius potentia in a-
ctum educitur, seu potius occultatus ab
obiecto actus manifestatur: quanquam
in aliquibus etiam dispositio noua, rarita-
tis scilicet: ex consequente luminis rece-
ptione diuersa albedinem inducit. In qui-
busdam etiam potētia præparatione qua-
dam inducitur, potentia scilicet talis, non
autem omnino patiendi. Nam subiectum
est capax alterationum: primum quidem
omnium naturalium, reliquorum, prout
disposita sunt, longius vel proprius absen-
tia a primo. Vnde & apparationes variāt.
1. de anima. Sed de mouentibus actu dicitur, quod a-
162. 132. ctiones eorum sint passiuorum, non autē
ipforum agentium. Necessē itaque est, ita
moueri subiectum, ut mouet agens, & tan-
dem quantum potest, ad eius naturam re-
digi. Nec refert, si in quibusdam, ubi se-
remotior est potentia, crebriore actione,
& diuturniore est opus. In quibusdā non:
quædam etiam omnino non possunt actū
recipe-

recipere, ut lapis nulla projectione sit spō-
 temobilis. Promptius itaque in symbo-
 licis fit receptio naturæ similis, ut physicis
 constat. Et cum de aliis motibus axioma
 verum sit, de alteratione non poterit fal-
 lere. Est enim generale. Sed obiiciet ali-
 quis, illum sanguinis motum alterationē
 non esse, cum loco moueatur: itaq; aliud
 quoddam loco mouens requiri. Dicemus, *Sanguis al-*
 alterationem eam esse veram: siquidem sit *teratus cum*
 in subiecto manente eodem, mutatio; Eo- *accipit certi*
 dem autem, non secundum formam vi- *motus ad*
 uentis, sed propriam humoris, quam misti *præsentiam*
 formam aliqui vocant. Nam sanguis mi- *us agentis.*
 stum quid est, sequitur aut illam vis quæ-
 dam, motus localis causa, si assit actus pro-
 uocans, nec quid obstat. Sic ferrum ma-
 gneti affricum inde alteratur, ita ut possit
 attrahere aliud ferrum, aut etiam moueri
 ad arcton, ut in ligulis horologicis appa-
 ret. Quomodo ergo natum erat moueri
 alterans ad talem actum, ita postea moue-
 tur alteratum. Nec refert, si ante eandem
 alterans causa in animo fuit, qui notitiam
 hostis habuit. Nam naturaliter etiam post
 notitiam procliuitas ad similem motum
 manet, cum scil. virtus cum spiritu aliquo
 aduerso exiens prolicet *diuapit*. Et hoc fit
 tunc magis, cum ipse percussor præsens
 commouetur, anxius animi ob factum.

Et diri-

*Meticulosi
inmutatos
ad similitu-
dinem veri
percussis,
sic alide com-
moueat.*

Et dirigitur spiritus cogitatione, quæ ex
imagine percussio oritur. Infra dicemus;
quod non sit absolum si aliquis meticu-
losus, valde consternatus ob id, ne indi-
cetur, atque ita reus iudicetur, etiam si sit
innocens, hac ipsa perturbatione hali-
tus ad mouendum dispositos, tanquam
veri percussoris essent, emittat, atque ita
motum prouocet.

132.

*Magna cau-
sa effectus
magnus, a-
quat aut et-
iam superat
virescens
dorum effi-
cientiū cre-
bro repeti-
torum.*

Hoc saepe iam dictum est. Et exempla
sunt in promptu. Paruus calor paula-
tim liquat niuem, magnus repente. Ma-
gnum periculum audaces reddit, & confi-
dentes semel: quos parua pericula non
nisi crebra facerent. Nausea sæpe contra-
hitur aduersantium medicinarum usu me-
diocri crebrius repetito; At eandem con-
citaueris medicina auctiore, fortioreque.
Aqua chalybeata vim astrictoriam chaly-
bis accipit crebriore parua massæ extin-
ctione. Magnam quantitatem accipe &
est etiam semel prastabis. Adde quod in
quibusdam semel confertim adhibitis vis
sit penetrantior, mutatioq; maior & diu-
turnior. Empyreuma violentum magni
ignis seu nidoris, diutius hæret, estque ef-
ficacius, quam si sæpe per interualla vi mi-
nore id tentaueris. Imo etiam quod cre-
bro repetita parua actio nequit, id magna
vna potest; Nam parua actio tandem con-

suetu-

uetudine nihil offendit: magna offendit.
 Non læditur mithridates veneno, quod ei
 esset adfectus, parua quantitate cum ale-
 si pharmaco sumta. Interemtiseundem,
 i ab initio magnam exhibeas. Pucila
 quædam ab araneis voratis paulum ad
 maiora venena confirmata fuit. Qui se-
 cundo si imine rapido deferuntur, a ma-
 gna causa breui tempore tantam conci-
 piunt vertiginem spirituum, vt sat diu
 post, omnia visa simili appareant rotatio-
 ne circumacta. Idem non patiuntur le-
 ui flauio delati. Nec verisimile est, si
 quis hosti suo crebro conuersetur, cum
 diu posse fouere affectum hostilem. Nam
 amicitie fundamentum est conuersatio.
 Itaque semel ab eo enormiter læsus, id pa-
 tietur, quod a læsione frequenti non fie-
 ret. Confirmant hoc hostium castra.
 Nam adeo discunt negligere hostes, &
 non curare tormenta, vt etiam inter to-
 nitrua & fulmina belli saltitent & læ-
 tentur.

In insolitis autem & impræuisis, fortius
 commouetur animus, vimque imprimis
 suis membris validius. Verum ennuero
 quod ad axioma istud attinet, notanda est
 diuersitas eff. etuum. Nam quædam vali-
 dam requirunt causam, quædam non vali-
 dam, licet crebro recurrente. Nam vi non

*Varietas ef-
 fectuum pro
 natura age-
 lium & pæ-
 tuum.*

exca-

excauatur lapis agutta, etiamsi simul cadat centies mille times: at excavatur crebro eius casu. Qui violento igni velit calefacere vitrum frigidum: is sine eius ruptura id non possit, ut nec candens refrigerare vno impetu. Qui liquatum cuprum restinguere statim multa aqua cupiat, is quo pacto periculum excussi ex fornace eiet, dispiciat. Fit tamen etiam hic vno

*Hoc constat
maxime in
Chymicis o-
peribus.*

motu violento, quod non fieret multis parvis. Determinati sunt quidam effectus.

*Chymicis o-
peribus.*

Itaque ad eos non peruenias nisi paulatim. Experiuntur idem Chymici, dum salem nitri, antimonium, & alia imprudentius coquunt, festinantque in opere: quam causam esse putem, ut pauci attingant scopum in metallorum expurgatione ad formam

*Festinatio
corrumpt
operum que-
dam.*

auri, etiamsi artem calleant. Festinantia enim a diabolo est; Inquit quidam artifex. Sed quanquam hæc ita se habeant: nihilominus κατὰ τὸ πλεον ἐστὶ, quod diximus, nempe id posse fieri a causa vehemente semel, & unica actione, quod ab imbecilli eadem vix longo tempore fieret: quin & interdum non fieret: ut sal nullo paruo igni funditur, magno funditur. Spiritus salis & vitrioligenæ igni reuerberij, ut vocant. Arenæ non mediocri summa liquecunt, ut nec ferrum. In aliquibus tamen tandem crebra actione peruenitur ad finem eundem.

Cum

Cum confectum sit, motum naturaliter *133. Thesis.*
 ita posse euenire: sint autem tria in cada-
 uere secundum Hippocraticam diuisionē
 contenta, vt humores, continentia, vt vasa
 seu solidæ partes, & spirituosæ, quæ vocat
 impetu lata seu concitata, quæstio est cur *Cur sanguis*
 nō potius alia, quam sanguis faciant indi- *Et non alia*
 cium. præsertim aut spiritus, & solida, quæ *inducunt.*
 sequuntur motum spirituum. Plures sunt
 causæ, cur solida non possint in cadauere
 tali moueri. Sunt enim ponderosa, nec
 requiritur ad ea vis parua, vnde quæ cau-
 sa ea mouet localiter, eam oportet sat va-
 lidam esse, siue interna & connata sit, siue
 externa, & violenta, quo pacto vi magica
 prolicitus genius transferre & mouere ca-
 dauera memoratur. Sed interna & natu-
 ralis est in ipso subiecto, cum conatu prin-
 cipis animæ, caloris & spiritus in muscu-
 los neruosque debite deriuati, qualia
 principia in cadauere non sunt. Nam
 vt sint spiritus & calor: princeps tamen
 pars abest: nec tanta est quantitas isto-
 rum, nec si fieret conatus, restitaret, mus-
 culosque intenderet spiritus per vulnus
 facile elabens. Interea autem & solida o-
 portet esse motionum instrumenta. De
 calore & spiritu aperta ratio est. Sunt e-
 nim calor quidem qualitas, tactu notabi-
 lis, spiritus vero non ita corporeus, vt sub
 P. visum

visum cadat. Non enim coloratus est, aut ita terminatus, ut in eo collecto lumen progignat colorem. Itaque elabatur insensibilis. Si quis tamen in sanguine calor, spiritusque restat, cum ita connexa sint hæc tria, ut facile alterum moveatur cum altero, indicium per spiritum etiam dari non est absurdum, sed quod ex sanguine deprehenditur. Necesse autem est in sanguine fluido, spiritum quendam & calorem residuum esse. Nam alioquin concrecit, & stat immobilis. Relinquitur ex his, sanguinem solum posse indicium manifestum facere; id quod etiam visu deprehenditur. At stipulantur his & alia quædam argumenta, quæ in sequentibus enarrantur.

*Non est absurdum etiam
si minus inde
esse, si obser-
vanti possent.*

143. Cum indicio relictæ sint humores: Sunt. que hi in corpore varij, ut bilis utraque, pituita, serum, ichor, semen, & alij post sanguinem, ostenditur nullum ex illis idoneum esse ad indicandum. Oportet autem hic accipere sanguinem, ut in venis est, ac arteriis: nempe non sine mistura quinque humorum, sanguinis, proprie dicti ichoris, pituitæ, bilis utriusque, quæ in venali sanguine deprehenduntur potissimum. Quinque potiss. argumentis, sanguinem non alium humorem potuisse ita moveri comprobamus. Primum ex providentiæ di-
- 144.
- uina

uina est, quę in sanguine maxime apparet: *Argumenta*
eandēq; quādā dicta scripturę diserte no- *sanguinem*
tant. Eam facultatem sanguini indidit cō- *mo. eripos-*
ditor, vt materia hominis possit esse, tum *tissi.*
generādi, tū cōseruandi, q̄ attinet ad cor-
pus eius. Deinde in eo ipso omnes toti⁹ vi-
res quoddā quali praeid ū habent. Vnde
nulli animalū est vita, nisi sanguinem, aut
analogū obtinēt. Hinc dicit in eo esse vi-
ta: eo effuso insigniter, collabescunt vires:
effuso ex corde cū spiritib. interit animal.
Prohib. idē comedi, certū vsum obtinuit
in sacrificiis & spiritus immūdi in suis im-
puris sacris hoc ipso amulati sunt, popo-
sueruntq; diuinos honores. Sic innocua
cædes designari solet per sanguine polluta-
tas manus, & per sanguinē innocentem ef-
fusum. Idē saepe ponitur pro homine toto:
In illo ipso quippā arcani esse, tacita ani-
morum religio confitetur. Hic dicitur ac-
cusasse fratricidam. Ille ipse saepe alias
est innocentiae testis. Omnino tum Phi-
lippus Melanchthon, tum alij hoc ipsum
τὸ δέον καὶ μυστικόν in sanguine annotarunt,
& veteres vna cum recentib. pudoris, im-
pudentiæq; , & aliorum affectuum, sedem
aut indicium ei tribuunt. Vnde concludi *In sanguine*
mus, cum tanti sit sanguis, non immerito *characteris-*
quendā naturæ characteris. ū in eo poni. *mus naturæ.*
Qui historias consulere velit, poterit ista
P 2 quæ

que cōpendio concessimus in immensum
ampliare. Et quidem quod attinet ad sa-
cras historias, ex debebant singulis notæ
esse ex bibliis. In aliis legimus, quanta per
sanguinem molitus sit diabolus. Iulianus
Apostata baptisimū suum sanguine victi-
marum immolaturū abluere conatus est,
ut dicitur in 6. tripart. cap. 2. cuius rei ille
pœnas dedit suo sanguine, sua manu in æ-
rem sparso, ut est cap. 47. Notum est dia-
bolum suos sibi obligare interuentu scri-
pturæ exaratæ proprio sanguine, signata
sint literarum eius mancipia, habenturq;
variæ historiæ passim apud Bodinum: Fuit
olim etiam mos Ethnicus in solennib. sa-
cris fossæ infundere sanguinem, eamq; ob-
ire saltitando, unde Leuit. 19. dicitur: Non
comedetis super sanguine, id quod anno-
tauit idem Bodinus. Victimas cruentas
diabolum petiuisse testatur illud Virgilij:

Sanguine placastis ventos, & virgine casa:

Sanguine querendi reditus.

Apud Langium Epist. lib. 1. Epist. 24.
de sanguinis ad restinguendum amorem
usu sermo est: Plini. lib. 28. cap. 1. Corn.
Cels. lib. 3. cap. 23.

De Gnosticorum hæresi multa narran-
tur. Vide Langium lib. 1. Epist. 71. de lu-
dæis. De latronib. narratur, quod sangui-
ne occisorum poto vel cum pane comesto
reddan-

reddantur ad omnem eadem audacissimi.
 Similia innumera licet colligere vacanti.
 Nos omiſſis hitoriiſ rem perſequemur.

Patuit argumentum de diuino quodam
 characteriſmo ſanguini impreſſo: vnde
 non immerito cōcludi poteſt, hūc eſſe ſta-
 tuiq; recte indicē ſui aduerſarij, motu ſui
 ſeu concitatione naturaliter acquiſita.

Argumentum aliud a coniunctorū mo- 145.
 bilium poteſtate, quod ſatis maniſeſtū eſt,
 & conſpicuum in affectibus animi, aliisq;
 cōmotionibus. Notum eſt qua neceſſitate *Sympathia*
 cōiuncta ſint, vitæ principiū primariūq; *connexorū*
 eiꝝ inſtrumentū; vnde vno patiente alte- *in nobis.*
 rum affici neceſſe eſt, & ita porro in dein-
 cept ſequentib. vſq; ad vltimū. Eſt. n. qua-
 ſi colligatio quēdā, qualis in machinis ver-
 ſatilibus concinnatur, in quib. moto prin-
 cipio reliqua agitantur, & viciffim. Itaq; vt
 maxime dicendi eſſent ſpiritus prima mo-
 tus cauſa: de ſanguine idem non foret ne-
 gandum, quanquā deincept locatus com-
 moueretur. Sed nos facilitatē, ſeu procli-
 uitateꝝ quandam ad motū concludimus,
 propter ſpiritus & calorem. Vnde proba-
 bile eſt, hunc moueri potius quā alioſ hu-
 moꝝ, quibus principaliter talia adiuuē- *Sanguini cū*
 ta non ſunt conata. Ineſſe autem ſangu- *in Venis con-*
 ni ſpiritus caloremque debere, contraria *cluſus eſt, ſſi*
 paſſio abſentibus illis teſtatur. Nam *ritus aſſuet.*
naturaliter.

P 3 frigore

frigore & defectu spirituum concrefcit, fitque immobilis. Nec ignoramus effecta caloris frigorisque ad motum, & immobilitatem, non in animalibus tantum, sed & inanimatis. Inde concludit Philof. aliquando non imminente ignem calidiss. esse elementorum, terram vero frigidiss. siquidem ille mobilitate adeo viget, ut etiam formadicatur. Terra vero quiete summa stabilis est; quanquam alia quadam ratione utrumque elementum dicitur initari τὰ ἀρδαιὰ τὰ ἡμετέροισιν καὶ ἀπὸ ἐνεργείων καὶ αὐτὰ γὰρ καὶ αὐτοῖς ἐξ ἧς τὴν κίνησιν. Ex dictis patet talis dianctia.

1. Meteor. 3.
cap. 2. de calor
lo tex 96. &
seq.

9. metaph.
cap 9.

Cui plures ad mouendum causæ sunt,
& potiores, id motu suo indicium
dare, & conuenientius:

Sanguini, &c. Ergo, &c.

Patet assumptum, tum per internam vim ad motum destinatam, aptamque ad finem talem peculiari providentia, tum per adiumenta concitationum.

147.
Nutrimen-
tum,

Nutritum oportere potentia simile esse nutriendo, certum est. Nam in eandem abiit substantiam. Iam sanguis destinatus est primo alendis omnibus in toto membris; Toti ergo corpori potestate respondet, ciuitas; proprietates suscipere est natus. Sed & de altero principio, forma sc. idem confirmari potest. Nam si augmentum
secun-

secundum formā sit, teste Philosopho sanguis autem est augescētis materia: ad formam etiam similitudinem obtinebit. Deinde non dissentire a forma debet, quod eiusdem sit per nutritionem subiectum.

Sed & operationes de anima tellantur, q̄ ea vires in corpore exeat per calorem spiritum & sanguinem. Etenim siue sanguine sensus nō est: nec siue hoc moto animi παθήματα. Quod idem iunct intellectum, cum veritate, experiri ēis cōprobata, docet Phil. 2. de part. an. 2. Constat ergo instar totius obtinere sanguinem. Idem confirmatur semine, quod ex illo g gatur. Iusuper primum in corde continetur, ibiq; ut in vniuersali membro vim ad omnia accipit. Eo ipso deficiente omniū membrorū deficit virtus, vitaq; q̄ argumēto est, ipsius interuentu omnia esse, & bene esse. Constat ergo axioma 147. Deducimus autē inde, q̄ totius affectiones facile suscipiat, in eiusq; locum veniat, adeo ut consentiat ad motū illius, nec raro moueatur similiter, ut sic non immerito dicere possemus, sanguinem in indicio hoc id præstare, q̄ illoquin fuisset hominis totius. At hoc ipsum nullus alius humor exequi potest.

Sanguinem in corde informari Galenicis paradoxū est, confessum axioma Peripateticis. Et disputatū multis seculis est in.

*Sanguinis
vires in ani-
ma defun-
ctiouis.*

150.

*Sanguis cor-
dis primū et
per se san-
guis est: Re-
liquus nisi
cordis virtu-
te sit infor-
matus po-
tius humor
ruber est, &
sanguis a-
quinocē.*

ter partes maximis cōtentionibus. Litem videtur dirimere voluisse Zabarella. Nos eam relinquimus. Nostrium Thema videtur *παρὰ δὲ τὴν* primo aspectu. Nam cū dicimus sanguinem informari in corde; Videmur non quemuis, qui rubet humorem sanguinem appellare, sed eum tantū, qui in corde est informatus. Verum nobis nihil dicitur miri. Omnino enim sanguis non est (nisi *ἡνωμένος*) nisi formam hanc, ut sit id quod est, a corde sit consecutus. Hoc enim solum membrū hanc vim obtinuit, ut vltimum nutrimentum, omnibus aptum partibus præparet, seu intra se, seu virtute emissā. Patet hoc in affectionibus animi, quibus contabescit corpus totum, patet & ex pulmonum vlceribus, & febribus, & aliis cor tangentibus morbis, quib. præsentibus tabes, seu atrophia comes est, aut pedissequa. Deinde cum sit caloris spiritusque vitalis fundamentum, & materia, ista autem radices in corde obtineāt: sanguis in corde informari, atq; ita quasi omnia connasci, ut non disfluāt necesse est. Alioquin quomodo a fonte haustas vires ad corporis partes reliquas perferret citra diuulsionem? Nec est ut cōfugas ad sympathiam epatis cum corde. Multi vixerunt sat carnosi affecto tamen iecore; Quidam etiam sine iecore vitam tolerarūt, quibus nihil-

nihilominus sanguis fuit. Et in principio generationis primo omnium cor sanguine plenum est.

Sanguinem pulsu moueri; itidem arguit, eum cum vitæ principio valde affinem esse. Nam ista vis cordis propria est. Mouetur autem cor primo; ita vt alia omnia membra inde habeant initium motus. Quod planum facit syncope, & contentio in aggrediendis operibus, ad quæ opus est robore. In ipso vitam explorant medici. Nec mortuus censetur, cui hoc palpitat. Sed ne principium petamus dicimus positionem nostram non tantum mutuo argui per hoc, quod cognationem cum principio habens arctam valde; eius motum sequatur: sed & philosophus eandem agnouit, vbi dicit *σεύζει δὲ τὸ ἀμαὲν*

156.

3. Hist. an.
12.

ταῖς φλεβῖν, ἐν ᾧ πᾶσι πάντῃ ἀματόις ζωῆς: quod ipsum affirmare videtur nō tantum propter experimentum, sed & rationem.

Nam vt in omne corpus ad nutriendum perferatur commode: affluere debet per canales suos: id quod non saltem attractu egentium membrorum, & expulso saturatorum fit, verum & eius ad subsidium

*In lib. de ro-
ssur. cap. 8. l. 1.
ad sent. tri-
buit propter
ortum ex cor
de.*

natura sua parati, accessu; cuius gratia motum quendam accepit. Eadem vi etiam venæ sunt præditæ; Nam & hæ ex corde egressæ eius naturam retinent; licet arte-

P 5 riæ ma-

ria magis, quam venæ proprie sic vocata. Insuper αὐτομότοι quadam crebro coniunguntur venæ & arteriæ. Non itaque abiurdum est, communicari etiam affectionem. Sanguinem sane σπινθὴν quandam obtinere, norunt etiam nostri barbitonfores; qui saepe id observant tum inter secandam venam, tum in peluiculis in quibus non raro palpitat. Vnde inquit Langios stolidæ opinionæ imbuti animam cum sanguine exiisse præcipiunt, ut is reforbeat. Et quæ causam violentū eiceret, ex pertula vena sanguinem? Languidas cum est, non exilit; ut & cum crassius vitcidusq; minimum. Nempe vis eius ibi deficit; hic impar est mouendo. Spiritu solo in altum non truditur sed accedente impetu proprio, & suo. Vas seu canalis aliquid confert, at non totum. Plenitudo etiam aliquid; sed hæc non est perpetua. Proclinitas minimum rationis adepta est. Nam etiam ultra caput elata manus vena si percussa fuerit penetrante ictu, eiaculabitur sanguinem. Verum si tantum hoc obtinuerimus, quod nos obtinuissæ persuasum habemus; sanguinem venis omnibus conclusum palpitare, alibi magis & euidencius, alibi minus & obscurius; siue vis illi insit soli, siue adiuvantibus spiritibus & aliis, veritatem attingimus.

Concer-

concertant alij de arteriarum vi pulsifica, *Vis pulsifica*
 ne hæc eis insita naturaliter; an accel- *arteriarum.*
 eria, a corde, vnde influat. Galenus du- *Galenus du-*
 bitasse videtur. Is sanguini quidem vim *bis senten-*
 tam pulsantem non tribuit, contra ac *tia.*
 aristoteli placuit; neque etiam venas pul-
 re adimittit, cum eas vocet ἀγγεῖον ἄσφου-
 ρον. ὁ μὲν δὲ ὁλως σφίζει: de arteriis tamen af-
 firmit quod sint ἀγγεῖον σφίζον: non qui- *In C de pl.*
 em virtute propria, & insita; sed in- *Hip. & Plat.*
 fluente ὅτι ἡ καρδία ἐπιπέμπει τὰς δυνάμεις.
 His aduersus habentur in 2. de causis sympt.
 ap. 2. Vbi membra palpitantia a pul-
 santibus arteriis distinguit, facto axio-
 mate tali: ὃ δὴ ὥσπερ τοῖς ἀρτηρίαις αὐτῶν
 κατὰ φύσιν σφίζουσας εἰκὸς εἶναι πᾶσα δύνα-
 μιν ἔμβρυον, ὅτω καὶ τοῖς παλλομένοις μέ-
 λεσι. Manifeste dicit naturaliter pulsa-
 re arterias vi insita; membra autem tre-
 mentia hanc affectionem non obtinere
 ita. Pulsus itaque causa Galeno modo
 insita est arteriis, modo a corde influit. *Vallesii ibi.*
 Vallesius adferit illustratione quadam *illustratio.*
 influere vim istam per tunicas arteria-
 rum: argumento quod partes arteriarum
 aqueo interceptæ non pulsant, etsi spi-
 ritus influat inserto calamo. Galeni autem
 discordiam σφῶ φαρμάκῳ ambigua locu-
 tionis palliat quasi vim insitam appella-
 rit eam, qua possit dilatari ad pulsum natu-
 raliter;

raliter cum interim *δύναμις* a corde influat
 Itaque arteriis tantum dispositionem quā
 dam ad talem motum suscipiendum na
 turaliter tribuit, quam philosophi poten
 tiam passivam, quæ est materiæ, solent ap
 pellare. Sed neq; argumentum eius quic
 quam roboris habet, neque vera est excu
 satio. Nam pars laqueo intercepta, poten
 tia iam diuisa est a toto. Itaque eius pulsu
 non intermittitur, quia virtus non influa
 per tunicas continuas; sed quia instar e
 mortuæ & separatæ a communi principis
 est. Id quod arguitur in sentientibus fir
 miter ligatis in quibus stupor oritur. E
 notum est nullius partis *δύναμις* valere n
 præsto sit cordis adiumentum per spiritum
 & calorem. Deinde argumento isto non
 arguitur thesis, quæ erat. Arteriæ non
 habent sibi insitam vel connatam vim pul
 sificam; Argumentum huius quia ea in
 tercipitur laqueo, interim tamen spiritus
 affluit per insertum calanum. Non in
 quam arguitur quia interceptio non hoc
 ostendit; Sed aliud, nempe tum separatio
 nem, tum virtutis generalis communio
 nem ex solutione unitatis potentialis, seu
 continuatis interuersam. Itaque peccat
 Elencho *ἐχθόρας*. In excusatione Galen
 manifestam vim facit textui. Non dici
 tur illis dilatandi potentia inesse, sed arte
 ria

ἡ δὲ αἰτία τῆς φύσεως σφύττειν: cuius causa est
 ἡ φύσις ἐμφύτη. In lib. I. de causis pulsuum;
 ἡ φύσις δὲ σφύττειν σφύττειν cuius organum
 ἡ ἀρτηρία. Nam hanc dicit esse tertiam
 causam continentem pulsus. Et organum
 huius confirmatum. Iam autem natura in-
 generavit ipsas organis potentias confi-
 gente hoc quoque Galeno. Cur ergo ne-
 cet idem vim pulsivam esse connatam ar-
 teriis? Sed nos omitta questione de causa
 pulsus, contenti sumus, ostendisse san-
 guinem solum inter humores pulsu mo-
 veri, siue illa vis sit in ipso siue in venis &
 his coniunctis, a quibus quodammodo
 amaccipit. Et quidem in ipso primum
 non esse, ostendit illatiua particula:
 ἢ ἢ: quasi diceremus, ratione infor-
 mationis eius in corde, quodque vehicu-
 lum est spiritus & caloris vitalis, cum si-
 niliter quodammodo moveri, aut ad ta-
 lem motum aptum esse, cuius non ob-
 scura edit argumenta pro modo confi-
 tentiæ & naturæ suæ. Ut tamen actu mo-
 veatur non negamus concurrere causas
 plures, et si in ipso sit potentia. Sæpe a cō-
 iunctis fit, quod non a singulis.

Non quærimus hic, sit ne aliquis pulsus
 amatorius, seu aliqua differentia ex qua
 amor possit deprehendi, sed dicimus a-
 morem per sæpe innotuisse sanguine intra
 arterias

Thesis 134.

*Amor indi-
catus san-
guinis mo-
tu.*

arterias venasq; valde commoto, concita-
taque vi pollicetur in corde & arteris. Vnde
intelligimus in animi affectibus vehemē-
tioribus, sanguinem agitari perturbari
que simul non mediocriter. Historia est
apud Galenum lib. de præcognitione ac
Polthumum cap. 6. quomodo & quibus
circumstantiisprehenderit ex pulsū fœ-
minam quandā Pyladis hyllrionis amor
captam. Similis est apud Valerium Maxi-
mum de Antiocho perditæ amante Stra-
tonicæ matrem suam, quem affectum
prehendit ex commotione sanguinis
& pulsū Erasistratus. Recitat Cornax quē-
dam adolescentem assidentem saxe amicæ
ex vena rupta in temporibus copiosum
feruentissimumque sanguinem profodisse:
Similia facta frequenter annotantur
ex quibus præter, quævis sit animi affectu-
um, quæq; confusio sanguinis cum prin-
cipio, quod est in corde præter, perturba-
tionū. Nam et nanius prosequitur rem
amata, aot aliam desideratam, vna effun-
ditur sanguis, & in venis commouetur, oculo-
losq; & vultum implet. Cum vero auersa-
tur, & flet, sanguis refugit a superficie ad
centrum, ut in meticulosis, & sic in aliis,
pro ut motus simplices sunt vel multi.

*Animo ob-
sequitur
sanguis.*

Occupamur adhuc demonstratione san-
guinem solū accepisse hanc vim, ut prode-
motu

totu suo percussorem possit, & iam con-
 scimus inter humores quatuor primarios
 illi soli cōpetere; qui & solus accepimus
 totam sanguineam massam siue venis, ve-
 losoq; genere, siue arteriis cōprehensam)
 rodire cōspicitur, & signum edere. Verū *De sero &*
 um etiam serum seu aquola quædam hu- *halitibus.*
 miditas excrementicia tam in venis, quam
 habitu co- poris conuenitur, quæ interdū
 er poros erumpit, sudorūq; materia est.
 ant etiam halitus sipe numero oberran-
 es aut subitantes alicubi, qui vel per se e-
 adunt, vel in humo concresecunt, mado-
 emq; & sudorē præbent de his itidem cō-
 emplandū est, num quid viriū ad præsens
 effectū obtineant. Ad serum quidē leho- *Serum.*
 otum quod attinet, certum est sanguinē
 naturalem eo nō carere. Nam id venarum
 ectiones oculis ostendunt, & ratio mon-
 trat, id esse sanguini post spiritus & calo-
 rem floris promptioris causam. Hoc er-
 go comprehendimus vna massa sangui-
 nea. Illud autem quod extra venas in ha-
 bitu corporis est, & sudores efficit nega-
 mus posse indicium facere, vt & halitus
 seu vapores. Cause multæ sunt. Etenim,
 nisi temere ex concidentibus poris, hu-
 midumq; suum exprimentibus conuulsi-
 uncula quadam excidat; aut ex vaporoso
 aere corpus circumstante atiluat illi, vt
 in sum.

in summo in rorem concreseat, (qua ratio ac nihil signaret, utpote fortuito accidens aliaque de causa) necesse est ut virtutis expultricis vi secernatur. Nam ipsum per se motus causa non est neque nisi copia, aut gravitate deorsum versus, exuperet, exilire potest. At excretricem vna cum reliquis facultatibus collapsam esse, mors argumento est. Hæc enim vitam tollit; quæ absente nihil actionum vitalium præstari potest. Quia via autem vermes in cadaueribus gignantur, & pili sordesque crescant,

Vermium

artus ex cadaueribus.

constat. Nam excretoria illa non est; sed calor viuiculus ex potètia materiæ id procreans, quod nasci aptum erat, & similiter excrementa quæ substituerant in extremo mouens. At is vniuersalis est, vi vegetante præditus, qua in actum prouocat

Cui non gignitur ex cadauere tale quale fuit.

materiæ potentiam. Itaque non gignitur ex cadauere tale animal, quale erat prius; Sed, ut ex putredine, aliud, quod fieri poterat. Amisit enim vim specialem; ob naturam propriam abolitam; generalem adhuc retinet. Est enim adhuc quodammodo animalis. Itaque cum per externi caloris vim euocatur, ita secernitur, ut in putrescente materia gignat animalcula, quibus donat naturam suam accommodantem se ad vim materiæ. Sic Philosophus inquit, $\zeta\omega\alpha\ \epsilon\gamma\gamma\acute{\iota}\nu\epsilon\theta\alpha\iota\ \tau\omicron\iota\varsigma\ \epsilon\eta\pi\omicron\mu\epsilon\iota\omicron\iota\varsigma\ \delta\iota\alpha\tau$

Met. I.

διὰ τ

ἡ δὲ τὸ τὴν ἀποκρίμινον θερμότητα φυσικὴν ἔσταν
 συνεῖναι τὰ ἐκκριθέντα. Poteramus autem
 etiam solis calorem vel omnino eum, qui
 celesti origini respondens diffusus est per
 totum mundum, & ex inanimis secernit
 animalcula accersere: Sed longius exor-
 ditaremus, cum de vi speciali differamus.
 De capillis autem vnguibus, & musco,
 qui calois quoque nudatis increfcit, ratio
 vniuersalior est. Nam vegetante id vi ac-
 cidit omnino quanquam non negaueri-
 mus in initio, quod ad vngues & capillos
 attinet, etiam determinatam quandam
 rettitare quæ formam pristinam conser-
 uat: Interdum vero etiam κατὰ συμβεβηκός
 idem fieri. Nam enata apparent, quæ ob
 subiectum exarsactum, & collapsum
 altius extant, cum prius latitaret quæ-
 dam pars in profundo. Sed vt donemus
 vim generantem, quæ cum naturalis sit
 exercitiam habet coniunctam, in illis
 residuam esse; tamen neque hæc causa,
 finisque motus est, neque illa numero &
 ratione eadem cum priore. Vtut ergo *Sudores*
 proruperint sudores nihil tamen indi-
 cant noui secundum naturam. Insuper
 sudorum materiam ineptam esse ad sus-
 ciendam vim talem, qualem sanguis
 obtinet, notissimum est. Nam cum ex-
 erementum sit, idque inuile omnino

Q a cor-

a corporis natura tanquam alienum excluditur. Nec illam cum animæ, vitæque principio habet connexionem, ut ea mota commoveatur, aut possit impressionem retinere diutius. Insuper concidunt pori defunctis, propter calorem naturalem a frigore exactum. Convulsione etiam conuident. Quomodo ergo exciderint? In hydropicis vix arte sudorem prolicias, cum tamen humoribus abundant. Causa est distentio, qua exitus seu meatus distorquentur, itaque occluduntur. Hoc ipsum potius fit in defunctis, quibus nervorum principia obducuntur, & viæ interceptantur; quod pulchre monuit Aristoteles sua censura confirmans, mortuis plurima non extare, quæ in viuis erant conspicua: Siquidem ob caloris spiritusque defectum concidunt, ne observari possint; quod etiam accidit venis, sanguine effluente, ut habetur in 3. hist. an. 2. Verum enimvero non est, ut pluribus utamur argumentis. Experientia constat defunctos non sudare, nisi ex accidente forte madescant. Frigidus autem sudor, interdum ante mortem erumpens, aliam habet causam.

37.

Qui superstitionibus omnia polluant
igno-

ignorantes veras rerum cauſas, facile *Argumenta*
induci poterant, vt crederent fieri poſſe, *pro ſudore.*
vt & ſudor naturaliter interemtorem
designet. Nam quiſ ignorat animo ve-
hementer affectis pluribus, tum calidos
tum frigidos ſudores prorumpere? Cum
itaque ex affectione tali ſanguis acquirat
vim talem, cur non itidem ſudores, vt
qui ad animi motum ſimul moucantur, vt
in anxiiſ aliquibus, pudentibus, metuen-
tibus, interdum etiam irascentibus? Ac-
cedit quod putent quidam, vulnerati
mortem, aut ſalutem poſſe ex ſudore teli
cruento iudicari. Quod ſi in telo inanimi
ſudor indicat cur non in corpore in quo
ſudoris materia eſt? Hoc delirium non
ſatis erat multorum animos priuatim
occupaſſe, niſi publicum fieret, Com-
miſſum typis Lipſenſibus per quen-
dam Arnſtatenſem medicum, vt in
Hopliatria pluribus diximus. Notum
inſuper eſt, quod Alexandro magno *Alexander.*
euenerit cum aggredereſetur Aſiam ſu-
dante Orphei ſtatua; qui ſudor ab i-
pſo habitus eſt indicium laboris Poe-
tarum in conſcribendis rebus a ſe ge-
ſtiſ. Vulguſ paſſim multa experitur in-
epta conſicitque ex ſudoribus cultrorum,
& aliarum rerum ſolenniter certis nocti-
bus deuotarum, locoque certo poſita tum,
Q 2 de for.

de fortuna cuiusque. Et hæc eo sunt fide digniora, quo animus est superstitiosior, pronusque ad quævis asserenda, etsi causa sit incognita, Et impossibilis naturæ agentium patientiumque connexio.

Thesis 158.

Compendio reiicimus opinionem de sudore: nempe quod nulla sit causa talis cum effectu præsentis dispositio seu per se connexio, quæ necessitatem inducat. Nam ut ante diximus, necesse est, ut cum vitæ principio affinitatem habeat is humor, sitque aptus similiter moveri, acceptamque impressionem servare; Id quod sudor aqueus nequit. Et cur is non erumperet animam agentis? aut calore adhuc integriores; Omnino si rigida sit cutis, sudor ex interna commotione non prodit. Extans in summo nudari potest subsidente mole potest etiam protrudi halitibus aut per alluvionem ibi gigni aquositas, sed vel nihil vel parû probabilis iudicij hæc habent. De sanguineo sudore si quis rem accipere velit; dicimus sanguinem quidem potentiam talem habere at exudare non posse, viis interceptis frigore extremorum. Non autem tenuissimæ venulæ, quæ in carnem desinunt, tunc possunt reserari, neque sanguis adeo ferescere; neque internum principium tantopere perturbari; ut in quibusdam sit viventibus. Aut
ex vul-

ex vulnere effluit; aut naribus, oreque & auribus, qua scilicet via patet desinentibus in apertum venis, quæ vel apertæ quodammodo sunt, vel vi ruptæ, vel etiam impetu sanguinis facile possunt reaserari. Et, qui innocens suspendio periit, cruentavitque post satis diu, consensaneum est ex impetu laquei elidentis sursumque coarctantis sanguinem ruptas venas fuisse; quanquam iudicabatur sanguis ille innocentiae testis esse. Idem meminimus multis apoplexia & peste sublatis accidisse, ut & quibusdam conuulsis. Quod *Manuscripta* de manu pridem tosta repositaque, at post præsentem Cæsare cruentante per digitos attulerunt, nisi fabulosum est, causam extraneam habet.

Diuerſas *δυνάμεις* seu potentias considerari solere a philosophis manifestum est. Ex sunt patiens & efficiens; prima scilicet *160. Potentia physica efficiens, passiva.* cunda quanquam omnis potentia ad materiam reducatur, omnisque sit passiva cum motus agentium non in his, sed in patientibus ponantur. Ideo enim valet agens, quia materia mobilis est vicinus. Nihil potest agens non cōsentiente patiente, ut sol nequit colliquare ferrum. Esse autem potentiam in tali consideratione, procliuatatem seu habilitatem & dispositionem ad motum certum, constat. Nam id in po-

Q 3 tentia

potentia est, quod moueri aliquo modo aptum est. Itaq; etiam qui efficit mouetur excepto primo: Cuius motus cū proprie in materia sit; huius nomine ei competit potentia passiva, quæ nō in ipso est, sed in alio. Nā eius motus proprius est quieti affini-
or, vt de intellectu differit philosophus.

*Potentia pri-
ma & secun-
da.*

Prima autē potentia est remotissima, vt cū primum subiectū omnium dicitur suscep-
tuum: vel absolute primum, vel determi-
nate ad certam effectiōem, veluti cum hordeū dicitur caro potentia prima; quod
cum mola fractum in farinam redactum,
coctumq; est, & in sanguinem abiit, po-
tentiam secundam, eamq; propinquiorem
est nactum. Sic rudis mulicæ homo, dici-
tur potentiam primam habere ad eam dis-
cendam; cum iam dicit, neq; exercet actū;
obtinet potentiam secundam, quæ etiam
actus primus vocari solet. Sed hæc alibi
rectius. Nos potentiam patiendi a poten-
tia efficiendi discernimus secundum di-
uersas facultates, etiam si in vno subiecto
patientē concurrant: vt architectus po-
tentiam obtinet ædificium construendi;
quæ illi est ars, & per doctrinam & vsum
acquisitus habitus quidam. Lignum autē
obtinet potentiam passiuam. Etenim a-
ptum est suscipere formam domus, tan-
quam materia. Ars autem artificis princi-
pium

piū est immobile; Et utitur ad impressio-
nem instrumentis materiatis, quæ vna pa-
tiuntur agendo. Nec potentia illa abit in ac-
tū, materia & instrumentis deficienti-
bus. Et tunc neque potentia vere dicitur:
Sed potius impotentia. Ex quibus conspi-
cuum est, omne potentiam respectu ma-
teriæ mobilis dici quamquam rationes re-
spectu agentis & patientis sint emerse. O-
mnino potentia est dispositio ad motum;
Motus autē est actus mobilis, nō autē mo-
uentis. Differimus autē physice, nō Theo-
logice, ne quis Rami de factione, aut alius
nostra verba calumnietur. Et illā doctrinā
Aristotelicam esse ex lib. 9. metaph. tex 2.
patet; Vbi inquit *δι τῆς αὐτῆς δυνάμεις λέγονται*
ἢ τὸ μόνον ποιεῖν, ἢ τὸ παθεῖν, ἢ τὸ καὶ ὡς. Item
φανερὸν ἐν ὅπῃ ἐστι μὲν ὡς μία δύναμις ὁ ποιεῖν καὶ
πάσχειν: (δυνατὸν γὰρ εἶναι καὶ τὸ εἶναι αὐτὸ δύνα-
μιν ὁ παθεῖν, καὶ τὸ ἄλλα εἶναι αὐτῷ, ὅτι τὸ ὡς ἀλ-
λη. ἢ γὰρ ἐν τῷ πάσχειν, ἢ δ' ἐν τῷ ποιεῖν π. 5. Me-
taph. tex. 17. Quædā est principium trans-
mutationis aut motus in altero aut pro ut
alterū est. Quædā ab altero, aut pro ut est
alterum, secundū quam q̄ patitur, aliqui l
patitur. Discrimen et ā prunę, remotęque
magis minus apud eundē est & phys. tex. 12.

In sanguine itaq; dicimus esse cā poten-
tiā, quæ passivū vocari solet. Hec enim in
actū vocatā ab aliquo alio incipitque po-

8. Phys. 32.

*principium**motus aut**in ipso est**quod moue-**tur vel in**alio seu mo-**tus principi-**um est, vel**quod seipsum**mouet, vel**agitur ab al-**io.*

162.

uari sanguis prius quiescens. Motus illius
ca. scilicet esse extra mobile; cū nihilominus
actū suum mobili habeat, ut in quo sit po-
tē. Determinādū itaq; est porro de agēte.

Argumentū sanguinem primum ex se
non moueri isto motu, sumitur ex natura
mobiliū; quæ cum in potestate sint (alio-
quin enim non essent mobilia) Motus au-
tem actus est profectus ab aliquo mouen-
te; moueri primum ex se nō possunt; cum
deberent simul esse actus quidam, atq; et-
iam potētiæ; quod impossibile est. Quan-
do autem iam actū mouetur seu concitata
sunt: iam sua natura mouentur vsq; ad fi-
nem; nisi quid obstat, motumq; intercipi-
at: aut natura egeat, perpetuo rectore vsq;
ad finem. Nam quædā non mouentur eo
remoto quod actū præstat, conseruatq; ut
semina calore destituta. Quædā vero mo-
uentur porro; Et hæc sunt actibus vicini-
ora, formæq; obtinent, ut cum adolefcit abs-
que semine & parente totus, qui primum
ex se sua vi ex materia existeret non pote-
rat. Sic in nutritione. Anima enim nutrit
suū corpus gubernatq; at non gignit pro-
pterea quod ipsa cū est, actus iam est. Quod
si sanguis esset forma, aut cum forma ani-
mantis seu viui; moueretur utiq; per se, si-
cut animal; imo iam esset animal, aut plāta.
Nam principiū haberet per se subsistens.
Iam

am autē vita caret. Illud etiam quod mo-
et ultimum tangens, vicissim ab alio mo-
etur actu, qui tandem est principium ani-
male in interfectore, idque immobile;
cum sit in hoc motu primum.

De Critia hoc est apud Philosophum ^{163.}
lib. I. de anima lex. 32. Argumentum eius *Sanguinem*
a sensu sumtum est: seu ab effectu ad cau- *esse animā*
sam arguit ita: *sententia*
Critia.

Quod sentit est anima,

Sanguis sentit:

Ergo sanguis est anima.

Assumptum firmatur, quia exanguia nō
sentiunt, ut ossa, capilli, idque in sangui-
neis natura. In aliis agnoscitur analogum.
Iam ergo quo præsente fit sensus, absente
non fit, id causa eius statuendum. Critiam
refutarunt alij, ut Hippo, argumento se-
minis, quod voluerunt esse animam pri-
mam. Semen autem non est sanguis; Non
ergo anima est sanguis. Sed decipi utrum-
que manifestum est. Sanguis enim non
prima sentiendi causa est, sed administra,
ut qui calorem & spiritum continet. Se-
men vero anima prima non est, sed eius
subiectum: idque animatum potentia ni-
si per semen totum accipias, non respici-
endo potius ad materiam. Sed tunc non
de animalis forma, quæ per semen est, sed
de seminis loqueris, ut semen est. Nos au-

Q 5 tem

250 AND. LIBAVII CONTEMP.

rem tanquam causam eius, quod oriri debet ex eo, accipimus.

264. *Inter-
tus mouens.*

Diuisio externi mouentis. Quod sanguinem mouet, illud aut in eodem est caduere cōclusum; aut extra; Intelligimus autem non quemuis eius motum, sed talem ad finem talem. Alioquin elementari ob grauitatem, diuisibilitatemque ratione naturæ aqueæ moueri potest, si nihil impedit; at non ad finem propositum. Sunt & accidentarij motus, quos iam negligimus.

267. *An
sanguis sit
pars cor-
poris & a-
nimatus.*

*Scaligeri pa-
ralogismus.*

Sanguinem partem corporis esse, & anima præditum asserunt aliqui ex quibus est Scaliger, qui exercit: 280. sc. 2. contra Cardanum ita scribit: Sic pars est uiuentis brachij sanguis in venis, &c. quo velut argumento declarat thema suum, spiritum esse animatum & partem corporis. Nam vtriusque pars est ratio. Si animæ, inquit, instrumentum spiritus est, & anima est principium motus, & corpus est res mota, inter motam rem, & mouentem instrumentum interesse necesse est. Ergo si spiritus animati non sint, erit inter animans, & animatum, informans, & informatum aliquid, quod neque animatum neque informatum erit. Sed mouetur corpus, quia animatum est. Non enim mouetur ab externo, sed interno princi-
pio.

io. Spiritus ipsos quoque & internos esse, & ipsis internum principium motionis. Quare sequetur, ut membri pars sint. Distantur autem instrumenta per similitudinem, propterea quia a remotionis principio notus exiens ad ipsum corpus, spiritus habet tanquam medios. Adhuc Scaliger: qui ex falsa persuasione de anima falsum concludit.

Contra Scaligerum.

Non ita anima est in corpore, ut ipsa seorsim sit tanquam in loco posita, & illigata illi interuentu cuiusdam substantie medix. Sed cum sit forma eius, in toto est, alias operationes in aliis membris produciens, potissimum in corde, cui & radicaliter quasi & originaliter inest. In hoc ergo illud instrumentum ex sanguine produci, quod postea omnibus reliquis fanulatur. In eo etiam calor est, & principium mouendi. Itaque spiritus non afferunt vitam partibus, neque ullam operationem, sed sunt tantum administrum vniuersales, ut & calor. Vterque scilicet hac facultate præditus, ut partium facultates in actum euocent, promouantque. Stolidus foret, si quis calorem, qui est primum animæ instrumentum, animam instructum esse diceret; aut assereret solè ideo esse animatum, quia calore suo animandi vim haberet, seu producendi actum ex potentia materia. Sic itaque nec spiritus

Quomodo anima in corpore.

Spiritus & calor.

Calor non est animatus, cum sit qualitas: Ratio ergo instrumentum non est, si sit sanguis, & anima sentit.

sentit.

*Valeſit ſen-
tentia in-
cepta.*

*1 de part.
an. 1.*

168. Thema.

Obiectio.

*Galeni in
1a de viſu.*

ſentit nec ſanguis, at ſine illis ſenſus non eſt. Quemadmodum lumen non videt: nemo tamen ſine eo viſionem perficit, etiam ſi oculos felinos ſit naſtus. Et quam puerile eſt, id animatum dicere, quod eſt in perpetua diſſipatione, & reſtauratione, ſicut flamma quædam? Sed hæc alterius ſunt contemplationis. Valeſius mirabilem ſanguinis naturam dicit eſſe, vt neque animatus neque inanimatus recte poſſit dici. Nos poti poſſemus, ſi quiſcum non ſimpliciter, & per ſe animatum vocaret, ſed *κατά τιν*: quia membri animati ſit nutrimentum; Et quia miniſter functionum animalium præſtita conſervatione, calore & ſpiritu. Sed id tantum in viuo. Non item in mortuo. Nam totus homo mortuus non niſi homonymos eſt homo: ita & ſanguis. De illo autem ſanguinis emiſſi tremore ſupra diximus: Extatque epiſt. Langij 8. lib. 1. epiſt. medicinal.

Si neges ſanguinem etiam animatum, ſentientemque poſſe cognoscere hoſtem foris aſſantem, niſi per organa ſenſus id fiat: poteſt regeri, non opus eſſe iſtis, ſiquidem virtus animalis prodeat cognoscaſque foris, perinde vt de viſu nugatur Galenus externum aerem faciens animatum, vel externam viam per poros cum ſpiritu aut vapore occiſoris intus exiſtentem & lati-

latitantem formam prouocare, quo pa-
to quidam a felibus afficiuntur. Iam au-
tem certum est egredi ex quouis homine
magnam vim vaporum, & spirituum con-
inenter, & propagari ad aliquam distan-
ciam, imo etiam herere aliquantisper in
ubicetis, quæ insederunt vel insteterunt,
aut incubuerunt. Quomodo enim ca-
nes odore prosequerentur non domitos
tantum, sed & feras: nec solum amicos, sed
& hostes, ut de cane supra memorauimus,
qui heri sui interemptorem persecutus est,
inuentumque agnouit inter multos, & la-
tratu, morluq; prodidit? Sic narrant qui-
dam, cum hostis dormienti hosti superue-
nisset, interius principium eum agnouisse,
tantumque commouisse dormientem,
ut a somno exiliens arriperet arma. Badi-
nus & alij similiter de anima extra corpus
in longinqua expatiente, & res miras co-
gnoscente; imo etiam asportante literas,
cultellos, & alia, multum verborum faci-
unt. Eo modo fortassis Elisæus præcepit
instantem sibi mortem a milite Ioram re-
gis Samariæ, si quid consentaneum veri-
tati est in assertione tali. De his qui feles
ferre nequeunt certa hystoria est. Nam in-
gressas conclauia in quibus morantur, sta-
tim percipiunt. Et factum periculum est
in quodam, clam concluso cato in sedili,

DE EXI-

*Halitus sen-
entia nes
a. p. 1. 1. 1.*

*Canes vesti-
gato. es.*

*Hostis ab ho-
ste dormiente
agnosce-
dam modo
potest.*

*Anima quo-
rundam cen-
sura expa-
tiam Gre-
dit ad cor-
pus.*

ne existimaretur obiecto externo, oculi percepto, moueri, aut odio aliquo animalis, fortuito concitari. Sed is animo deficiens testatam fecit *ἀδυναμίαν*. Cur autem a talibus non patiantur vicissim fœles, alibi discutimus. Recitabat olim nobis similem historiam, vir clarissimus D. Ioanne Dinkelius. M. prouinciæ Coburgicæ superintendens generalis, & compater & benefactor poster liberalis, de quodam cancro flauiatiles cocti statim seu odore seu conspectu magnam animi angustiam periculumque defectus attulerint. Apud Cornelium Agrippam extat affectio cuiusdam mirabilis. Nam solo aspectu medicinæ purgantis copiose euacuatus est cuius adhuc mirabilior historia nobis lenæ commemorata est ab his, qui interfuerunt, nempe quendam euacuari non potuisse, nisi locio sumente medicamentum, qui tamen inde nihil fuit commotus. Quod Anton. Musa Brasavola de se, matreque, & sorore, refert apertæ rationis est. Ait se ex contactu colocynthidis, matrem & sororē ex odore decies alio commotos fuisse. Illa exēpla sunt intricaciora. Marcellus Donatus scribit illustris cuiusdam comitis puero ouis comestis labia intumuisse, & faciem nigris, purpurcis, que maculis conspersam esse, ore spumante per

M. Io. in.
Dinkelius.
Cancrorum
impatiens.

Aspectu me-
dicinæ pur-
gant.

perinde ac gustato veneno. Referen-
e Amato Culitano, rosà visu vel odoratu
ognita monachum quendam in animi
eliquium præcipitavit. Sed infinita sunt
alium exempla, quæ explicabimus dili-
entius, cum ad libellum de Sympathia
ccedemus.

*Rosa deli-
quum ani-
mi attulit.*

Non instituimus exactam diuisionem
orû, quæ extrinseca causa motus sangui-
nis esse poterant, sed tantû assumimus ea,
quæ sunt in opinione hominû. Supra qui-
lê generaliter diximus de moto tali, quod
it aut causa physica, aut metaphysica. Cû
de hac satis sit actum, & cum genere et-
am remoti species, hic non erat repeten-
da. Videndum ergo de externa causa, quæ
nam sit illa, quæ sanguini principium mo-
tus præbet, cum eius natura sit in materia.
Contra distinguimus autê eam in vim &
naturam, quamquâ hæc diuisio sit genera-
lior. Vim dicimus cû in motu locali trahit,
impellitur, in gyrum agitur, vehitur. Natu-
ram: cum præsentē actû familiari spõte sua
mouetur, et si is actus sit externus, nec affe-
rat vim, sed vel vna agat, vel impedimen-
tū tollat: ut cum præsentē solis calore terræ vis
vegetans exurgit, frigore ante sopita: qui
calor vim quidem affert frigori, at non
naturæ vegetabili, quæ per se ad opus pro-
dit, si externa tantum non aduersentur,
sed

Thef. 179.

*De externa
causa motû
ce sanguinis.*

*4. phys. tex.
673. de ca-
lo, tex. 20.*

*7. phys. tex.
10 tot mo-
tus nume-
ratur eorû
quæ ab aliis
mouentur
localiter.*

sed consentiant amice, foveantque agentem. Sic in vulneribus natura curat non vis medicina, quæ tollit obstacula; Lapis in summo morans, si id quo sustinetur pervim, remotum sit, non vi decedit, sed motu suæ naturæ. Membrorum etiam reliquorum in corpore facultas agit spōte sua data materia idonea, ob præsentiam animæ cum calore & spiritu accommodato: non ab his impellitur violente ad opus. Et sic in aliis omnibus naturæ operibus, in quibus causarum concursus sit citra vim illatam ad agendum. Veruntamen cum magnes trahit ferrum, aut ab eo trahitur succinū attollit paleas & similia: hic quoque dicitur natura fieri actus. Cum itaque vis opposita sit illi, non sane violenta erit attractio. Non autem putandum est omne externum esse violentum, nisi forte *ἡ τῆς π.* Vis destruit naturam, non iuvat. Poterat ergo hic dubium exoriri de nostri cruoris operatione, quo pacto se haberetnum externa causa trahente, tanquam vi magnetica, an vero non trahente quidem sed præsentia sua vel iuvante, vel impedimentum remouente, vel aliquo alio modo causa existente. Nos de hoc dicemus statim. Interim cur loco omnium violentorum, quæ sunt sanguini præter naturā posuerimus magicum, exponemus. D.

motu

notu locali sermo est: non de alteratione,
 generatione, vel aliis. In hoc itaque si vis
 offertur, vel sanguini illa fiet soli, vel etiam
 corpori, in quo est. Siquidem corpore
 continente moto, moueri & ipsum quo-
 dammodo est necesse. Sed corpus immo-
 bile iacet. Sanguis si mouetur, aliquo tan-
 gente per vim mouebitur, siue corpore,
 siue virtute. Et si corpus id est, sane in-
 sensibile erit, visu, aut etiam aliis sensibus
 difficulter obseruabile: quale foret aer &
 aerea. Nam in elementari regione hic so-
 lus est inuisibilis, nisi quis ignem ponat,
 qui in summo creditur esse. Sed cum aer
 nulla vi sit instructus, qua sanguinem ta-
 liter tali in tempore possit mouere (lon-
 giores demonstrationes omittimus vt in
 re manifesta) recurrendum est ad virtu-
 tem motiuam, quæ est in corpore aliquo:
 idque magice, qui modus etsi amplissimus *Magicus*
 est, & extenditur etiam ad superstitionas *modus.*
 effectiones incantamentorum, quorum
 vis non est nisi diabolica: tamen nos
 cum interpretamur ita, vt Cornelius
 Agrippa, Baptista Porta, Paracelsus & *Patroni*
 alij solent vafra excusatione arti diaboli- *magia.*
 cæ patrocinant, sicut ex additamento
 theseos 180. videre licet, quando scil. me-
 diantibus rerum corporearum virtutibus
 continua vsque ad incorporea fit motio;

R cuius

cuius potestate iungitur forma incorporea corporibus, ut in illis aliquid operetur, & hæc vera magia putatur esse. Nam cum magnetis intercessu ferreus locus ad sublime rapitur, id physicum plane est, cum cognitum sit natura magneti talem inefficacem citra omnem superstitionem, aut divinarum, aut diabolicarum mentium singulari operationem. De hac vi magica diximus nos infra acturos, cum scrutabimur siene aliqua violentiæ causa talis in alicuius præsentis corpore. Ut autem intelligatur, nos usitatum physicorum modum opponere recte potuisse magico modo, et si quædam magiæ pars etiam sit naturalis, dicimus nos naturam accepisse proprie, postquam accidentarias fortuitasque causas remouimus, & causas per se assumimus. De

Natura.

ep. 1. 1. 3.

finitur autem natura a Philosopho: ἀρχὴ πρῶτος καὶ αἰτὶς, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός. Aut vcam definit in 5. metaphys. tex. 5. πρῶτος καὶ κρείσσον λεγόμενον: quod sit ἡ αἰτὶς ἢ τῶν ἐχόντων ἀρχὴν καὶ ἡγεσίαν ἐν αὐτοῖς, ἢ αἰτὶς: quibus verbis internum principium in materia mobili motus per se causa significatur. Quærimus ergo, utrum illa extranea mouens sanguinem potentia, sit violenta ea, quam magicam appellamus, aut dæmonicam, an vero naturalis, quæ vi
magne

magnetica est, vel socia aut adiuvans promouensque motus citra attractionem, quæ etsi violentia quodammodo dicitur eadem, & præter naturam, alicui tamen secundum naturam inest; Cum magica vis nulli naturali sit concessa, prout nos iam naturale & magicum accipimus.

Notum est, causas aut per se efficere, aut ex accidente: quarum has in phisicis casum & fortunam appellare solent, quæ præter intentum aut ordinatum finem eueniunt, naturalibus omnibus finis, eiusque ordinati gratia efficientibus. Si sanguis fortuito moueretur, præter scopum, finemque id eueniret, & causa cæca quam homines putant obiter accideret & operari; etsi ut plurimum sit diuina & prædestinata inque suo genere certa, quæ tamen nec semper nec plerunque ita agit in tali re.

181. Thesis.
Causæ effici-
entes.

Fortuna est
iudiciū obi-
ter inciden-
tis causæ ad
effectū quen-
dam non in-
tentum.

Hæc nihil indicaret de interfectore ad hominum captum. Etsi enim quorundam mentes moueri possent, ut putarent diuinum id signum alicuius occulti esse: tamē id dubium foret, nisi certiora concurrerent signa, atq; etiam insuper experimētum obraritatem sui non faceret. Sed & si cōstet diuinum esse signum, interpreta-
tio tamen eius & accommodatio ad signa-

R a — tum

*Interpretatio signorum
valde dubia.*

tum valde est incerta, nisi post effectum pateat indicium, aut etiam diuinetur, aut coniciatur, veluti solent somniorum interpretes. Nam in his connexio causæ cum effectu non apparet rationabilis necessitate. Vnde tantopere variant censuræ. Iudæi gladium ardentem in æthere suæ defensionis signum diuinum esse volebant. Itaque valde animabantur.

Alij ultionis scelerum eorum, & extremæ internecionis rectius concludebant.

Cometa. Cometas dicunt principum mortes, bella, famem, & alia portendere. Sed alij dissentiunt, cum multi apparuerint plane naturaliter, nec vlla re tali consequente, nisi fortuito, veluti si quis moriatur luna plena.

Et cum in sublimi apparentium effectus, nō ad vnam aliquam personam pertineant: cum sint generales causæ: & aeris non paruum particulam sibi habeant subiectam, neque etiam regantur ratione aut intelligentia, sane naturaliter non principii potius quam plebi portendent interitum, si quid tale portendunt. Memorantur autem felicissimi Cometæ duo, alter Augusti temporibus, alter nostris: Et fortassis fuerunt plures, si obseruati fuissent. Putantur autem malorum nuncij, quia semper in mundo plus euenit mali, quam boni:

Falices cometæ.

moni: Et in Calendariis quorundam va-
um vix diem inuenias, qui non sit atro
rotatus, & aliqua infortunij specie in-
gnitus. Sic ergo valde incerta sunt fortui-
a, neque scientiam constituunt.

*Calendario
graphi fere
omnes dies
astro notat.*

In causis per se vniuersale hoc est, non
quoduis esse causam cuiusvis, sed deter-
minatum. Vnde etiam arguit effectū cau-
a, & vicissim effectus causam; Et saepe et-
am qualitas vtriusque ex alterutro con-
icitur, sicut dicitur: qualis causa talis ef-
fectus; καὶ καὶ καὶ καὶ, καὶ καὶ καὶ καὶ: qua certi-
tudine pronunciamus mundum, qui o-
ptimus est, a mala causa non prodiisse, &
si quid mali habet, id præter causam bo-
nam extitisse. Eodem modo in particu-
laribus dicitur, oculum qui condidit:
cum oportere conscium esse rationis vi-
dendi. Et in generatione naturali est τὸ
ἁπορογενὲς seu vniuocum.

*182. Thesis.
Causa deter-
minata,*

*Causa & ef-
fectus argu-
unt se mu-
tuo.*

Generat enim homo hominem, quia
talem obtinet naturam, seu ratione simili-
tudinis. Cum itaque sanguis mouetur ab
extraneo, id consentaneum esse illi neces-
se est, cum tale moueatur a tali. Non dice-
mus ergo lapidem, lignum, aut aliud tale
hanc vim esse sortitum, cum nulla vnquā
observatione tale quid acciderit, siue lapi-
dem spectes, quæ lapis, siue quæ vim aliquā
talem acceperit, quæ sanguinis sit motiua,

*1. de part.
an. 1.*

R 3 quan-

quanquam Theophrastus velit sophiam herbam, id est, autem consolidam posse ex alto venas attrahere etiam minimas. Et notatum est, si quis aciem scalpelli scarificatorijsale ammoniaco, aut etiam vulgari fricat, continuo educi sanguinem. Ita qui iam habones pestilentes promouent opposita Lysimachia, vel Raphano. Sed hæc in hoc motu locum non habent, sique fiunt, virtute determinata fiunt, generali axioma id requirente, quod interagens & patiens debeat esse affectio mutua.

*Thesis 180.
transposita.*

*Agrippama
gus.*

Hoc thema in hopliatria tractauimus. Explicatio eius est Paracelsica, & ex schola Cornelij Agrippæ, ad sententiam quorundam Platonicorum eleganter conficta, coloribusque nouis mire picta. Fuisse autem utrumque Paracelsum scilicet & Agrippam de numero magorum certa fides est. De Agrippa tum res tum auctores testantur. Ex rebus est potissimum occulta philosophia, cuius palinodiam scripsit in vanitate scientiarum, quanquam dubium est verum vere resipuerit an non, cum dicatur atri canis forma Dæmon ipsi coniunctus fuisse vsque ad obitum, Vtvero contradicente quidam, secunde fide suspecta, cum fuerit discipulus Agrippæ in magna admiratione a se habitus. D.
Para

Paracelso concedunt, quod fuerit magus naturalis, qualis haberi vult etiam Baptista Porta, qualesque narrant fuisse veteres. Negant ipsam superstitiosam magicam in-
 iectum. Sed res fletque & tetumonia di-
 versum dicunt. Gesnerus in Epistolis
 um de ipso, tum de sociis non iudicat
 diliter. Ad Cratonem scribit: Theophras-
 tus certe impius homo, & magus fuit,
 & cum daemonibus communicavit. Et
 paulo post: Oporinus Basileæ olim disci-
 pulus Theophrasti & familiaris fuit. Is mi-
 ra de eius cum daemonibus commercio
 prædicat. Astrologiam vanam, Geoman-
 tiam, Necromantiam, & huiusmodi artes
 Theophrasti exercet. Item ipsum Theo-
 phrastum Arianum fuisse, place mihi cõ-
 stat. Idem iudicat de Montano quodam,
 Phædrone, & aliis Paracelsicis. Idem in
 epist. ad Didymum Obrechtum. Fuit
 Paracelsus nostra memoria magus, admi-
 rabilis homo, & quæ plura de eius in me-
 tallis transformandis, & morbis curandis
 scientia addit: quæ quidem confirman-
 tur per discipulos, et longe dissentiunt
 a iudicio Cratonis & D. Bertholdi a Lei-
 pa olim Cæs. Maiest. Camerarij: Imo et-
 iam ipsius Imperatoris Ferdinandi, de
 quo legi potest Erasmus in antiparacelsicis.
 Sed talem artē concessam hominib. esse in

*Paracelsus
magus.*

*Gesneri iu-
diciū de
Paracelso
mago.*

R 4 metal-

metallis, & hominibus curandis, usque ad prædestinatam vitæ metam, mihi non est dubium; Et vivunt, qui eam quotidie exercent, & in seipsis experiuntur. Quod autem quidam per eam sint occisi; Et interierint omnes intra annum Basileæ, qui Paracelsi medicina fuerant usi, teste Zoingero, de hoc disputavimus in libro de auro poculento Erasti.

*Contra P. l.
Paracelsum.*

Credibile est eum, si magus fuit, ex pacto nocere hominibus debuisse, ut id præclare testatur Bodinus, diabolum exigere a suis mancipiis. Forte etiam culpa aliqua agrotorum est. Sed quod fuerit magus, testantur eius libri. Vide quæ scripserit de Electro, & campanula facta, eoque, cuius vi fatetur spiritus abigi & alligi; quam etiam variet varia characterum inscriptio. Hæc eadē repetit Dornæus in lexico. Vide & de pentaculis; phantasmatibus, primalibus, pygæis, faganis, salmandris, scaiolis. De quibus loquuntur etiam alij magi mutatis nominibus. VVenerus de secretis plurima vanitatis magicæ medicamenta ex Paracelso commemorat, quibus arguitur hominis impietas. Patrociniatur amuletis magicis & characteribus figurisque. Astronomania tum ipse, tum discipuli profitentur. Et tribuit imaginationi, quæ & Cornelius

Agrippa

grippa, magorum caput. Homunculi
 quales sint, præter autorem etiam
 Dornæus in dictionario Theophrasti in-
 dicat. De spiritibus ea sentit, quæ magi:
 quanquam vocabulis monstrosis a vulgi
 iudicio se subduxerit; vt confictis Aerda-
 as Aethnicis spiritibus seu hominibus,
 Archeo, Are, Cabalis (quos tamen non
 approbat Dornæus) Et aliis innumeris.
 eadem cabalam agnoscit, & plura argumen- *Bernhard.*
 a magicæ obtinet insanix: a quibus ipsis *G. Penolus*
 indicare eum summo enituntur conatu *& alijs.*
 discipuli, sed frustra. Si modo ego & vos
 scimus, quid magicum quid naturale pi-
 umque, Ignoscant nobis veritatis studiosi,
 italem esse putemus Theophrastum, qua-
 lem in libris suis se exhibuit. Argumenta
 apologetica Dornæi, Amvvaldi, & alio-
 rum tanti non sunt, vt nostram sententi-
 am abiiciamus. Sagarum & maleficarum
 incantamenta si reiecit Theophrastus, non
 ideo a magia est absoluendus. Sunt enim
 multi, qui eiusmodi magiam aperte Dia-
 bolicam reiciant, & damnant at qui inte-
 rim alio subtiliore prætextu eandem ar-
 tem colant, & profiteantur, veluti cum
 futor damnat alterius crassum, & incon-
 ditum artificium, ipse subtilius suens. Sa- *Liber Arba*
 garum modum reiecit, at non magian, seu *tel Sagas im*
 diabolomanian: Diaboli vocem vitat; spi- *probat, et in*
 ritum *terim longe*

*pestilentius
diabolū fo-
uet.*

ritum ipsum allicit. Et quid mirum si Diabolus simulat angelum lucis? Quid mirum si crasso modo, & manifeste impio se coli non posse a quibusdam præsentiens, excogitet alium, cumque sub diuinitatis cuiusdam, & naturæ astralis, spiritalis, magneticae imaginatiuæ, & aliorum periculatione obtrudat? Libenter assentimur, si quæ bona sunt, Paracelsus a Deo habuit nempe is pariter in omnes effusus bonus: Et solis vltimam permittit pariter improbis & probis. At multis malis ea fuisse contaminata non dilitemur. Et quid habuit tanti, cur adeo eleuetur, nisi quia superlitione ad plebem accessit, & nouis obscuritatibus omnia inuoluit, nocuitque orbi potius & adhuc nocet plus quam prodest? Illa arcana quæ prædicat partim falsa mendaciisque teterrimis plena sunt partim obscurissima, quæ a veteribus accepta ipse sibi vendicans tantum obscurando sua fecit. Pauca sunt quæ inuenit ipse, si et malis conferas.

*Ex paracel-
so vix quis-
quam nisi
mentiendo
proficit.*

Ex Paracello quis proficere potest Pauci longo studio & periculis aliquid assecuti sunt: at hoc suæ industriae, non Paracello debent. Crato testatur se in veterilioro quodam omnia Paracelsi remedia multo reperisse luculentius, euidetiusque, quam ab ipso sunt tradita

Vnde

unde apparet Paracelsum ad suos libros
 nihil proprij præter nova figmenta vo-
 cabulorum, & obscuritatem attulisse.
 Lectius saperent isti boni viri, qui eius
 libros passim magno studio; & sumti-
 bus conquisitos publico committunt, si-
 cut etiam monumenta prima in lucem e-
 ferent, explicationibus disertis & licu-
 entis ad gloriam diuinorum operum, &
 commodum humanæ societatis exornata,
 nec tantum auri argentiq; decoctum ef-
 fect super Paracelli mendaciis, & obscuris
 perplexitatibus, quibus solet hostis hu-
 mani generis uti, & omnia Dei bona o-
 pera, ne agnoscantur ab hominibus, ob-
 tenebrare. Persuasum habent aliqui, si
 gnaturam per eruptionem sanguinis fieri
 naturaliter sine deiectionibus, & aliis
 ceremoniis quæ adhibentur inter explo-
 randum; sed sufficere præsentiam, aut
 etiam transitum occisoris intra spatium
 iustum, quandoquidem sanguis vul-
 nera etiam obligata exuperet, appare-
 atque. Est in ea sententia Lemnius. Nec
 nobis videntur necessariis ista, nisi ad com-
 mouendum animum occisoris adhibean-
 tur qui interdum adeo est obstinatus, &
 prætractus, præsertim ubi usum cadum te-
 cit, ut adamantinus videatur penitus. Non
 tamen forte inutilis est pronuntiatio ver-
 borum

184. Thesis.
 De solenni-
 bus adiura-
 tionibus &
 aliis quæ
 in explo-
 ratione ad-
 hibentur.

*Quedam
comminatio-
nes non fiunt
sine causa
ad effectum
promoven-
dum.*

*Imaginatio
directio.*

Catoplepa.

*Menstrua-
ta.*

borum quorundam quibus factum, & grauissima Dei comminatio continetur vna cum motu quodam dextræ sinistræque manus, & acclinatione corporis a defunctum. Nam ita eius conscientia, non concitatur tangitur tamen, & instigatur imaginatio, vt inde spiritus de præfente interfecto cogitantes facile ad curam dirigantur, & vna vapores quosdam deducant. Neque hæc est illa superstitionis vis Paracelsica seu magica; quanquam videatur fundamentum eius esse, quod postea deprauatum ad magicam insaniam degenerauit. Sed est plane naturæ opus quod confirmant experimenta. Anima in Africa dicitur esse quod Catoplepa vocant. Illud oculis in terram prostratum incedit, nec lædit, nisi aliquis irritet, ita vt tumidosque iratosque in eum defigat quo facto statim exanimatur prouocant. Quanquam Fracastorius dicat per 1000 pallus conspectum occidi. Similitudinem quandam huius repræsentare dicunt menstruatæ cum irascuntur oculis flammantibus, Et mulieres quibus binæ sunt pupillæ. Quanquam autem hæc ab aliquo ad vim diabolicam reuocantur; quasi diabolus latens sub Catoplepa interficiat; E magorum prætextu noceat, tamen venenosis halitibus intuitionem, imaginationem quæ

ne directis accepta bene possunt referri.
 a ophthalmia afficitur, si quis recta lip- *Ophthalmia.*
 am intuetur, & imaginem læsionis fre-
 uenter versat animo. Amor certe ita fa- *Amor.*
 cile concipitur, & species amantis phan-
 tasia alte imprimitur cordi. Ita vult Theo-
 phrastus docetque experientia pharmaca
 melius purgare si cogitando dirigantur.
 si auertitur mens ad studia alia, non ita
 procedit res. Qui naturæ opus facturus,
 de ista re simul cogitat, facilius eam pera-
 cit, non cogitante, sed alia animo vol-
 ente. Supra de vi imaginationis plura di-
 ximus, quibus saltem hoc ostendere sat-
 agimus, vim imaginationis directoriam
 esse; quod ipsum patebit etiam de pica seu
 nalacia vocata, de qua peculiariter age-
 nus. Nouimus quendam cui Italiam pe- *A felo com-*
 enti felis alla de more gentis apposita fuit *mesta com-*
 in cæna, quam ille strenue degustauit pro- *motus facto*
 epore. Sed re indicata post digestionem *cognito.*
 rius, adeo commotus est, ut parum abes-
 set quin in morbum incideret. Alius cum *Anguino-*
 serpentem pro anguilla ab inscio hospite *rus.*
 oblatum comedisset, post mensem aut
 amplius certior factus etiam mortem non
 effugit. In pestiferis locis citius inuadun- *Meticulosi*
 tur meticulosi sæpiusque cogitantes de *facilius a pe-*
 malo; audaces impune cum infectis con- *stipantur.*
 versantur. Verum enimvero ista directio
 pluri-

*Directio in
corpus als-
ed.*

plurimam vim habet in suo corpore; I
alio non item, nisi valde tenero, & pall
onibus obnoxio; potissimum circa ocu
los & alas, quæ teneritas est maior & fi
cilis ad principium transitio. Non tamen
putamus eum ipsis halitibus imagines pos
se communicari, aut adeo directe ferri, v
ad vnum solum affluant membrum. Se
quæ pars porosior est, calidior vaporosi
or, & humidior, ea plurimum nititur po
tissime ad eam partem cui e directo oppo
nitur, ita ut recto cursu eam attingant ra
dij. Ex aliis aut alio situ indifferetiam a tota
ad totum feruntur; dumque aliquis intr
id spacium collocatus est; eum feriunt.
Et id promptius, si simul dispositus ad pas
sionem est, & metu vel cogitatione quat
se aperuit, & irruenti causæ prostratus.
Hæc ratio non absolum a vero est ali
quem leui somno suspensum hostis præ
sentiam animadvertere: Siquidem v
animo alienatus est ab eo, ita & spiriti
bus facultatibusque aliis. Itaque his pa
tientibus & aduersarios halitus excipien
tibus animo statim vis communicatur. E
sic ex accidente, seu interuentu alterius
fieri agnitio potest. Sed hæc obiter. Ist
diximus, ut ostenderemus motum Cæ
saris & pronunciationem verborum re
ligiosorum attingere animum, eumque
mouere.

*Hæc em a
de mente
perceptionem
et in actum.*

mouere; vnde primum intus collecti vapores spiritus & calor, postea erumpant confertim; peruenientiaque ad sanguinem cum facilius moueant. Id in metuentibus plus habet virium. Nam mutatio in ossis & in sanguine interfecti deprehenditur nisi quid obstat. In non metuentibus & audacibus minor licet vis sit, tamen his quoque loquentibus, & se commouentibus elabi aliquid vaporum necesse est, promptius quam si quiescerent. Quod aliqui iudices cogunt digitos in ferere in vulnus, id non probamus. Videtur enim non *Digitorum* *in vulnus in* *ferre.* arere superstitione quadam; quasi aditus sanguis debeat prodire. Insuper etiam perit iudicij ratio. Nam suspitio est ne ex commotione violenta erumpat cruor, qui sua sponte debebat exilire. Peius agunt, qui per vim penitus immittunt, digitos, dilatantque ita vulnus, vt necesse habeat cruentare.

Negata magia, simul negatur vis ista *Thesis 180.* verborum & ceremoniarum, quæ est pars quædam magicæ superstitionis, si creditur aliqua peculiari efficacia fieri, quæ sit propter nomina vtriusque propria pronunciata; quæ a magis putantur eo plus habere virium, quia in locum essentiaë substituuntur vt ita tantundem potetiaë in nomine proprio sit ad trahendum;

Vis nominis
magicorum.

*In notam-
bulis idem
est.*

*Sermo cur
accedat ad
preces seu co-
gitata &
conceptus
mentis.*

hendum, quantum in ipsa substantia; i
quod comprobant exemplo eorum, qu
sopore correpti, nullis euigilant acclama
tionibus, quam propriorum nominum
quod tamen non esse perpetuum, expl
ratur habeo. Et plus virium est in fult
Ad orationes quod attinet, quibus inue
catur diuina potentia, vt ipsa promoueri
& firmare iudicium ad comprobanda
veritatem, & vlciscenda scelera, velit; d
cimus, si quid virium obtinent, id non e
se in sonitu vocabulorum vel ipsis vocibu
sed in animi pietate, seu motu pio, & f
ducia in Deum firma, quæ legitima est
sancta. At hæc non semper oculis emiss
peragitur: sed aliquando interno mētis aff
ctu, & agitatione; vt in Mose & aliis. Vt
deliquet Deum non egere vocibus nostr
propter se, licet eas requirat ad erudien
dum simul proximum, & vt quædam Ide
verarum inuocationum in memoria no
stra hæreat, quæ postea exprimitur lingu
de consuetudine. Videtur id etiam fie
ideo vt genij astantes testes sint pietat
&c. Sic cor & os coniunguntur, vt simi
confessio edatur, luceatque fides nost
forinsecus & Deus dextre colatur. San
naturalis connexio est inter animi me
tus, & procuratrices partes. Vnde qu
impudice cogitat, hoc ipsum gestibus &
verb

verbis exprimit; Et in vestitu repræsen-
 tat. Hinc de suis quisque verba facit;
 Et quæ didicit, facile ad linguam manus-
 que recurrunt, vt accidit illi Horatiano
 actori omnibus operibus cupressum ad-
 denti. Ita de Atheniensi quodam Horatius
 scribit, qui in Theatro solus miros Tragæ-
 dos sibi audire vilus est. De alio amatore
 meminit Valeriola, qui furibundus ani-
 mam suam sibi mire repræsentarit. Omnino
 verba prolata rationem signi & testimonij
 de internis motionibus obtinent; Itaque
 sæpe veniunt in locum signati: sed vires
 ampliores non habent, nisi ex accidente
 quo pacto crebra repetitio nauseam pa-
 rit; clamores aures obtundunt; halitus
 simul emissus, sæpe fœtidus & pestilens
 est. Itaque in altero tenero morbi semi-
 narium gignit; Et sic in alijs. Remotis *De astanti-
bus.*
 etiam ceremonijs, videndum erat an in
 astantibus iudicij causa, aliqua vis sit;
 quorum quidem interest scire verita-
 tem; at hæc in naturalibus non ita co-
 gnoscitur; sed in voluntarijs in quibus
 id quod testatur, scit hunc iudicem es-
 se cogniturum de causa. Sanguis neque
 iudicem, neque astantes agnoscit; Sed
 ad talem causam ita mouetur; qui motus
 postea est argumentum de facta cade per
 accidens, non sine vi ratiocinante ex præ-
 S cognitio

cognito. Nam præscire oportet aut semper, aut plærunque id accidisse. Vnde in hoc similiter tentatur. Et naturalia, iudicis, opificis, astantium, & omnino omnium præsentium rationem non habent; Nam suo impetu dato actu, moventur, quicumque sane sit præsens consideratus ea ratione, qua est præsens, aut qua iudicat, & alia opus non impediencia peragit.

287. Thesis.
In percussio-
re causam
primis moue
in esse.

Cruentatio
occisa ma-
gistratu.

Concludimus ergo tandem aliquid in percussore mouentis efficaciam esse. Nam alij mille siue iudices, siue quicumque accederent ad cadauer, nisi impetus externus aut fortuitus casus proliceret sudorem, aut aliud, commotionis causam præbens; non indicarentur. Interemtores accedente ebullit; decedente sedatur, nec cesset quandiu est præsens, & suppetit humor. Observatum autem etiam fuit, & pro diuino habitum, innocenter occisi etiam a Magistratu hominis cruorem manentem, copia admiranda lat diu perstitisse. Episcopus quidam suspectum habebat consiliarium quendam suum, hominem diuitem furtique accusabat. Itaque repente domo sua euocatum tanquam ad consilium, in crucem sustulit immerentem. Huius sanguis non cessauit fluere quandiu ibi suspensus mansit; miraculo admodum ut videba-

videbatur. Vnde enim strangulato ad na-
res tantæ copię via, interceptis laqueo o-
mnibus venis, arteriisque? Recitat Euse-
bius historiam interfecti Polycarpi, cu-
jus in igne cōfolli sanguis profluit tam co-
piosus, vt rogam restingueret. D. Zacha-
riæ in templo Solymorum interfecti san-
guine, efferuescente, ebullienteque infra
dicemus. Quibus similia exēpla annotata
monent etiam occultius quid & diuinius
in illis agnoscendum esse.

4. lib. cap.
15. hist.
Polycarpus

Causam primam motus quærendam
esse in percussore confecimus. At in hoc
sunt multæ rationes, diuersaq; argumen-
ta, ex quibus quodnā sit sit efficax ad mo-
uendum, videndum est. Homo primum is
est, constans corpore & anima, vt alij ho-
mines. Nullius horum ratione mouet,
neque corporis scilicet neque animæ, ne-
que totius, neque eorum, quæ sunt in
corpore, quæ corpus. Nam ita pro subie-
cto se habet, cui adiungi varię *δυνάμεις* pos-
sunt, præter naturā etiā acquisitæ. Nec ita
ratio est, cur profluat aut non; cum non e-
ueniat etiā reliquis, & is ipse alioquin antè
cædem aliis præsens non elicit sanguinem.
Vt ita neq; generalē vim neque propriam
& specificam in eo, quia homo est & antè
factam cædem consideratur, agnoscamus.

188. Thesis.
Quanam vi
percussor
præbeat mo-
tus causam.

§ 1. Posse

Lib. 2. cap. 3.

Posse autem esse quasdam proprietates in aliquibus ostendunt historiae; ut illa quam habet Albertus de pueris duobus, quorum alteri dextro, alteri sinistro applicanti, aperiebantur ianuae. Alia de septimo maculo tactu curante scrophulos teste Agrippa: Alia de Pyrrhi pollice dextri pedis tactu iuante lienosos, teste Plinio. Et de eius digito sanante febres: Et similes innumeræ. Non autem compertum est exemplum, quantum nobis constat, eius quo præsentè simpliciter extra causam cordis tactæ, & sine ulla animi commotione per amorem aut iram, proprietate occulta ex aliquo elicitus sit sanguis, nisi forte fortuna id euenerit; aut per incantamenta, aut medicinas odoris acerrimi, aut etiam si gestauerit talia, quæ commouere alterum possint, ut si quis mala gestasset, & admoisset illi, cui peculiaris dyspathia cum malis erat, ita ut visis vehementer perturbaretur, ad nares vero admotis etiam sanguinem effunderet. Scaliger exerc. 142. sect. 2. recitat de cydoniis, quod visa vertiginem quibusdam cieant; Et de lilio quo viso affinis quædam ipsius virgo nobilis vecors facta fuerit peritura si naribus haussisset. Sed hæc in viuis comperiuntur. Nihil ergo in
 eius

*Lib. 1. de re-
 cibaria cap.
 24.*

eius simplici præsencia, nihil in eius absoluta, qua est, ratione; nec qua homo est, nec qua proprij quid habet, ante eadem est virium, videndum ergo cum post eadem primum istam vim acquisuerit, quænam illa sit. Certum est eum de substantia sua nihil perdidisse, nisi forte in conflictu vulneratus truncusque est factus, quod tamen rationem non habet cur proliceret sanguinem.

Nam & aliis præsertim carnificibus, & militibus in aperto bello idem eveniret; & multo magis altero adhuc viuo. Sed nec accessisse aliquid ad substantiam eius per generationem, qua sola est a non substantia iter ad substantiam. Iam enim perfectus est nec perfectio quid substantiæ accedit, cum hæc ipsa sit generationis finis. Et si accessisset per generationem, simile tamen reliquis foret. Omnino *Percussor alteratus est* alteratum eum esse necesse est, cum sub- *inter cadendum.* iecto integro nouam qualitatem sit adeptus, cuius interuentu motionis existit causa. Ea alteratio facta est vel quatenus confligit, percussitque, vel quatenus ab altero percusso est immutatus, vel quatenus ipse suo motu affectuque vim quandam aduersariam concepit, quæ infixæ postea altissime impressæque corpori &

S ; animo

Sanguis qualem, tale id quod eo nutritur qualem tenet.

Ille erat Lombardus: globo interemtus Quasi non existit

animo fat guinem & spiritus ad suam naturam mutet paremque vim imprimat, donec fortasse tandem temporis vetustate exoleseat. Consentaneum enim est spiritus, sanguinemque primum fortiter quidem esse immutatos; at fluxiles sunt substantiæ; præsertim spiritus & calor. Sanguis cum sit materia partium, in easque transit, non totam perfert proprietatem, etsi non omnino eam exolescere testatur vis nutrimentorum, quæ non tantum gustu, odoratuque in bestiarum carnibus, quas comedimus,prehenduntur, sed & vi medicamentosa accepta a medicatis herbis, & aquis & aliis. Quin in homine nutrimenta etiam temperamentum variare possunt. Non itaque tantum prima animi commotione corpus alteratum fuit; sed & confirmatum postea per sanguinem qui vehementer alterari moueturque solet in affectibus, nisi forte novus in contrarium motus, aut diuturnitates ut diximus, vim istam obtruit. Idco consultius foret, & ad effectum præsentius, lictatum deprehensus homicida induceretur: licet exemplo quodam lictano non responderit opinioni natura, cum fat recens cædis autor adhiberetur, ipse confessus factum; impedito fortassis alia causa fluxu. Sed ad causarum discre-

discretionem. Conflictus & percussio ^{fit omnium armorum ad hanc rē par ratio.}
 notus quidem sunt; sed effectū suo pla-
 gam & vulnus possunt inducere; Vim au-
 tem talem neutiquam, nisi ex accidente.
 Et necesse foret, ut occisi re percussio oc-
 cisorī idem attulerit.

Nam hunc passione quadam ab aliquo
 ingente illata necesse est alteratum fuisse.
 At sæpe ille non repercutit, planeque ut
 ouis a lupo cæditur. Deinde aut in ipso
 motu percussionis, aut telo seu instrumē-
 to vis talis hærit: quod non est verisimi-
 le. Nam ita ad telum fieret cruentatio, &
 ad manum propriam. Nec aliquid fuit
 communicatum per telum. Nam in
 communicante primum esset: adeoque
 aliquis ad seipsum cruentaret. Vnde iu-
 dicamus a percusso nullam exiisse qua-
 litatem, quæ percussori attulerit vim
 mouendi. Imo contra se habet potius.
 Nam cum sanguis interemti prorumpat,
 non autem vicissim interimentis; pas-
 sionem ab hoc in illum esse illatam ma-
 nifestum est. Atqui neque hoc fieri
 potest simpliciter, cum nihil sit in in-
 terfectore, quod ingressum in eum,
 quem cædit, tantam commotionem,
 & alterationem excitet. Perspicuum er-
 go est tum interemtum fuisse alteratum,

*Alteratio in
percussore
& percusso
facta flammatur.*

*Visus.
Canes.*

*Non semper
necesse agens
& patiens
immutari.*

tum interimentem: vt ita inter duos
mutua quadam *συμπάθεια* (vt ita nomi-
nemus) sit excitata; cuius vis postea pro-
pagatur cum spiritibus, & vaporibus e-
manantibus; ita vt quicquid huius sit
alter pati non possit; vt in felibus & oso-
ribus earum manifestum est. Et tanta
interdum est vis talium inimiciarum, vt
etiam loca & omnia, quæ attigerit ad-
uersarius, ferri non possint; quod ma-
nifestum facit vrsus qui a fuga reuersus
non inuento homine terram euerit in
qua consistit: Et canes insidias bestia-
rum æque allatrant, & infestant, ac ipsæ
bestias. Monemus autem non semper ne-
cessarium vniuersaliter esse vtrunq; agen-
& patiens scilicet immutari. Fieri enim
potest, vt saltem patiens vehementi com-
motione agitur: agente causa immo-
bili, vt si quis ad picturæ conspectum
vehementer consternatus postea eam
abhorret valide. In actu autem pube-
gnantem infestis animis vtrumque im-
mutari non est absurdum. Et si non si-
mul alteratus sit percussor, cur non fra-
tre, patre, vel alio qui similis craseos
sit, accedente stillaret? Sed cum vter-
que sit immutatus, quæritur causa, v-
trum id factum sit interno motu, an exter-
no. In conatu calor disgregat humida, & in
halitus.

halitus resoluit; Et spiritus ipsi euolant
 opiosius. At his tanta vis non est, quan-
 quam non raro fastidium mouet hircus,
 pestilentes halitus, venenatique mor-
 os inferunt corpori. Esto ergo in his
 liquid virium; totum sane non est. Vio-
 lentior causa est interior in conatu totius
 animi, & imaginationis, quibus obse-
 quuntur omnia, quæ sunt in homine. La-
 ro igitur totis viribus se vertit ad occidē-
 dum hominem, aut eum hostiliter perse-
 quendum. Alter insurgit contra, effici-
 turque ut ab infesto conatu, & intuitu ad-
 uersarij orta phantasiæ commotio impres-
 sioque; ita alteret instrumenta, ut plane
 reddantur a se mutuo aliena, infestaq; si-
 bi. Infra ostendemus id pluribus, firmabi-
 musque rem exemplis. Iam tantum con-
 tet, quanta sit vis imaginationis, a qua re-
 guntur affectus, quibus anima corpusque
 simul commouentur; maxime autem san-
 guis & spiritus. Necesse itaque postea est,
 nisi noua alteratio priorem elisit, aut cor-
 ruptæ sunt partes alteratæ, aut quid impe-
 dit, ut inter se afficiantur similiter, etiam
 cum vapor hostilis tangit hostile subiectū,
 Probabilia hæc esse, credetis, qui vim &
 pertinaciam iræ intelligit & experientia
 cognouit hostes vel ad nomen hostis aut
 aliud eius simulacrum aut monumentum

*Hostis vel
 ad nomen
 hostis & scq
 nō infamia.*

S 5 vel

*Historia ma-
riti auer-
santis ad
missarium,
Etc.*

*Itali scelera-
tum & im-
pium faci-
unt.*

*Thesis 191.
Magia.*

vel insanire. Historiæ fere sunt domesti-
cæ. Narro tamen quod accepi de Gallo
quodam (sunt autem Galli præ aliis ira-
cundiores & mobiliore affectibus) qui
cum spes sobolis ex iuuenula suscipien-
dæ, se patre nulla esset, permisit illi rem in-
cestam cum nobili quodam se conscio, &
interim profectionem simulante. Post-
quam cognitum fuit, uxorem impræгна-
tam esse: adeo infesto odio persecutus est
iuuenem, ut in toto oppido eum ferre nō
posset, & ad mentionē eius sæuire incipe-
ret, licet nulli amplius de facto constaret
seq; authore idem fuisset perpetratū. Alii
adeo sunt pertinacis iræ, ut nullo modo
placari possint, etiā cum salutis suæ iactus
ra: Et narratur historia de quodam Italo,
qui non contentus hoste prostrato, ante-
quam corpus confoderet, apposita ad iu-
gulum sica, coegit miserum abiurare
Deum; quo peracto trucidavit eundem,
gloriatu, ita oportere vlcisci corpus & a-
nimam. Quanta cum rabie Iudæi hostes
Romanos sub Troiano adorti sint, quam-
que crudeliter eorum carnes dentibus la-
cerarint, & vorarint memorat Dion in
vita Traiani, & alij historici: ut ita certum
sit, quantæ vis sit inimicitia: de qua pau-
lo post plura.

De vi magica non imus inficias fieri
posse

esse incantamentis, vt accersitus diabo-
stale quid obiciat. Sed nos de vi dia-
bli superius diximus. Hic autē eam ma-
an etiam in specie reiiicimus, qua fabu-
ntur astra verbis moueri enunciatis: in-
e genios & consequenter alia numina,
uibus procuratorib. accidat cruentatio:
uæ adeo ridicula & puerilis est, vt inter
os quoq; magos vix fidem inueniat.

Qui ignorat effectus quosdam require-
e adminicula certa, & inter alia, etiam
eris determinatam cōstitutionem, is de
aturalibus parum admodum cognouit.

Qui in aere frigido & ventoso & humido
erlatur, obtusus fit sensibus, hebesque
ngenio, & tantum non omnino plum-
eus. Sanguis frigore densescit, reddi-
urque ineptior ad fluendum, Calor con-
tra eundem mobilem facit; quod obser-
ant etiam chyrurgi in secandis venis,
quorum quidam inepti iure a Langio re-
prehenduntur, vnguentum populneum
vocatū ante sectionem illinentes ve-

nis, ex quibus volunt sanguinem prom-
pte educere, cum id frigiditate obstat
fluori. Rectius alij primum calida: post
fluxum inhibitori, frigida respergunt
loca. Ita enim cogitur sanguis, & con-
trahuntur meatus. Id etiam obser-
uandum est in exploratione nostra, vt
nempe

Thesis 193.

Efficientia

adminicu-

la.

Aeris vis va-

rie affectu

Varia.

Chirurgi

inepte alli-

nentes Venia

vng. popul-

neum.

Aeris obser-

uatio in ex-

ploratione.

*Aromata,**Thesis 196.**In 7. Pharsalia.*

nempe aer nec calidior iusto sit, nec frigidior; sed media constitutione, ne fallatur iudicium. Aromata & graucolentia alipossunt in viuis aliquid commotionis excitare. Non enim omnes ferunt. In cadauere minus possint, nisi cum vapore tenui, ac i, exiccante, atque ita forte occidente meatus, aut etiam alterante halitus praesentis percussoris, quo minus habeatur virium ad dandum principium motus. Vt syncerius fiat iudicium, melius est acre ab alienis liberum esse saltem cadaueris expirationibus mistum. Haec enim propagari solent. Firmari poterant dicta nostra historia vulturū, de quibus Plinius narrat quod biduo vel triduo ante ubi cadauer futura sunt, praesto assint, & exercitus frequentes repente appareant. Vnde Lucanus:

*Iamq; diu volucres ciuilia castra secuta
Conueniunt. Vos quæ Nilo mutare soletis
Threicias hyemes ad mollem serius austrum
Istus aues. Nunquam se tanto vulture cælum
Induit.*

Quamquam quod de praesensione auis dicitur, nisi ea ex accidente est, non facili assentimur. Castra sequuntur non immerito. Multa enim ad cibum in illis animalia occidi solent, a quorum abiectione corui, vultures & similes viuunt. Multa etiam

mm sunt suspendia, interneciones, ca-
 uerumque reliquæ; a quibus exhalans
 credo acutas nares facile tangit, & ad ci-
 um allicit: vt nō necesse sit statuere vul-
 res eadem præsentientes in loco eo vbi
 tura est, conuenire aliquot dies ante.
 em de aquilis scribitur. Nota est opinio
 ab bonibus, vlularum, canum, felium
 inflictu, cornuorum crocitu; pediculo-
 am discessu, de corporibus morituroſū,
 æ omnia obitum præſagire creduntur.
 os autem etiam paruo principio vehe-
 enter commoueri, testimonio sunt ira-
 ndi & moroſi ægroti, bilioſi & melan-
 colici, de quibus prouerbium est, Vt ca-
 em ferias facile inuenias baculum. Et, ta-
 re ſtomachatur: Germani aiunt vel a
 uſca inſidente parieti offenditales. In
 achinis verſatilibus notiffimum est, a
 ruo principio sæpe validū excitari mo-
 m. Sciunt idem fiſſores lignorum, qui
 neum adigunt circa medium ſecundum
 ctum fibrarum proceſſum. Notum est
 iam Geometris, & ponderum geſtatori-
 us, & nautis.

*Principij vni
 maxima.*

De Archimede in expugnatione Syra-
 ſarum apud Liuium est, quod operibus
 is miris, ea quæ hoſtes ingenti mole ge-
 ent, ipſe perleui momento ſit ludifica-
 as; Id quod fieri non potuit niſi paruo
 princi-

*Archimē-
 des.*

*Liuius li. 4.
 dec. 3.*

*Typhoni oc-
curretur ace-
to.*

principio, quod in paucorum potestas
esset, magnas vires complexus foret. Ideo
dicitur facili ductu nauim oneratam in
isto pondere aggrauatam sine remis velis
attraxisse ad litus. Nautæ irruenti in ni-
uim Typhoni, occurrunt aceto, atque i-
eius pauca aspersione tantum soluant in-
petum, quantum alioquin vis nulla huma-
na soluisset. Nempe principio turbiuat
in acumē, contra ictum est, dispersoq; ac-
mine reliqua nihil virtum habuisse nece-
se est omnino principio labefactato rel-
qua subito cōcidunt. Perstante vero, mu-
ti laboris est etiam non valida dissipare.

*Magnes.
127. Thesis.*

*Nota ma-
gnetem tra-
hi a ferro: et
si suppona-
tur trans
partem illi
tam magne-
tis, si supra,
a tuerfam.
Vide Bapti-
stæ Porta li-
brum de ma-
gnetis viri-
bus.*

De magnete multa sunt experimenta.
Refert quædam Agricola lib. 5. de naturæ
fossilium. Licet ea spectare in pixide nau-
tica. Haic si supposueris ferrum: videbi-
ligulam eius ductū sequi: ita ut per ebum-
neam laminam vel argenteam penetret.
Fit idem si in vitro imposito experiar-
Hac arte circulatores quidam saltitante
statuas in mensa repræsentant. Recita-
Cardanus similia artificia de nauicula ag-
tanda, deque dæmoniaca statua concin-
nanda: Et norunt plura alij. Nec de ma-
gnete solum id deprehendimus. Sunt qui
globum ex argento viuo conficiunt, eo-
que manibus tantum comprehenso cor-
pus expurgant. Et quis odorum vim igno-
ra

t præsertim ambaris, rosæ, & aliarum
rum fragrantium? Quam parua partio-
ne magnum impletur conclaue? De agal-
cho præstante dicunt, quod præsentia
i compleat totum cubiculum odoratu.
dem de radice occidentalis Mauritanix
uæ vocatur Tauzargent.

Aperte deduximus causæ mouentis ra- *Thesis 198.*
onem. Quo pacto moueat, nondû patet.

t attigimus hanc quæstionem supra. Pa-
ncellæ quidam (nō enim omnes idē sen-
unt) magnetica vi attractionē fieri asse-
unt. Volunt enim sicut ferrum trahitur
o Herculeo lapide, ita sanguinem per-
uissum ab ipso percussore: quæ ratio mirabi-
s est. Constat hostibus tantam esse vindi-
cæ cupiditatem, vt non vereantur satiari
ostium carne & sanguine, vt de Iudeis di-
cimus, narrantque qui nouum orbē con-
templati sunt, idem a Canibalum gente fi-
ri. An ergo, cum cupiditas sibi vnitam ve-
at rem cupitā, qua de causâ eam prosequi
uadet, ideo hostis attrahit sanguinē pro-
trati a se hostis? At quanto pollutus, cru-
entatusque sanguine ex acie reuerteretur
eu Scipio seu Cæsar, seu alius cuius manib.
lurimi ceciderint? Quin cōtraria fuga re-
ulsioq; in nostro negotio cōsequēs foret.
Quis. n. interētor cuperet sanguinē euo-
ari, sibiq; vniri? Et in viuo fortiores sunt
alter-

*Non sit crum-
entatio per
attractionē.*

alterationes affectuum. Quod si non omnino alteraretur opposito fugæ affectu saltem inhiheretur vis attractrix illa, quæ constat dirigi imaginatione. Quæ ver etiam ratio est, cur cadaueris sanguis non potius trahat sanguinem percussoris? Quæ mobilia sunt, facilius obsequuntur. Mobilior est sanguis viuentis. Sic magnes n trahit ferrum, nisi ipse sit fixus pondere aut alia vi. Quod si ferrum præualeat iam ab eo allicitur magnes. Apertum ergo non prodire sanguinem attractione.

*Præsentia
Virtuosa.*

Alia ratio est in præsentia alicuius virtuo sa, quæ vel per se adiuuat, vel ex accident dum inhihet propellitq; contrarium, ob staculo alioquin futurum, seu adiuuat prope vna mouens, seu remote, vt dictum

Calor Solis.

est. Calor solis putatur quidem esse fec undus ipso opere: Sic enim inquit Philo

*8. de Gen.
cap. 3.*

sophus: *ὁ δὲ πῦρ μὲν ἔστιν γεννᾷ ζῶον, ὃ δὲ φῶς ἡ
ταῖς σωματικαῖς μενέταις, ὅτ' ἐν ἡμέρῃς, ὅτ' ἐ
ξυμῆς ἔστι. ἡ δὲ τῆς ἡλίου θερμότης καὶ ἡ τῶν ζῶων
μὲν δὲ τῆς ἀπὸ τοῦ πῦρος, ἀλλὰ καὶ τῆς πρὸς τῷ
τύχῃ τῆς φύσεως, ὅτι τὸ πῦρ, ὅπως ἐστὶ καὶ τῷ ζῷ
πικρὸν ἀρχὴν: q. d. Ignem nullum gignere an
mal: itaque sensibus apparere, siquidem
neque in humidis neque in siccis cum v
stione, vel vbi vstio & feruor caloris est
deprehenditur gigni quicquam. Solis ve
ro calor & animalium, qui in semine est i*

lorum.

orum, quique in excrementis naturam
 sortitis, existit, licet illa sint diuersa a se-
 minibus animantium, tamen principium
 vitale habent, sicut & illa. Vim itaque
νεγυντικὴν obtinebit in generando, qua
 etiam dicitur in actum vocare naturam
 internam. Quanquam de hoc non le-
 uis poterat esse pugna. Nam si illa vis per
 se inesset, quo validior foret, eo fecun-
 dior. At neque excessus eius nec defe-
 ctus requiritur, videturque tota fecun-
 ditas non in calore esse nisi ex accidente,
 sed in subiecti interna natura, commo-
 laque dispositione eorum, quæ ad eun-
 dem effectum sunt destinata; Ita vt calor
 actuet, remouendo saltem obstantia: ve-
 runtamen tum ipse etiam adiuuat hac ra-
 tione, quia contrarium quod obstabat
 motui arcet, nempe frigus & terram æ-
 remque bene disponit ad generationem
 tum alia idem faciunt: vt cum feruorem
 ignis corrumpentem interiecto pariete,
 vel alio obstaculo intercipimus, cura-
 musque, vt debitus calor ad opus per-
 ueniat. Nam non in quouis calore fit
 quoduis.

Videndum vtro modo homicidæ præ-
 sentia efficiat, vt sanguis exiliat. Præsen-
 tia nuda, ante est reiecta. Num ergo præ-
 sens vim quandam emittit, qua frigus *caloris emif-*
san. si a percuss.

*fare emittat
sanguinem
cadaver.*

sanguinis tollatur, referentur meatus, auferatur visciditas, & ex intimis venis provocetur? Sane apertum est, ubicunque venam incidas, ea prorumpere posse sanguinem uniuersum, etiamsi illi enitendum sit ad altiores partes, nisi calore deferente citius, quam effluat, aut viis interim occupatis, &c.

Sic enim vulneratus in summo digitus etiam in altum sublatus cruentat, nihil obstante molis grauitate, quæ deorsum eum mouere debebat. In vulnere ergo sanguinem frigus, aut aliud quid retinuit. Frigus soluere, calor est. Eiusdē est colligare, attenuare, aperire meatus. Et caloris tenuitate, seu potius cū est is in substantia tenui sanguinem prolici, ostendit aloe, colocynthis, crocodylion Dioscor. Oxym. Elleb. Gesneri, & alia vide de plāta cuius succus illutus sanguineos sudores excitat epistolam Petri de Osma additam lib. 2. Nicol. Monardis, &c. Itaque percussor calorem emittet. At hunc emittere poterant etiam alij præsentēs. Et plures ampliores vno. Ino adhibito vaporario vel nullo comparente debebat profligare. Non ergo consentaneum est calorem homicidæ, quæ calor, id perfici, siue solum sit præsens, & remoueat impedientia, siue etiam effectum vna procuret. Materia subie

abiecta caloris istius propagati, aut est
 er, aut vehiculum quoddam propinquius,
 s, veluti halitus aut spiritus. Ab aere qua-
 tatem accipere hanc calor non potest.
 Non enim ipse subiectum est, sed in sub-
 ecto. Itaque aeream in se haberet, quod
 alsum est. Aer si immutatur ab eo certo
 quodam modo, vt ita ab hoc calore talis
 at, veritati propius accedit. Si enim ho-
 nicidæ non est calor simpliciter, sed de-
 terminatus, sane aeri poterit communi-
 are naturam talem. Sed vsu & experi-
 entia constat, calorem ab homine egre-
 ientem tum non habere tantum virum
 d alterandum ita spacium illud, tum non
 eri posse tam celere in alterationem a
 antilla causa: tum non sine vaporibus
 eu halitibus eum egredi, quin nec posse
 ires seu potentias diuersas vnum eun-
 emque simplicem calorem sustinere.
 aque vehiculum assumendum fuerit, di-
 endumque spiritum calidum habere vna
 tam motiuam, non qua spiritus calidus,
 ed qua talis hominis, aliquando vhe-
 nētem affectionem, immutationemq; ab-
 nini perturbatione in se experti. Nec id
 mpliciter, sed modo tali, vnde affētio
 riatur mutua inter ipsum, & sanguinem
 iteremti. Diximus supra, vniuersum
 uidem corpus alterari affectibus, cum hi

*An calor en
 aere per se
 a possit.*

*Aer immu-
 tatus.*

*Hominis ca-
 lor singula-
 ris per se nō
 valet immu-
 tare aere ad
 singulare cō-
 stitut: sine
 subiecto sin-
 gulari.*

*Spiritus cal-
 idus talis.*

T a sint

sint communes corpori & animo, at maxime id pati sanguinem, cui spiritus & calor sint coniuncta. Rectius igitur non excrementitios spiritus cum calore sumemus, sed eos qui ex sanguine ob animi commotionem, facti conscientia, dimanarunt. Et his est maior ad sanguinem affinitas, quam illis; siquidem propius sanguinis virtutes redolent. Ita ergo explicata sit ratio istius agitationis, nempe

*Causa agi-
ans proba-
bilis.*

a spiritu, qui est in sanguine aliquando alterato. (quæ alteratio a solidis membris, in quibus sanguis immutatur, & de inde nouo motu animi, vires acquisiui suscepta est,) taliter, affluente ad vulnus interim dum circumquaque naturaliter vagatur; Et potissimum huc imaginatione astantis percussoris dirigitur, dari principium motus, non quia sentiat sanguis aut vapor ille, sed quia aliquando ad talem causam similiter erat commotus.

*Bezoar.
Hoc indicium
tamen non
inuenitur
apud om-
nes.*

Exemplum eius rei esto Bezoar, qui lapis dicitur veneno præsentetangenteque seu vapore, seu ipso corpore, statim indicia quædam edere, vnde agnoscatur. Infra recitabuntur exempla de oue lupæ & aliis. Manifestum est statim latere quædam, etiam halitu aduersarij percepto. Dioscorides tradit, admota radice aconiti primi torpescere scorpione.

Aconitum.

ai contactu Ellebori excitentur. Mi-
 m vim toxicī seu thore Vvaldensium ef- *Thora.*
 reffert Gesnerus. Præsentissimum, in-
 uit, est toxicum coniunctum sanguini,
 uod per sagittas contingit. Si tamen
 us ictus frigida mox abluatur, reme-
 ium pollicentur. Sanguis qui e vul-
 ere defluxit, etiam ad imum pedem,
 oc veneno contactus recurrit, & in vul-
 us iterum subit. Tanta in eo sanguinis
 itæque aviditas rapida. Hæc Gesnerus; *At neq, hic*
 uæ profecto quam proxime declarant *omni calore*
 in istam ab homicida emanentem. San- *est destitu-*
 uis qui defluxit forte calentior sit san- *tus cum est*
 uine cadaueris. In cæteris magis con- *fluxilis.*
 enit, imo dixerim illum longius disces- *Comparan-*
 se a natura sanguinis. Vt ita ratio va- *tur hic duo*
 entior videatur esse de eo, qui in cada- *sanguines ex*
 ueris venis superest. Nam quis nescit eum *adiuncto*
 qui intra venas arteriasque continetur, *quodam.*
 a proprio vase plus habere virium?

At qui per pedes defluxit iam forte ex-
 alante spiritu refrigeratus est, quod ex-
 perientia in sacrificando certum est; Nam
 quidam statim etiam intra cucurbitam
 concrefcit. Et licet subtilitate veneni a
 concrectione abstineri possit, corruptio-
 nem tamen & magis a natura sanguinis
 depulsum esse consentaneum ex vi vene-
 ni est. Si ergo venenum tantum valet in

commouendo sanguine alieniore, quantum valebit in cognatiore?

Isto autem illa exhalatio homicidæ certi generis venenum non quidem ad omnem, sed ad hunc sanguinem, qui immutatus erat ante in contrariam naturâ. Cur ergo non moueatur? Nec refert si hostis viuere possit carnibus hostis. Nam illa auaritia, quæ est instar maliciæ cuiusdam, etiam venena digerunt. Et de thora memorant quod comesta non ita noceat. Autor lib. de Theriaca ad Piscap. 10. ait: Herbam Ninumdaci & Dalmatæ telorum suorum cuspidibus aspergere dicuntur, & simul ac sanguinem vulneratorum contigerit, fertur e vestigio illos interimere, ab ipsis vero sine noxa comedi. Vide ibidem de phalangiis, quæ ictu necant, potu suum morsum sanant. Consentaneum etiam est, quæ puella vivebat araneis voratis, eam non tutam fore a veneno eorundem, si in parte quadam corporis vulnerata reciperetur. Non omnium partiû, ea vis est quæ ventriculi.

199. *Thesis.* Certum pene iudicium feceramus, cum remotis fortuitis, per se causam docuimus. Per amici nomen homicidæ subterfugere licet, nisi simultatum, inimicitia argumenta extent certa.

Testatur autem hoc ipsum Lemnius de

e præsentibus amicis, quod ut olim ex vi- *De amicis*
 is calamitose miserabiliterq; affectis la- *signatis.*
 hrymæ, extillarunt; ita ex defunctis, qui
 absentium amicorum magno flagrant
 desiderio, atque ita mutationem quandā
 sanguini per affectum imaginatione for-
 ificatum crebra, crebraque commiseratione
 in se versa instigatum, attulerunt,
 proliciatur sanguis. Adest illi experientia.
 Nam & amor vehementi vis immutandi
 sanguinem concitandique est, & misera-
 bili isti tristitiæ, quæ variis motionibus est
 commista, (præter iram) cuius exempla
 subiicimus. Alterat sane tristitia amor- *Tristes.*
 que sanguinem adeo, ut etiam alienus fiat *Langius lib.*
 ab alendo corpore: unde contabescunt *1. Epist. 24.*
 tandem eiusmodi perturbationibus agi-
 tati valde. Exemplarecitantur non vul-
 garia tantum sed & regia: Nota Theolo-
 gis est Ammonis Davididæ historia. De *2. Reg. 13.*
 Seleuci filio Antiocho Stratonice non-
 uercam depereunte est apud Galenum *1. Prognost.*
 & Valerium. *Val. lib. 5.* De Faustina Antonini Pij
 filia Gladiatorem amante disserit. Iul. Ca- *In Vita An-*
 pitolinus. *tonini.*

De Iusta Boetij vxore Pyladis amore
 concitata, est apud Galenum. Non omit- *Lib. de pra-*
 tuntur Socrates, Lucretius & alij viri il- *notion lib. 2.*
 lustres. De Mercatore ad insaniam ex amo- *obs. 7.*
 re verso scribit Valeriolæ. De puella vi-

amoris mortua, cornax. Et similia innu-
 mera inuenire est, ex quibus quantum nō
 spiritus sanguisque tantum, sed totū cor-
 pus immutetur, conspicere licet: vtiam
 non sit mirum sanguinem non ira tantum
 sed & amore alteratum, quandam vim
 propriam acquirere, quæ rei familiaris,
 causa sit commotionis cuiusdam. Ita in-
 quit Plutar. in Sympos. decad. 5. probl. 7.
πύσχυσα ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα διατίθουσιν: Item τὰ
*πάθη τὰ τῆς ψυχῆς τοιαῦτα σφοδρτέρας τῆς τῶ
 σώματος δυνάμεως.* Vide Gal. in lib. quod ani-
 mi mores sequatur tempera. Item Philos.
 Non necesse tamen est ante mortem præ-
 sentem esse eum, qui amatur Imo inquam
 si præsens sit, ita quietem quādam dari af-
 fectui, siquidem alias amans amatum sibi
 adesse, qui finis est perturbationis, & sum-
 ma voti, corā videt, & acquiescit. Si absens
 sit res desiderata intime, maior oritur cō-
 motio, ob miseræ suæ cōsiderationem do-
 loremq; inde obortum, vt ita in se versus
 affectus, longe maiorē vim imprimat san-
 guini; quin & duplicetur. Postquā igitur
 ab obitu accedit amat⁹ homo, misera qui-
 dem lamentatio in hac exoritur, atque ita
 ex cōmotione eruptio spirituū, in defun-
 cto vero mouetur sanguis eo modo que
 mouebat in viuo paulo ante mortē. Nam
 altius impressa commotionis causa, etiā a
 morte

forte aliquantum superest. Apparet hinc
non necesse esse, vt in omnibus cadaueri-
is superueniente amico erumpat sudor.
Nam nec in omnibus tantum est amici de-
siderium, nec in omnibus tam forte.

Exemplum affertur de submersis a Le-
no. Sed causa cruentationis in his pote-
st etiam esse alteratio & commotio. Pro-
ut dubio enim nō modeste commouen-
tur, qui extrahuntur ex aquis. Deinde
sunt fortassis plethorici, irrumpensque a-
qua & fluxiorem & copiosiorē effecit san-
guinem, vnde fieri potest, vt referentur
venæ. Quin & alteratio dum ex aqua in ae-
rem transferuntur aliquid momenti ha-
bet. Nam plærunque exponuntur radio so-
leri, aut calentiori, nisi nimis diu sub aqua
uerunt. Calor autem impetum addit te-
nuando, prouocando. Nos assumimus
exemplum, non negantes alias causas: sed
statuentes non absurde posse etiam talem
quandam esse causam, præcipue cum ita
placeat etiam aliis. Nisi subito suffocentur
occurrere eos suæ miseriæ potest, & mise-
rere amicorum absentium, eosque desi-
derare vnice. Inde sanguinem affici ne-
cesse est.

200. Thesis
de submer-
sis.

Quod in viuīs affectu vehemente, sci-
licet amoris & iræ potissimum, non intro-
tantum, sed & foras contendat sanguis,
T 5 proba-

202. Thesis.
Commotio-
nes iratorū
& amantiū.

*Pallor amā-
tiam.
Rubor.*

probamus exemplis, quanquam id notum est fere omnibus. Quis enim nescit amantes modo pallere, modo rubere, & in momento calorē mutare non tam præsente, quam absente cogitatoq; ac nominato amato? licet etiam cum præsens est amatus seu amata, pudor autē collusionem & fructum amoris manifestare & carpere prohibet, idem patiantur. Pallor autem euenit in his, sanguine moto ad cor, atque ita calore simul destituta superficie. Contra rubor, prorumpente iterum & a certo ad superficiem redeunte eodem, quo motu si non cruetatio (nam sæpe vasorum firmitas & humoris crassities obstant) oritur, saltem sudor. Irati rubescunt, pallescuntq; vicissim, nisi cum in actu est ira. Et variatio hæc prodit motum animi modo victi, modo vincentis, modo metu, modo ira agitati. Nam in consultatione modo reprimatur affectus metu iniusti, vel violentiæ similis, modo efferuescit. Sed de sanguine etiam profuso in amore, memorabile exemplum est, quod Cornas medicus lib. 1. consult. cap. 3. recenset sibi præsenti conspectum. Itaille inquit. Vidi ego meis oculis rarum amoris signum. Assidebat nobilis quidam (insanus præ amore) iuuenis nobili & honestæ cuidam saminæ viduæ, cuius nuptias ambiebat. & pro.

progressu temporis consecutus est. Hic
 prandio ad mensam cum colloquere-
 r, ecce venain temporibus prope aures
 si sponte aperta est, & profluxit copiosus
 sanguis, quem strophio compescere co-
 atus est. Hæc ille. Nec dubium est similia
 iudicia edi plurima, si obseruentur sem-
 er. Nescio an recte huc referri possit o-
 men istud vulgare, stillantium sanguine
 arium citra evidentem causam; idque
 potiss. non vltra tres vel paulo plures gut-
 as. Nostri enim homines putant male
 uncæ illici quendam amicum; aut porten-
 ti aliquid peculiare, quanquam super-
 stitioni hoc valde sit affine; Perinde vt &
 omnium de casu dentis. De pello est apud
 phil. 9. hist. an. 1. his verbis: ὁ πέλλα χα-
 λεπῶς ἐνράζει τε καὶ ὀχέει. κράζει τε γὰρ καὶ
 ἱμα, ὡς φασιν, ἐφίησιν ἐν τῶν ὀφθαλμῶν ὀχέυ-
 ων, καὶ πίπτει φάυλως καὶ ὀδυνηρῶς. Constat
 quidem sanguinem etiam in magnis an-
 goribus erumpere: pellem autem ob
 hanc causam id pati non est verisimile.
 Natura enim desiderium quoddam pro-
 creationis ingeneravit cunctis, eiusque
 illecebras posuit oblectamentum quod-
 dam citra naturæ molestiam. Hoc con-
 sentaneum est, dum avidissime fertur ad
 venerem pelles, oculisque prosequi-
 tur scēminam intentius, ea in parte
 plus

Nares rorantes sanguine.

Pelli lachryma eructans.

4 Sect probl

16.

*Curoculi
prodant coi-
tum.*

*Vide &
prob. 3.*

*Thesis 203.
Philtia.*

plus cum commoneri. In homine etiam indicia veneræ affectionis oculi habent naturali quadam cum partibus genitalibus conuenientia, siquidem oculi amorē venantur aliæ partes eius fructum capere satagunt. Inde ab oculis humore spiritibusque raptis, veltigium defectus in eis apparet. Qui problemata scripsit, sect. 4. prob. 33. & 2. humore deficiente oculos infirmari in coitu dicit: quod calor liquefaciat humorem, seu quod partes hæ inter se collaborent, & extrudant alimentum quoque liquefactum. Confirmat autem idem autor, siue Arist. sit, siue alius nostram sententiam de cognatione oculorum cum membris genitalibus, siquidem inquit oculos & vicinas partes vim ad procreationem maximam obtinere, id quod pateat experimento illitionum circa illos, quibus sterilitati medentur. In aliis etiam siccitatem & colliquationem ob calorem agnoscit; vtpote cum vnius effectus plures possint esse causæ.

Qui philtia concinnant, studiose hoc agunt vt dum illa præbent, vel paulo post amans potiatur præsentia amati, oculosque in alterius defigat oculos, vt quasi hauriri in se desiderium possit, fiatque recta applicatio spirituum, & deductio affectionis similis expedita. Hoc machinamentum

entum solum instar totius obtinet. Nam *Amor per o-*
culos.

ago, ut facile effluere nequeat, quin &
 ipso sensorio diutius persistat; unde

philosophus censet nocturna oriri somnia
 urnas actiones representantia. Sane ocu- *Oculi ia-*
nua mentis.

os ianuam ad animam esse veteres crediderunt,

nec nos fallit experimentum. Eodem modo

fascina fieri Langius loco in thesi 204. ci- *Langius,*

to tradit, nempe cum spiritibus inlinu-

ta vi fascinatrici ad principium generale

internum. Qui alio modo amores qua- *philtraper-*
microsa.

unt, misere saepe decipiuntur: quale il-

ud est de Cantharidum potu exemplum,

nde Epilepsia aut cruenta mistio aliaue *M. Rulan-*
dus.

nalapro amore sequuntur. Narrat Ru-

andus studiosum quendam ab amica pla-

entas venenosas ad conciliandum amo-

rem accepisse atque delirio correptus, &

mania male sit multatus. Quidam Italus

rum formosam deperiret puellam qua

ob diligentem custodiam potiri non po-

terat, ad magam veneficam confugit: quæ

pomo tolsto ut adamantem cogeret, misce-

tabiliter interfecit puellam, disfluente c-

ius vitali succo per magnum ardorem, ve-

luti de pomo fiebat, quod solenne esse c-

iusmodi veneficis, ostenditur a Bodino in *Bodin. lib. 2.*
cap. 8.

historia regis Scotici a Sagis ita tentati, per *Boet. lib. 2.*
 imaginem cercam. Nec aliena sunt hæc a

Para-

Paracelsi homunculo. Sed hæc sunt a nostro instituto aliena.

Thesis 205.

Iratis erumpere sanguinem.

De iratorum moribus & dispositione res manifesta verborum ambages non requirit. Erumpere aliquibus etiam sanguinem indicat historia Georgij Ioannis Castrioræ regis Epiri filij, quem Amurathes Turcarum Imperator Scanderbeum nominavit. Huic enim præliaturæ cum Turcis, fissis labiis sanguis effusus est: tanto cum feruore, commotioneque agebat aduersus hostes. Aliis loco sanguinis lacrymæ, sudoresque exeunt, nempe sanguine vas suis arctius conclusa calore tamen apertis poris, excidit ferrosa pars, sudorum specie, quæ erat sanguinis comes. Omnino quanta sit vis excandescentiæ in commouendis humoribus ostenditur quotidiana experientia.

Gal. lib. de

*Ther. ad Pi-
son. ex Hipp.
refert ex can-
descentiâ
prodesse Pa-
ralyticis.*

Hominem arthriticum aliquando nouimus, qui cum egredi non valeret, nec crura mouere, concitatus tamen ira crura extendebat, & ad offendentem uxorem per medium solus cubiculû percurrerebat. Valeriola consobrinum suum aliquot annis contractis cruribus paralyticum nec ingredi valentem, narrat repentina vehementique ira percitum attentasse famulû percutere, quem fugientem persecutus,
ita

liberatus est morbo, vt in posterū pe-
bus recte & sine dolore vteretur. Itaque
restitutus, quem pharmaca nulla sana-
poterant.

Non sufficere putauimus effecti pro- *Thes. 207.*
abilem inuestigare causam, ni etiam, *Objectiones.*
aibus contrari potest, dilueremus. Ita-
que aliquot prolepses instituimus, quot
sempe inter meditando occurrerunt.
celebre est logicorum physicorumque
dogma contrariarum causarum effecta
se contraria per se: & vicissim contra-
rorum effectuum esse causas contrarias:
et heterogeneorum heterogeneas. Itaque
si ex accidēte vnum effectum ab aduer-
sacausis non prodibit. Videntur autem
fectus oppositi aduerse ira & amor: si-
quidem non amamus eum cui irascimur:
hic hic iudicetur hostis vindicta dignus:
ille amicus accipiendus beneficio. Rationis
huius argumentum est at non perinde se
habet in experientia, quę testatur id fieri in
utroque siue altior causa aduersa lateat si-
ue eadem occurrat. Et in utroque causam
notus ab affectu esse constat. Nam sine
fectu non est. Quomodo ergo amicitia,
et inimicitia sanguinem foras mouent?
Vterque nimirū affectus non vere aduer-
sus est, sed oppositus alter alteri causa fina-
& quodam adiuncto. Vterque motus est
animi:

animi: Vterque prosequitur aliquid: sed
modus & finis prosecutionis est diuersus
vt satis apparet ex thesibus. Itaque sanguis
qui administer est vtriusque ad finem, in
vtroque prorumpere solet, quem motus
a vehemēte alteratione immutatus etiam
paulo post obitum obseruat, data ansa.

209. *Thesis*
Sympathia,
antipathia.

Qui sympathian, & antipathian pro de-
fensione afferunt, videntur hallucinari.
Nam *συμπάθεια* motus confirmatam re-
quirat: vt in amicis qui inter se compa-
dicuntur: *ἀντιπάθεια*, seu quomodo qui
velit appellare, dissensio naturalis, qua di-
uersimode imo aduerse inter se afficiun-
tur res, & iras mutuas gerunt, videtur non
ferre congressum, nisi in perniciem alteri-
us, quo pacto de hostibus mutuo se vocan-
tibus supra diximus. Sed oportet di-
cernere formas rerum, & rationes. Nunc
dyspathia fugam affert, vt cum vitis se-
uertit a brassica, sanguis conuultit præsentem
Hieracite & Indico lapidibus; quasi tor-
pore correptus, quo pacto & scorpius tactus
aconito motū amittit. Et piscatores pat-
torpedinis virus, fugam virtutis motus
aut eius ligamentū percipiunt. Lupus fu-
git ignem conspectū; ouis lupum. Ignem
etiam equi non patiuntur noctu, quod
Cardanus testatur suo exemplo. Sed in his
& similibus alterum fugit, alterum in fu-
ga

Cardanus.

am compellit. Sia brassica declinat vitis,
 non item hoc de brassica verum est. Ovis
 pergit lupum, non vicissim lupus ovem.
 aque iudicium hic debet esse circumspici-
 endum, & informari potius ad regulam de
 æqualentibus contrarium fugantibus.
 in viuis hostibus ante victoriam in idem
 tendit appetitus nisi alter timidus est,
 ut iam victus. Qui præualet, victoria
 sepe insolenter utitur adeo ut affectus
 iam videatur mutatus in alium natura di-
 versum, nempe concordiam, ut sit in ele-
 mentorum transmutatione & mistione.
 Sic cum lupus comedit ovem, aut interi-
 nit, non ita ut cum hoste agit. Sed ut cum
 cibo familiari, quanquam forte hostilitas
 respectu lupi nulla est, cum escam suam
 prosequatur; veluti leo & aquila cum ve-
 huntur lepores, aut homo cum utitur in
 cibo, vario animantium genere. Sed de his
 libi loquemur exactius. Iam tantum de
 his qui antipathiam in hoste, sympathiam
 inter amicos agnoscunt differimus, quod
 rationes non sint commodæ ad effectum
 explicandum. Nam alterius sanguis de-
 bebatur refugere victus: alterius prosequi
 ut vterque prorumpere simul data pari
 occasione; idque in hostibus. Sed ita semper
 refugeret sanguis occisi. Victus enim is est.
 Deinde præpollet viventis sanguis san-
 guine

sanguine defuncti in qua collatione alter videtur etiam verus, alter æquivocus. In amicis ratio esset cur vterque prorumperet. Potest quidem reduci effectus hic ad antipathian, & sympathian; sed remotius, minusque euidenter. Nos propinquiores causas inuestigamus & communem afferimus a fine, non tamen ultimo, sed tendente ad ultimum.

Nam prosecutio quidem in utroque est: sed in amicis ad fouendum se mutuo in inimicis ad vlciscendum, vel conficiendum; siquidem in pugna mutua alterum demum vincitur, & in naturam alterius concedit; nisi æquatio & reconciliatio quædam fiat, sicut philosophi demissione solemus.

*Thesis 212.
Affectus.*

Dicimus affectus nec corporis solius esse, nec animæ, sed vtriusq;. Affectus nominamus turbidos concitatoq; motus more Stoicorū, quibus ea vox nihil, quod sanum, quietum, & secundum rationem rectam est, signat. Sed omne in ægritudine positum est, & morbo animi.

Quod secundum naturam fit, id illis affectus vocabulo non designatur. Hoc verum rectumque est, seu iudicij necessarium fructus quidam verus; Affectus ex apparen-
ter vero seu opinabili iudicio exestum cum nulla sit vera commouendi ratio.

Græc.

ῥασι πάθη vocant, seu παθήματα: quæ vox,
& latina, affectus, quandoque vt apud
medicos etiam generalius vsurpatur. Plæ-
unque ad speciem reuocatur adiectione
δυνῶ. Non raro ægritudo & perturbatio
animi appellatur, quæ cum vitiosa sit, a-
piente sit expugnanda, tollendaque sa-
nis animi motibus naturalibus, & cum
ratione coniunctis, quæ vocari solent
παθήματα &c.

Animæ nomen facile intelligitur reuo-
candum esse ad τὸ αἰσθητὸν. Non autē πρὸς
τὸ νοητὸν, ἢ ἐπὶ αἰσθητὸν. Est enim affectus
corporea quedā πάθος sensibus coniuncta
uius si nō ταυτοῦ, ὁμοίου tamen cernitur in
estis: nihil autē in vegetalibus simplici-
er. Nudæ mētes non afficiunt. Non enim
ati possunt αὔλαι εἶσαι quanquam ex simi-
tudine commotionum humanarum vo-
abula eadem applicentur illis. In quibus
atio coniuncta corpori est, vt in homine;
a his affectus attingit mentē, seu τὸν νῦν καὶ
ὄρον: ita vt is huius sit seruus naturaliter.
Rationi enim succūhere animus debebat,
iusq; imperiū sequi, quanquam ægritudi-
nes concitatæ, quas proprie affectus Stoi-
i vocant, rationem rectam non audiunt,
et si audiunt, non sunt ægritudines, vt di-
tū est. Philosophus tres quasdam faculta-
es seu animæ partes nobis inesse voluit,

*Affectus pro-
prie in nu-
dis formis
non sunt.*

V

a

ynam

vnā quæ sit plane abiuncta rationi, quam
 φύσιν vocant, aut cupiditatem, quæ est
 platonicum ἐπιθυμητικόν: aliam, quæ ra-
 tionem eatenus attingit, quatenus ab ea
 regi potest. Itaque nec ratio est, nec sine
 ratione, seu obediens ei, seu repugnans
 & vnā secum præcipitans eandem. Ter-
 tiam appellant rationem ipsam, ducen-
 τιν δὲ καὶ ἡγεμόνα, quam volunt gigni in
 solo animæ intellectu, vnde prudentia
 sapientia, ingenium, memoria. Hæ
 solent etiam ad duo redigi, vt scilicet si

*Cic. in 4. Tus.
 ac Pythago-
 ram & Pla-
 tonem refert
 bipartitam
 diuisionem
 animi in
 ἑλλογον καὶ
 ἄλλογον
 duplex.*

nalis: Sed cuius natura sit duplex, alter
 quadam ex parte capax rationis: alter
 non. Quod si dicendum est, inquit phi-
 los. illam quoque partem habere ratio-
 nem, duplex erit ea, quæ rationem habe-
 Altera enim proprie, & in se eam habebi-
 altera ita vt is, qui dicto patris audiens est
 Non ignoramus hæc quibusdam non placere,
 quod putent, animam hominis sim-
 plicem penitusque vniformem, seu to-
 tam ἑλλογον non posse admittere τὸ ἄλλογον
 Sed hi nouerint philosophum potentia
 seu facultates animæ distinxisse: non in
 partes quantitatiuas, vt vocant, animam
 diremisse. Reuera enim quædam facu-
 tates eius & operationes eius nihil obti-
 nent ἢ λόγον: (vt λόγος est non ipsa anima
 se

Il facultas quædam eius) veluti vis nutri-
 ua. τὸ θυμηκὸν sæpe non curat rationem;
 nunquam ita apparatus sit, vt possit ei-
 us obsequi. Et hoc alligatum est cor-
 pori. Non enim perficitur eius actio si-
 ne corpore. Quare huius sunt affectus,
 & virtutes & vitia. Verum autem id
 esse, apparet inductione. Cum enim
 affectus sint voluptatis, doloris, boni,
 aliue, seu præsentis seu futuri: Vt bo-
 ni præsentis, gaudium, futuri cupiditas
 aliue vero præsentis, dolor, futuri,
 metus: Vnde exurgunt Ira, amor, com-
 miseratio, odium &c. Nihil horum sine
 corpore est. Omnes sunt agitationes seu
 motus corporei; magis minus concitato
 corpore, pro vt excessus defectusque est a
 recto. Est tamen differentia aliqua. Cor-
 pus enim habet se vt ὕλη καὶ ὑποκείμενον: In-
 terdum etiã vt organum prosequens, fugi-
 ensue obiectum. Facultas interior, quæ a-
 nimæ sensitivæ est, ὡς τὸ ἐνεργεῖν καὶ εἶδος. Nã
 principiũ id est quod mouet; Affectus ori-
 tur a notitia sensuali; siue iã factus sit sen-
 sus, siue olim, ita vt imago rei ex memoria,
 & phantasia deprompta iterum moueat vt
 quondã. Non autem nouit corpus: sed o-
 mnia per corpus, tanquam aptum organũ,
 quod simul instruit vita, & aliis admini-
 culis, vt facultate sua vti possit. Recte ergo

V 3 diximus

diximus affectus, seu turbidos illos motus animi, esse nec corporis tantum, nec animæ sed utriusque simul; animæ nempe non quæ ratiocinatur, nec quæ vegetat, seu alit, aut procreat; sed quæ sentit: cui facultati annexum est τὸ διουσις, quod proprie affectus osum est: ita ut duæ rationes sint huius partis, altera quæ sensus continet, altera quæ affectus. Argutus quispiam discerneret hæc causa & effecto communi circa dolores &

voluptates. Reuera enim τὸ αἰσιντὸν famulatur etiam rationi seu intellectui. Intellectus aut simpliciter cognoscit, indeque exercet rationem circa inuentionem & iudicium occupatam: aut perturbatur; seu intellectus vel ad simplicem notitiam refert aliam seu ad dolorem & voluptatem; ibi sapientia regnum est: hic affectuum. Vtrunque sequitur actio sua; istud prudens, hoc perturbata. Itaque ibi recta valet ratio hic magis minus corrupta. Hoc modo virtutes & vitia attingerent simul principem animæ partem: quod vero consentaneum magis est. Nam si humani virtus in Ethicis consideratur: quæ sit proprium hominis opus, seu effectum; non quæ sit homo, sed quæ maxime, debebat inesse. Est autem virtus circa affectus. Quare & hiæ animam principem pertinebunt. Nec erunt communes bestiis, nisi κατὰ πᾶν aut similitudine, ut Seneca dicebat. Apparet hoc etiam
ind

2. de anima
tex. 12. 2. de
anima tex.
150 lib. de
mem. cap. 1.
Ex quibus
colligitur si
non est intel
ligere sine
phantasma-
te. Intelle-
ctus aut si
vel phanta-
sia quædam
est aut non
sine ea, fieri
non potest,
et si sine cor-
pore. Et phā-
ta. i. m. t. a. ori-
untur a sen-
sibus conse-
quens est
nec sine or-

de, quod affectus oriantur ex opinione, *gano corporo
reo, nec sine
sensu fieri in
tellectum.*
non est in bestiis. Est enim iudiciū ra-
onis ex contingēte ad falsum. Bestiis au-

tem deest ratio. Et sic intelligatur q̄ ante di-
musex philosopho, affectus ad sensitiuā
ertinere, a sc. quę nata est rationi mini-
rare. Philosophus considerauit rationes
iuerfas; atque ita explicauit rem, tanquā
n disparatis subiectis esset, cum reuera sit
num simplexque & idem subiectum. Pla-
o deterius, vt & Galenus philosophati
unt, subiectis discernentes animæ facul-
ates, tanquā tres animæ in vno essent ho-
ninc, inter se cōnexæ communitate qua-
dam corporis, veluti si quis tres principes
vna casa, aut vno sileno inclusisset. Feren-
di hi sunt, si pro subiectis sumserunt partes
corporis, in quibus diuersæ facultates cō-
munes plurimū se exerunt, quanquā vnus
sint principij communissimi; Non feren-
di, si & natura & subiecto discluserunt to-
tidem animas. Porro quod nos posuimus, *1. de anima
tex 12. 2.
Phys. tex. 12.
Plato in
Timao 3
alibi.
tex. 4.*
id & Plato, & Aristoteles agnouerunt, φαί-
νεται (inquit phil.) τῶν πλείστον ἐν ἀνθρώπῳ
τῷ πάχειν ἔδὲ ποιεῖν, οἷον ὀργίζεσθαι, δαρρῆν
ἐπιθυμῆν, ὁλως αἰδάνεσθαι; Et paulo post. εἰσὶ
δὲ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς πάντα εἶναι μετὰ σώ-
ματι, θυμὸς, παρὰ τῆς, φόβος, ἔλεος, δόξ-
ος, ἐπὶ χαρῆς καὶ τὸ φιλεῖν τε καὶ μισεῖν.

Qui vulgariter de affectibus singulis

V. 4 disse-

*Thesis 216.
217. & seq.*

differunt, vulgarem contemplationis modū sequuntur & inductione quadam, ut in eadem specie commouentur plerumque singuli; ita describunt species affectuum. Nos sedulo cogitantes, non facile aut leuem contemplationem esse inuenimus. Etenim plurimū dubitari posse iudicauimus, utrū tota continua perturbatio, quæ spectatur in aliquo, ut in lætitia, sit proprius verusque lætitiæ affectus, an potius concursus fiat pluriū commotionum, ab vno simplici, quæ primum & per se vocetur lætitia, separandarum. Deinde etiā hoc dubitari vidimus, sint ne specie distincti affectus, an saltē modis quibusdam animi commotio, essentia eadem, discernenda: Et essentiæ distantes sint, vtrum simplices amixtæ seu confusæ motibus diuersis eadem sint sumendę. Graue autem atque arduum videtur hæc exacte discernere, quod inordinate agitetur animus, violenteque inducatur nō vno modo, pro celeritate huic illuc se versantis, diuersaque cogitantis durante vno eodemque affectu. Agimus quidem nostris thematibus de ira & amor tantum. Verum operæ precium facturo putamus, si paulo altius exorsi rem fuerimus, ut tū paulo ante iudicatę quaestione dilucidiores fiant, tū in præcedēte sectione problema, utiū affectus eius partis seu animæ sin

De distinctione affectuum.

æ sint cuius est & ratio, an diuersæ alius, aliquantulum discutiatur. Principium contemplationis est naturæ dispositioni sibi consentanea, ad quam indicatur inde facile id quod exorbitat. Naturæ perfectio, cum sit finis proprius, ut & sit, bene sit. αὐτάρκεια quidam, & quietem habet coniunctam. Itaque motus non est, omnia recte sunt peracta, nec motus incongruus si bene fiunt. Cum autem hominis functio alia secundum animam sit, alia secundum corpus; Et utraque aut vni inserviat, aut multis, quæ sunt instar eiusdem (Nam & propter nos & propter alios qui sunt instar nostrorum, seu alter ipse, aut quorum vicem sustinemus agimus) in utroque genere secundum naturam optime constituti perfectionem attingimus. In corporis cura, si quæ decet, præsto sint, nutrimur, augemurque naturæ arbitrio sufficienter. Animus noticia disciplinaque pascitur, ita ut contemplando proficiat conceptibus simplicibus, seu inuentione; Inuenta disponat & iudicet. Omnia probe & tranquille, si interna externaque fiant ordine perfectissimæ constitutionis. Interna naturaliter habentia, conspirant ad communem salutem concorditer. Externa, si ad suum quodque finem accommodetur, nihil inferunt vio-

Sensu natura.

lentia. Cum autem multitudo finium tantum variet: temporumque conditiones & modi usurpandi, & alia adeo discrepent, ut accurate cognosci discernique ea necesse sit: nec principium intimum cognitionis attingat externa sine medio. Sensus, ad miniculi gratia, additi sunt, quibus internunciis mouemur convenientium & inconuenientium. Sensus naturæ, seu facultas illa, quæ cuique parti nutriendæ, & conseruandæ insita est, conueniens assumit, relicto inconueniente. Gustus discernit sapida, tactus calida, frigida & reliqua, & sic in aliis. Ratio ex sensibus collegit noticiarum argumenta, quæ accommodans ad mutua, docet sine perturbatione, hoc congruum esse: illud incongruum, hoc auersandum: illud prosequendum; Hoc pro natura: illud contra esse, & sic in aliis quoque procedit, ut si quid amata rei pulchrum & bonum futurum sit: illud admittit, si quid malum, id arcet. Itaque si quid etiam mali illatum est, iudicat corrigi oportere, vlcisci que iniuriam, si id res postulet; Et seu exemplum, seu facti memoria, illud quidem alios, hæc ipsum abstinere in posterum possit a simili. Ita lex nata est, quæ nihil aliud est quam iudicium necessarium de his quæ fieri oportet: ut de iusto & æquo

Lex.

10. Itaque sicut logicus aliquis conclu-
 dit, citra commotionem violentam, in-
 istum debere puniri: hoc, illo modo, pro
 cti conditione: ita sine affectu ratio, quā
 pientiam vocarunt. Hoc modo Stoici
 oncluserunt agere debere sapientem. Et
 uera nec Deus nec lex, quæ vera est, ali-
 er agunt, licet homines aut etiam qui
 d homines loquuntur, affectuum no-
 mina etiam tribuat iudicio seu actioni-
 us illis, ut cum furor tribuitur Deo, qui
 amen per se furor non est, sed iudicium
 yncerum de æquante delictum pœna, vi-
 etur autem furor esse, quia non intel-
 gunt plerique magnitudinem delicti,
 um sentiant magnitudinem pœnæ. O-
 nnia ergo siue interna siue externa com-
 parata sunt: ad hoc, ut simus, & ut bene
 imus; quod necessario consequitur con-
 trarij auersio: scilicet naturam abhorrere
 interitum, & fugere aduersa. Si illa sunt,
 seu præsentia, seu futura, (nam adhæ-
 ret ipsis temporis circumstantia) nihil ac-
 cidit noui, neque est perturbatio. Simi-
 liter enim se habet perpetuo; cum con-
 seruatio sit familiarium pro modo naturæ.
 Si hæc vel adoriuntur, vel adortura sunt,
 ægre habet, & iam afficitur. Nisi rerum
 vlu edoctus animus ferèdum placide ma-
 lum moneat. Est autem malum omne

*Recta ratio
sine pertur-
batione.*

Furor Dei.

Malum.

extra-

Primi affectus.

extraneum naturæ. Itaque primi hinc oriuntur affectus, ex fuga aduersitatū, quæ præsentem dolorem excitant, futuræ metū si animus impos sit ad se continendum. Euenit autem etiam ut contingentium ambiguitas & deprauatio, & imperitia falsum pro vero obtrudat, & instituatur collatio falsa: unde exillit etiam appetitus cōcitantior aut depressior iusto. Itaque etiam affectus circa bonū falsum oriuntur, ut cum quis ingenti bono se affectum putans lætitia effervesceat, & ex potestate mentis rapitur. Alius futuri cupiditate seu libidine nimium gestit. Inde fit ut quatuor perturbationibus primis omnino commoueatur animus impositus, nec recte iudicans dolore scilicet & metu, gaudio & cupiditate. Et hinc patet quomodo acceperint hæc

Affectus ex falsis.

vocabula Stoici, & quo pacto dixerint ex opinione affectus nasci, tollendosque esse a sapiente, quanquam postea vocabula commutauerint, & gaudium homonymice appellarint naturæ amicam constitutionem, qua in se quasi acquiescit, aut in eo, a quo sibi bene esse intelligit, quale est verum & absolutum bonum. Sic desiderium appellarunt eam dispositionem naturæ, qua quis in futuro bono placide cōsentit: siue id sit ἐξ αὐταρκείας sui ipsius ad omne æuum, siue ex certa alterius veluti abso-

4. affectus.

Stoicorū sententia.

Gaudium.

Desideriū.

soluti boni fiducia, ex qua oritur virtus
 æ spes vocatur. De verbis non pugnan- *Spes est Vir-*
 am est, si res constant. Cupiditas affe- *tus.*
 quosa est animi impotentia quædam ex *Cupiditas.*
 tuto bono opinato. Gaudium est ani- *Gaudium.*
 i incōtinens affectus ex bono falso præ-
 sente. Nec refert si qui videntur etiam ex
 eri boni seu præsentia; seu appetitu va-
 de commoueri, veluti si quis *πληροφορία*
 uadam promissionum diuinarum, quas
 te ignorauerat, immodice exultet, hic
 nihil alienum committit, si non exorbitet
 d peregrina, terminos rationis egressus,
 eluti ij, qui etiam ad impudentiam pro-
 buntur. Illa autem commotio apparet
 extra ordinem esse, si quidem fallitur spe-
 tantis iudicium, dum non æstimat boni
 tentis præcellentiam. Sicut enim non
 gnoscimus illam *πληροφορίαν*, quam na-
 ura integra requirit: ita nec illam: qua
 quis ad verum bonum seu præsens seu fu-
 urum agitatur. Itaque virtutis veræ ma- *Virtutis Ge-*
 i sumus æstimatores, vt Dauidis vxor. Re- *ra mali æsti-*
 Stius Petrus bonum esse sentiebat cum *matores.*
 Christo, Moyse & Elia in illa luce diuina
 esse, qui tamen recte iudicans, illud non
 agnoscebat. Non capit hæc nostra con-
 stitutio illud *τὸ ἀληθὲς καὶ θεῖον*. Si quis alius
 falso bono similiter mouetur, is afficitur,
 & decorum excedit. Quæ dicta sunt, bre-
 uiter

*Collectio di-
etorum.*

uiter ita colligamus. Quæcunque in notitiam veniunt, siue denuo accepta, siue e memoria aut phâtasia recepta, disponere animum ad affectus possunt. Sunt autem vel *νοητὰ* vel *αἰσθητὰ*: Et hæc vel sentilia proprie vocata: vel improprie, ut quæ sensum naturæ assequuntur. Omnia autem corpus simul & animam mouent. Est enim affectus passio corporea. Mouent autem vi boni vel mali opinati, idque aut qui attingit ipsum, qui mouetur, vel aliū, cum ratione temporis præsentis, vel futuri. Præteriti enim recordatio est, a qua si excitatur animus, tãquam nouus motus est itidem vi præsentis aut futuri boni seu mali expressus, veluti quem pœnitet peccasse: ei pœna futura vel præsens succurrit, quanquam possemus dicere istam affectionem esse ex veterere nouatam, veluti qui ex memoria depromunt olim conditas imagines. Itaque tempora similes erunt, & affectus non idem: sed similis.

4 primi affectus.

Latinitas.

Libido.

Porro ex bonis malisve oriuntur cardinales, seu primi affectus quatuor: Sicut bene videntur iudicasse Stoici. Duo *τῆς ἡδονῆς*, & duo *τῆς λύπης*, seu duo grati, duo ingrati: Grati quidem lætitia, quæ est affectus gratus, ob bonum opinabile præsens: Et libido quæ est affectus gratus, e bono opinabili futuro. Ingrati vero ægritudine.

Aegritudo quæ est affectus ingratus ob ma- *Aegritudo.*
 lum præsens: & metus, qui est affectus in- *Metus.*
 gratus ob malum instans. Ex his aduer-
 titur sibi fugæ & prosecutiones: fuga sc.
 præsentis & prosecutio præsentis, ut lati-
 si. & ægritudo, fuga item seu auersatio
 futuri, & prosecutio futuri, ut metus & li-
 do. Hi affectus cum non ob proprium
 bonum malumue sunt; sed ob alienum,
 variant nomina. Lætitia enim ob ma-
 lum alienum dicitur *ἐπιχαιρεκακία*, si qui. *Epichaireca-*
 nem id futurum est, si præsens, dicitur ma- *cia.*
 uolentia. Si bonum alienum, congra- *Maleuolen-*
 tatio est, aut delectatio, quanquam Ci- *titia.*
 ceroni, Delectatio est quæ delinit ani- *Congratu-*
 mum suauitate auditus. Si futurum, com- *latio.*
 muni nomine solet itidem appellari. Gra-
 ulamur enim amicis etiam futura bona.
 Egritudo ob alienum bonum est inui- *Inuidentia.*
 dentia: Ob alienum malum est miseri- *Misericor-*
 cordia. Nec hic nomina discernuntur *dia.*
 temporibus, nisi velis commiserationem,
 condolentiam, aut simile quid dicere. Me-
 tus ob alienum bonum variat. Si enim
 inde est, ne amittat amicus bonum, cadit
 in glassem ægitudinis, vocarique potest
 sollicitudo, quæ Ciceroni est ægritudo cū *Sollicitudo.*
 cogitatione: si, ne adipiscatur inimicus,
 ad inuidentiam, & obrectationem male-
 uolentiamque recidit.

Libi-

*Ira.**Odium.*

Libido alterius mali ira est, siquidem est futurum: si præsens, vocatur odium. Et quidem ira cupit inferri, odium cupit tolli; Et cognatus hic affectus est, imo co- incidit aliquando cum invidentia, & con- temtu. Cicero vocat iram inueteratam. Nam non procul ab ira distat. Porro ha- affectuū genera non raro alij consequun- tur, non raro ipsa gradibus discernuntur. saepe commiscetur. Ex libidine nascitur amor, qui fruitione boni amati transit in lætitiā. Ita Horatius inquit:

Ludus enim genuit trepidū certamen, & ira

Ira truces inimicicias & funebre bellum.

*Lib. 1. Epist.**ad Mæcena-**rem. Et Phil.**lib. 2. The. 4**ὁ πρὸν ἐστὶ**πρὸν τιμὴν**ἐξ ὧν.**Disparata.**Cur metus**oppositus**ira.**Affectus nō**veras habet**species.*

Metui etiam non raro succedit odium quod abit in tristitiam. Omnino varia e- affectuum coniunctio, successio, multo- Amori aduersatur odium, & quadam te- nus etiam ira. Solent autem disparata vo- care cum vnum opponitur multis, etiam illa contrarium participant. Itaq; in the- si nostra diximus affectus hos inter se di- paratos esse. Conueniunt autem generi libidinis, quæ aliud prosequitur. Metui iræ aduersum posuimus paulo remoti- ex sententia autorum. Cum enim libid- metui opponatur, & ira sit species libid- nis, speciem aduersam pro genere arripu- mus. Neque tamen refert hoc multum. Affectus enim non videntur veras speci- habere.

bere, sed modis, & aliis argumentis, ve-
 ti sine, subiecto occupante distingui.
 Id quomodo appellauimus cupiditatem
 morem boni, cum ira videatur mali in-
 cendi libido esse? Scimus cupiditatis *Cupiditas.*
 uicem accommodari ad partem animæ
 rationalem, quæ vocatur ἐνδουλία. Sed
 hoc scimus interdum promiscue usur-
 pari eandem: sicut & voluptas accipitur *Virg. Hinc*
 a libidine. Verum hoc curent gram- *metuunt cu-*
 matici. Cum autem qui alteri malum in- *piuntque, do-*
 erre cupit, simul satiet desiderium suum, *lent, gau-*
 hoc ipso facto consentit, gaudetque. *dentque.*
 Ideo quodammodo ira libido boni est. *Ira.*
 Neminem enim libet male pati. Quod
 si dicunt iram compositam esse ex do- *Ira an com-*
 lore & cupiditate, id nos vocamus con- *posita.*
 iunctionem, seu duos affectus coniun-
 ctos, aut ex se natos cum interim libido
 genus sit iræ, quæ nascitur ex præconce-
 pto dolore, quem intulit offensa seu in-
 iuria. Et solent autores disparare ægri-
 tudinem & libidinem: huic subiicientes
 iram, illi dolorem. Itaque dolor pars iræ
 nequit esse, nisi quis totum affectum con-
 iunctum vocet: cui tamen accedunt odium,
 ætitia, iactatio & similes. A dictis non
 multum dissentiunt ea quæ Aristoteles *De anima*
 scripsit. Definit is iram ὀρέξις πρὸς ἀντιπα- *tex. 16.*
 ῥήσεως, quod Seneca reddidit, cupidita- *lib. 2. de ira.*
 X te do-

te doloris reponendi, quam definitio-
nem Philosophus Dialecticam vocat: ali-

*Deel. 2 probl.
26.*

ter physice ita: ὁργὴ δὲ τίσις τῷ πρὸς τὴν καρ-
διαν αἵματι & ἡ δερμὶς: quibus verbis attin-

2. Rhet. 2.

gitur materia cum motu quodam, sed ge-
neraliore iusto. Alibi ita; Ira est appeti-
tus apparentis ultionis, cum dolore pro-
pter apparentem immerito vel in se ve-
l suos contemptum. Hic appetitus dicitur
pro libidine; Et commotio irati, constan-
ex pluribus, describitur addito dolor
cum causa: ita ut detur Rhetorica descri-
ptio potius quam definitio.

*Cur ira com-
posita.*

Hæc causa videtur esse, cur posteriore
iram composuerint, nempe Aristotelis
iudicium secuti sunt, quanquam non ex
κατὰ πάντος descriptio, cum non ob con-
temptum solum, hoc est, despectum, detra-
ctionem, contumeliam, quæ sunt parte
contemptus, sed & ob alia commoveantur
irati, & non raro ob sua facta. Dumquæ
ait iram esse dolorem quendam ob no-
asssecutum id, quod petitur, videtur ipse
non solum contemptum agnoscere. No-
raro enim fatui quidam succensent re-
bus quoque inanimis, non succedent
bus ex voto, ut vento aduersanti. Appa-
ret autem Aristotelea fluctuatio, dum
modo dolore definit iram, modo appe-
titu; cum ille nascatur ex fuga, hic ex
prose

*Aristoteles
in ira flu-
ctuat.*

prosecutione rei. Non sat exacte, ut post-
 Stoici, discreuit inter perturbationes
 consequentes, aut etiam coniunctas.
 problematis iram timiditati opponit, *8. Probl. 12.*
 cut nos thesi 220. Alibi mansuetudini. *2. Rhet. 3. 63*
2. Eudem 6.
 Verum hæc potius omnium perturbatio-
 um seu animi ægritudinum vacuitas est.
 mansuetus enim dicitur, qui non trans-
 ersus rapitur, perturbaturque affecti-
 us. Itaque non primum aduersantur
 bi ὀργὴ καὶ πρῶτος. Odium ab ira distin- *2. Rhet. 3.*
 quit ita, ut in singulos sit ira, odium tam *Odium as-*
 in singulos quam omnes, ut in illa calliam *stinctum ab*
 tantum, hoc in calliam & homines. Item *ira.*
 quod ira cupiat λυπῆσαι, odium κακῶσαι.
 tem quod doleat irascens, odio habens
 non doleat: Irascens multitudini igno-
 scat; is qui odit, nulli: quodque hic ve-
 lit non esse, quem odit; irascens velit ef- *5. Polit. 10.*
 se, ut saltem repatiatur. Alibi iram vo-
 cat particulam odij: sicut Stoici volebant
 odium esse iram inueteratam. Id autem
 inde, quia ira quodam modo existat causa
 rerum earundem. Distinguit maiore ve-
 hementia, quæ sit in ira, quodq; odium
 magis utatur ratione, ira minus, odium
 sine, ira cum dolore. Verum hæc omnia
 non necessario sunt iudicata. Si odium
 est ira inueterata, aut ira particula odij, cur
 non sit yterque affectus cum dolore? Aut,

X a cur

cur non possit esse vtriq; coniunctus dolor, a quo tamen specie sua distat? Non enim ira dolor est, sed cum dolore, se excitatur dolore, tanquam causa. Et cui odij sit, afficere malo, iræ autem salter tristare? An non irati expetunt vindictam iniuriæ, aut offensæ? Malum ergo alteri. Cur etiam non irascamur vel toti genti? Videtur rectius ex pertinace iri fieri odium, vt sic distent causa & effectus vel antecedente & consequente. Et aliquando amoris priuatione, siquidem mutatio ex contrario in contrarium est. Iræ amoris vicinior est quam odium. Quæ grata sunt, amantur; Quæ ingrata, odio habentur; Amor ex gratia est: odium ex dolore. Hæc bene Aristoteles: cum vult iram sequi quandam voluptatem propter libidinem ultionis; quod iucundum sit, quis putet se consecuturum quod expetit; quodque imaginatio vlciscendi voluptatem creet. Indicatur his, iram esse libidinem quandam: & non dolorem: Malum vero illud, quod iratus expetat possibile sibi, non autem impossibilia. Quam sæpeuenit iratum imprecari ultionem alteri sibi impossibilem? Dum enim feruet affectus, & rationem transuersam rapit non relinquit rationi locum considerandi, possibiliane an impossibilia velit. Et
volun

*Ira libido
quandam.*

*Etiam iratus
impossibi-
lia petit.*

2. End. 10.

voluntas sit impossibile quoque; cur ira-
 non expetat talia? Ille ille iratus de-
 som vini seruo abstemio auferri iube-
 . Impossibile erat vinum subtrahere
 nens o cias cuius nullum erat. De amo-
 nobiscum sentit Philosophus, cum cum
 ponit odio, cum autē definit τὸ φιλεῖν, *2. Rhet. 4.*
 τὸ βέλει δὲ πρὶ ἀντιπαραδὲ ἐκείνῃ ἐντα, ἀλ-
 μὴ αὐτῷ, καὶ τὸ χατὸ δὲ δύναμιν περικλήν ἔ-
 τέτων; videat quomodo secum consen-
 at, voluntatem rationi coniungente: af-
 ctum abiungente. Si est voluntas quædā;
 voluntas est τὸ λογικῶς, cur affectus non
 eiusdem? Item si diuersi sunt appeti- *2. moral.*
 s, voluntas, cupiditas & θυμικὸν: cur *Eud. 10.*
 num definitur genere diuersi? sub θυμι-
 sunt affectus, amor affectus est: ama-
 est affici & moueri hoc motu: non ita-
 ne erit seu amor voluntas, seu amare, vel-
 . Eodem modo peccat Fracastorius, qui *Fracasto-*
 norem vult nasci ex gaudio, cum illi rei, *rius.*
 qua oritur gaudium bene volumus, aut *An amor ex*
 am desideramus, qui amor sit beneuo- *gaudio.*
 entia eius rei, ob quam gaudemus. Facit
 utem amorem communē etiam aliis ani-
 malibus. Sed hæc nos copiosius persecuti
 umus, ut naturas affectuū singulorū con-
 emplaremur diligentius, ostenderemus-
 que difficultatem explicationis, cum et-
 am acutissimus Philosophus non admo-
 dum

dum consentanea pronunciauerit. Videre ex dictis aliquo modo est quomodo iudicandę sint quęstiones propositę. Pauci affectus sunt primi, sincerique. Sępe pro affectu ponitur passio aliqua, aut vitium, veluti auaritia, arrogantia, incontinentia.

*Fracostor-
ius.*

Et Fracostorius affectibus annumerauit spem, quę virtus est nata ex affectu, vt & verecundia. Item risum, admirationem, ecstasim, quę partim affectus sequuntur, partim passiones sunt naturales, etiam citra affectum. Sępe gradus vehementię nominibus discreti pro specie distantibus (vt ita loquamur) sumuntur, vt ira, indignatio, exarscens, discordia, inimicitia. Sępe confusio est vno accepto pro altero aut multis se consequentibus vel comitantibus in vnum congestis, vt cum gaudium pro amore ponitur, aut coaceruantur dolor, libidoque in iram, quę tamen sunt disparata genera, quia arduum est singulas species proprie discernere tam variorum concitatis animis singulis, prout varium concurrit temperamentum, consuetudo, ætas, obiectum, cogitationes, studi- & quę alia mirifice affectus permutant. Ita Horatius ex Terentio amorem congerit ex bello, paceque permutatis pro ingeniiis amantium. Et amantes cernunt

tu

in modo latari, modo triftari, modo me-
 rere, modo cupere. Non eft vt quis affe-
 ctum amoris per fe velit ex paffionibus
 tantis conftituere, nifi omnes affectus
 vnum malit confundere. Sic ergo cen- *Affectus pro*
 fumus, quemque affectum fingularem per *fe fpectandi*
 ex fua natura fpectandum iudican-
 dumque effe: nec valere illam ex mul-
 tis miftionem ad vnam formam miftam,
 quæ proprie miftilium alteratorum cor-
 porum naturalium eft.

An fint fpecie diftincti affectus iudica- *An affectus*
 ri non videtur effe difficile. Species sym- *fpecie diftin*
 olum caufarum essentialium eft: ficut & *cti.*
 genus. Effentialia caufæ materia & for-
 ma. Affectus nudæ formæ aut feparatæ nõ
 funt. Sunt enim materiales paffiones, feu
 corporeæ. Nec eft illis alia materia, quam
 fpiritus, fanguis, cor & reliqua. Calor in-
 strumentariæ virtutis rationem obtinet:
 Anima interior primæ caufæ. Sensus aut
 noticiæ fenfuales, fiue fensus proprie vo-
 cati, fiue ex potestates, quæ ad fenfum
 reducuntur, itidem instrumentariæ. For-
 ma affectuum commotio feu agitatio,
 aut perturbatio eft. Cum enim funt, agi-
 tatio animi eft. Iam fi nullus materiam
 ab alia materia diuerfam fortitus eft: Sed
 eadem aliter atque aliter afficitur, &
 mouetur pro diuerfitate motus, quem

prima causa producit, materia non differunt, sed quali quodam materiæ. Dicimus enim cum sic mouetur animus, quæq; a eum pertinent huius illius gratia, ira et amor est. Motiones diuersæ videntur diuersitatem formarum inducere. Sed accidit eidem mobili hoc: & contingit in uno affectu varie moueri animum, non vniusmodi. Non ergo certa forma daretur posset: etiamsi agitatio pro forma cuiusque propria acciperetur. Plærunq; subiecta occupantia, & fines & modi quidā discernunt affectus. Nec bene dixit, qui iram definivit feruorem sanguinis circa cor. Non sanguis, sed & spiritus & reliqua patiuntur feruere. At idem accidit febricitantibus. Ita non bene, qui bilis effervescentiam vocauit. Biliosis occasio est ad motus velociores, impetuososq;: Sunt irritabiles naturæ. Itaque affectus iræ facile illis inuenit locū, & inflammatur animus. Temperamenta, & humorum exuperantia, dispositionem quandam conferunt non totum constituunt. Vt ergo diximus videtur hæc quæstio non difficilis explicatu ex dictis. At videntur rursus alieandem grauem efficere. An enim odium ira, amor, inuidia, metus, dolor, non differant specie? Commune subiectum ipse est, est & communis agitatio. Atqui hæc non

Ira an feruor sanguinis.

Biliosi cur iracundi.

Contra.

non negat speciem; sed potius constituit.
 Et enim in specie communio singulari-
 um secundum essentiam. Imo illud ipsum
 quod genus constituit. Ideo enim affectus
 animi dicuntur, quia animus materiatus
 sanguine, spiritibus, corde, commoue-
 ar. Verum enimvero, si posses mihi o-
 mnia materiam ultimam in singulis af-
 fectibus discretam ultimo; consentirem.
 Sed cum una eademque singularis materia
 sit in omnibus non distincta nisi modo mo-
 tionis, & alteratione quadam. Non per-
 suadebis, ut ut nomina variant, specie ve-
 ra differre perturbationes istas. Nomina
 autem interdum species nominamus & for-
 mas, sed modificate abusive: κατὰ συμβεβη-
 κός, sicut philosopho etiam qualitates sunt
 formæ: Et si veræ sunt species, cur non
 possint essentialiter definiri? Cur dicen-
 dum est, amor est affectus amantis? Amor
 est libido boni grati? Amor est commotio
 sanguinis, spirituumque cordis ex appe-
 titu boni iucundi affuturi? Et distingui-
 tur a gaudio, sola præsentia boni. Quod
 enim nobis coniunctum, & conforme cu-
 pimus, cum nondum sic id amamus; Quod
 est iam; eo gaudemus; ei acquiescimus iu-
 cunde; eo fruimur cum voluptate, & ge-
 stione. Quæ dicta sunt, omnia descriptio-
 nem quandam exhibent; definitionem

*Vnde pende
ant affectus.*

neutiquā. Præcidimus hic multas alias disputationes, ex quibus est & hæc, vtrum affectus pendeant ex intellectu, an phantasia, an aliquo alio principio: Et vtrum sint omnibus animalibus cōmunes: sitq; phantasia commune illud principiū omnibus sentientibus: Et similes. Nam de affectibus nimis multa. Alterius loci erat hæc contemplatio. Sed quā in thesi studiosorū gratia ita tractare libuit, data occasione.

Thesis 222.

Secundum obiectum sat dilucide tunc ante in nostra explicatione tū in thesibus sequentibus declaratū est. In hoc negotio omnino inquā necesse est antecessisse noticiam hostis; sed non tunc primum cū accadauer is accedit. Cū homo esset nouerū se mutuo alteriusq; sanguis ad alterum effectus, perinde vt totus animus hostili effectus. Hinc infra diximus nō signari eū qui clam sine agnitione trucidauit Agnitione vero sensuali, non tantū per oculos quāquā in his est vis maioris impressionis, vnde & maior ad iudiciū efficacia. Manet autem affectio similis in cadauere, non nimis corrupto, aut alterato. Itaque & simili motio. Nec mouet ratione qua est agnitus hostis. Nam istud principium iam successit. Sed ratione ea, qua materia ad aliquem motum est procliuis; & ex potentiā actu mouetur, si prouocetur. Ita magne
com

communicat ferro non substantiam suam
sed vim similem; Sanguis, qui materia af-
fectus quædam fuit, non iam animum ob-
inet ipsum aut aliquid de animo; sed ab
eo vim accepit similis motionis, quam ex-
ercet etiam absente eo, dato motus prin-
cipio externo. Et ita intelligimus materi-
am physicam, cuius est potentia ad aliquem
motum ut cum semen aut terra mouetur
ad plantam per naturam, excitam ab ex-
terno aliquo motum prouocante, non
quæuis, sed cum, qua nata erat ipsa mo-
ueri, ex interna dispositione. Hic non ne-
cesse est imaginationem, noticiam, cogita-
tionem de fine, & alia talia intercedere. Im-
petu proprio ad finem tenditur, postquam
moueri inceptum est. Notandum autem
est vim principij foris mouentis etiam
phantasma viuientis validum, obtinere.
Affectus enim tam a notitia intuitiua, ut
loquuntur, nascuntur, quam ab ea, quæ ex
memoria per phantasma repræsentatur.

In sensitiua anima nulla est *μετάληψις* *Thesis 22^a*
siquidem est, ut vult Phil. *μετὰ λόγον καὶ δια* 3. *Eth. ad*
nicom. *νοίας, εἰς ὃν μετὰ ἰστέων αἰστέον* quæ ipsa non
est in pueris & aliis animalibus, licet in eis
sit τὸ ἐκείσιν. Quamquam autem inven-
ti sunt olim, & hodie reperiuntur, qui ra-
tionem etiam tribuunt bestiis, cum intel-
lectu: nos tamē parū moti eorū argumētis.

Quidam es-
tam bestiis
rationem
tribuunt, ut
Veteres.

cum

2. *de anima* cum sint futilia, Aristoteli in hoc consen-
tex. 150. Et timus, quod *περὶ ἡρώσεως*, non sit *ἀλόγων*, sed
Τετοσίβιος *ἐλλογών*: sitque *ὁρεξις βουλευτική*, ut idem sit
quidam. 6. *Ethic. inc.* τὸ *περὶ αἰσθητὸν καὶ τὸ βουλευτὸν* vnde & *ἀπερὶ αἰ-*
 2. *ρεται*, ὅσα *ἀπερὶ βέλευται*. Itaque tum bellis
 3. *Ethic. in-* deest, tum in homine est, non qua sentit,
com 3. sed qua ratiocinatur.
 5. *Ethic 8.*

Thesis 229. Exemplum magnetis declarat quodā-
 modo thema, nō ostendit similitudinem,
 aut attractionem similem, veluti supra di-
 ximus. Sed sicut natura sua movetur ad
 ferrum magnes, sine cognitione, & con-
 tactu corporalis: ita etiam sanguis interem-
 ti, etsi non tangatur ab occilore.

Thesis 230. Qua vi magnes ferrum trahit aut ab eo
Sic ea qua se trahitur, ea non est ex primis qualitatibus
ad arct. con- aut harum mistura, sed dependet ab ista
vertit altero essentia, estque eius proprietas intima.
apice. Et Vnde nec frigus nec calor istam impedit
qua dicitur Quod autem temperamentum substantia
arguerem dicimus, & non simpliciter temperamen-
estas. tum, inde est, quod crases agnoscamus du-
Dua crases. as, alteram ex mistura qualitatum elemen-
 tarium subiecto qua cal. frig. hum. siccum
 est; alterā ex essentia misti, qua simpliciter
 est. Vnde & formalis quibusdam vocatur
 & specifica proprietas, ut quod ventrieu-
 lus concoquit, non ex calore est, seu sim-
 plici seu misto: Sed ex substantiæ eius pro-
 prietate, dum ex talibus essentiæ partibus
 taliter

aliter dispositis constat: Alioquin multis
artibus calidior temperatura est aut eque
solida; at non possunt nec datum illis est
sequi officium ventriculi. Sed de hac re
sputauimus alibi.

Sine præcedente imaginatione aut no- *231. Thesis.*
tia etiam viui mouentur similiter: non
aque id absurdum est in defunctis. Fit
item ob commune aliquod principium;
est natura spirituum & sanguinis, siue
prima siue per assuefactionem acquisita.
hinc qui soliti pedibus gesticulari, etiam
aliud cogitantes istud agunt: Et Naturam
expellas furca tamen vsque recurrit. Est *Consuetudo.*
item etiam consuetudo natura quædam: *Sturnus lo-*
et & mansuetudo bestiarum, quibus vi- *quax.*
emus recurrere sua sponte motum con-
uetum; vt isti Sturno, qui assueuerat pro-
nunciare hæc verba; Caue tibi a consortio
brauo: quæ ipse, cum euasisset caueam, &
inter alios ruri captus fuisset, venatori oc-
cinit more solito. Idem de coruo sutoris *Coruus.*
regimus tempore Augusti, qui non tan-
tum suum *χολος*, sed & cum emere cum nol-
let Augustus, oleum & operam perditam
pronunciauit, nempe redeunte ad motum
solum lingua, cum neququam intellige-
ret censuram aut verba Augusti. De pallie *Passer.*
re affirmant, quod imitari consuetudine
possit lusciniam; sed non omissa consuetu
canti-

*Planta cul-
tura man-
fuescunt.*

Arva.

*Elephanti
funambu-
la.*

*Ventriculus
hora obser-
uator.*

cantilena sua in fine modulationis. In plā-
tis obseruatio est obscurior. Est tamen et-
iam his simile quiddam. Nam cultura fre-
quente assuescunt tandem mitescere, & fe-
rinam naturam deponere, quod postea et-
iam sine cultura obseruant tamen si pluri-
mæ redeant ad ingenium neglectione. De
aruarum cultu idem agricolis notum est.
Quædam enim coli pinguius quasi assue-
uerunt, quædam non. Itaq; si ab vsitato re-
cedas, damnum facias. Sed illultrius hoc to-
tum est in hominibus, & bestis disciplina
cuiusdā capacibus, vt de funambulis, Ele-
phantis, saltatoribus equis, vrsis. felibus ac
mensam ministrantibus, canibus nunciis
& obsonatoribus aliisque innumeris con-
stat, etiam cum temporum obseruantia.
Nam non facile excites eas, nisi quo tem-
pore assueuerunt perinde vt plærique ci-
bum non desiderant. nec ferre possunt, ni-
si iusta solitaq; hora & aliqui semel, aliqu-
bis, aliqui ter quaterue ad epulas redeunt.
Ita somnus pro cōsucto inuadit sua spon-
te, natura suo tempore calorem ad ventri-
culum mittente, & ad cerebrum halitus
tanquam sciat qua hora sibi sit ferendum
& qua operandum. Multos audiui, qui flu-
xionibus ad cura vexati statis temporibu-
easde accedere & recedere animaduertāt
quod olim laborante ea parte solitæ sin-
allab.

abi. Galenus in lib. de Theriaca ad Pisonem cap. 11. Noui quendam mihi familiarum, qui cum Grabato decumberet, ex capitis sui dolore ventorum discrimina fecit. Interfuerunt Medici, qua difficultate consuetudines eiusmodi tollantur. Ita consueti coniectari morbis, statim momentis eos experientur, nec de vita valde periclitantur. Sed re manifesta verbis opus non est.

Venti obferuati dolore capitis.

De his videndus est Athenæus, Plutarchus, Baptista Porta & alij qui de Musica effectum scripserunt. Veteres sane ad concitandos in bellum animos, vti sunt musica, et Lacedæmonij, qui versas Tyrtæi & Pinarii decantabāt. Et erat Phrygiū genus ad hæc rem aptū. Timotheus musicus Phrygius instigauit Alexandrum ad arma. Cronaticum ad molliciem erat comparatum emissionemque animi. Doricū ad castitatem & prudentiam; Lydium ad intellectus acumen. De Chamæleone pontico & Achille nemorat Athenæus, quod musica sedauit concitatum iram. Sed vt dicimus in his saltem est aliqua declaratio, quia Iracundi lata occasiuncula aliqua, qualis est grauis & seuerus sonus, facile ad iram vertuntur, & pro consueto mouentur, veluti Plutarchus, qui auditis modis qui Harmatij vocantur ab Antigenide decantatis hostem ex amico affidente fecit, irruens in ipsum cum

232.
Vis musica in affectibus.

*Proditor con-
suetā actio-
nem repetit
imprudens.*

*Obuia inter
dormiendū.*

*Aristotelis
sententia de
insomnis.*

cum impetu. Nostratibus hominibus sepe
inter pocula redeunt consuetæ furia. Suc-
currit hoc loco lepida quædam hystoriol
eius qui deferre alios assuetus inter pocul
conuiuens seipsum vt forex prodidit. A-
lunt res publicæ quædam delatores, quo
vocant consiliarios secretos. Ex horum
numero vnus cum bene potus ad mensam
dormitaret, tanquam coram magistrat
incepit nominare socios in eadem menti
compotantes, & crimina deferre. Et licet
admoneretur vt si prodere vellet, suo loco
id faceret, tamen abstinere non potuit.
donec cum sella in pavimento prostratus
euigilauit. Tanta vis est assuefactionis
etiam insciis inuitisque redeant commo-
tiones. Idque si organis totis crassis solidis
que accidit, cur non sanguini mobili? Ob-
tinet autem vna violenta mutatio vim a-
suetudinis. Quæ inter dormiendum recur-
runt, putantur esse reliquæ sensilium, i
organis rellitantium. Vnde cum cæteræ
gitationes a nouis obiectis cessent, hæ in-
cipiunt phantasiam mouere; veluti cum
sole remoto, stellæ elucescunt. Nam mi-
nor actus præ maiore non sentitur. Fie-
ergo phantasma, quod est somnium i
dormientibus ex obscuro icto sensibili.
Sic inquit Phil. Quæ passio sit a sensibili-
bus in sensoriis, non solum inest in sensu

s dum sensus agunt, sed & dum abie-
 unt. Item passio ipsa est non solum in
 sentientibus sensoris, sed & quiescentibus
 in profundo & superficietenus confir-
 mantur hac affectione, quæ aliquantif-
 er in oculo manet post inspectum solem.
 Et sic de reliquis coloribus eudentibus,
 quos sumus intuiti fixius. Sic in vertigi-
 ne concepta ab aliqua re agitata. Nam
 et alia verti, similem illis inesse passio-
 nem arbitramur. Facilem vero etiam mo-
 tum fieri a parvis differentiis, itidem com-
 probatur. Vnde cap. 3. deducitur id quod
 ante diximus, nempe reliquias illas, par-
 vasque motiones noctu quiescente tur-
 batione mentis fieri manifestas, & sic ac-
 currere actionum diurnarum somnia, quæ
 paruo principio, sæpe in immensum am-
 liantur, visisq; falsis pro affectione mis-
 centur. Nos uti ita non negamus, ita hanc *alia causa.*
 causam non abiicimus, quod tum sensus
 interior, communis dictus, tum phanta-
 sia motu consueto agitetur in somno po-
 tissimum, quando alia mutatione facultas
 libera est liberata. Idque tunc accidere poti-
 us arbitramur, cum recte disposito cor-
 pore sobrie & diligenter seu seriores tra-
 ctavimus. Nam tunc altius imprimitur
 novendi causa. Videtur obstare quod
 imaginatio definiatur motus a sensu in
 Y actu

entes, ita motum eum posse repræsentari
 somno, præsertim dato eius principio,
 inde mouentur postea connexa. *Casalpini*
sententia
 us lib. 5. quæst. Peripat. quæst. 7. prope ac-
 cedit ad hanc sententiam, cum dicit ima-
 ginationes esse veluti picturas: sensum,
 memoriam & spem, veluti quæ repræsen-
 tantur picturis. Ita enim etiâ res memoriâ
 comprehensa ad imaginationem & sensum
 recurrere potest, ibiq; repræsentari: ut idẽ
 pertius paulo post dicit, imaginationes
 plurimæ principum motus habent ex no-
 bis, ut ex sensu vel memoria alicuius.

Argumenti vis ex comparato minore
 ad maius est: quod scilicet consentaneum
 magis sit sanguinem a funere recente mo-
 ueri ad consuetum vel impetum semel cõ-
 ceptum, qui ob magnitudinẽ vicem con-
 suetudinis obtinet, quia in viuo spõte sua
 citra imaginationem, & contra voluntatẽ
 etiâ mouebatur solito modo, vel iuxta im-
 pressionem violentam. Ratio est, quia in
 defuncto sui solius est: in viuo voluntas, i-
 maginatio, nouæ impressiones & alia ob-
 stare possunt; At etiâ his impediẽtibus sepe
 mouetur, quanto magis nullo impediẽte?

Sanguinẽ a morte nõ cessare esse. *234. Thef.*
 sanguinem primo, & per se seu *συνώριμος*, videtur *Sanguis de-*
 dubium esse. Nam cadauera a morte, hu *functi an sit*
 manũ corpus *συνώριμος* vocatur: & oculus *sanguis pte*
 mortu.

mortuus, quia visionem, quæ est forma eius, amisit, nō primo appellatur oculus sed vt pictus oculus. Nos hic de sanguine recenteloquimur, qui adhuc obtinet potentiam ad actum suum, quem etiam exercet, h. e. nutrit et calorem & spiritus participaret, esset sensuum minister, si principium gubernans adesset. Hunc ergo ad hac sanguinem licet appellare. At non sanguinem hominis primo. Nam hominiani esse desit forma perditæ, quæ tō tūc præstabat. Si oculus missi formam retineat etiam a morte; etiam si formam alterā secundum actum secundum amisit. Nec putandum est formam istam organi ex missione temerariam esse, & non participare oculi nomenclaturam.

Oculus.

*Ante corruptionem partes nondum amiserunt potentias primas, quæ sunt æque-va-
missionis, seu perfectio-
nis quæ sunt missæ.*

Non enim quoduis ex quo vis in se-
Et fines sunt duplices, primarius vnus, vt videat, cui assipulatur finis subordinatus. vt sic talis ad videndum. Ob hunc est missionis forma. Itaque oculus est altere fine & forma, etiam si non possit videre propter principij defectum. Hoc etiam ita patet. Oculi constitutio talis est vt possit colores recipere, eosque adaptare principio videnti. Nisi ergo sit corruptus, dico ipsum etiam post mortem hoc officium præstare. Itaque iua ex parte recipiet colores at homo non videt oculo.

quia

ia id quod vitur oculo ad videndum,
 adminicula principij istius, absunt. Par
 e conditio aliorum instrumentorum.
 rra non cessat esse serra, etiamsi non
 in actu secet, aut nullus sit, qui ea vn-
 am vtatur: modo apta sic ad secandum.
 que formam suam, & ob hanc *διὰ τὴν*
 tinet: Et merito serra vocatur. Non
 nim nomina signant tantum secundos
 tus, sed & potentias secundas: seu om-
 no actus primos, qui sunt nihil aliud,
 am formæ. Est ergo sanguis nondū cor-
 ptus suo iure, & primo sanguis cum a-
 am suum primum adhuc habeat. Memi-
 mus nos interdum homonymicū san-
 ine appellasse; sed id ex philosophi sen-
 tia & cōparate ad actus secundos, seu ad
 operationes. Et philosophū hoc respexisse
 am dixit oculū sine visione esse homony-
 ice hunc ipsum; ostendit vox ipsa. Nam
 ho actus secundus est seu operatio oculi
 at potius animæ per oculum tanquam
 instrumentum videndi proprium. Interim
 oculus adhuc sit coniunctus corpori, &
 corruptus: obstructus autem nervus
 forius, vt vis ad eum non possit perueni-
 non dicetur homonymicus oculus iu-
 ta actum primū, sed secundū. Nam re se-
 ra obstructione, iterum videns, osten-
 t se videndi potentiam non amisisse. In

*Homonymi-
 cus sanguis
 interdum
 vocatur.*

*Restituti ab
obitu.*

hunc modū posset quis contendere, quem mortuum Elias excitauit, illi tantum restitutum esse principium vitæ scilicet animā reliquas partes adhuc integras persistentes *seruauit* retinuisse, quā secutus est actus, principio operationū reuerso. Sic in apoplecticis, Epilepticis, Syncopiticis, & aliis euenit. Sic in arthriticis, & aliis conuulsis quibus sanatis membris actio reddit. Possit ex his aliquis obiicere aduersus thema 236.

*An sanguis
amiserit ra-
tionem homi-
nis a morte.*

quod ne hominis quidem rationem amiserit, si quidem se habet sanguis perinde ac oculus latus in homine uiuo ad oculum illatum cumq; ille non desinat esse humanus oculus, ita nec sanguinem cessare humanum esse. Dicimus diuersitatem esse uiformis ipsis. Nam tota forma hominis informat totum. Ergo & oculum; Et non qua oculus est, sed qua humanus.

Homini enim esse a forma humana est. Hæc ergo absente, non potest esse humanus, et si oculus sit. Si uiuo adhuc cohære ille, non tamen operans, quia non tantum qua oculus est hominis, a communianima informatur: Sed & qua membrum totius. Ideo non omnino definit esse hominis: licet oculus hominis homonymice ad actum secundum vocetur. Hoc ergo principium discrimen est; inter sanguinem uiuentis & interemti: Vterque est sanguis sed ille a
nima

animalis per se & primo re & nomine, hic
 mine tantum cum tamen re & nomine
 iam sit sanguis, at non amplius animalis.
 deest enim id cuius est, animal. Ille. Aliter
 im capi potest ex ratione membri. Non
 nam ita est iudicandum de sanguine ac
 oculo. Ille enim pars corporis seu nō ē
 cum est: Sanguis non: Sed est alimen-
 tum, cuius facultas simul ad alia abuti-
 tur anima. Sed de his satis.

*Sanguis non
 est pars
 pars.*

De menstruo sanguine sententiae sunt
 si repantes. Quidam eum veneni quan-
 tum naturam obtinere volunt, quidam ab
 omni venenositate iudicant. Illi videntur
 eris & praefinitis testimoniis seu experien-
 tiis, hi opponunt rationes suas cum suis
 idem experimentis. Contentionem vide-
 tur Hollerius tollere, in iude morbis inter-
 nis ita scribens: Non sine ratione multi
 contendunt, neque praeter naturam esse san-
 guinem menstruum, neque excrementitium,
 nisi sola quantitate. Nam si qua in eo malici-
 cia reperiantur, quae Plinius recēset, ea cor-
 ruptiori illius, diuturniori in utero more,
 cum e vas propriis excidit, accepta referri
 debent, aut non suoni vitiosi dicimus tunc.
 Quod satius est, quam ahas illas partes con-
 stituere puriorē beneficam, & sic de ientam
 venenā. Neque enim probabile est homi-
 nē veneno concipi conceptū veneno con-

*238 Thesis.
 Sanguis me-
 struus non
 est venen-
 osus.
 Hollerius iudic-
 at.*

feruari in vtero, in lucem editum eodem
 ali, nisi iam dicere velis infantis corpus
 aut totum aut magna ex parte venenum
 esse. Hactenus Hollerius. His opponi vi-
 dentur longe certiora argumenta. Nam
 constat magnam sanguinis Ebullitionem
 fieri influxu mensium; unde non tan-
 tum capita dolent, maleque toto corpo-
 re afficiuntur mulieres, sed & alij earum
 odorem grauissime ferunt, specula infici-
 untur intuitu earum; Arbores enecan-
 tur, vina corrumpuntur, quæ pro explo-
 ratis certisque iam habentur, ita ut impu-
 dentē oporteat esse, qui ea negauerit. Nec
 hæc eueniunt solum in cacochymicis, sed
 plærisq; etiam sanissimis. Nec consentane-
 um est quantitate ista inferre sanguinem
 siquidem vapor exhalat; nec solum va-
 por, sed qualitate idem malefica imbutus
 quod ab effectu constat. Baptista Porta lib
 8. magiæ cap. 14. mulieres mensium tem-
 pore cucumeres, & pepones visu inficiunt
 ibidemque venenolam ebullitionem esse
 causam dicit. Sacræ literæ menstruatam
 a consortio hominum secludunt: Et rem
 abominadam deterrimamq; iudicare vo-
 lentes, pannum menstruatum proponunt.
 Qui magica cōscribunt, inter beneficia et-
 iam hunc nominant quod vim habeat de-
 mētes reddēdi, magisq; nocēdi si ex biliosis
 & ste-

*Phil lib. de
 somnis cap.
 2.*

*Baptista Por-
 ta lib 2. ma-
 giæ cap. 19.*

sterilibus sit. Imo feces humani cruoris
 refactas aqua detracta lethiferas vapore
 adunt esse. Hollerij argumenta non vi-
 dentur sat efficacia esse ad arguendum,
 nam si non is sanguis est veneni quædam
 species, cur dicuntur leprosi fieri, vel ad
 pram proclines esse, qui concipiuntur
 impore eius? Cur papulis, & exanthema-
 s nullus non corripitur? Sane id ex vi-
 lentia sanguinis esse, ostendunt Arabes,
 osuper compertum est, quibus infanti-
 us a partu per venas vmbilicales, multū
 ius sanguinis ingerunt obstetrices, eos
 ut valetudinarios fieri, longoque & peri-
 culoso conflctari morbo, aut breui mori.
 celus istud excusaturæ postea, aiunt Epi-
 eptia interfectos esse, cum ab obitu circa
 vmbilicum, totaque illa parte inferiore
 usque ad plantas venenato illo sanguine
 rubescant, & interdum atro colore infi-
 ciantur, neque quicquam Epilepticarum
 conuulsionū in plurimis spectetur, quan-
 quam hoc morbi genus ex malicia vapo-
 rum inde halantium exoriri non est ab-
 surdum. Dicunt infantis materiam esse
 istum sanguinem, vtpote ex sententia Ari-
 stotelis pro spermate se gerentem fœmi-
 neo. Eodem ali volunt, esseque lactis &
 eius vnam substantiam. Quid tum inquā
 postea? At inde venenatum eum esse non

*Obstetricū
 erratum in
 praliganda
 vmbilico.*

Y 5 nega-

*Alimentū
Et materia
generatio-
nis non ab-
soluunt a ve-
neri men-
struum.*

negatur. Nam etiam veneno ali posse & exoriri animalia certum est, vt sputum humanum serpentibus. Inconcoctum sane cum esse, & excrementum quoddam, Peripatetici, non dissentientibus Galenicis, fatentur. Cruda vero talia, quæ a calore animalis viaci nō potuerunt, an non vt inutilia & nocua excernuntur? An non morborum sunt causæ si retineantur? At etiam quid boni solet naturaliter excerni? Et constat etiam in non plethoricis, seu vasa seu vires spiritus, profluvium istud procedere, vt non sit, quo copiā accuset. Hæc afferri possunt pro Plinio. Sed non inepte Hollerius sentit. Nam multa sunt venena & deleteria, tum certo quodā modo, tum certis rebus, putrefactione semen venenatum efficitur: c. cochyinia, eademque etiam sanguis. Itaq; non sine ratione infantes plures infestantur malis dictis, siquidem vna cum succero alimento hauerant etiam malignum, nisi id vitio obstetricem sit ascribendum quæ violente quemvis in vena umbilicali sanguinem ante incisionem eius infundunt, intruduntque istis, ne scilicet esuriant, quasi fames istis sit metuenda, quibus natura os statim aperuit, gulam peruiam fecit, appetitumque simul concessit, ita vt cum sæpe indicia manifestis prodant: nec ventri-

*Variola mor-
billa unde.*

*Prætextus
obstetricum
manus.*

intriculo officium coquendi denegavit,
 utur, simul & facultatem & instrumen- *4. Gen. 27. 2.*
 im dante: si se per etiam hocdem cibi ad-
 instriam voluerit esse matrem, cui illa-
 m a partu, nisi quod vitium est in angu-
 sta venarum, vel aliud lacte replet mam-
 mas, aut si hoc deest, alius conueniens ci-
 us s' pparit. Interim si plariq; e patiun-
 or ista mala: at non omnes, nec pari vio-
 entia. Degunt enim quidam saniusq; ad
 ultimum vitæ halitum, iique non pauci,
 qui vel parum eius sanguinis acceperunt,
 vel nihil, quod tunc fieri potest, cum tem-
 pore gestationis matres per se bene con-
 tituta etiam bene reguntur, neque mul-
 tum peccat, vt ille quas pica inordinatus
 que appetitus vexat. Et in nostris locis ac-
 cidit, ad frequentius, quo magis solent sibi
 indulgere ad omnia esitanda potandaque
 quæ placet oculis. Nec absurda est Galeni
 ratio, violentis mora in vtero deprauari
 sanguinem, & quod bonum est, absumi, q
 prauum, relinqui, vtq; ad excretionem le- *Scilicet 20.*
 gitimam. Philos. dicit cum semine multū *Prob. 2.*
 pituitæ excerni a viris. Vnde pituitosi
 valde iuventur frequente coitu. At se-
 minalis excretio in viris respondet mulie-
 rum menstruis, ipso teste. Cur non etiam
 hic natura quod prauum est vna eici-
 at? Non improbanda ergo sententia est
 coruū.

corum, qui dicunt, naturam prouidam generaturæ & nutrituræ infantem mulierem, tum dispositionem, tum facultatem ad nutrimentum, materiamque concessisse, sanguinem pleniorum. Hic quia extra finem istum, in corpore manens, multorum morborum causa erat futurus, ad salutem mulieris una cum prauis excreuit. Non enim in alimentum vertitur, cum ante factum sit ei, nisi quis defectus, ut laboriosis & vetulis & famelicis accidat, aut aliud erratum eueniat: licet Philosopho primarius finis sit excretio inutilis; secundarius ille abusus ad generandum. Quod arbores necentur, & vinee corrumpantur menstruais accedentibus, non est mirum, si quis vapores undique ex toto corpore prodire consideret, qui tamen simpliciter venenum non sunt, sed reitali. Nam nulla menstruada potest animal quoddam istis vaporibus interficere. Non itaque simpliciter sunt venenati. Inter multa inimicitia quædam est: veluti Sambucus lotio perfusus emoritur. Tenta idem in aliis plantis, effectum eundem notabis. De sanguine putrescente, res plana est, ut & corrupto vitiosis humoribus: unde interdum gigni pestem ex intimo vitio, at non contagiosam posse asserunt. Nec peste inferiora multa alia mala sæpe vitio sanguinis enascuntur.

Omnino aliud est menstruum, aliud sanguis is ex quo seu fit seu nutritur conceptus. Hic integer est illius respectu, ille deprauatus, &c.

nascentur, ex quibus sunt cancri, vlceras, cacoethe, papulæ, anthraces, bubones, gangrænæ, lepra, elephantiasis. Et hæc a bilioso, pituitoso, melancholico, malicioso, putredinosoque exister experientia notauit. Dioscor. tradit menstruum sanguinem circumlitum inhibere conceptum, aut si omnino mulier transfuset menstrua, vel illis insistat. Vltadius iubet cauere ne menstrua attingat aqua. Ita lib. de secretis cap. 45. Magis contentia nihil comprobat. Nam non caret superstitione, & viribus aliunde illicito modo accitis. Et vtuntur isti sæpe rebus aliis in sua natura innoxis prætextu artis diabolicæ quærentes, vt de puluere pforum ad sortes magicæ a diuino accepto differit Bodinus. Sed hæc nitimur. Nostrium thema non offenditur, siue quis per se, siue ex accidente fluat sanguinem menstruatarum virulentum: quam virulentiam non accepit secretionem, aut mutationem aliquam externam, sed interna alteratione. Si ergo intus venenatus fuit, & morbidus, foris eandem naturam retinere ipsum, non est a veritate absonum. Et si intus etiam non malignus, separatus seu foris existens malignitatem acquirere potest; quis neget intus talē, foris exuere naturam suam? Non enim causa est

*Menstrua
virulenta
intus.*

sa est mutationis in melius, nisi forte totus corruptus sit. Intus autem erat causa ut pote calore coniuncto, & natura contentium, a quibus alterari poterat. Ipsi etiam secretio ostendit, eum convenientem naturæ non esse. Semper enim natura corruptum, & immedicabile ab integro separat, exturbatque. De sanguine hircino non quidem constat, quod intra hircum viuum adhuc existentem moratus, calculum frangat: at vires illas in adamante terendo, qui ipsi calido immergitur, & renum lapide comminuendo, postquam pulvis eius haustus debite fuerit, exhibet experientia non fallente. Meminit Mizellus si vitrum coctum maceratumve fuerit in sanguine hircino & succo senecionis id mollescere, adeo ut quidvis ex efringi possit: Indurescere iterum frigida. Ex hac autem tanquam a posteriore: a prius in existentem *de quibus* ratio recurrit iudicatque, eum non discernendo, non figefactione, aut alio modo tali efficaciter factum, sed natura esse talem, tum ratione materiæ (nam si alatur hircus saxifragis nutrimentis aptior ad eam rem evadit tum efficientis, quæ est tota substantia hirci seu crasis prima, in corde eius potissimum locata, cuius vi, mediante calore, non quovis, sed hircino, mediantibus

*Thesis 239.
Sanguis hircinus.*

*Nota alios
dissentire,
quod si respo-
ret, qui non
semper om-
nia respon-
det in singu-
laribus.*

iam aliorum membrorum facultatibus,
 venarum, arteriarum, epatis, laxifragis
 fiticitur. Hircum autem hac facultate ef-
 ficitur, ut & totum genus caprige-
 um, excrementa comprobant, ut quæ *Excremen-
 ta caprarum
 diſſerjoria.*
 um diſcuſſoriam, & penetrantem cali-
 dūque obtinent: Itaque uſu paſſi-
 num caprarum ad oedemata diſcutienda,
 ad hydropas, ſtrumas, & alios tumores fla-
 tuentos & aquoſos. Nec uero abſonum
 eſt, ſi quis uellet uti aqua ſtillicitia aut
 infuſo ſtercoris talis, ita calculum fran-
 gi poſſe, quo pacto etiam utuntur qui-
 dam urina talium animalium. Sed ioc-
 dæ ſunt medicinæ, & non niſi, ut ille a-
 pud Galenum in cura uicē cenſebat, igno-
 rantibus miniſtrandæ. Fracaſtorius cau-
 ſam refert ſeu in poros, in quos ſe inſinu-
 et, ſeu analogiam principij interni, de
 quibus nos ſuo loco. Idem hircinus ſan- *Alij & ſus
 ſang hir-
 cina.*
 guis traditur etiam uenenatis prodeſſe
 vulneribus. Nec ipſius tantum tota ſub-
 ſtantia calculoſis auxilio eſt, ſed & aqua *Aq. deſtil.*
 diſtillata.

Noſtrates homines tempore peſtis hir-
 cum alunt, tanquam vaporibus eius fœti-
 dis corrigatur aer, uenenoque accurratur. *Vide Dioſc.*
 Similia autem de aliis ſanguinis generibus *lib 2. cap 71.*
 referuntur ab autoribus. Vulgare eſt in *mem. in aca
 ſanguinib;*
 Epilepſiis præbere ſanguinem ex poplite
 turturis

*Plin. lib. 28.
cap. 1.*

*Vlsc. lib. de
ser. et. natu
ra cap. 14. et
lib. 2. alij Chy
mici.*

*Lib. de de-
p. p. 2.
cap. 15.*

turturis viui extractum. Aliqui præsen-
remedium ad oculorum caligines ex san-
guine columbæ recente conficiunt. Ali-
ad Epilepticas conuulsiones etiam san-
guinem humanum a decollatione recens-
tem commendant: Alij leprosos eo inun-
gunt. Paracelsici ad miraculum vsque de-
stillationes sanguinis euehunt. Paracel-

sius lib. de casuideo sanguinem humanum vocat mo-
narchiam: quanquam alicubi monet Vi-
scadius, ne vtamur sanguine humano,
quia sit res fœda & abominanda. Mi-
chridat-stex sanguinem anatum ponticarum
miscuit antidotis suis. Et Galen. lib. 2 de
antidotis cap. 8. commendat medicinam
de sanguinibus. Hieronymus Rubeus pu-
tat inuari stillaciis e sanguine medica-
mentis Elephantiasis laborantes; Et addu-
cit Guaiuerij autoritatem de adiumento
hecticorum: Et montagnanæ: qui tamen
abiecta aqua sanguinem subsidentem pu-
tr. faciunt: fortassis ita venenum eius tol-
lentes, quod inesse scripsit Baptista Porta.
Ex his apertum est, cum vtantur sangui-
ni non tantum separato a corpore, sed &
destillato, idque ex certis animalibus ad
morbos certos, retinere vim suam sangui-
nem quam a corpore acceptam in ipso
quoque habuit.

Vis huius exempli, de Faustina Marci
Anto.

Antonini vxore, est, quod sanguis habet
 taliquod amoris solutium, siquidem to-
 tius instar est. Vnde quasi voto potita
 fuisse illa, sanguine amati gladiatoris re-
 medium amoris attulit. Fertur autem a-
 nians ad amatum: Et sicut totus affectus,
 et sanguis qui affectus est minister,
 coniunctum vtrumque, fomenta mutuo
 blectationem capit: Sicut ergo Fausti-
 na ardebat gladiatore, ita gladiator si pa-
 ti affectu detentus fuisset, vicissim foret
 passus, sanguisque eius ei ga illam fuisset
 commotus.

*Sanguinis
 in amo-
 re.*

De sanguine leproforum, ut & pesti-
 ferentium, notandum est, ei nocumentum
 tale inesse, cum adhuc in via ad putredi-
 nem ultimam est. Nam postquam iam
 computruit, corruptusque est, non videtur
 deo pestifer, licet non videtur totam ve-
 ni naturam exuisse. Hoc conicere licet
 ex interdicto illo diuino, quo a consortio
 hominum arcebantur illi, qui nondum to-
 tierant leprosi, seu consummata clephan-
 tiasi infecti: qui quidam si erant, puri
 iudicabantur. Ratio est, quod sanguis
 cum in mutatione est, ebullit, halitusque
 efflat perniciosus, vi caloris mutatis. Post-
 quam computruit, seu mutatus totus est,
 non efferuescit amplius; Sed finem mo-
 tus adeptus est. Itaque nec halitus edit viru-

*241. Leprosi
 sanguis.*

*Cur perfecti
 leprosi nun-
 di iudicantur;*

Z lentos;

lentos, nec ipse adeo nocet. Sanguis quidem non cessat esse. Nam impossibile est hominem sine eo vivere, at sanus non est vlla parte, sed totus leprosus. Itaque lepra immedicabilis credita est, si qua est consummata: & hoc ipsum fateri cogunt etiam

Quadam lepra etiam Paracelsici in curabiles.

Paracelsici omnium morborum alioquin expugnatores ut glorientur. Nam si quis hereditaria, aut omnino consummata lepra affectus sit, ei restitutionem aut non, aut vix promittunt. De eo ergo qui inueterata lepra totus est captus, non potissimum thema nostrum differit, sed de putrescente adhuc, cuius tam serum quam vapor est ma-

242. Thesis. Anthi & ægithi sanguis neci.

lignus. De dissidio Flori, acanthidis, & ægithi est apud Phil. lib. 9. hist. an. 1. ubi addi etiam hoc de sanguine: λέγεται δ', inquit

ὅτι αἰγίδος καὶ ἄνδρος αἷμα ὑπομίσχεται ἀλλήλοις.

Fides penes autorem esto. Nam neq; ipsi Aristot. nec alij leguntur id experti. Plinius ex Aristotele hoc transcriptum enuncia his verbis: Et acanthis in spinis vivit. Idcirco asinos & ipsa odit flores spinæ deuorantes: Aegithum vero in tantum ut sanguinem eorum non credant coire, multum

lib. 10. ca 74

que ob id beneficiis infament. Hec Plinius qui quod Aristot. de foro & ægitho, i ipse de spino & ægitho pronunciat. Vt v autem habet experimēti veritas: probabile est quod dicitur ex historia lupi & oui.

que

quorum reliquæ etiâ post obitum dissen-
sunt: idq; in animalium & plantarum hi-
storia est notissimû. Cardanus lib. 18. sub-
til. vbi istorum meminit, ait: istiusmodi
antipathix atque sympathix causam esse
consensum aut dissensum dum viuerent.

De fascino interemtis siquidem eorum
sanguis in naturam veneni degenerauit,

*Thesis 245.
Fascino in-
teremtis.*

Id scribitur a quibusdam magix naturalis
asseritoribus. Et verisimile est, siquidem
grandem mutationē a venenatis halitibus
natura est perpeffa. Id constat, fulmine in-

*Fulmine in-
teremtis.*

teremtorū carnes, & cruorē esse venena-
tum, lethiferumq;. Bestias mortuas esse,
quæ gustauerant cadauerum peste inter-

Peste.

emtorum viscera, alij fidem faciunt. Scri-
psit id olim Thucydides in Attica peste

*Pestis Atti-
ca.*

grauissima accidisse, vt cadauera defun-
ctorū nulli carniuoræ bestix impune licu-
erit gustare: coruiq; circa eadem appaue-
rint nulli, qui alioquin ad tales cibos sat

assunt frequētes. Iordanus medicus in lib.
de pestis phænomenis, negat id malicia
pestifera euenisse, sed odorem tetrū odio-
sumq; saporē voraturas abstinuisse, cū alia

*Quid absti-
nuerit be-
stias a gustā-
dis cadaue-
ribus pesti-
lentibus.*

(quin peste) interemtorū quadrupedū vi-
scera sat auide deglutiāt. Putat autē istum
fœdum odorē saporemq; etiâ in viuis fu-
isse, restitasseq; alicubi in defunctis. Quod
Thucydides de coruis ait, id putat ideo fa-

*Sues ex pan-
nis discer-
ptus mortuus.* Etum quia nulli erant: omnibus fere, lue-
abactis aut interfectis: nisi quid oratorij
ornamenti ex hyperbole sibi sumpserit.
idem autor. Ita interpretatur etiam Bo-
tii Florentini historiam de suis, quæ ex
discerptis panniculis peste interemti sint.
mortuæ: Eodem in loco habet illud de

*Venefici in
peste.*

*Obscenum
facinus Ve-
spillonis.*

*Distincte su-
dicandū de
pestilenti-
bus.*

veneficis, qui utebantur puluere pestilen-
tium cadauerum ad inficiendos alios, qui-
que decocto eorum inficiebant ostia, pes-
sulos & alia, quibus ex usu tactis pestis im-
mitteretur. Putat illud magica vi factum,
quāquā triplici id historia cōstet satis fide
digna, Patavina scilicet Iulio Alexandri-
no, Bidentina, & Romana, testibus Dione &
Xiphilino, quanquam nos Lyptia noui-
mus simile scelus ausum esse Vespillonem,
ut eo lucrosius sepeliret. Opponit his ali-
ud facinus Vratislauiani Sandapilarij, qui
impune defunctam relictamque sibi inie-
rat virginem. Verū de his & similib. non
ita confuse est iudicandum. In quibus
vuis defauit malum, omnesq; vires fre-
git putrefacto sanguine, & alienatis spi-
ritibus a tota priore natura, in his consen-
taneum est, nihil venenatorum halituum
esse a morte; In quibus vero non peracta
ista immanitas est, ut qui primo pestis in-
sultu perierunt, ita ut sanguis, in quo ali-
quis adhuc calor est, ebulliat adhuc, putre-
scatque,

atque, in his negari non potest, pestiferos restitare spiritus, qui satis sint ad infundendum: perinde ut paulo ante de leproso meminimus. Sed & hoc discrimine observato, notanda adhuc duo sunt: Primum est, quod non quivis halitus cuius sit exitus. ut & non quodvis cuius venenum. Itaque fieri potest, ut in quadam peste, bruta non abstineant cadaveribus; ut nec abstinent veneno interfectis omnibus. Nec in bestiis solum hoc observatum est, sed & in hominibus: quod de Tartaris testatur Valerianus, commentans in tertium lib. Pomponij Melæ; qui quovis fere morbo interfectas bestias gratis adhibuerint mensis, quod de equo & leunculo ibidem narrat. De Schyta de mortuas felcs & canes vorante memorat idem. De viperarum voratibus populis meminit Galen. Et idem de Atheniensi quadam cicuta vivente. Non itaque omnibus venenum est, quod quibusdam. Non ergo absurdum est si Iordanus testatur quendam brutam non abstinere pestiferorum cadaveribus. ob duplicem rationem, vel quia de se habuit venenum, vel quia ipsis hoc venenum non fuit. Poteramus adducere etiam hominem interdum concoquere venenosorum carnes, ut de quodam memorant: qui anguem pro anguilla sine noxa pransus fuerat, sed infelix. Nam post rem comperta animi con-

Non quodvis cuius pestilens.

Tartarici cadaverum appetentes.

Lib. 2. § 3. de alim. facul.

Homines interdum concoquunt venenatorum carnes.

sternatione in morbum illapsus interiit. Verum ad alterum notandum accedimus, quod scilicet in his quoque, in quibus pestifera vis mutationem, & putredinem absoluit, non sit tutae fidelisque tractatio. Nisi fiat nova alteratio vel corruptio, ut per concoctionem: nolo suspicionem de veneno abicere. Quis enim ignorat agens naturale assimilare sibi passum? Si pestis etiam sanguinem totum corrumpit alteravitve, quis eum pestilentem non esse ausit affirmare. Et si contagio non sit talis? De porcis historiam quomodo idem ausit eludere tanquam hyperbolicam, mirum est; Constat enim quid fomes habeat virium, etiam post annos plurimos, vel ipso Iordano teste. Sed de his forte differemus in nostris de peste thesibus.

Pag. 207.

*Thef. 249.
Arist. in lib.
de reg. princ.
Auerh. in
Proem. 3.
phys.*

Venenum illud nutrimentum Indicae puellae, ab Indorum rege Alexandro donatae dicitur fuisse Napelli, qui quantam veneni vim obtineat, ostendit Mathioli, modo is Napellus in hac historia sic accipiendus, qui etiam Tora quibusdam vocatur: Et non potius Graecorum cicuta, quae est Napellus Arabum, teste Auerhorae. Similis historia est apud Gal. de anu Attica, cicutam magna copia ex consuetudine vorante: & de alia puella saginata araneis: Et mithridate.

*Plin. lib. 25.
cap. 3.*

Quod de Gallinis scribitur; alia historia,

a, sed nō ita noxio vsu confirmatur. Nam
 icuntur Gallinæ viperis saginatae & eli-
 æ elephantice esse salutare. Ostendi. *Langius lib.*
 ur nin irum, quod virtus, ne coctione *1. epist. 69.*
 quidem exalescat. Vnde non immerito
 astilli viperarum. Theriacæ immiscen-
 ur: Vide Gal. lib. de theriaca ad Pis. cap.
 o. Sunt tamen multa, quæ vsu & præpa-
 ratione diuersas nanciscuntur vires: vt
 ibidem docet Galenus, & Iuuenis Scho-
 liastes: quod & Paracelsus innuit, cum
 certo modo præparatis, mistisque certas
 assignat vires. Terebinthina coagulata *Terebinthi-*
 abit in lapidem, qui ferrum attrahit vt ma- *na in lapide*
 gnes, ipso teste. Aqua vitrioli destillata cū *Herculeum.*
 tale ammon: olet moschum. Stercus vac. *Aq. vitrioli*
 cæ ad solem destillatum aquam edit, quæ *olens mo-*
 imitatur ambram odore. Mus araneus le- *schum.*
 thifer bobus & equis oleo immersus & pu- *Mus arae*
 trefactus propriâ plagam curat, vt & vipe- *ncm.*
 ræ corpus, & adeps crocodili, & alia multa,
 vt scorpius, canes rabidi, pili, bufo, &c.

De hoc axioma etiam alibi diximus: nec *252.*
 opus est demonstratione prolixa: per se
 patet, quod proposito eodem fine mouēs
 naturale fortius citius ad eundem, me-
 liusque perueniat quam debilius. Vt æger
 pedibus, tardius traiecit miliare spacium
 pedibus valente: quod est localis motus
 exemplū. In alteratione calor fortior con-

Z 4 gruens

*Vna nocte
canus.
Ita in corru-
ptione vio-
lenta, quin
et genera-
tione.*

gruens tamen maturat citius non forti: Et quam caniciem senectus tardem affert, ob calorem paulatim diminutum, eam curæ vehementes inducere breui possunt, ut de quodam carceri incluso post denun-
ciatam mortis horam accepimus: quæ vna nocte iuuenem oppressit canicies. Quan-
quam enim in his naturaliter se habenti-
bus stata depræhenduntur tempora plu-
rimum: euenit tamen ut vis generatiua validior, citius absoluat generandū, quam ea, quæ languida est. Sic notarunt ærates hominum repente extitisse magnam mu-
rium & aliorum insectorum in quibusdā regionib. copiam: quæ alibi non ita cele-
riter posset esse. Causa autem etiam in procliuitate materia est, & adiuncto calo-
re. Et licet si quæ est debilitas principij, tum naturalis, tum artificialis, ea potissi-
mum sit non in ipsa, sed vel in patiente, vel circumstantibus & auxiliis, ut mate-
riæ prauitate, caloris defectu, violentia resistentis, & prohibentis seu retinen-
tis. Et omne principium, naturaliter de-
terminata ad se requirat: euenit tamen ut inde forte aut debile dicatur, quia mo-
uet valide vel languide: Et finem citius tardius attingit. In diuersorum generatio-
nib. res manifesta est Nam citius pisæ cres-
cunt, perficiunturq; quā pyra aut nuces:
citius

citius etiā poma illa præcocia, & augustea,
nam Platomela vel alia. Sed in genere
eodem homo homine citius absolvitur. In
augmento & decremento itidem res patet.
Nec vero oportet miscere violentiam na-
turæ: Sed in eadem proportionem ad finem
perstendum. Est enim quidam calor
non ad generationem, sed potius ad cor-
ruptionem aptus: veluti flamma magna
vinum corrumpit, tepor accommodatus
excludit pullum. Sed de his alibi etiam mo-
uimus.

Non putamus quenquam adeo vasa-
tum fore, ut negare auit habitum quen-
dama magna causa subito posse induci;
qui vel diutius duret, vel aliquantisper sal-
tem, etsi non semper adhæreat. Nam ta-
lis est conditio acquisite consuetudi-
ne vel actione crebra, aut magna, habi-
tum, posse iterum exolescere non exer-
cendo. Sunt enim extrinsecus advenien-
tia; non ab interno principio, nisi mate-
riæ quadam *συνεπει* dependentia. Qui so-
lem intuetur, in eo non adeo cito exoles-
cit imago. Adustionem momentaneam
quædam diu retinent. Ambra adustum
aurum, diu post retinet odorem. Nec fer-
rum compasti magneti: frictum statim
vim perdit. Sed obruimur experimentis.
Citius autem affectio & diutius hæret, quo

293.

*Habitus quid-
dam etiam
repetere fiunt
a magna
causa.*

*Arist. lib. de
somm. cap. 3.*

Z 5

procli-

*Disposita
magis magis
retinent pas-
siones.*

proclivius est subiectum: ut proclivis ad rem Musicam auditam semel harmoniam: placentem nō deponit statim. Quid quod auri tanta vis est, ut ex bono viro possit facere malum vel momento? Altine maculum puro panno serico, non statim cum delebis, præsertim si fortior sit alterans causa, ut si spiritu vitrioli perfundas seu caruleum, seu purpureum.

*254 Vis sti-
mulationis.
Bufones.
Baptista Por-
ta lib 2. cap.
19. magia.
Sic pius.*

Aspides.

*Flammio-
nis.*

De animalibus hic potiss. loquimur. De plantis & harum partibus longe euiden-
tiores est. Magi bufonem, feles & simi-
lia, antequam interficiant, stimulando
ad furorem commouent. Magis enim ita
nocere creduntur. Scorpius prunis cir-
cū septus non dato exitu excandescit adeo
ut suum sibi venenum fiat, lethife-
rum. Aspidas primum stimulandas esse,
ad necem præsentem, testantur historiz.
Omnino furiis exercitata animalia longe
sunt perniciosiora, ut de tauris, elephantis
leonibus constat. Calore enim exuscitatur,
effervescitq; circa cor quicquid inest mali
& prorūpit per oculos, rictus & alias par-
tes. Hac vi dracones & quidā homines fer-
uentes, exitiosum halitū, atq; etiam flāmas
eructant. Quiete contra & frigidity om-
nia sopiuntur fiuntque inertia adeo ut ci-
tra noxam serpentes tunc tractare possis
Pertinaces valde comperias antagonistas
in hoc

hoc ipso argumento. Omnia quondam
interfugia ademeramus cuidam aduersus
eos differenti. Restabat exemplum simile
quod petebat. Nos vincebamus effectum
hoc: cuius causa non appareret in natu-
ra alia: nec referre etiam si hoc unicum
occurret in tota mundi ætate; dicebamus.
Nec hoc absurdū est, ob rarissimum con-
cursum omnium causarum, rarissimum
videm at non præter naturam esse quen-
dam effectum quod ipsum etiam Astrolo-
gi in suo cœlo fatentur, Platoque in suo
anno obseruauit, nempe multos anno-
rum millibus absolui magnam illam re-
volutionem, qua omnia redeant ad chaos,
indeq; Prometheo administro regeneren-
tur. Et quorundam effectuum tardissimæ
sunt causæ, vt exiccationis terrarum, trans-
migrationis fluuiorum, migrationis populo-
rū, de quibus Philos. in 1. meteor. 14. Quid
ergo si semel forte enata sit vna barba-
ta, num hæc causam in natura non habebit?
Aut non talem, qualis maxime est pro-
babilis. Fieri quidem potest, vt sanguis
fortuito moueatur, & non ob finem di-
ctum, aut causam talem ab interfectore
petitam: at sæpe compertum comproba-
tumq; est verum iudicium, quod probabi-
le est a tali euenisse causæ: & si in nullo alio
animatiū genere euenit similiter, nō ideo
neganda

255.
*Singulari-
tas effectus
non tollit na-
turæ causam.*

*Plato Diak-
de regno.*

*Vna barba-
ta: Enata &
alia sunt in
vna vita di-
uersa, ut pa-
racmatism
dependentes
extramus di-
uersis mor-
tibus.*

*Bestia affe-
ctus habens
similes hu-
manis, at nō
eosdem.*

*Gemmarū
virtus.*

Magnes.

*Heliotropi-
us.*

neganda est ratio siquidem suæ sunt sin-
gulis affectiones & potentia. In aliis non
ita feruentes affectus sunt etiam in futu-
rum, quales sunt in homine ratiocinante,
præteritaque præsentibus & futuris ne-
sciente, indeque intra se etiam directa ima-
ginatione & cogitatione valde commoto.
Imo in homine ideo res locū tantūmodo
habet, quia duplici mouetur principio ra-
tiocināte, scilicet & sentiente, cū in brutis
ne sentiens quidem sit perfectum: Atque
ideo etiam obiectum de cane parum est va-
lidum. De Gemmis scribunt miranda,
perfecta nempe ex magorum schola, qui
prætextum suis beneficiis quæsiuerunt per
gemmas certis constellationibus sculptas,
& imaginibus notisque impressas. Inde
quem effectum præstiterunt vi magica, a-
lieno scilicet auxilio, cum naturalem fece-
runt. Magnetem dicit Baptista, supposi-
tum cervicali vxoris pudicæ, iucunde
quiescere. Impudicæ profligare. Quo pacto
& de Smaragdo referunt, quod coitum
ferre non possit. Cardanus id ex aliis scri-
psit. At contra dicit experientia. Hoc co-
gnitum est, quod mortui domini digitis,
quibus gestatus fuit, obsiliat. De Helio-
tropio lapide narrant, quod iunctus her-
bæ sol sequio, visui subtrahat gestantes.
Plurima superstitiosa tribuuntur lapidi-
bus

schelidoniis, medea Gemma ad hostes
 interficiendos, & aliis. Sunt tamen pluri-
 x illis facultates naturales non minus
 mirandæ. Certo memorant, amethypon
 arietatem sedare, qui effectus etiam alis
 est, vt cornu ceruino brallicæ etudæ, a-
 pygdalis:

Iaspidem supra vini poculum suspen-
 am tremere; chalaciam vix aut nunquam
 igne calefieri. Nephepiten feruenti aquæ
 mixtum, tollere feruorem, eamque re-
 gigerare. Amianthum non pati ab igni:
 adamanta neque igni neque ferro doma-
 , licet non omnem: Bezoar venenis ua-
 elli & arsenici resistere, imo esse Panace-
 m quandam omnibus morbis profligan-
 is natam testante & comprobante Clau-
 io Richardo, cuius epistolam posuit lor-
 lanus in fine tractatus tertij de peste. De
 etite in iuuandis parturientibus notissi-
 num est, quantæ sit virtutis: quod ipsum
 etiam ascribitur Iaspidi & iridi geminæ.
 Hyæniæ dicunt ore detentam vates red-
 dere. De Liparæa aiunt quod venatorum
 certificet. Androdamas lapis iræ di-
 citur resistere: Opthalmius inferuire furi-
 bus, eosq; inuisibiles reddere: Pantherus
 victores facere. Molothites infantes tueri
 a periculis. Diadothos ostendere species
 dæmonum & oracula reddere: Pantaura
 attra-

attrahere lapillos alios, vt magnes ferrum. Minium natium dicitur magnes Epilepsia Cratone. Et ipse magnes præter alias virtutes, capitis dolorem proprietate tollere traditur ab Hollerio. quod ipsum etiam Ophite tribuitur præsertim ei, qui candidas habet lineas lapis inuentus in eorum generosorum intestinis fertur vicem Thezoar dici explere. Alabaſter oculos eximie iuuat, & capita dolentia. Spongites calculos comminuit. Et sic innumera licet experimenta coaceruare, non de gemmis tantum, sed & aliis mineralibus, & plantis & animalibus quæ si non vbique & semper respondent, non arguenda ideo sunt mendacij. Non vbique & semper omnia concurrunt. Quædam tamen magica & superstitiosa esse, non itur interficias.

367.

Bodinus lib. 2. dæmon. 3. ex aliis hanc recitat sententiam. Ipse vero videtur inclinare in opinionem Platonis attributam, nempe animos interemtorum in occisores suos insistere, quod maxime faciant ij, qui inuiti ex hoc mundo migrauerint, aut brutis cupiditatibus fuerant obnoxij. Alij non ita. Ratio ergo signaturæ omissæ aut factæ erit in præsentia & absentia animæ circa cadaver. Sed supra de hoc ipso diximus. Nos circumstantias alias consideramus, eorum quibus præsentibus fit effectus, absentibus non

Opinio Platonis tributa.

us non fit. Primum non satis est ab ho-
 e aliquem esse interfectum: cognitum
 um oportet. Itaque de improuiso occu-
 atus, vel clam, aut cum stupore & terro-
 e, vix signabit. Etsi a cognito id passus est,
 nisi indignitatis & innocentiae quædam
 ntima consideratio & gemitus accessit, vt
 iummet ipse quasi malum miseratus sit
 non bene indicabit. Si etiam aliquandiu a
 vulnere lethali superstes mutauerit affe-
 ctû, aut sanguis sit aliquid aliud diuersum
 passus, ne sic quidem procedet, Reliqua in
 thesibus sat memorauimus.

*Cur fiat in-
 terdum in-
 terdum non
 signatura.*

Exolescere virtutes rerum tum conge-
 nitæ possunt tum acquisitæ. Magnetis ad
 ferrum trahendum ea vis est, vt teste Ba-
 ptista, vnciali pondere massa ferrum duplo
 pondere graue allicuerit, retinueritq; ita
 vt ægre auelli potuerit. Eadem vis in qua-
 draginta librorum massa non fuit tanta:
 Quin tandem fit, vt omnino tractoria illa
 potestas desinat. In acquisita ferri eadē vir-
 tute idem conspiciamus. Ambaris odorem
 diu retinet amiculum; Sed tandem amittit
 idq; eo celerius, quo violentius mutat ali-
 us odor. Numeros exacte discit homo, af-
 suefcit idem etiam virtuti. Abstineat exer-
 citio per aliquod tempus: torpidum senti-
 es & fere ignarû. Adeo sopitur *de vapis* tem-
 porum, quibus euenit alteratio, iniuria.

262.

*Vires ma-
 quales &
 exollescens.*

For-

358. *De cani-
bus dissenta-
re uel affectus
videtur esse,
quod affectus
bus ueris non
mouentur
sed similibus
quidammodo,
quodque
reflexo actus
et loquuntur
sint deisti-
tuti.*

264. *De ci-
pitate su-
per hunc a
morte.
Cupiditas
seu libido
corporea pas-
sio exstans
sine corpore
non est.*

Fortassis huic opinioni est aliquod pa-
trocinium. Nam qui statim moriuntur
eorum animi forte nullas vindictæ scintil-
las conceperunt ut vel metu affecti, vel de
improviso necati, aut alia perturbatione
occupati. Quæ ratio non esset absurda, mo-
do verum hoc esset, Iuperelle nempe cu-
piditatem a morte; quod citra præsentiam
animi motuque eius fieri non potest.
Nam cupiditas animi affectio est, quæ præ-
sentem notat, cum inseparabile sit adiun-
ctum. At ubi animus est, ibi animam esse
necesse est. Hæc præsentem in corpore, mors
non est. Interpretatione quadam proba-
bile fit commentum, si nempe simile quid
cupiditati inesse dicatur, ut motum acci-
piamus similem in naturali re, quod si fue-
rat ante paulo in animo & corpore simul;
unde iudicatur vindictæ quædam postula-
tio; quo pacto ille canis latratu occisorem
domini prodens, dici potest id cupiditate
vindictæ fecisse: aut ut illa statua Mercuri-
alis collapsa prætereunte feneratoris quo-
dam turpi, seu tonitru aliud ve signum ta-
le exposcere visionem de fontibus credi
poterant, cum hominis sit ex talibus signis
tale quid colligere. Alij commentum hy-
perphysicum afferunt: quod tamen ipsis
exploratum esse nequit. Nam caprum ex-
cedunt nostrum talia. Nec diuina suppetit
auctori-

toritas. Itaque qua facilitate astringitur,
destruitur vicissim. Caloris per se esse
alefacere, frigoris frigefacere, mani-
festum est: Alia effecta vel communia
sunt, vel consequuntur ex primis, vel ac-
cident. Calor quidem dicitur exiccare; &
separare heterogenea, concoquere & ma-
surare; attenuare; alidem etiam frigefacit,
missiones peragit, cruditates gignit, in-
dissat, humectat, generat, corrumpit, at-
rahit, cumulatque & digregat; asserit;
laudat. Phil. in probl. materiae diuersis
potentiis ascribit aliquos effectus con-
trarios, vt cum ignis glaciem liquefacit
siccat, induratque saltem, refrigeratum
alefacit, calefactum perurit. Sol succos in
corpore æthiopum & aliorum pinguium
in scedine polluit, ceram & lanam lineam,
mel, agaricum, asbestum, purgat albedine-
que donat. Sic subordinati sunt effectus;
allicit aquas calor. Et quasdam partes exic-
cat, vnde sc. attrahit, quasdam humectat, eas
sc. ad quas attrahit. In his quoque aut relin-
quit humidum ante finem operis cessans;
aut absomit. Sic balnea medicata e corpo-
ribus impuris primum proliciunt, postea
dissipant ibidem humores. Ligna prima v-
stione nigrefacit; absomto humido redi-
git in cinerem albidum. In aliis pro mate-
riae dispositione inducit colorem. Et sic se

268.
Effecta quæ
utatum.
Caloris vi-
res.
Vide 4. de
Gen. an cap.
3 calor indu-
rat & rela-
xat: frigus
etiam indu-
rat.
Sect. 3 probl.
16.

Sic phil in
55 probl.
Sect. 3. Ea-
dem vis col-
liquefacien-
do facit per-
miones & ex-
siccando sol-
uit.

Λα accom-

*Calor spiri-
tus.*

*Coctio.
Putrefactio.*

*2. de ortu
tex. 8.*

*Caloris vi-
mira.*

accommodat ad patiens. Alias vires habet: ratione proprii sui subiecti, quod Macrobius etiam in saturnalibus monet. Nam in spiritibus rerum hærens, agit cū illis varie. Si is subtilis & penetrans est, transit porosa in densis offendit; hicq; frangit & tundit; ibi nulla est læsio. In ferro violentam habet impressionem, in stipula non tantam; quanquam etiam hic vnio virtutis & coactio aut multiplicatio cum dispersione consideranda est. Quod si quid specificum in re est; hoc quoque assumit: vt ignis cantharidum vesicam lædit. Accidit si externus calor internum apertis poris prolicat, itaq; frigidius relinquit subiectū. Coctio caloris determinati est: Putrefactio & exiccatio aut adustij nimij. Violentus enim cum sit, naturæ aduersatur. Eadem in generatione augmentoq; spectantur. Congregat per se; segregat ex accidente; Dum enim homogenea congregat, accidit separari heterogenea. Quædam sequuntur calefactionem; vt frigoris depulsio, virtutis resuscitatio, alteratio, vegetatio incrementum, in talibus quæ seminalē vim obtinēt. Sic de frigore statuere licet. Hoc videtur mirabile in calore calidisque, quod ab aqua calida seu flamma crassefactum lotium rarescat, fiatque perspicuum; Contra autem vinum diaphanum reddatur lacteū & cras-

crassum infuso spiritu vini seu aqua ar-
 ente vt vocant. Quædam olea densescunt
 affuso aceto aut frigida veluti capsu-
 a. Lixiuum pellucidum perturbatur
 fusâ aqua dulci seu calida seu frigida;
 uanquam hic videatur incertum esse,
 crassescat ne ipsa dulcis an amara, cui per-
 nista dulcis exhibeat crassitiem totius:
 Et ita in vino: crassescatne vinum ipsum
 in aqua ardens. Videtur enim crassifica-
 tio esse impressio frigidi & crassi in cali-
 lum tenue. Sed frigus & calor crassi.ici
 causa per se non sunt. Nam & sereniss.
 aer potest esse frigidiss. & idem calidiss.
 Ex doctrina diaphanorum & adiapha-
 norum dicimus; quod termini additio
 ex pellucido faciat impellucidum; vt cum
 crystallus perspicuus integer translucet
 quidem: at pulueratus, additis terminis
 plurimis, non amplius perspicui potest.
 Terminat autem calidus vini spiritus ideo
 quia continuas vini partes dissecat vi pe-
 netrante, & in multas distribuit visu in-
 discretas. Vt ita totum videatur conti-
 nuo obductum calore, sicut in Iride, quam
 phantasma continuat, ex innumeris spe-
 culis compositam. Ante istam termina-
 tionem perspicuitas sicut in crystallo inte-
 gro inerat. Hac ratione mistura interdum
 istam affectionē tollit, & contrariâ infert,

*Crassifica-
tio.*

*Explicatio
dictorum.*

*Cur crystal-
lus continuus
solidusq;
diaphanus:
diuisus non
est.*

Iris.

Aa 2 vt cum

*Elementa
per se perspi-
cua.*

vt cum omnia Elementa per se sint perspicua, mista tamen id non obtinent omnia; Et postea magis mista, etiam omnia

*De lotio cras-
se facto.*

no amittunt. Lotium partes obtinet diuer-

*Acetum lac
segregat.*

fas, quas frigus expulso disgregante calore confundit terminauitque. Attendendum autem est in his effectis, aliud præstari a calore per se, aliud a calore materiato. Nā

*Lixiuū qua
re crassescat.*

acetum, quod frigidum statuitur, lac calc factum etiam disgregat, & serum a caseo segregat; quo pacto calor solet facere in purificatione metallorum. Quod ergo præstat calor aquæ ardentis, quæ tenuitate partium & acredine penetrat; id non efficit calor simplex. Nam vinū ad ignem effervesceat quidem at perspicuitatem ab hoc non amittit. Aqua dulcis, quia retundit acedinem & igneas partes lixiuij interrupt quasi continuitatem eius itaq; terminat. Sed hæc veluti perfunctorie volumus de quibusdam harum qualitatum effectis annotare. Canit Lucretius:

371.

*De sangui-
ne prorumpente, vel nō.
Natura sup-
petias mittit
parti affe-
cta.*

Namque homines plerunque cadunt in vulnus
& ipsam,

Emicat in partem sanguis vnde icimur ictu:

Designans nimium ad resarciendum vulnus, naturam properare aduecta materia. Itaque vel vnica vena incisa seruataque aperta liceret exhaurire sanguinem cuius rei confirmatio est non tantum ex

Senecæ

nec & Imp r toris Turcici filij, alio-
 amque facto, sed & illius scarificatoris
 auari cuius meminit Langius; qui san-
 ine cucurbitula exhaurire potuit vs-
 uead syncopen: Idem exemplum hæ-
 arragix per cutem scarificatam, quæ
 sti non potuit, adeo vt mulier, cui id
 uenit, ne mortua quidem cruentare de-
 erit. Itaque sanguis fertur ad vulnus fa-
 tum, & data via prorumpit. Viscidus
 & crassus facile viam ipse obstruit. Flui-
 us & tenuis eminet semper, nisi violente
 etineatur. Mediocriter constitutus, me-
 lio se habet modo. Ergo in his certior est
 exploratio. Nam in illis aut totus effusus
 est, aut hæret intus: vt prorumpere neque-
 it nisi impedimento perfracto. Quod de
 frigore cogente diximus, id locum nō ha-
 bet in valde tenui nisi gelu totum obrige-
 cat cadauer. Alia etiam est ratio in venis se-
 ctis magnis, alia in paruis alia in sanguineis
 alia exanguibus vt cum cerebrum læsum
 intulit mortem. Alia est in viuis, alia in de-
 functis. Euenit enim aliquando vt natu-
 ra quidē emittat magnam sanguinis partē,
 at non omnem. Quantum enim pro reli-
 quis partibus necessarium est, id retinetur.
 Sic obseruamus ieiunis quibusdam vel nō
 vel nō bene ex vena secta prodire sangui-
 nem. Vidimus renū hæmarragiam qua

Ars balnea-
toria.
Lib. 1. Epist.
40.

Ieiunis qui-
busdam na-
tura sangui-
nem non ds-
mittit.

Aa 3 ieiuno

ieiuno non, at pranso cœnatoq; tantū accidēbat, post maiorem copiā subtractam.

273.

*Astrologus
ab ancillis
suffocatus.*

Variis modis præter venenum posse occidi animal, ita ut non saucietur, vel non in parte sanguinea manifestum est. Astrologum quendam ancillæ suffocarāt pulvinari, quod magnatibus quibusdā frequens est; puerperæ sæpe lateri ad motos enecant infantes, somno nempe oppressæ. Et fieri potest strangulatio, citra fracturam vasorum. Plinius suffocatus est vesuij expirationibus; quod nostris metallicis, & his qui in profundas specus puteos cellas se demittunt; quiq; cereuifiæ efferuescentis cura diutius morantur in apothecis eius; crebro accidit, veluti etiam halitus pestifer balneantesalicubi solitus est examina-

Saga homicidium.

Alapa interemptus.

re. Venefica quædam, referente Bodino, obstetricem agens plures infantes occidit clam acicula in cerebrum infixâ. Alapa quidam interemptus est sine vulnere. Fustibus quoque ea vis est, & famitique. In talibus fieri potest, ut non respondeat expectationi euentus.

279.

*Arefacta
manus cruci-
entasse di-
citur.*

De arefacta manu iam constans fama est, ut fere persuadeat. Fuit autem chibano tolla post abscissionem diu seruandigratia; Et suspensa in œnopolio publico supra mensam conuiuii & hospitibus frequentem. Post multos annos accedens

edens percussor dicitur signatus esse de-
 illantibus inde versus ipsum guttis cruē-
 s. Hoc mirabile est, si accidit. Primum nō
 a parte erat vulneratus. At sanguis ad vul-
 us properat, & circa id hæret quadamte-
 us. Deinde procul dubio totus post re-
 ectionem effluxit data via spaciola. Inlu-
 er torrendo alteratus quin corruptus est,
 i quis superfuit. Pori etiam & meatus per
 quos potuerat erumpere, occlusi procul
 dubio fuerunt. Vnicum superest refugi-
 um: (nam quod directe ad subsidentem
 percussorem est delatus, & non ad alium
 potius, forte excusari facile potest.) Qui
 causam cornu ceruini in aula Vinariensi
 cruentantis, sat longe ex natura petunt;
 volunt cruoris quiddam in porositate cor-
 nuum resedisse, & siccatum esse. Hoc si
 immergatur aquæ, cornu, facile separatur
 tingitque eam simili colore, vt sanguinem
 esse affirmes. Idem euenire potest vaporibus
 admissis, ibique in aquâ resolutis, quæ
 exitum quæ reus seu forte inuenit, seu ero-
 dēdo sibi viā parauit. Vnde cumulatim ef-
 fusa, pro sanguine se gessit. Ita in manu illa
 euenire forsan potuit, vt residuum quid
 cruoris postea sit vaporibus resolutū au-
 ctumq; Et cum motu pristino adhuc mo-
 ueri potuit; (nā resiccata diutius a difflati-
 one & iniuria reseruatur) notauit homici-

*Miraculum
 manus iosta
 cruentantis
 si cruenta-
 uit.*

*Cornu cer-
 uini & ceru-
 entans.*

dam decidendo versus ipsum. Si hæc ratio
nō declarat, & verisimile facit factum; Sa-
ne videtur diuinum esse, aut cōfictum. Mi-
rum autem etiam est vnum extare hoc ex-
emplū. Fortassis raro tale quid machinatur
M^g Stratus. Et in non signantibus pos-
sunt eadem locum habere impedimenta

*Fannus cru-
entus.*

quæ recitamus de totis. De parte vestibus
cruenta, quæ postea homicidæ oblata est
non constat nobis exemplum. Sæpe ex
iudiciis aliquibus quæsiui. Asserunt non
huius gratia exhiberi neq; cruentasse vn-
quam, quod ipsi viderint. Sed homicidam
sæpe conspecto isto sanguine commotum
esse & confectum factum. An etiam aliquid
in splendore coloreq; est variationis diui-
nitus excitatæ, vt scriptura testatur de pe-
ctorali sacerdotis Iudaici? Sane hoc non
est obseruatum. Quanquam non abli-
mile verò est, vaporibus tractantium co-
lorem mutari, sicut de coralliis rubris as-
serunt: colore ea vaporibus ægrotantium
palescere.

*An splendo-
re signum e-
sentat.*

281.
*Appellatio
interempti.*

Fortassis superstitiosum videtur quod
de appellatione interfecti dicitur. Est
tamen alicuius potentia. Non quidem iu-
xa magian Agrippæ, qua nomina rerum
ipsuū vim habere creduntur, ad commo-
uendam rem nominatam, aut duo disun-
cta copulanda: sed ad interemptoris animū
conci-

oncitandum, obiecto multiplicato. Ita
 nim cogetur non tantum oculis videre,
 tangere manibus, auribus audire, sed &
 phantasia penitusque interno principio
 per reciprocationem motus agitari, dum
 quod sensibus percipit, animoque com-
 nouit, etiam sermone exprimere, & ipse
 a se ipso audire, & veluti suum sibi scelus
 obiiicere, & urgere compellitur. Hoc effi-
 caciuserit, si repetet ius amicitia olim ini-
 ta, vel societatis communis, quia vterque
 amicis homo Christianus, ciuis. Et quæ
 alia facti crudelitatem exaggerant. Nomi-
 nibus propriis inesse quandam vim colli-
 gunt ex his, qui alto sopore oppressi cla-
 moribus, tunc ultu fere nullo excitantur,
 facile autem expergiscuntur, si proprium
 vocabulum occinas. De ambulonibus no-
 cturnis experimentum est, quod pericli-
 tentur casu, si reuoces nomē clatione sua.
 Sic excitantur interdum syncoptici, apo-
 plectici, epileptici, & similes. Bruta quo-
 que facilius obsequuntur, & mitescunt vel
 consueta voce, vel nomine compellata, ut
 canis, cui nomen Albinus, seu lycisca, seu
 aliud, accurrit, aut restitat, eo dicto. No-
 tum est qua arte Hyena, crocuta, manti-
 chora & lamia alluciant animalia, quoq;
 pacto aucupium fiat lucrosus, tametsi de
 illis Plinius ex aliorum sermone pronun-

ciet. Ita inquit lib. 8. cap. 30. Hyena sermonem humanum inter pastorum stabula assimulat, nomenque alicuius addiscit, quem euocatum foras taceret. Item vomitionē habens imitatur ad sollicitandos canes quos inuadat. Ex hyena & leena ethiopica nascitur crocula, similiter hominum voces imitans & pecorum. Hominum sermones imitari & monti corā in æthiopia autor est luba. Vim nominū istam accidentariā lemures non ignorant. Samuel etiam oraculo, vt & Abrahamus, per nominis signum euocantur. Licet autē hoc totum ad cōsuetudinem referre. Quia. n. ita afflueuimus nominari tanquam aliquid ad nos pertinēs cognituri, si bonum iudicatur, resillimus, excitamur, assumus; eaq; aut ambiguo iudicio siue probabili aut certo: quanquam in his sæpe animus pertinax est, & refractarius. Sic vicissim, quia nomen est signum rei, commone-mur sæpe vocabulo rerum amatarum, aut inuisarum, perinde ac rebus ipsis. Sæpe enim signum in locum signati succedit. Inde qui mortem timet, aut morbum, aut genus moriendi aliquod ob truculentiam abominatur: veluti cōtusiones membrorum per rotam, & alia auersantur, fugiunt iidem de his sermones. Nam imaginatio obiecto mota, repræsentat intus rem perinde

nde ac foris esset gesta. Noui quendā qui
 epulchrales conciones fastidiebat, facile-
 ue vel furebat, vel exigabatur loco ubi
 celebrabantur. Noui etiam, cui inter con-
 iuales sermones attingenti supplicia sce-
 ratorum verbis modestis paucis, valida
 obiurgatio iraque fuit parata, quod apud
 honestos non deberet fieri mentio faci-
 torum si diis placet. De hostibus & a-
 mantibus quid dicam? Diuinorum huma-
 norumq; præsto assunt exempla, sæpe co-
 minante diuino oraculo vel memorię de-
 letionē. Consule matrū historias, patrum-
 que & filiorū: quin & subditorū. Inde mo-
 numentorū origo. Inde eorundē sublatio.
 In dæmonomania ostenditur neq; cruci-
 fixi signū, neq; lehouæ nomen posse ferre
 diabolū. Et quam sæpe quaq; atrocitate
 sæuitum in Christi crucem sit, & alias eius
 statuas, mūdi codices testantur. De Iuliani
 historia est in tripart. 6. cap. 1. Is Apostata
 in Græcia admissus ad aditū didicit a ma-
 go, dæmonas fugere crucis signum, quod
 ipse postea odio habuit, cumq; immolāti
 idem apparuisset in extis, cum corona sibi
 in Christianos bachandū esse coniecit. De
 male tractato a magis crucifixo disserit et-
 iam Bodin. lib. 2. ca. 8. quod Gallici Successæ
 sacerdotes inter alias ceremonias ad plu-
 uiam cōcitandam etiā crucifixū traxerint

per

*Diabolus
 Dei monu-
 menta ferro
 nequit.*

*Iuliani cri-
 men et odiū
 crucifixi.*

Cap. 32. lib. 6
repart.
Cap. 41.

Hostes hosti-
um monu-
menta non
faciunt.

282. Sicut
cadaverum.

Quidam su-
perius cadunt.

Baptist. Por.
lib. 4. magia
c. p. 21. Ex
arist. de re-
natura.

Locatio in
fuerit.

per vicos, & in mare proiecerint, quod iti-
dem obseruatum sita Vasconibus. Sic Iu-
lianus crucem vexilli Constantiniani su-
stulit. Quātum cum Paganis fauerit Chri-
sti statuæ in Cæsarea oppido, ostenditur
eodem libro. Et similia multa de furore,
Iudæorum omniumque hostium aduer-
sus monumenta aduersariorum passim le-
guntur.

De locatione cadauerum varia est apud
vulgus opinio. In vulnus cadere confos-
fos autor est Lucretius: quod ratione
non caret. Eo enim impetus natura ad
auxilium ferēdum est; ne tamen quid im-
pediat. Quanquam videatur hoc teme-
rariæ obseruationis esse. Nam de nobili
quodam viro relatum mihi est certa fide,
quod ebrius aut alias impingens casurus-
que, non nisi ad tergum se inclinet, cadat-
que supinus. De ebriis cereuiliæ potu qui
vocatur $\pi\iota\theta$ narrant: eos supinos con-
cidere: cum qui vinum biberint, aut aliud
inebrians labantur in omnem partem. Et
quid certi sit infortuito flexu, motuque
in omnem partem, prout caput & reli-
quū corpus superius procliue est? Qui in-
teremto assunt, in faciem illum locant;
exutoque calceo, ni fallor, sinistro, & a-
uerlim posito, credunt elabi nō posse ho-
micidam. Affirmant hoc vel recente hi-
storia

oria multiplici graues autores, quos ipsi
 audiuius admirantes effectum. Nos nō
 idemus quid sit in illa positura, ad talem
 effectum virium. Et audiuius multos
 eglecta collocatione, & irrita aufugisse.
 ipsiā nobilis quidam a cæde, quamuis
 otum fere oppidum obequitaret, portā
 el patentem non inuenit: nimirum ani-
 mo ita consternatus, quod omnibus fere
 perturbatis accidit.

Nouimus hominem contentiosum, qui
 um alterum prouocaret ad pugnam, isq;
 compareret, propositis simul humi duob.
 gladiis, quorum alterutrum ipse in crinis
 eriperet, post iram iurabat, se neutrum vi-
 lisse, cum ante pedes proiectus esset in
 medium vterque, me simul altante & vi-
 lente. Sed de hac re etiam supra diximus.
 Quosdam facti conscientia adeo exagita-
 nit, vt etiam elapsi sponte reuerterentur
 ad pœnam, non calceo aut prona locatio-
 ne id procurante, siquidem supinum erat
 defossū cadaver. Nostra thesis de tali
 situ non est: Et remota superstitione ca-
 uendum monet ne in vulnus cadat, aut diu
 ta sit dispositus is qui cæsus est. Nam pe-
 riculū est ne toto sanguine exhausto per-
 eat iudicium, aut si aliquid supersit, ne cō-
 creta ibi & vestimentis compacto vulnere
 nihil egredi possit: aut motus pronitasque
 falso iudicet.

Hoc

283. *Esaie
fragrans.*

Gen. 27.

Hoc enunciatur firmatur historia Esaui, cuius corpus adeo fragrans erat, ut vestes inficeret eodem odore. Vnde fallacia Iacobi non profecisset, nisi vestimenta eius induisset. De corpore Alexandri referunt, id balsamum spirasse: sicut hircosi iuvenes hircum, Et quis nescit vestes eadem vi imbui? Beltæ inter se infestæ pelibus æque succensent, cuius periculum fieri potest in leporina pelle canibus venaticis admota. Idem in cubiculis fit. Vnde animaduertimus loca insidiarum hostilium ab hostibus infestari: quod notum est venatoribus. Quanquam itaque vis principaliter est in corpore homicidæ, tamen veteres vestes imbutæ magis sunt recentibus, a quib. sæpe etiam corporis mutatur odor: argumento quod canes peregrino habitu recens sumto dominos suos non facile agnoscant. Non lauanda prius sunt cadavera antequam signum sit exploratum. Neve etiam sit incantatus amictus: cuius rei cum suspicio est, nudus statuatur reus. Crebro autem hoc euenire norunt iudices. Sæpe enim tormenta non sentiunt nocentes, quod amiculum carmine procuratum gestet, quo exuto, continere se amplius nequeunt. De illo silentij fascino Bodinus lib. 3. Dæmonom. cap. 4. Item 2. de mumme tor-
turas

DE CRVENT. CADAV. 383

ras non sentiente. Posse autem sisti sanguinem incantando experimenta magorum docent: Et Corn. Agrippa de vanit. ment. cap. 44. Vlyssi sanguinem vetus

strictum asserit.

Historia vulgantur duæ, altera a Scalio de nobili familia suæ puella lilia non erente; altera de rustico abhorrente ma-
a. Quamquam autem de viuis ista & similia memorantur, in quibus tanta vis imaginationis est, vt humores concitet, amen quia confecimus posse fieri, vt a morte similiter moueantur: Et cum odoribus vis quædam aduersaria profluit, non absurdum est quod diximus.

Notum est, quosdam loquaces, *285. Gesticulatores* *Exerc. 142. sect. 2.* *αδυναμία.*
gesticulatores, saltatores, & similes non indiscretim omnibus presentibus idem
vel tentare posse, vel audere: siue quod pudore reuerentiaque grauium virorum retineantur, siue quod animus quasi ligetur & torpescat virtute alterius presentis: siue quod genius genio cedat & obtemperet: quasi non ferat pij & modesti hominis cultos, alterius impurum rectorem quicquam a pietate alienum exhibere. Noui hominem qui alias colloquiorum amatoriorum peritissimus, valdeq; ad ea proclius quodā tempore ne mutire quidem cum virgine pulchra & affabili aude-
ret,

285.

Exerc. 142.

sect. 2.

αδυναμία.

286. Gesticulatores

Exerc. 142.

sect. 2.

Cum non quous

presente

possimus

idem.

ret, socio suo strenue nugante. Interrogatus respondit, se nescire quomodo repente tam vecors fuisset factus, quasi stupore ligata mente, cepitque pœnitere facti. Alium noui hominem doctum, cui magna erat voluptas præsen- ibi alius quod- dam ingenij specimen edere, nisi quis in- teresset autoritate maior. Hoc enim præ- sente etiam prouocatus volensque sentie- bat ingenium suum hebetius factum, quod, opinor, alter animi morus, fortior inhi- buit alterum. In agentium naturalium or- dine notum est, fortius quod est, elidere alterius conatum; ut fœtorem conchuis, vel praucum ambar corrigit. Fortassis fie- ri potest, ut quem quis viuus valde tuit re- ueritus, eum defuncti sanguis motu quo- dam simili prodat. Et sic quem valde ti- muit, ad eius præsentiam nec sanguis qua- si refugiat, aut veluti victus torpescat, eum tamen sit metus vis, ut etiã exanimare pos- sit. Et sæpe animas viuorum præfagio quodam prænotat aduentu eorum, quos timeamus. Sauea laconitum torpore aiunt scorpiões, piscatores id piscis torpedinis vim emissariam. Magnerem præsentem ada- mante (quod licet casu narguat Baptista, creditum tamen ab antiquis est, forte non vano experimento, siquidem etiam her- barum virtutes non omnib. locis & tem-
poribus

poribus & circumstantiis sunt eadem, non deo ignota aut falsa veteribus putanda) se continere a tactu ferri. Reuocari huc possunt multa superioribus homogenea.

Flora testum qui agutabant, praesentem austero vultu Catonem, aut ridere aut abire iubebant: quod affine est illi Græcorum; ἡ ἄνδρ, ἡ ἄνδρ. Consortium vis quanta sit nouimus. Conciliantur si miles, dissogiunt dissimiles.

*Graculus
graculo simi-
lis similis,
A similibus
illecebra: ab
aduersis su-*

Non ferre potest Iohannes cum Cenchro communem balnei vltum. Et si de simulet, sine serio agit, diabolus memoratur refogisse cruce insignitum Iulianum; Et oracula deseruisse in alpibus praesente Gregorio: Et in quibus alius seu diuinæ virtutis pellentis aduersa, seu naturæ dissentienus argumenta passim describuntur.

*ga.
G. tripart i.
Euseb. lib. 7
cap 25.*

Quaquam confirmat Bodinus, magicas artes non posse quenquam potestati iudicum surripere, etiam si omnia diabolici machinamenta consumantur, tamen idem indicat, si sagi prius intueatur iudicem. Posse eius animum irretiri, & vel ad commiserationem fl. Et vel perturbari, vt abstineat condemnatione. Quin & vincula eximi manibus pedibusque vel inuentibus ipsis.

*293.
Magi iudicio non possunt subduci.
Animus iudicum occupari a sagis potest.*

Simon magus Neroni artis suæ specimen

*Simonis
magi impo-*

Bb men

men daturus iubet se occidi nudiuster-
tius rediturum ad vitam. At oculos om-
nium ita fascinoat ut bestiam pro homine
decollare sustineant. Non improbabile
talibus experimentis sit, posse magos etiā
sanguinem vel sistere vel commouere, ut
vel non indicet reus, aut alius omnino, vel
aliquis innoxius. Sentit idem etiam is, qui
oppugnauit Scribonij sententiam de exa-
mine sagarum per aquam frigidam. In his
ergo cauti debent esse iudices, & aliis po-
tius, quam hoc modo elicere veritatem.

295. Diabo-
li perceremo-
rum illusio.

Multa hoc in loco de veneficorum ce-
remoniis forent recitanda, nisi taderet
transcribere ab aliis abunde exposita. Nos
probabilitatem dictorum ponimus, non ne-
scij versutię diaboli. Hic persuadet suis sa-
tellitibus, quę ipse peragit, vice ceremoniarum
quarundam; & materiei ut perfici, ut tum
fideles in officio retineat, tum in consortiū
vocet malefactorum. Itaque pulueribus, ho-
stis, bufonibus, lacertis, sanguine, cadaue-
ribus, extis infantum utuntur, additis incan-
tamenti, quibus putant fieri applicatio-
nem & directionem. ut & characteribus sta-
tuis & similibus, quę si anteverti quo mo-
do possent, forte cluderetur magicus reus
qui ipse conscius foret magię. Sed vetulę
magę plerumque ignotas sortes talibus addunt,
veluti quadritolium de improviso inuen-
tum

Ignote for-
tes gestate.

tum, & nescio quibus artibus præparatū,
 & alia, plærūq; crinib. aut vestimētis ab-
 scondita, nisi penitus cuti sint infossa. Ii c
 itaq; valeret ratio corporis & nudatio. Ad *Carnifices*
 carnifices, magos confugiunt alij, quos *magi magos*
 ideo in precio habent, quia callent artem *detegunt mag*
 detegendi, soluendiq; eiusmodi vincula *græ opera.*
 diabolica. Sed hi recte accusant̃ paris im-
 pietatis, cū magia magian deprehendat &
 contra præceptū Euangelicum faciāt ma-
 la, quo, vt opinātur, eueniant bona, quasi
 non placeat diabolo pro vna victima re-
 portare geminam, præsertim tam pulchro
 prætextu. Interdum diabolus præmonet
 ministros suos homicidas de magistratus
 decreto. Itaque hi præarmare se possunt,
 vt ita auxilium nostrum fiat vanum. Sed
 satis est ista modo attigisse.

Ea vis est conscientia, vt sæpe nō patia- *298. Conscien-*
 tur delitescere homicidam: Accusat eum *entia: Neme-*
 noctu dieq;: vnde non immerito Poeta: *sis: Adra-*
stea.
 Pœna autem vehemens, & multo sauior illa
 Quā nec cadicius grauis inuenit, aut Rhadamantus
 Nocte dieq; suum gestare in pectore testem.

Constat de Oreste, quod eū vel furiis a- *Orestes.*
 gitauerit occisæ matris conscientia. Con- *Oedipus.*
 stat de Oedipo, & aliis gentilitiis. Sacre li- *Cain.*
 teræ Caini angustia prodū, vt & Iudæ pro *Iudas.*
 ditoris; Quidā idem de Pilato memorant. *Enseb. lib. de*
 Præter historias a Bodino recitatas, infi- *cap 7.*
Iosephus.

Bb 2 gnis

Sabellius.
Ioan. Basilides.

Herodes.

222. *Impedimenta signandi.*

gnis est Ioannis Basilidis Moschorum regis, qui postquam ferro baculo innocentem filium interemisset, similiter imo miserius Pausania afflictus usque ad mortem fuit. Ita etiam Herodes rex occisa coniuge Marianne poenas luit, & tandem cum latis facinoribus misere interit.

Plurima esse impedimenta profusionis sanguinis ante diximus. Sed plures falsæ signaturæ causas, tum naturales, quam demoniacas esse, posse nemo ambigit. De Reueritis paulo ante loquebamur, ut & de illis quibus vis quædam adesset concitandi sanguinis, siue ex crasi, siue ex magico instituto. De amicis itidem monuimus. Et quod hic ponimus, de his qui paulo ante mortem assunt commiserantes, id supra etiam de absentibus vnice desideratis in vita pronunciauimus. Addantur his aliæ ~~magiæ~~ naturales, de quibus ante.

302.

Facile est falli in multitudine, præsertim conspirantibus sicariis. Notandum autem etiam hoc est, quod aliqui adeo sint impotes animi, ut licet innocentes, ex suspitione tamen inducti, adeo consternentur, tremantque, & horreant, ut facile dispositionem similem veri percussoris possint acquirere, idque consentiente imaginatione super percusso præsentem, cuius
in om-

in omnem partem disfluentes halitus facile sibi insinuat, indeque commouetur aduersè. Inde alteratos halitus proprios non absolum est principium alterum attingere, atque ita commotionem excitare. Notum est, quid metus possit ex historia eius, qui vel vna nocte iuuenis canescibat. Cardanus etiam putat ouinam pellem contraxisse vim ex metus simili agitatione, dum ab eo voraretur ouis. Metus *Signatum autem* gignit fugam, quæ alioquin in viuis pro- *tor cadu me* secutionis audacis solet occasio esse. *diatus &* *immediatus.*

Accidit quodam in loco, ut per ministrum interficeret quidam absens ab eo loco innocentem amicum vxoris potiusdæ gratia. Iudicatus est cruentatione cadaveris tam is qui causa prima fuerat, quàm qui admistrans. Hoc non videtur fieri posse naturaliter, nisi inter strangulandû insinuata penitus vtriusque notitia, & per hanc acquisita motione. Facilius id fieri potuit in altero qui vtrunq; habebat præsentem, licet minister tantum admoueret manum iubente hero. In grandi multitudine, verisimile est eum signari qui magis afflixit, & ad quem versus vnice est conatus.

Sæpe accidit, ut medicamento vi subtilis *306. San-* acrisque effectus sanguis, excisis, erosisque *guis medi-* venis aut meatibus erumpat; Idq; cum suo *cicatus.*

Bb 3 fiat

*Apoplectici
a morte cru-
entantur.*

fiat tempore, ſepe poſt obitum completo,
fieri poteſt vt tunc eroſione completa
profluat humor. Id etiam annotandum
eſt, ne quo morbo tali ante laborauerit
interfectus. Nouimus enim quosdā, qui
morbo Epidemiali quodam, & ſideratio-
ne aut Epilepſia interemti, a morte de-
mum per os, nares, aures & alias vias ſat
copioſum profuderunt ſanguinem. Tale
quid ſi eueniret, non immerito reddere
ſuſpectam iudicaturam poſſit. Et licet ad
præſentiam talis hominis, & non aliorum
cruentaret, quis tamen fortunam excu-
ſaret? Remedio erit crebrior inductio:
niſi vna agitatione & prima fractæ ſint vi-
res ſanguisq; effuſus copioſiſſime: vt ſe-
cunda vice nulla poſſit eſſe amplius. Vi-
dent iudices inquam intricata re verſen-
tur, iudicium iſtud quarendo.

328 *Caco-
chymia
ſanguis.*

Quæri hic poteſt, num ſanguis cacochy-
mici hominis ſignare poſſit, & num ſicut
natura ſua integer & per ſe bonus, ita etiā
phlegmaticus, melancholicus, bilioſus.
Cacochymia ſane lōgius diſcedit a natura
pbi humoris. At ſi quis temperamēto par-
tū principalū ad generationē ſuccorū di-
ſtorū, vt ſanguinis pituitoli, melancholici,
bilioſi, ſeroſi inclināt, in eo eſſentia ſubie-
cti nō variat, adiūcti ratione poſſit variare
motus. Nam craſſum & viſcidū egrius mo-
uetur:

setur: citius & promptius biliosum & tenue. Ita est in spiritoso, & non tali. Omnibus motus competit: Nam omnes affectibus agitantur. At sicut in animi perturbationibus alij magis minus: ita et à hic Biliosus mouetur facile, pituitosus segnis est & timidus. Melancholicus, nisi sit præternaturam talis. vitio atri succi, aut adustibilis, quo morbolis & cacoehymicis accēsetur, tardū itidē habet motum. Considerentur autem etiam milturæ. Sape. n. bilis phlegmati, phlegma melancholicū nullum est, sæpe æquabilis contemperatio.

Certissimum iudicium assequi difficultimum ob circumstantias est. Et qui adhibentur, nō philosophi exercitati sunt. Sed plerunque tales quales Aristoteles describit, qui paucis inspectis facile pronunciant, hoc est imperiti: qui mundū putant esse palmam. Hi etiam sæpe non applicantes debite agentia patientibus obstant sua culpa iudicio. Vnde causa quædam est, cur raro fiat signatura. Quod si tamen omnibus accidentariis remotis, & prudenter constitutis necessariis, signetur cruoris profluuiū homicida; non id est contemnendum, sed pro necessario habendū. Sicut enim necessitate naturali magnes mouetur ad magnetem vel ferrum, vel vice versa, ferrum ad magnetem ita etiam hic

Bb 4 euenit,

Motus promptior vel tardior pronati a natura.

312. Decertitudine iudicij.

392 AND. LIB. CON. DE CRV. CAD.
euenit, licet non per attractionem, vt su-
pra monuimus.

Quid autem porro signum hoc valoris
habeat ad sententiam dicendam: iudici-
bus relinquimus. Putamus enim id non
sufficere ad mortem; cum fieri potuerit vt
vix sit repulsa, aut alio modo cædes
excusetur, quanquam signum
fiat. Adhuc de iudi-
cio hoc.

DEO GLORIA.

ANDRE.

ANDREAS LIBA-
IVS D. CLARISSIMO

RO D. ICHANNIHARTMAN-
no Beyero, Medico Reipub. Fran-
coturtenlis ad Mœnum ordi-
nario; amico suo, S.

BINAS a te vir præclare, vno
quatruiduo accepi literas; po-
steriores quidē satis matu-
re; priores vero tardius ac
consultum nostræ inter nos
amicitiæ, & studiis iudicaui. Mense enim
implius in via hæserunt, antequam meis
oculis & conspectui se obtulerunt. Euenit
ut desiderij tui fames, obiecta cognitionis
petitiæ offa, minus cito potuerit compesci.
sed liberaliore responso si quid mora at-
tulit detrimenti, abunde compensabo.
Non sequar puncta dierum ascriptorum.
Posterius datas, prius autem acceptas pri-
mo percurram loco. Inde me vertam ad il-
las testudineas. Magnam partem Neopa-
lacelsicorum typis expressam scribis. Gra-
tum id quidem mihi est apprime. Gestit
enim animus non tam oppugnare ferire-
que aduersarium, quam ictus quos inten-
dat mineturque vicissim, præripere & se

Bb 5 ad de-

ad dextre excipiendum retorquendum-
que componere verum quod adiciis ope-
rarum typographicarum potissimum in-
curia non pauca deprauata esse; aliquan-
tulum occurrit molestius. Ideoque viros
bonos rogo, vt tum meæ ad res potius quā
ad verba proclui attentioni, tum amanu-
ensium calamis, typographiæq; festinanti-
bus literis aliqua condonent errata. Hu-
manum est in vocula impingere, tametsi
turpe.

Assyluani chartā empiricā siue adiun-
xeris operi siue non adiūxeris, perinde for-
tasse fuerit. Iudicaui apponendam vt viri
boni quorum oculos animosq; hæctenus
occupauit, ex vngue agnoscāt leonē. Mihi
profecto non similis agyrtarum schedulis
deliris, sed plane τὸ οὐτὸ videtur. Multæ ad
nos perferūtur a doctis indoctisq; eiusmo-
di tabulæ. Forma omnibus eadem; eadem
præceptio. Margines in aliquibus attitu-
lis & aliis ineptiis sunt occupationes. Mu-
tatur rustico Dominus, Iacobina Paficom-
pha, Simone Dauus.

De Capiuaccij opere gratulor pietati &
diligentiæ tuæ. Vbi prodierit, præstan-
tissimorum ingeniorum viuam mundo
exhibebit imaginem. Videbo tunc v-
trumque.

Sed facessat epistola prior. Ad testu-
dinem.

DE PANACEA AMVVALD. 395

diem. In vestibulo agnosco iocum de
 vvaldina erga me benevolentia tuum.
 Ego vero quid commisi criminis, ut il-
 le panacopola ex arida exuccaque sua
 sla meam in suo purulento scripto o-
 tentet personam? Probasti, inquires, e-
 us puluerem; Eius nunc das merito penas
 ho veto, inquam, puluerem nec dum
 aprobo: nunquam quicquam ad salutem
 ciuitatis humanæ inuentū contemturus.
 In posturas vero & odiosa commenta ego
 e vnquam meo calculo comprobauī?
 gone illi inertī, & tumido blateroni toti
 medicinæ factam iniuriam condonem?
 gone Professores eius synceros tam
 cursiliter excipi impune sinam? Auctori-
 tem vero homini inepto meum alloqui-
 um conciliare nec debet nec potest; quan-
 loquidem nec minerva visa porcus glo-
 iari. Noui quibus pari consilio & expres-
 a sunt literæ, & pro testimoniis passim
 ūspensa. Mitabor si cōstantes habuerit te-
 tes alios, cum se tam fœde delusos cogno-
 uerint. Veniā tamen factū meretur. Blate-
 rones menfarios in foro publico, & melan-
 cholia demētatos vates nō raro percōtan-
 tur boni, citra iniuriā famæ. πάντα δοκιμά-
 ζοντες τὸ καλὸν κατέχουσιν Sed tibi Assylus nus-
 nisi Adria lurdior, oue mitior, ipsaq; som-
 no est somnolentior; dicam impinget
 grandem

grandem, Bardum ac stupidum vocas.
Quid? Tamne industriæ medicinæ inuen-
torem sagacem? Tamne Deo carum, vi
præ multis millibus gratia excogitata Pa-
naceæ ab illo peculiariter sit donatus quā
nemo nisi vel Patriarcha vel Propheta un-
quam vidit, posseditue? Sed & alienum iu-
dicas a philosophiæ & medicinæ studiis
adeo ut nunquam accessurus videatur ad
Galenicam factionem. Id vero grande de-
lictum est. An nō per terreſ. Etus tam pon-
derosis vtriusque iuris, licentiati, & vtri-
usque medicinæ Doctoris, nomenclaturis
abstinere vel cogitatione sinistra debue-
ras? Quantum mihi constat, etiam scri-
ptis, præclarus & illustris est. Norunt iuris
periti auctam suam familiam esse nouo o-
pere iuridico, medicina gratulatur sibi de
accessione duorum voluminum, quorum
vnum terras non terras sigillis imprimit,
& eadem præ se fert commenta, quæ legis
in omni salute; alterum Panacean com-
mendat ad cælum vsque, quod auide de-
siderasse mundum tertium iam repetita
editio contestatur. Talem virum non de-
bueras remouere ab adytis philosophiæ,
præsertim cum iam aliquoties promiserit
defensionem sui & tractatum ἐν τοῖς αἰσιν,
de arborū, lapidum & nescio quorū alio-
rum ad iuuandam lauitatem præsidio.

Quin.

cin & amici eius non erubescunt in pri-
 stis tubellus collocare eundem. Caue ti-
 ta tanto Monarcha. Ille tuā philolophi-
 suauiter ridebit, & strepitu iucundo
 plodet medicinam, negans veram penes
 eos esse, nisi quos Paracelsi spiritus affla-
 et, aut ille familiaris daemon (quem a Deo
 tere ad clandestina mylticaque collo-
 lia iubet libet Arbacheus) intra Vestæ
 penetralia informant. Cur vero illi tam
 nihil tribuis, vt etiam prima humanorem
 tium degustasse fundamenta vix tibi
 persuadeas? Atqui eleganter Manadum
 morem *ἡγεμονίῃ*. Latinitatem vero
 dam etiā tot voculis interiectis satis com-
 mendauit, nec desunt boni viri, qui lati-
 e salutare homines posse autumant, licet
 lingua pene hallucinante. In Dielctiis
 amus est tertius. Tunc vel ipso nomine
 ormidandum visipendas? Aspice apodi-
 cos illos syllogismos. Attinge eos, &
 onfuta, si vires. Chrysippæum experire
 cumen. Insuper omnium esse petitum,
 rasumptio iur selt, non de nullo. Qui e-
 im Panacean tractat & administrat, is
 rocul dubio omnia nosse præsumitur; li-
 ut & Grammos noster, dum ex paruo
 undo post fornacem aut furnum pli-
 philosophicum omnia qua sunt in magno
 undo contemplatur; Et si homo deest;
 homi-

hominem vulcanium arripit ex mineris
terræ & in vno videt omnia. cuius senten-
tiæ assipulari videtur etiam recens quidam
Paracelsi ex Galenica schola, admirator &
protector admodum feruens. Oportet te a-
liquid tribuere hypothesebus. Multum
doctissimi secundum mathematicum *αριθμη-
ματι*. Meditare de propugnaculo. Oppu-
gnaberis procul dubio. Ioannem Olival-
dum, item aduersarium Amvaldi ignore.
Memini aliquando in ludo patrio mihi
commilitonem esse eius nominis. Isne aspi-
rauerit ad istud fastigium? Atego putaban
Theologum fore. Gaudeo eius conatu.
me avocari hostem acerrimum. Procul du-
bio enim Assyluanus peritior sermonis pa-
trij quam latinitatis odior, aculeum in
Germanice loquentem, cuius verba in-
telligit, conuertet. Utinam & tua epi-
stola sciret teutonice. Latere vtrunque te-
cto, egregie euaderem.

Sed misisistis, ad postremam literarum
partem peruenio. Grande quoddam am-
petis munus, manifestationem nempe my-
sterij æternis seculis taciti de Panacea con-
cinnanda. An tu ignoras chymicorum re-
ligionem? Diris deuouent, si quis viola-
uerit sacrum Vestæ garrulitate sua, & qui-
dem Tantalum minitantur pœna supplici-
um atrocius, propterea quod Deus nolit
imo

no vetet diuulgari æterno silentio dam-
 nata naturæ abdita. Asyluanus nunquam
 putauit quenquam esse aut fore qui illud
 scrutari queat. Et tu poscis boni incom-
 municabilis communionem? Tunc tan-
 tum mihi fidei habes? Tantine mea est
 industria, vt credatur καὶ τὸ ἄθος τῆς γνω-
 σεως τῆς ἀμυάλδου, καὶ ἀνεξέρευνή της θησαύρις
 eruidere & atlequi possit. Cenlet. Bern-
 ardus G. Renorus a porta arcana omnem
 vim dignitatis & potentiae suæ in occulto
 habere, & requirere æternas tenebras. Il-
 le vero est religiosus plane Paracelsi alle-
 la & cultor admirandus. Peccem in ipsa
 obscura naturæ, & specum illum seu Pla-
 tonis seu Trophonij seu Caci, corrumpam
 si tibi postulanti lucem morem gesserō.
 Verum enim uero quia te amo non vulga-
 riter propter similitudinem illam inge-
 niorum Socraticam, assentiar tibi; hac ta-
 men lege atq; omine, vt primum Harpo-
 craterem silentij Deum exores; vt,

*Sit mihi fas perspecta loqui, sit numina Vestæ
 Pandere res alta Amvvaldi sub pectore clausæ.*

Deinde, quo more vetulæ solent, nulli
 aperias quæ tibi credidero, nisi cum ad
 proximum excellentis eruditionis me-
 dicum quemque accesseris, quem simili
 silentij lege nobis devincies. Docebo
 autem te primum analysin; postea γένεσιν,
 seu

seu *σύνθεσιν* iustius secreti, idque propterea ne minus videar Peripateticus, sciatque Assyrianus, me non ope spirituum Paradælicorum in sua penetralia, & vulcaniam officinam ingressum, inde velut alter Prometheus igniculum detulisse sacrum; sed a mihi notiore, confusoque seu effuso, processisse ad notiora naturæ seu arti, & sic instar Penelopæ telam textam retexisse. Male profecto suis rebus consulat, dum quod arcanum esse voluit, non sepehuit penitus & nocti tenebrisque consecrauit, sed passim vendidit adeo simplex, ut nullum putauerit tam æcatum videre posse, quam lix aut serpens Epidaurius hoc est explorator aliquis metallicus & comprobandi auri argentique magister attentus, sed ad rem ipsam.

Nosti plures esse examinum in officinis metallicis & chymicis modos Ego contentus fui sequentibus indicis. Pulverem per nostros ab Amvaldo venditore comparatum adhibui ad descriptionem eius. Conuenit. Color ei puniceus inter micantibus albis corpusculis; consistentia Alcoholis, non aliter ac si antimonium rubicundum, quale facili arte euadit, aut florem cupri, seu ceris elutum diligenter, aut cinabarim facticiam, aliqua albedine candicante miscuisses. In aqua deposuit crocum,

um, eumque etiam plane perdidit repetitione. Vnde conicere est tincturam non inesse in substantia, sed foris adiectam. Sed crocum prodit etiam odor & sapor, & leuitas euanida, vna cum aduersione, in qua & euidentius nares ferit. Ponus illi insignis exillit, adeo vt penitus etiam se in porosa insinuet subtilitate pulueris simul astipulante. Tale inest mercurio, & metallicis alij, artificiose paratis. Illa grauitas cum *croco* etiam efficit vt in aqua quasi fluat lente si inclinaueris vasculum. In sunt autem quædam partes tenuissimæ, quas impalpabiles vocant chymici. Hæ innatant, & continue coherentes quasi cuticulam puniceam ad aras fugientem efficiunt, si agitaues aquam & perturbaueris diutius, etiam illæ irrigatæ subsident. Siccitas enim subtilis terminat. Idem cernitur in puluere rubificati stibij, floris æris & aliorum. Oportet autem non ignorare non omnibus dosibus semper eundem esse colorem. Interdum accepi fulgentiorem; interdum obtusum quasi exiccati tusque epatis. Cum primas doses explorarem croco eluto, cinabarin in puluerem redactum immiscui, seu potius apposui. Indiscretum obtinuit colorem, & reliqua omnia representauit eadem.

Cc

micas

micas nigricantes veluti ramenta stibij
crudi. Deprehendi postea easdem intus
sa cinabari. Friari possunt particulæ &
vnguibus frangi. Cum teruntur, resplen-
dent rubicundius. Albicantes vero micæ
sunt ad frangendum contumaciores, non
aliter ac in concha margaritifera annota-
mus. Gustus terrestris quid vna cum cro-
co prodit. Cum affricatur metallis, præ-
sertim auro, & argento, deprehenditur
nihil diuersum a factitia Cinabari. Satis
apertum est, ex diuersis rebus compo-
situm quid esse, cum partes insint hetero-
genæ, non mixtæ sed saltem confusæ.
Quænam vero illæ sint, ita indagavi. Mo-
re metallicorum in aqua segregavi fuga-
cia a fixis, seu leuia a grauib. Croci co-
lor cito elutus est. Remansere particulæ
pulueris florum croci admodum leues, &
intumescences ab aqua, & ab elutione
albicantes. Ad peculiarem locum, secessit
candens mica, licet non tota separetur.
Ponderosum & metallicum constitit seor-
sim. Solent chymici ex vegetalibus mi-
neralibus & animalibus multa promit-
tere; Et ego ex literis Amvvaldinis ad
quendam in Thuringia datis cognoueram
ipsum tres lapides agnoscere; & triangu-
lari suo schemati etiam inscribere solem,
quo notatur crocus, cui est cum corde
amici-

niticia; Mercurium quo puto designari cinabarim; Et lunam qua vniones. Et sic etiam ex mari, acre & terræ imo, ex tribus elementis, igni tamen comprehenso in mercurio, confecta erit medicina. Ab aqua simplici accessi ad acetum & quam regiam. In vtraque persistit cinaris, nisi ea sit admodum acuta. Ego vulnere adhibui. Crocus & vniones statim consumuntur; vna cum aliquibus particulis subtilibus de cinabari. Nam sicut ex mercurio resolutus albus cinis reflatur; tale quid etiam, licet minutum obseruavi in cinabari. Imo & ad extremitates aliquid veluti adustæ rubedinis in summo natans cõcedebat quod manifeste colorem a cinabari diuersum præ se ferebat. Aqua omissa consului vulcanum. Is primo statim aspectu mutauit colorem & ex lucidiore fecit obscuriorem; ita tamen ut redeat prior a refrigeratione, si semoto croco & margaritis explores, nec nimis calefacias. Vbi plus incaluerit, primum exurgit odor croci, postea fumus albicans mercurij cum fœtore sulphuris. Concipit autem etiam flammam purpuream: Quæ vbi euauit relinquit cinerem in imo terreum, in superficie ex albo flauentem; plane eodem modo ac fit cum cinabarim miscetur croco & margaritis. Non autem ebullit sicut fit in antimonio rubicundo, nec

tantum gignit spirituum. Si quid metalli accessisset, id remansisset in igni, præsertim tam leui. Nam vix calore viso, fugit color et spiritus. Scio quidem transmutari metalla in mercurium sulphur, & varios pulueres quin & vitrum; sed præter mercurium & sulphur nullum est tam fugax; Et hæc duo principia seorsim educuntur; non sunt vna, nisi quis reducat in vnum per sublimationem vel alia artificia; Et tunc nihil distant a cinabari. His & similibus aliis conuectus, quid aliud statuere poteram quam coaceruatum puluerem esse ex cinabari factitia, croco & concha margaritifera? Sed color dissentiebat, licet primo experimento responderet; sed & semper iudicavi cinabarim esse venenum. Amvvaldi vero pulvis veneni prorsus est expers. Conferebam ergo me ad alia, præcipue ad mercurium corallinum. Sed ne huius quidem effectus consentiebat. Antimonium adibam, in quo sciebam mercurium & sulphur esse, & cuius color mihi antehac visus erat bene albiflue. Imo cum tantum tribuant chymici illius tincturæ, quantum ne auro quidem; & magnifica promissa Amvvaldi me impellerent; vix aliud statui quàm Antimonium esse radicem illius. Composui etiam puluerem ex illo omnino similem
Amvval-

DE PANACEA AMVVALD. 409

Amvvaldino, excepta sola ebullitione. Effectus plane rem comprobavit. Quas etiam vires deprehenderam in Amvvaldina, illas etiam in stibiata. Sed vna notandum valuit, ut omnia abiicerem de Animonio. Tandem ubi cinabarim factitiā explorare igni animus fuit; deprehendō stulatione leui colorē eius lucidū transire in puniceum pallentem, præsertim autem si partes vstulatæ crassiusculæ existat. Nam etsi extremitates paululum nigrescunt, tamen rubor intus servatur, & conritu redit foras facta contemperatione rubicundi & nigri ad puniceum. Quod si abundantiùs vltam sit, mistura crudæ cinabaris eriatum corrigit. Sed hic attendendum est, ne vires percant, & ne cinabaris in vulgari officina ex impuris sit facta principiis. Istis omnibus ita inuestigatis, eventum & experientiam adeo, ea non quidem tam ardua & portentosa ostendit, quam declamat Amvvaldus, quæ tamen annotaueram in ipsius medicina; ea iam multis experimētis certus sum in hac ipsa esse quam ego concinnaui. Iam absolui primum, ubi vides conspirare cum sensu rationem & experientiam, analysiq; cum genesi. Nam iisdem examinib. eadem animadvertuntur signa. Iam cape secundum. Triplex est imitanda via: Vna est vulgaris

Cc 3 & ad-

& admodum facilis; altera tertiaque laboriosiores, quanquam ego fiducia principiorum saltem vnam probem, Nosti rem ab officinis dictā vocabulo sanguinis draconis. Gummi est. Sed id apud Dioscoridem aliud habet nomen, quo designatur res mineralis vulgo, quæ tam similis est cinabari factitiæ, vt non tam ouum ouo sit analogon. Confecta est ex duabus substantiis: Vna est symbolum aquæ & aeris, altera ignis & terræ; vna fluit, & vel tota manet in igni, vel tota fugit; altera cremia est. Elige optimā, & accuratissime concinnatam. Contere, vt sit Alcool. Hoc irriga spiritu vini. Exicca in prunis clauso vase, sineq; paulisper coloris lucē euanescere, iā fere apparente nigredine. Exime & tūde, additaq; portione croci optimi & vnionū imitatus fueris istā Panaceā. Quomodo ex Antimonio parari possit, in Antamvvaldinis, extat satis expresse. Extat & tertius modus quē ego maxime probo. Sed ita intelliges rectius. Prospice tibi de mercurio optimo, qualis inueniūt in mineris auri, argenti, aut cupri, vel non procul a talibus. Cura autē eum ex minera afferri, ne prius fuerit in villo opere, neq; etiā vitiatu admisto plumbo. Hunc purga diligēter eluendo sordes per acidam muriā, donec puri cœli splendorē acquirat. Aliqui septies destil-

DE PANACEA AMVVALD. 407

destillant, eo modo quem docuit Alanus.
a purgatoingere auri purissimi & argen-
braſſeas. Sint autem mercurij partes xii.
genti dux, auri vna. Solue quantum po-
tes in vitro clauſo. Solutū exige per coriū
ircinum. Quod reſtat ſerua alij ſolutioni.
Iercurio adde duplum aut etiam triplū
alphuris aliquoties ſublimate, plane co-
modo quo ſit cinabaris factitia. Age in al-
um ſuper Vulcano. Quod eleuatū eſt ex-
me. Si color placet, bene eſt. Si non: pau-
um adure. Adhibe etiam ſpiritum vini, &
aliquoties puluerē infunde, exiccaq; vicif-
im. Tandem adde crocū, & quod placue-
rit pro vario quo tendis ſcopo. Non incō-
ſultū foret macerari aqua Theriacali ad-
dito ambare. Sed tu ad miſturas ſat inge-
nioſus es. Haſtenus expoſui fide candida
quæ mihi comperta ſunt de Amvvaldina
medicina, quam intra triennium vendi-
dit, quamque tertio iam edito ſcripto
tantopere prædicauit. Tu cum bonis om-
nibus in familia medicorum, ſi vultis vti-
mini fruimini; Tantum hoc cauentes, ne
ex imprudente manuſtatione noua exo-
riatur impoſtura. Vale, & omnia huma-
nitatis officia a me expecta. Pridis

Cal. Iunij. Rotemburgi ad
Tubarim; Anno

1594.

40. -
14/11/28
40.

Errata typographica ita emenda-
danda.

Pag. 1. lin. 10. iniusta. 8. 27. medelam. 9.
15. 40. 16. Pico. 43. 18. si. 45. 10. exem-
to. 47. 28. rubore. 48. 18. sitne. 58. 88. 159.
161. & alibi in margine pro lex, lege text.
58. 30. non aliter. 59. 9. in potentia. 62. 5.
ὅλη τῶν. 79. 20. coeli. 81. 5. si statuerimus. 87.
18. esse. 89. in marg. pro test. lege tex. 97. 4.
diata. 147. 19. opponunt. 156. 4. vite & 158.
18. sensoris. 165. 29. insita. 210. 24 αὐτοδι-
δακτοι. 269. in margin. fele. 293. 24. scarifi-
cando. 301. 15. mictio. 314. 28. crura. 365. 4.
amethystum. 366. 9. bezoartici.

Reliqua lector æquus ipse animad-
uertet & corriget.

